

ARCHIEF

VOOR

KERKELIJKE GESCHIEDENIS.

ARCHIEF

VOOR

KERKELIJKE GESCHIEDENIS,

INZONDERHEID

VAN

NEDERLAND.

VERZAMELD

DOOR

N. C. KIST en H. J. ROYAARDS,
Hoogleeraren te Leiden en Utrecht.

Zevende Deel.

Te LEIDEN,
bij S. en J. LUCHTMANS,
1836.

VOORREDE.

Het was mij eene aangename verrassing, toen ik, eenigen tijd reeds geleden, de Aanteekeningen der Synodale Vergadering van Zuidholland van al het voorgevallene in de zaak en leer der Remonstranten, van het jaar 1619—1777, *voor het eerst te zien kreeg. En toen ik vervolgens er zoo vele mij onbekende en hoogstgewigtige bijzonderheden in aantrof, stemde ik niet slechts geheel in met het oordeel van een' bevoegden regter, die dezelve* »voor de Nederlandsche Kerkge» schiedenis van het grootste belang" *genoemd heeft* (*den Hoogleeraar* YPEIJ, *in zijne* Geschiedenis der Christelijke Kerk in de XVIIIe Eeuw, Deel VI. bl. 267 (*)); *maar tevens achtte ik, door den onvoorzienen vond de verpligting mij op-*

ge-

gelegd, om de Kerkelijke Geschiedenis van Nederland met de uitgave en openstelling dezer tot hiertoe geslotene bron te verrijken. — Van de volvoering van dit voornemen werd ik evenwel nog eenigzins afgeschrikt door den schijn, dien ik vreesde te zullen op mij laden, als wilde ik oude wonden weder oprijten, of anders nieuwe brandstoffen werpen op het vuur, hetwelk ook in onze dagen ontstoken is. Maar ik werd teruggebragt van deze vrees, door de bewustheid mijner goede bedoeling. Moge toch die uitgave hier of daar al aanleiding geven, dat sommigen, misschien wel van de meest uiteenloopende en tegen elkander overstaande denkwijze, er voedsel in zoeken en vinden voor hunne bevooroordeelde wijze van zien, of zelfs voor dien twistzieken geest, die weder het hoofd poogt op te beuren: de meer bezadigde opmerker zal er slechts de lang gewenschte gelegenheid zich door geopend zien, om den geest en den gang der Nederlandsche Hervormde Kerk, in betrekking tot de van haar gescheidene of buitengeworpene Zuster-Gemeente, meer van nabij en in de bijzonderheden te leeren kennen. Het: intus peccatur Iliacos mu-

muros et extra, *zal hij er in kunnen bevestigd vinden. Broedertwist, waarvan de treurige en schier onuitwischbare gevolgen ook hier in de oogen springen, zal hij dies te meer met zijne geheele ziel leeren verfoeijen. En, — al zijn de tijden, die wij beleven, op verre na niet volmaakt, — zijne Negentiende Eeuw zal hij, geloof ik, voor de Achttiende of Zeventiende niet willen ruilen.*

Doch wat men hierover ook oordeele, en hoedanig een misbruik door partijzucht en twistziekte, van welke zijde dan ook, van het medegedeelde moge gemaakt worden, mijne uitgaaf beoogde het belang der Wetenschap en der Historische waarheid. Daarom geef ik het stuk in zijn geheel, zonder zelfs zulke bekortingen mij te veroorlooven, die wel onschuldig en onschadelijk schijnen, maar niet altijd onschadelijk zijn; terwijl de ruimte, die er door zou zijn uitgewonnen, door de kleinere letter, waarmede het geheel gedrukt is, vergoed wordt. En daarom verheug ik mij, dat mijn geëerde Vriend en Ambtgenoot, de Hoogleeraar H. W. TYDEMAN, *schoon bijna gelijktijdig eene afzonderlijke uitgave dezer Handelingen hebbende aangekondigd, dezelve de meer eigenaardige*

plaats

plaats in ons Archief voor Kerkelijke Geschiedenis, inzonderheid van Nederland *niet misgunde; door welke plaatsing immers elke schijn eener polemische bedoeling van de uitgave wordt afgeweerd. Alleen heeft die openlijke aankondiging, benevens het verzoek van Prof.* TYDEMAN, *de uitgevers genoopt, het stuk ook afzonderlijk verkrijgbaar te stellen, vooral hun ten gevalle, die anders, geene bezitters van het Archief zijnde, niettegenstaande hunne bij de inteekening gebleken belangstelling, er van zouden verstoken blijven.*

Dat deze Synodale Handelingen, tot het maken van Aanteekeningen van velerlei aard, evenzeer ten sterkste uitlokten, als zij er rijke stof toe aanboden, behoef ik niet te verzekeren. Ik was er reeds mede begonnen, maar bemerkte spoedig, dat ik wel wist, waar ik was aangevangen, maar niet, waar ik zou kunnen eindigen. Hierom, gelijk om andere redenen, achtte ik het beter het stuk niet slechts onverminkt maar ook ongecommentarieerd ter wereld in te zenden. Alleen moet ik hier doen opmerken, dat de meest uitvoerige Handelingen der Synoden, die in de jaren 1619—1622 gehouden zijn, wel reeds gedeeltelijk uit BRANDT,

(His-

(Historie der Reformatie, Deel III en IV) *kunnen gekend worden; maar dat het raadplegen en vergelijken dezer oorspronkelijke bescheiden even weinig overbodig zal bevonden worden, als de berigten, door* BRANDT *geboekt, bij het gebruik maken van deze bron mogen worden over het hoofd gezien.*

Aangaande den oorsprong, de vervaardiging en de bestemming dezer Aanteekeningen *kan, behalve hetgeen op den titel derzelve vermeld staat, het verhandelde op de Synodale Vergaderingen van de jaren 1771—1779, hier bl. 326—331 voorkomende, het noodige onderrigt mededeelen. Uit het aangeteekende op het laatstgemelde jaar ziet men tevens, dat in die Vergadering besloten werd, dat deze* Aanteekeningen *ook in het vervolg jaarlijks zouden voortgezet en aangevuld worden. Of zulks door alle Classen, die een afschrift der in 1777 vervaardigde verzameling bekwamen, geschied zij, weet ik niet. In drie mij bekende afschriften loopen de Aanteekeningen slechts tot het jaar 1779, dat is tot den tijd, dat de mededeeling der Aanteekeningen aan alle de Classen, haar beslag gekregen had. Maar*

in

in het Exemplaar, hetwelk onder het Classikaal Bestuur van Rotterdam berust, is die aanvulling tot op het jaar 1805 voortgezet. En ik betuig dat Bestuur mijnen dank voor de welwillendheid, waarmede het mij in de gelegenheid stelde, deze latere Aanteekeningen bij de eerste te voegen, en alzoo de Handelingen der Synodale Vergadering van Zuidholland, betreffende de Zaak en Leer der Remonstranten, geheel volledig *te geven. Hetgeen in deze latere Aanteekeningen, betreffende den voorslag der Remonstrantsche Broederschap tot vereeniging der Protestantsche Christenen in Nederland voorkomt, kan ter toelichting dienen van het geen hierover, zoo door Prof.* YPEIJ (Geschiedenis der Christelijke Kerk in de XVIIIe Eeuw, VI Deel, bl. 243 verv.), *als door wijlen* A. STOLKER (Drie brieven aan A. YPEIJ, Leiden 1810, bl. 129 verv.), *uitvoerig geschreven is. In het laatstgenoemde geschrift zijn ook de beide brieven der Remonstrantsche Broederschap, van welke in de Handelingen der Zuidhollandsche Synode van 1797 en 1798 wordt melding gemaakt, in derzelver geheel als Bijlagen medegedeeld.*

Voorts

Voorts meen ik te mogen vertrouwen, dat de redenen, om welke de Zuidhollandsche Synode, in het jaar 1781, het verzoek der Utrechtsche Synode, dat deze Verzameling gedrukt mogt worden, niet kon toestaan (zie bl. 333), thans niet meer zullen aanwezig zijn; en het is mijn vurige wensch, dat derzelver openbaarmaking, onder den Goddelijken zegen, vooral ook strekken zal, om de betrachting der waarheid in de liefde met kracht te bevorderen.

Leiden, 24 October 1836.

N. C. KIST.

INHOUD.

KERKELIJKE GESCHIEDENIS VAN NEDERLAND.

AANTEEKENINGEN

UIT DE

SYNODALE VERGADERING VAN ZUID-HOLLAND

VAN AL HET VOORGEVALLENE IN DE ZAAK EN LEER DER

REMONSTRANTEN,

Van het Jaar 1619 — 1777.

Door de E. Classis van Schieland, op verzoek van de Synodus, bijeen verzameld door de daartoe Gecommitteerden der Classis: D. D. P. Hofstede, J. W. de Heyden, B. van Velsen, *Predikanten te Rotterdam;* A. Holsteyn, *Predikant te Moerkappelle;* G. Soetens; *Predikant te Schiedam;* en J. Bondt, *Pred. te Hillegersberg;* en in den Jare 1778, te Schoonhoven, nomine Classis, aan de Hoog-Eerw. Synodus gepresenteerd en door dezelve met eenparige hartelijke dankzegginge aangenomen.

SYNODALE HANDELINGEN VAN ZUID-HOLLAND,

IN DE ZAAK EN LEER

DER

REMONSTRANTEN.

Dat de waarheid, hoezeer ook voor een tijd onderdrukt, ten laatste over de dwaling zegepraalt, is menigmaal in Gods Kerk, die altijd met vele vijanden te worstelen had, allerduidelijkst gebleken; gelijk zulks ook de uitkomst der Nationale Synode, gehouden te Dordrecht Anno 1618 en 1619, tot blijdschap der ware Gereformeerde Kerk heeft geleerd.

Wat den Remonstranten, in de voornoemde Synode is overgekomen, ten deele door hardnekkigheid, ten deele door ongehoorzaamheid aan de Hooge Overigheid dezer Landen, is overvloedig uit de publiek gedrukte Schriften aan een ieder bekend.

Nadat dan de Hervormde Leer vastgesteld was tegen de dwalingen der Remonstranten, door hooge authoriteit van de Heeren Staten Generaal der Vereenigde Nederlanden, en alle andere Gezindheden met conniventie of oogluiking zijn getolereerd geworden, zoo is in de Leidsche Synodus 1619, dit volgende met opzigt tot de Remonstranten behandeld geworden.

Synodus te Leiden 1619.

(*Citeren der Remonstrantsche Predikanten.*)

Wanneer dan volgens Art. 1, aan de Synodus door den

 Prae-

den Praeses was gevraagd, of die goed vond de *Remonstrantsche Predikanten*, die nog niet zijn gedeporteerd, te ontbieden, en te vragen of zij zich de decreten, van het Synodus Nationaal van Dordrecht onderwerpen, of dat men zulks aan de respective Classen, waaronder zij ressorteren zal bevelen, vond de Synodus, na rijpe deliberatien, geraden, dat men de *gesuspendeerde Kerkdienaren* successivelijk zal ontbieden, opdat alles niet alleen ten aanhoore van mijne Heeren Commissarissen, maar ook met gemeene adviesen van alle de leden dezer Synodus mogte verhandeld en afgedaan worden; — en opdat de geciteerden niet konden pretenderen eenige ignorantie van de *Decreten Syn. Nat. over de* 5 *artikelen*, is goedgevonden, nevens de missive, aan ieder van de Geciteerden te zenden een *Exemplaar van de Canones*, opdat zij, na het lezen van dezelven, te beter geprepareerd tot de antwoorden, op deze tegenwoordige Synodus mogen verschijnen. De missiven zijn met twee Boden aan een ieder van de geciteerde Personen den 23e Julij toegezonden.

(*Reformatie van de Leidsche Universiteit*).

Art. 3, waarin gehandeld wordt van eene reformatie op de Universiteit te Leiden, leest men, dat Deputaten Synodi, hebben rapport gedaan, bij het oplezen des 15en artikels van het Delfsche Synode, gehouden 1618 (in hetwelk belast was aan vier personen uit die Vergadering, om zekere orde te beramen aangaande de Theologische Professoren en Regenten der Collegien) van hunne besoignes in deze: » als dat zij eerst alleen en daarna (dewijl » deze zaak die van het Noorderkwartier mede aanging) » gezamenlijk met de Deputaten Synodi van Noordhol-

» land,

» land, bij de Heeren Curatoren der Academie aangehouden hadden, dat de Theologische Faculteit en het Collegium Theologicum wel zoude besteld en voorzien worden, en dat zij voor antwoord gekregen hadden, dat de Heeren Curatoren niet alleen op de Theol. Faculteit wilden letten, maar ook daartoe arbeiden, dat de geheele Universiteit wierde gereformeerd, en haren vorigen luister krege, dat ook de Heeren Curatoren alreeds gedelibereerd hadden te beroepen Do. *Petrus Molinaeus* en *Anthonius Walaeus*, en tot het Regentschap in het Collegie Ds. Praeses *Festius Hommius* en tot Subregent *Daniel Sinapius.*"

De Synodus heeft hier goed genoegen over betoond, en Deputaten vermaand, verder op deze zaak te letten, en bij de H. H. Curatoren en bij zijne Prinselijke Exellentie aan te houden, dat hetgeen, hetwelk wél begonnen was, in alle andere faculteiten en professien van talen en philosophie verder met alle vlijt, dewijl aan deze zaak zeer veel tot welstand van de Kerk is gelegen, ten vollen uitgevoerd moge worden.

Ook is naar, Art. 4:

Goedgevonden *stante Synodo*, dat eenige uit deze Vergadering hunne Achtbaren zouden bedanken voor hetgeen alreeds in de reformatie van de Universiteit en het Collegie van Leiden was gedaan, en hen met een te bidden, om alzoo voort te gaan in alle professien, opdat de Gereformeerde Leer door Professoren, ongezond in de leer, op nieuw geene schade lede.

En volgens Art. 11

is JOHANNES TAURINUS, na openlijke schuldbekentenis, met de Kerk gereconcilieerd, en wederom beroepelijk

lijk verklaard geworden bij de Hervormde Gemeente in ons Vaderland.

Terwijl Art. 14.

(*Citatie van de gesuspendeerde Predikanten en die gewettigd.*)

De tegenwoordige Synodus, die meent, dat bij Deputaten Synodi vele Kerkendienaars, naar vereisch van zaken, van hunne diensten zijn gesuspendeerd en voor dien tijd niet formelijk gedeporteerd, doende geen aanzoek om met de Kerk te verzoenen, noch eenig leedwezen betoonende; heeft goedgevonden, opdat voor al de wereld blijke, dat deze Vergadering in alle langmoedigheid en zachtmoedigheid heeft gehandeld, aan dezelven eene missive te zenden, bij welke de leden hunne affectie en genegenheid tot hun welvaren verklaren, en te kennen geven, dat indien zij hier komen, hartelijk berouw en leedwezen over hunne vorige behandelingen betoonen, de Synodus tot hun voordeel doen zal al hetgene de behandeling der waarheid, en de stichting der Kerke zal kunnen lijden.

Hierop is ingevolge Art. 15

Eene missive van H. H. Gecommitteerde Raden, 26 Junij gezonden aan H. H. Gecommitteerden van de Ed. Mog. H. H. Staten, aan de Kerkdienaren en de Ouderlingen, Synodaal vergaderd binnen Leiden, luidende aldus:

De Gecommitteerde Raden van de Staten van Holland en Westvriesland.

Welgeleerde, Wijze, Lieve, Bijzondere!

» Hier gaat bijgevoegd een dubbel van de Acte, die

» bij

» bij de Hoog Mog. Heeren Staten Generaal verstaan, en
» ons toegezonden is, dat voor den welstand, rust en vrede
» van de Vereenigde Nederlanden, Steden en Landen van
» dezelve, bij de reeds afgezette, en als nog af te zetten
» Predikanten van hunne diensten, behoort en zal moeten
» geteekend worden; en is mitsdien onze ernstige be-
» geerte, dat bij uwe E. E. zal worden gelet, dat al
» zulke afgezette, en als nog af te zetten Predikanten in
» de steden en ten platte lande van Holland en West-
» vriesland, met den allereerste daartoe worden gehou-
» den, dat zij dezelve Acte aannemen, teekenen en be-
» loven hen daarnaar te reguleren, zonder eenige zwa-
» righeid. En alzoo eenige van hen de voorn. aanneming,
» teekening en belofte van hen daarnaar te reguleren,
» weigeren, ons daarvan en van de namen van dezul-
» ken, en waar zij Predikanten geweest zijn, te advise-
» ren, om voor ons beschreven te mogen worden, en de
» weigerig blijvenden bij Onze orde en authoriteit van de
» Hoog Mog. Heeren Staten Generaal (ons bij hun voorn.
» schrijvens gegeven) uit de Vereenigde Nederlanden en
» het souveraine ressorte van dien gedaan, te doen ver-
» trekken, waartoe wij ons zullen verlaten.

Hiermede Welgeleerde, Wijze, Lieve, Bijzondere UwelE. in de schuts des Almogenden bevelende.

Geschreven in den Hage, den 26 Julij A°. 1619.

Onder stond

Ter ordonantie van Gecomm. Raden

A. DUYCK.

(*Ao-*

(*Acte van Stilstand.*)

De Acte waarvan gesproken wordt, is deze:

Ik onderschreven belove en verklare, mits dien in goede conscientie en opregtheid, dat ik mij van nu af en voortaan zal onthouden van alle kerkelijke diensten en bedieningen, en wat daaraf dependerende was, in 't heimelijk of in 't openbaar, directelijk of indirectelijk, zoo wel in als buiten de Steden, Dorpen of Plaatsen van de Vereenigde Provincien en het ressort van dien, maar dat ik mij burgerlijk in alle modestie en stilheid als een particulier ingezeten zal comporteren en dragen, en mij naar de bevelen van de Overigheid reguleren, en dezelve gehoorzamen,

In oorkonde der waarheid, is deze bij mij onderschreven,

N. N.

En is diensvolgens door de Synodus goedgevonden, alle gedeporteerde Kerkendienaren met den eersten te ontbieden, en elk en een ieder die voor deze bij de Synodus geciteerd en gedeporteerd zijn, of die ook nog gedeporteerd zullen worden, na hun deportement de voornoemde acte voor te dragen, dezelve te onderschrijven, en bij gebreke van dien de namen der zoodanigen (volgens inhoud van de voorgaande missive) Hunne Ed. Mog. bekend te maken.

Art. 16.

(*Arnoldus Oosterharen, Pred. te Nootdorp.*)

Zoo is dan verschenen, ingevolge Art. 16, allereerst voor deze Synodus Arnoldus Oosterharen, Bedienaar des H. Evangeliums te Nootdorp, in de Classis van Delft,

Delft. Volgens de gedane citatie, gevraagd zijnde, of hij zich het oordeel van het Synodus Nationaal wilde onderwerpen, en zich in zijne predikatien daarnaar reguleren; heeft geantwoord, dat hij des vorigen daags in de Classis van Delft gezegd had, en daar als nog bij persisteerde, dat hij met geen goede conscientie zou kunnen de Canones aannemen en onderschrijven, dewijl hij eenige dingen, die daarin zijn, niet voor goed kent, als bij voorbeeld: *Dat Christus alleen de zijnen zalig maakt*; item hetgeen Canone 6. 10. 15, in Synod. Nation. over die 4e artikel der Remonstranten is gedefinieerd. Heeft ook aan de Synodus schriftelijk overgeleverd zijn gevoelen over de 5 punten, 't welk vast met de eigen woorden der Remonstranten was uitgedrukt, daarin hij, sprekende van de Canones Syn. Nat, schrijft, dat hij alle de heerlijke schriftuurplaatsen, doorgaans in de 5 punten gebruikt, erkent te wezen het heilig Woord van God.

Wat aangaat de leer, *dat God eenige in de gemeene zonden zoude laten*, dat voor hem een al te harde noot was, om te kraken, dat zijne tanden daartoe al te zwak waren. Verzocht mede, in dien hij afgezet zoude worden, dat men voor hem bij Hun Ed. Mog. wilde intercederen, dat hij eenig tractement zoude moge krijgen. De Synodus op alles gelet hebbende, en verstaande met droefheid, dat zijne eene Kerk van *Wilsveen* (alwaar hij de grootste Gemeente had) hem alreeds hadde verlaten, en dat hij op deze week (daar hij nogtans op andere tijden alleen Zondags predikte) eene extra-ordinaire predikatie gedaan had, zijn oorlof nemende van de gemeente, hetwelk vrij naar onrust smaakt; dat hij ook verklaarde, in zijn gevoelen te willen leven en sterven, en dat niet binnen Nootdorp zoude te kerk komen, indien daar anders gepredikt wierd, als zijne gemeente ge-

gewoon was te hooren, heeft hem volgens decretum Syn. Nat. en de approbatie der Hoog Mog. Heeren Staten Generaal, lettende op den vrede, strijdig der kerke, dadelijk ontzet van zijnen dienst en aan de Classis van Delft belast, van nu voortaan den dienst in deze kerke te bezorgen; lettende nogtans op zijn ouderdom en comportement vóór den tijd van de gerezene differenten, heeft goedgevonden voor hem eenige alimentatie bij hun Ed. Mog. te verzoeken, mits conditie, dat *Arnoldus Oosterharen*, eerst zal verklaren, dat hij nergens anders eenig onderhoud geniet, en in geenen deele schuldig is aan de ligue binnen Rotterdam gemaakt, en zich voorts zal houden aan het gehoor van Gods Woord, en zijne gemeente daartoe vermanen; zoo niet, zal geene intercessie voor hem bij Hunne Ed. Mog. gedaan worden.

En alzoo de Broeders van het Classis van Delft, geenen tijd hebben gehad om *Arnoldus Oosterharen* aan te zeggen, dat hij van den dienst was gedeporteerd (welk deportement in zijn absentie geschied was), zoo is hij wederom vòor de Synodus verschenen en heeft zich willen behelpen met de schriften van *Henricus Bullingerus*, waarop hem geantwoord is (uit de eigen hand van *Bullingerus* blijkende) dat in Syn. Nat. hij het gevoelen van *Hieronymus Zanchius* heeft geapprobeerd, en daarom de Remonstranten zich te vergeefs met *Bullingerus* zoeken te behelpen.

Verder heeft *Arnoldus Oosterharen* verklaard, dat hij in alles bleef bij zijn geschrift aan het Synodus overgeleverd, daar bij doende, dat men wel een jaar van doen had om zich weder te bedenken, dat hij niet kan verstaan, dat de goede werken vruchten zijn van de verkiezing.

Insgelijks heeft hij zich in de volgende artikelen verklaard

klaard te zijn in het gevoelen der Remonstranten.

Is derhalve hem de Sententie van zijn deportement voorgelezen en daarna de Acte van Hunne Hoog. Mog., welke hij heeft geteekend, en is hem op zijn verzoek beloofd, voor hem te doen, al hetgeen de staat der Kerk zal kunnen lijden en van Hun Ed. Mog. mildigheid zal kunnen verkregen worden.

Art. 17.

(Nog verscheidene Remonstrantsche Predikanten voor de Synodus na citatie verschenen.)

En zijn daarop noch verscheidene Remonstrantsche Predikanten voor deze Synodus ontboden en gecompareerd, als: ABRAHAM VLIETIUS, Pred. te *Maasland*, THEODORUS SWANIUS, Pred. te *Berkel*, JAN CORNELISZ., Pred. te *Leimuiden*, HENRICUS OOSTERHAREN, Pred. te *Hillegom*, JAN JANSZOON, Pred. te *Leiderdorp* en HUGO STORM, Pred. te *Oostvoorn*, en is hun, van Ds. Praeses aangezegd, dat de Syn. Nat., onlangs binnen Dordrecht gehouden, verklaard had, dat geene Kerkedienaars hier te lande in den dienst mogten getolereerd worden, als die de Canones Syn. Nat. verklaarden met goede conscientie te kunnen onderteekenen, en zich naar dezelve in hunne leeringe te willen conformeren; dat ook Hun Hoog Mog. dit oordeel van de Synodus hadden geaprobeerd, dat zij ook niet twijfelden of hun Ed. hadden deze Canones, hun gezonden, gezien, en in de vreeze des Heeren overwogen, en dat daarom hun Ed. rondelijk zouden gelieven te verklaren, of zij in deze onderschrijving eenige zwarigheid maakten, dan niet, waarop

ABRAHAM VLIETIUS geantwoord heeft: dat hij dezelve geenszins gelezen en overwogen had, maar dat hij

hij dezelve behoudens goede conscientie niet kon onderschrijven, alzoo hij dezelve bevond onschriftmatig te zijn.

Theodorus Swanius verklaarde: des vorigen daags, in zijne Classis naar deze zaak gevraagd zijnde, geantwoord te hebben, dat hij dezelve niet kon aannemen, dat hij als nog bij dit antwoord persisteerde, en daar bij niet te doen had.

Jan Cornelisz. zeide: zoo een groot verstand niet te hebben, dat hij straks in deze zaak kon resolveren; bekent tegenwoordig nog te zijn in het gevoelen der *Remonstranten*, en dat hij in de Canonibus alreeds gevonden had eenige zaken, die hij niet voor goed keurde. Vermaand zijnde dat hij zich tot morgen zoude bedenken, weigerde zulks te doen, omdat de tijd te kort was.

Henricus Oosterharen verklaarde: dat hij in Canonibus, alreeds zoo veel gevonden had, dat hij bezwaard was dezelve te onderschrijven.

Jan Janszoon zeide: Ao 1586 zijn gevoelen over de gecontroverteerde punten verklaard te hebben; dat hij daarbij voor als nog bleef; dat hij toen daarom was getolereerd: zoo de Synodus nu hetzelve niet wilde doen, dat zij dan met hem mogt doen wat zij goed vond en voor God wilde verdedigen. Gevraagd zijnde, of hij de goede werken bekende te zijn vruchten van de verkiezing, zeide: moet ik hierop antwoorden, zoo doet liever met mij wat UEd. goed dunkt. Gevraagd zijnde wederom, of het ware geloof geheel verloren wordt? zeide: doet met mij gelijk gij het verstaat. En alzoo men merkte dat de geciteerde daarop zelfs steunde, dat voor deze eenige tolerantie over de leer van de Praedestinatie is gepractiseerd geweest, heeft men den Geciteerde gevraagd, of

zij

zij onder die getolereerden een eenig mensch wisten, die daarop getolereerd was, dat hij loochende de goede werken te vloeijen uit de verkiezing; of ook zoodanige getolereerden die en andere punten der Remonstranten vóor goed keurden, en op den predikstoel of in het particulier met stilzwijgen der kerken en oogluiking de- zelve gedreven hadden. Waarop zij niet hebben weten te excipiëeren.

Regnerus Andreae zeide: een korten tijd gehad te hebben om de Canones Syn. Nat. te overwegen, maar evenwel daar zoo veel in gevonden te hebben, dat hij wel verstond, dat zij streden met der Remonstranten 5 artikelen, die hij nog voor goed keurde, en daarom nog niet konde de voornoemde Canones onderschrijven, opdat hij zich zelven niet beschuldigde van verandering in de leer, die hij eenmaal had aangenomen.

Hugo Storm zeide: de Canones voor deze niet gezien te hebben, nogtans alreeds eenige dingen daarin gevonden te hebben, die hij niet kon onderschrijven. Gevraagd zijnde naar de 5 artikelen der *Remonstranten*, wat hij als nog daarvan gevoelde? zeide: niet te kunnen gelooven, dat hij, der Contra-Remonstranten gevoelen contrarie zijnde, ooit zou voor goed erkennen.

Alles overwogen zijnde in de vreeze des Heeren, heeft de tegenwoordige Synodus, volgens het besluit van de Synodus Nat. de voornoemde personen afgezet van hunne kerkelijke diensten en bedieningen en wat dien aankleeft.

(Antwoord op de onderteekening van de Acte van de Hoog Mog.)

Hierop zeide Jan Cornelisz. (als hem na de afzettinge de Acte van Hun Hoog Mog. werd voorgehouden) dat het was conscientiedwang iemand te verhinderen, dat

dat hij zijne gaven niet mogt gebruiken tot stichtinge.

Hugo Storm zeide: zijn talentspond niet te mogen begraven.

Henricus Oosterharen wilde wel belooven niet te prediken in de publieque kerken, maar verder niet; zeide, dat hij geresolveerd was voor 7 of 8 of meer in het particulier vermaninge te doen. Jan Jansz. antwoordde, dat het ten aanzien van zijne jaren tijd was om te rusten, dat hij nu veel meer, van zijnen dienst afgezet zijnde, wilde rusten, maar dat in de voornoemde Acte wat anders schuilt.

Gezamenlijk hebben zij gevraagd tijd, om zich nader te bedenken; de Synodus heeft hun tijd gegeven tot den volgenden dag, op welken tijd Jan Jansz. verschenen zijnde, verklaarde nog langer tijd te begeeren om zich te bedenken, dewijl vele dingen onder de Acte verborgen waren. Regnerus Andreae zeide, daarin bezwaard te zijn; dat de Acte ook scheen te verbieden anderen in het geloof der Remonstranten te versterken.

Abraham Vlietius, Jan Cornelisz., Henricus Oosterharen, Hugo Storm, hebben schriftelijk verklaard, dat zij als nog niet konden de Acte onderteekenen, maar nog tijd behoefden, om zich te bedenken; die hun wederom vergund is; Jan Jansz. en Regnerus Andreae, de Absenten dit te verwittigen, om ten bestemden tijd voor de Synodus te verschijnen. Theodorus Swanius heeft de Acte onderteekend, verstaande, dat men daardoor in zijne conscientie niet wierd gedrongen.

Zijn daarop ten bestemden tijd persoonlijk verschenen, Jan Jansz., Henricus Oosterharen, Regnerus Andreae, weigerende de voornoemde Acte te teekenen.

Regnerus Andreae zeide: dat het geen manier was, straffen te ordonneeren, voor de genen, die nog niet ge-

gezondigd en hadden, maar wel tegen zonden, die alreeds begaan zijn; vraagde, of het hem ook wel zou geoorloofd zijn, zijnen dienst te quiteeren, daar hij de Kerk in zijne bevestiging zijn dienst had toegezegd; als men hem toevoegde, dat hij nu door de Kerk van die belofte was ontslagen, antwoorde hij, dat hem Christus nog niet ontslagen had van zijnen dienst.

Leverde ook een calumnieus schrift in, daarin hij arglistig verdraaide eenige woorden van H. H. Commissarissen en de Synodus, als ook van de Classis van Leiden en zijne aanneminge tot den dienst; daar op hem punctueel is geantwoord, en inzonderheid daarop, dat hij schreef, dat de Acte van Hun Hoog Mog. bij de tegenwoordige Vergadering alzoo was verklaard, dat daardoor de afgezette Kerkendienaars toegelaten wordt, de vrijheid, die andere sekten hier te lande hadden, daar nogtans hem gezegd was, dat de Synodus niet aannam de verklaring van de Acte te doen, maar dat zij uit het Placaat van Hunne Hoog Mog. besloot, dat de vrijheid der conscientie bij deze Acte niemand verhinderd wordt; dat de gedeporteerde Predikanten hunnens bedunkens de vrijheid zouden hebben, die andere privé personen in hunne conscientie genoten.

Is gedelibereerd, wat men met dat schrift van Regnerus Andreae doen zoude, of men hetzelve zoude wedergeven of niet. Is eindelijk besloten hem aan te zeggen, dat de Synodus dit overgegeven schrift niet aannam als goed en waar zijnde, maar als calumnieus bewaarde tot zijne overtuiging.

Zijn ook voorgelezen de schriftelijke antwoorden van Jan Janszoon, en Jan Cornelisz., daarin zij de onderschrijving weigeren met vreemde redenen, strekkende tot disreputatie van Hunne Hoog Mog. en deze tegenwoor-

woordige Vergadering, die bewaard worden om dezelven aan Hun Hoog Mog. over te zenden.

Abraham Vlietius heeft gezegd, dat hij als nog niet van zins was te prediken, maar dat hem dacht dat de Acte wat meer inhield; dat hij nog niet konde dezelven aannemen; dat het hem vreemd dacht, dat men hem niet met vrede liet, daar hij geen kerkendienaar meer was; dat de woorden in de Acte uitgedrukt (van nu voortaan) vrij wat in hadden.

Hugo Storm en Henricus Oosterharon hebben ook geweigerd de voorschrevene Acte te teekenen, is daarom allen van een ieder aangezegd, dat zij zich ten beste wilden beraden met den Heere, buiten alle verkeerde passien, onbehóorlijke verbindtenissen; dat wij van alles Hun Ed. Mog. rapport zullen doen.

En volgen nu nog in verscheidene artikelen de fata, van andere Remonstrantsche Predikanten, die voor deze Synodus verschenen zijn, op deze hun gedane citatie.

Art. 18.

Reinerus Borremans, Pred. te *Rhoon* in de Classis van Schieland, is volgens zijne citatie verschenen, en gevraagd zijnde of hij de resolutie van de Synodus Nat. wilde aannemen en zijne Predikatien daarnaar reguleren, heeft verklaard dat hij altijd van dat gevoelen geweest was, zich aan het oordeel van het Synod. Nat. conform te zijn, zoo hij in zijn gemoed kon bevinden, hetzelve den Woorde Gods conform te zijn, zoo niet, dat hij dan van den kerkendienst wilde supersederen en zijne ziel in geduld bezitten; dat hij de Canones Nat. had gelezen en daar goede dingen in vond, maar dat daar ook verscheidene dingen in waren, daarom hij bezwaard was dezelve te onderschrijven; dat hij als nog

was

was in het gevoelen der Remonstranten, en daarbij dacht te blijven, ten ware hij beter kon onderregt worden, en dat hij zich altijd leerzaam wilde aanstellen, en middelertijd van alle kerkelijke bedieningen zich onthouden. En als hem de Acte van Hun Ed. Mog. werd voorgelezen, heeft hij evenwel geweigerd dezelve te onderschrijven, zeggende, dat de woorden: *en wat daarvan dependeert*, zoo ver zouden kunnen getrokken worden, dat daardoor ook verboden werd den kranken een troostelijk woord toe te spreken, of zijn gevoelen van de 5 punten te verklaren. Als hem gezegd werd, dat het hem geoorloofd zou zijn, al hetgeen te doen dat andere burgers, van het gevoelen der Remonstranten zijnde, toegelaten werd, heeft hij zich echter met deze verklaring niet laten contenteren.

De Synodus op alles lettende, heeft hem aangezegd, dat het haar van harte leed was, zulke verklaringen van hem te hooren, dat men daarom volgens de sententie van de Syn. Nat., geadprobeerd bij de H. H. Staten Generaal, genoodzaakt was, hem van zijn dienst te ontslaan, met deze hem vermanende, volgens zijne belofte te voren gedaan, van alle kerkelijke diensten voortaan te supersederen; dat zij niet te min, wat zij tot zijne onderrigtinge zouden kunnen doen, gaarne doen wilde, en hem de hand bieden in alle zaken, die niet streden tegen de eenigheid der leer en rust der kerke.

En alzoo hij de Acte van Hun Ed. Mog. weigerde te onderschrijven, dat de Synodus, volgens den last haar gegeven, hetzelve Hun Ed Mog. zoude te kennen geven, en dat hij aldaar zijne bezwaren en de interpretatie over eenige woorden in dezelve, zou te kennen geven en verzoeken, dewijl de tegenwoordige Vergadering niet geauthoriseerd was om dezelve Acte nader te interpreteren, en hem

daarvan, gelijk hij verzocht, schriftelijke acte te geven, hetwelk eene zaak zou zijn van kwade gevolgen en bij velen zou kunnen misduid worden.

Art, 19.

NICOLAAS LUDDING, Pred. te *Rijnsaterwoude*, in de Classis van Woerden, geciteerd zijnde, om te onderschrijven de Canones Syn. Nat. heeft verklaard, dezelve nog niet ten volle gelezen te hebben, en dat hij dezelve, ten ware zij anders verklaard worden als zij luiden, niet zoude kunnen onderschrijven; daarbij doende, dat hij verstond, dat het geloof eerst in den mensch moest zijn, eer hij verkoren wierd. Als men hem zeide, dat hij zijn beraad zoude nemen tot den volgenden dag, en middelerwijl de Canones naarstig in de vreeze des Heeren overwegen, heeft hij gezegd, dat zulks onnoodig was, dewijl alreeds daar zoo veel in gelezen had, dat hij verklaarde dezelve niet te kunnen onderschrijven, om in zijne predikatien zich daarnaar te reguleren. Is daarna bij deze Synodus, volgens de sententie des Syn. Nat. van zijne kerkendienst afgezet, is hem daarna voorgelezen de Acte van Hunne Hoog Mog., de afgezette Predikanten aangaande, die hij onderteekend heeft, alleen daarbij doende, dat hij verstond bij dezelve hem toegelaten te zijn, hetgeen de vrijheid der conscientie aangaat, en andere privé personen, van de gezindheid der Remonstranten zijnde, toegelaten wordt.

Art. 20.

CORNELIS MARTINI, Pred. te *Zwammerdam*, in de Classis van Woerden, ontboden zijnde om de Canones Syn. Nat, over de 5 gecontroverteerde punten te onderschrijven, is verschenen, en heeft verklaard, dezelve nog

nog niet ten volle overwogen te hebben, dat hij daar wel goede dingen in vond, doch dat hij sommige dingen zoo hoog niet konde begrijpen. Gevraagd zijnde naar zijn gevoelen over de 5 punten, heeft hij eerst getergiverseerd, doch ten laatste bekend, de Remonstrantie van het jaar 1610 onderteekend te hebben, en het gevoelen van de Remonstranten toe te staan. Vermaand zijnde, dat hij zich rondelijk verklaren zoude, wat hij nu gevoelde, heeft, ten eerste, bekend als nog te gevoelen, dat de 5 artikelen der Remonstranten den Woorde Gods conform waren, biddende dat men hem in de liefde zoude dragen, en zoo hij niet mogt als een kerkdienaar geleden worden, dat hij als een privé persoon en gehoorzaam onderdaan in dezen Landen zoude mogen wonen, en dat men voor hem zoude intercederen bij Hun Ed. Mog. om eenig subsidium, alzoo hij de Kerk des Heeren 32 jaren in eenen vromen wandel had gediend, en nu van den Heere met lammigheid was bezocht. Vermaand zijnde, dat hij, als een Emeritus van zijn dienst ontslagen, te Zwammerdam zoude te kerke gaan en des Heeren Avondmaal gebruiken, zeide, daarvan te willen houden de vrijheid van zijne conscientie.

De Acte van Hun Hoog Mog., om zich van alle kerkelijke diensten te onthouden, heeft hij voor eerst geweigerd te onderteekenen, zeggende, dat ze hem mede verbood, zijne verdediging te doen tegen de beschuldigingen, daarmede de Remonstranten bezwaard worden; waarop, alzoo men zeide, dat de Acte van Hun Hoog Mog. hem drong, heeft hij evenwel geantwoord, dat hij tot den volgenden dag zijn beraad begeerde, 't welk hem vergund is.

Des volgenden daags verschenen zijnde, heeft hij de voornoemde Acte onderteekend, verzoekende aan de Ed.

Vergadering, dat na zijnen dood zijne weduwe het tractement, bij Hunne Ed. Mog. de weduwen der overledene kerkdienaars vergund, zoude mogen volgen. De Synodus heeft geantwoord, dat zij zulks niet kon beloven, maar deze zaak Hun Ed. Mog. Gedeputeerden op deze Synodus favorabel zoude recommanderen; daarbij voegende, dat deze dingen beter zouden vallen en gelukken, bij aldien hij zich zelve, nu van den dienst gedeporteerd zijnde, stil gedroeg en zijne vorige gemeente door zijn uitblijven uit de kerk niet weder zoude ontrusten; waarop hij antwoordde gelijk te voren, daarin te willen houden zijn vrijheid.

De Synodus daarop lettende, dat zijn dienst voortaan onstichtelijk zoude zijn, en dat hij zijnen dienst van zelve geresigneerd had in handen van deze Synode, dat hij ook een man was van 60 jaren, nu ook van den Heere met een specie van geraaktheid was bezocht, en 32 jaren in den dienst geweest was en geene middelen had om van te leven; heeft goedgevonden hem eene particuliere acte en sententie, niet in conformiteit van de andere gedeporteerden, mede te deelen en voor te houden, en te arbeiden, dat hem bij Hunne Ed. Mog eenig subsidium vitae uit speciale gratie zoude mogen toegelegd worden.

Art. 21.

Nannius Geysteranus, Pred. in den *Briel*, in de Classis van Voorn en Putten, is mede, ten einde menigmaal verhaald, verschenen, en heeft alhier verklaard, over de Nederlandsche Confessie en Cathechismus geene zwarigheden te maken, maar wat aangaat de Canones Syn. Nat. dat hij deze niet kon onderschrijven en eenen ruimen tijd zoude moeten hebben om dezelven te overdenken.

De-

Deputaten Synodi hebben daarna, als hij uitgestaan was, verhaald, dat hij in den Briel zeldzame predikatien gedaan had, strekkende tot groote alteratie van de goede ingezetenen van den Briel, en dat zij hem van zijnen dienst zouden gesuspendeerd hebben, ten ware zij verhinderd waren geweest ten aanzien van de gelegenheid derzelve kerke, die geen ander dienaar had als hem, door dien Theophilus Rijkwaart was geciteerd op de Synodus Nat. binnen Dordrecht, en Burgvliet van zijnen dienst gesuspendeerd.

De Synodus alles gehoord hebbende, heeft volgens het Decretum Synodi Nat. den voorn. Nannius Geysteranus van zijnen dienst gedeporteerd, hem evenwel haren dienst ter zijner onderrigtinge aanbiedende, en hem voorgelezen hebbende de Acte van Hun Hoog Mog., die hij geweigerd heeft te onderteekenen, zeggende, dat het zwaar was zijn pond te begraven en de kerke te verlaten, die hem en zijns gelijken niet begeerde te ontslaan; heeft, na alle onderrigtinge ter contrarie aan hem gedaan, begeerd zijn beraad tot den volgenden dag, hetwelk hem de Ed. Vergadering vergund heeft, alhoewel zij niet ziet eenige oorzaak van de weigering der onderteekening.

Des volgenden daags weder komende, heeft hij verklaard, als nog in deze onderteekening perplex te wezen, verzoekende twee dingen:

Eerstelijk, dat deze woorden in zijne sententie zouden worden geroijeerd, te weten: *dat hij namaals wederkeerende tot de kerk, niet alleen in de gecontroverteerde punten, maar ook in alle andere leerstukken der kerke, gehouden zoude zijn te voldoen*, dewijl hij hierdoor suspect gemaakt werd van de andere dwalingen, daar hij nogtans, buiten de 5 punten, niets had.

Ten

Ten tweede, dat hij weder naar den Haag zou mogen vertrekken en het Ed. Hof van Holland van de subscriptie rekenschap geven. Het laatste is hem vergund; belangende het eerste, is geantwoord, dat de Synodus met de voornoemde woorden voor dezen tijd, hem niet bezwaarde boven de 5 punten, maar dat de clausule in de sententie moest blijven, opdat men alle mogelijke verzekering mogt hebben van de zuiverheid van de leer van alle diegenen, die wederom tot de gemeenschap der kerke worden opgenomen, en dat men ten dien einde zulke personen van nieuws zal examineren, als of zij nooit in dienst waren geweest.

Art. 22.

Jacobus Carpentarius, Pred. in *Middelharnis*, in de Classis van Voorn en Putten, zijnde geciteerd voor de Synodus ten einde als voren, heeft gezegd, dat hij niet in den kerkendienst zijnde, maar te voren, als hij tot denzelven opgenomen werd, naar het gevoelen der Remonstranten ten meesten deele geheld had, en dat hij daarop tot den kerkendienst was toegelaten; dat hem derhalve zwaar zoude vallen zijn gevoelen te verlaten door het onderschrijven van de Canones Syn. Nat, die hij niet achte den Woorde Gods conform te zijn, willende niet te min zich leerzaam stellen onder Gods Woord. Is hem geantwoord, dat in voorleden tijden men vele dingen had moeten over het hoofd zien, die men voor dien tijd niet konde, door het ongeluk der tijden, verbeteren; dat de Synodus met droefheid verstond, dat hij bij zijn gevoelen, in Syn. Nat. verworpen, persisteerde, eu derhalve de Synodus genoodzaakt was hem van zijn dienst af te zetten, gelijk zij hem afzet bij dezen, hem met een

voor-

voorhoudende, dat hij zich dus van nu voortaan, volgens de Acte bij Hun Ed. Mog. toegezonden, als een privé persoon zoude gedragen; waarop hij zeide: dat hij niet verstond wat Hun Ed. Mog. met die woorden: *en wat daarvan dependeert*, item, *directelijk of indirectelijk*, in den zin hadden; heeft gevraagd of hij met goede conscientie zijn dienst zoude mogen verlaten? en is geantwoord: *Ja*, en dat hij van conscientiewege schuldig was de Acte van Hun Hoog Mog. te gehoorzamen, dewijl zijn conscientie niet werd gedrongen aangaande zijn gevoelen; dat hij ook de vrijheid zou hebben, die aan andere burgers in zaken van religie vergund werd; daarop hij repliceerde, dat den burgeren, van andere gezindheid zijnde, geoorloofd is, hun gevoelen voort te planten, dat deze eisch voor hem en zijns gelijke te zwaar viel na te komen, dat hij zich nog langer hierover moest beraden. Is hem derhalve vergund de tijd van drie dagen. En als men verstond dat in de kerke van Middelharnis het deportement van Carpentarius voornoemd, van den Predikstoel afgelezen zijnde, veel onrust in die plaats zoude mogen baren, door de omstuimigheid van sommige vissers in die plaats, die voor dezen Ds. Nicolaas Damius, die daar kwam prediken, zouden met steenen geworpen hebben, ten ware zij door den grooten regen genoodzaakt waren geweest te delogeren; dat zij ook daarna Ds. Valerus Tephusius, ingelijks aldaar gekomen zijnde om den stoel te betreden, schandelijk hadden mishandeld: zoo zijn Mijne Heeren de Gecommitteerden van Hunne Ed. Mog. gebeden hierop acht te willen nemen, dat hierin toekomenden Zondag worde voorzien. Drie dagen na dezen is Carpentarius wederom gekomen, en heeft de Acte van Hunne Ed. Mog. ten huize van Ds. Praeses geteekend.

Art.

Art. 23.

Henricus Holtenus, Pred. te *Waddingsveen*, is volgens de citatie der Synodus verschenen; gevraagd zijnde hoe hij beraden was, of hij de Canones Synod. Nat. hem toegezonden onderschrijven wilde en zich in zijn leer daarnaar schikken, heeft geantwoord, dat hij geen tijd heeft gehad dezelve rijpelijk te overwegen, maar dat hij alreeds eenige dingen daarin had gevonden, die hij niet konde onderteekenen; is ook in deze Synodus aangediend, dat hij meermalen zeer leppig van de religie had gesproken en zeer kwade diensten der kerke gedaan had, waardoor de Synodus bewogen is geworden hem van zijnen dienst te deporteren. Waarover hij zich kwalijk gehouden heeft, zeggende, dat hij op het gevoelen der Remonstranten, in de Classis, tot een van dezelve was aangenomen, en dat hem toen van de Contra-Remonstranten (zoo men die noemt) de hand van broederschap gegeven was. Hem is daarop geantwoord, gelijk aan Carpentarius en anderen, dat die tijd dezen tegenwoordigen geen wet kan stellen, dat hij voortaan, volgens de Acte van Hun Hoog Mog., van alle kerkelijke diensten en bedieningen moest supersederen. Waarop hij verklaarde, dat hij zulks niet konde voor dezen tijd doen, alzoo hij niet verstond wat deze woorden inhadden: *en wat daarvan dependeert*, item, wat men daarmede meent: *directelijk of indirectelijk?* Hem is gezegd, hetgeen hem behoorde vergenoegd te hebben, maar alzoo hij die onderrigting niet aannam, maar meerder tijd eischte, is hem uitstel vergund tot op Donderdag, op welke hij weigerig gevallen is, gelijk blijkt bij zijne missive, de voorn. Acte te onderschrijven, omdat er geschreven staat: *en gij bekeerd zijnde, bekeer uwen broeder*, en dat hetgeen bij

bij hem en anderen gecontroverteerd wordt, in eene noodzakelijke waarheid wordt veranderd, en dat het vreemd is, dat een vrije Nederlander door deze Acte in zulk een parket gebragt wordt.

Art. 24.

Bernardus La Faille, Pred. in *'s Hage*, was bij de Deputaten Synodi van zijnen dienst gesuspendeerd voor den tijd van zes maanden, en verkiest te zullen gehouden wezen voor gedeporteerd, ten ware hij binnen den tijd, hem de Acte bij de voorn. Deputaten genoemd, de kerke satisfactie deede, en dat deze tijd nu al lang verstreken was, zonder dat Bernardus La Faille voorn. eenige aanzoeking deed, en daarom naar uiterste regt zoude mogen gehouden worden voor gedeporteerd; zoo is het, dat des niettegenstaande, deze tegenwoordige Synodus ten overvloede, om te toonen hare zachtmoedigheid, en anderen, die, in hetgeen voor dezen tegen hem gestatueerd, ongerust zijn, de maat vol te meten, goedgevonden hebben, Bernardus La Faille voor deze Vergadering te ontbieden, en hem mondeling door Wynandus Schulius onze goede attentie tot de reconciliatie, indien het stichtelijk zal kunnen geschieden, te doen verklaren, gelijk ook daarna geschied is, doch te vergeefs, alzoo La Faille schriftelijk geweigerd heeft te komen, daarbij doende, dat hij zich houdt gedeporteerd. De Synodus ziende tot haar groot leedwezen deze zijne hardigheid, heeft noodig geacht mits deze te verklaren, dat zij de uitspraak door hare Deputaten voor dezen gedaan, en bij Bernardus La Faille, blijkende zijne missive, geratificeerd, voor bondig houdt en vermaant hem zich te comporteren als een privé persoon. Van welke sententie

Sy-

Synodi hem een acte ter eerste gelegenheid zal toegezonden worden.

Op den 3e Augustus is La Faille zelf gecompareerd, welke verklaarde bij geschrift:

1. Dat hij ten onregte was gedispenseerd.

2 Dat hij is eene privata persona.

3. Wilde niet, dat zijne zaak zoude worden geresumeerd, maar dat hij zich als eene privata persona wilde dragen.

Waarop de Deputaten Synodi antwoordden, dat zij bereid waren van hunnen handelwijze met hem en de sententie opening en rekenschap te geven voor deze Vergadering, hetwelk Bernardus La Faille heeft afgeslagen. De Synodus heeft besloten, dat Bernardus zal aangezegd worden, gelijk ook Ds. Praeses heeft gedaan:

1. Dat een Predikant zich niet ligtelijk behoorde uit den dienst te begeven tot een privaat leven, en dat hij zich behoorde te bedenken om de Canones Syn. Nat. te approberen en te teekenen, en dat alzoo de zaak gepraepareerd mogt worden om zich met de kerke weder te verzoenen.

2. Dat deze Synodus verstaat (aangezien hij zich niet tegen de sententie wilde stellen) dat de sententie Deputatorum zal stand houden, en dat hij dezelve niet behoorde alzoo tegen te spreken.

3. Is vermaand, dat hij zich van de gemeenschap der Gereformeerde Kerke niet behoorde te scheiden, maar de predikatien te frequenteren.

4. Dat hij zal teekenen de Acte van Hun Hoog. Mog. Heeft op het eerste geantwoord, dat hij deze Acte voor de Heeren Staten zoude teekenen.

Art. 25.

Nicolaus Oosterharen, Pred. te *Noorden*, in de Classis van Woerden, gecompareerd zijnde, en aangehoord hebbende van Ds Praeses, waarom hij ontboden was, heeft gezegd, dat hij met weinige woorden aan de Synodus zoude antwoorden, namelijk, dat hij geenszins in conscientie verstaan kon, de Canones Syn. Nat. te teekenen. Is hem daarom de sententie van afzettinge van zijn dienst voorgelezen, waarop hij zeide, dat dit was een zware sententie, maar dat de Heer leefde; als hem daarna de acte van Hun Hoog Mog. was voorgelezen, heeft hij geweigerd dezelve te gehoorzamen, omdat hem daarbij verboden werd, iets te doen, tot stijving van de 5 artikelen, en dat hij dacht zijn talent niet te begraven; dat het bedroefd was, dat de conscientien hier te land zoo werden gedwongen; dat hij ook alle deze dingen niet zeide in losheid en onbedachtheid, maar eerst dezelve wel overwogen hebbende.

De Synodus heeft gearbeid, om hem beter te onderrigten, doch te vergeefs, en is derhalve uit deze Vergadering gegaan met zulke gebaarden, die zijne insolentie voor deze Vergadering genoeg te kennen gaven.

Art. 26.

Nicolaus Hertsoeker, Pred. te *IJselstein*, in de Classis van Buuren, is van Ds. Praeses gevraagd, alzoo hij voor dezen aan Deputaten van de Zuid Hollandsche Synode beloofd had, zich het oordeel van de Syn. Nat. te onderwerpen, of hij de Canones gelezen had, en in zijnen dienst zich in het leeren naar dezelve gezind was te dragen; heeft geantwoord van conscientiewege zulks niet te kunnen doen; is derhalve hem zijne senten-

tentie van deportement voorgelezen, en daarna de Acte van Hunne Hoog Mog, deze heeft hij voor dien tijd geweigerd te onderschrijven, begeerende tijd van beraad, die hem vergund is, maar dezelve geëxpireerd zijnde, heeft hij gepersisteerd bij de vorige weigering.

Art. 27.

Johannes Pythius, Pred. te *Aarlanderveen*, in de Classis van Woerden, was bij de Deputaten Synodi aangezegd, dat hij moest verplaatst worden, is hem daarom door Ds. Praeses aangediend dat men, om zulks met stichtinge en goede censcientie te doen, weten moest of hij zich in zijne predikatien ook wilde reguleren naar hetgeen in Synod. Nat. was besloten ; hierop heeft hij gezegd, dat de tijd om zich hierop te bedenken te kort geweest was, dat hem eenige dingen in Canonibus behaagden, sommige voor dezen tijd mishaagden, maar dat hij ze misschien mede zou voor goed keuren, zoo hij langer tijd had om zich te bedenken; daarop hem gezegd is, dat hij daarvan moest verzekerd zijn, dat de 5 Remonstrantsche artikelen in de voorn. Synodus waren onschriftmatig geoordeeld, en dat hij derhalve om te weten, of de Canones Synodi met de Remonstrantsche artikelen accordeerden, geen tijd van beraad behoefde, maar bij aldien naar Gods heilig Woord beliefde te overwegen, dat men daartoe tijd vergunnen zoude, dewijl hij verklaarde daartoe geen gelegenheid gehad te hebben, om dezelve te koopen, lezen en overwegen. Dit gehoord hebbende heeft hij begeerd een geruimen tijd, maar alzoo de Synodus niet lang mag opgehouden worden, is hem aangezegd dat hem drie dagen zal vergund worden tot nadere bedenkingen; is daarna op den geprefigeerden tijd weder gekomen, verklarende dat hij het gan-

gansche Corpus Canonum inziende, hetzelve niet konde teekenen noch ook de Acte van Hun Hoog Mog. omdat hij namaals zoude mogen berouw hebben van zulke onderteekening; namelijk, wanneer de zaak der Remonstranten bij Hun Ed. Mog. zoude mogen zóó verstaan worden, dat den Remonstranten ook hunne bijzondere verzamelingen zouden mogen toegestaan worden. De Synodus wat beter antwoord te vergeefs gewacht hebbende, heeft hem eindelijk van zijnen dienst, gelijk anderen, ontslagen; eenige dagen daarna heeft hij zich beter bedacht, en is gekomen in de Synodus om de Acte van Hun Hoog Mog. te teekenen, gelijk hij ook dadelijk gedaan heeft.

Art. 28.

ROBERTUS AUDART, Pred. te *Capelle*, in de Classis van Schieland, heeft verklaard, geen tijd gehad te hebben om de Canones Syn. Nat. te overlezen, en gezien hebbende het placaat van Hunne Hoog Mog. zijn afscheid van zijne kerk genomen te hebben, omdat hij, om de vrijheid zijner conscientie te behouden in deze landen was afgekomen; en nu om dezelve oorzaak uit deze landen gezind was te vertrekken en daarom ongehouden was de Canones Syn. Nat. te onderschrijven, bekende evenwel te staan in het gevoelen der Remonstranten. Gevraagd zijnde, of hij tijd begeerde om zich nader te bedenken, heeft gezegd: neen, en dat hij nooit de Vergadering zoude na houden, dat zij hem geenen tijd van bedenking gegeven hebben; is derhalve van zijnen dienst gedeporteerd. Is hem daarna voorgehouden de Acte van Hun Hoog Mog. om dezelve te onderteekenen, hetwelk hij weigerde, zeggende, dat hij zich niet vonde gedisponeerd om zulks te doen, en dat het onnoo-

noodig was, dewijl hij geresolveerd was uit het land te vertrekken, en dat hij zich de straf onderwerpen wilde, zoo hij bevonden wierd de placaten dezer landen te overtreden.

Art. 29.

Johannes de Vries, Pred. *op de Stad*, in de Classis van Voorn en Putten, had den Deputaten van de Zuid-Hollandsche Synodus gezegd, dat hij zich het oordeel der Syn. Nat. gezind was te onderwerpen; is hem daarom gevraagd of hij de Canones Syn. Nat. gezien, gelezen en overwogen had, en zich daarnaar in zijne predikatien wilde reguleren; waarop hij geantwoord heeft, dat sommige Canones hem behaagden, dat sommige met het gevoelen der Remonstranten overeenkwamen, doch dat hij die generaal, zoo als ze luiden, niet konde onderteekenen. In de conferentie met hem gehouden, zeide hij onder anderen: *dat God beloofd heeft het geloove te geven dien die zich geschikt gedragen*, item, *dat de genade Gods daarin bestaat dat de menschen kunnen gelooven*, item, *als aan eenen Indiaan Gods Woord gepredikt wordt, dat hij als dan geschikt is om te gelooven.*

De Synodus dit hoorende, heeft hem de sententie van zijn deportement voorgelezen; maar alzoo zij met een merkte zijne droefheid na de uitgesproken sententie, en verstond, dat hij, Student zijnde, ingetogen was geweest van leven, niet halstarrig noch wrevelig was, en geene middelen had om van te leven, heeft goedgevonden bij Hun Ed. Mog. voor hem te intercederen, te meer, alzoo hij de Acte van Hun Hoog Mog. gewillig onderteekend had, dat hij voor dit jaar zijn tractement behouden zoude.

Is hem ook aangezegd, dat hij van nu voortaan zich stil

stil zoude gedragen en niet met de Remonstranten aanspannen, en zoo zijne gelegenheid zulks toeliet binnen Leiden te gaan wonen, om door goede lessen onderrigtinge in Gods Heilig Woord tot het regte verstand wederom gebragt te worden; waarop hij beloofd heeft den goeden raad der broederen te zullen volgen, hen bedankende voor de goede intentien die zij hem betoonden.

Is deszelven daags met Ds. Hugo Beyerus en den Raadsheer Sweerius naar den Haag vertrokken, welke daarna wedergekomen zijnde verhaald hebben, dat Hun Ed. Mog. Gecommitteerde Raden consenteerden dat Johannes de Vries, gewezen Predikant op de Stad, zijn tractement voor een half jaar zal genieten en middelertijd te letten hoe hij zich zal dragen, heeft daarna verzocht, dat boven het half jaar gagie hij zou mogen genieten het vierendeel jaars waarin hij getreden was, en is hem voorschrijvens van deze Vergadering aan de H. H. Gecommitteerde Raden om dit te verwerven, mede gegeven.

Art. 30.

Izaäk Neranus, Pred. te *Vlaardingen*, in de Classis van Delft, gehoord hebbende tot wat einde hij van de Synodus ontboden was, heeft rondelijk bekend dat hij de Canones Syn. Nat. niet oordeelde den Woorde Gods conform te zijn; de Synodus dit verstaan hebbende, voorts lettende op zijne procedures in voorledene tijden gehouden, na vermaninge aan hem te vergeefs gedaan, dat hij zich beter bedenken zoude, en de gaven die hem de Heer verleend had gebruiken tot stichting van Gods Kerk, heeft hem van zijn dienst afgezet, en hem voorgedragen de Acte van Hun Hoog Mog. die hij ge-

geweigerd heeft te onderschrijven, alhoewel hem tijd van bedenken bij de Synodus vergund was.

Art. 31.

Nicolaas Jacobi, Pred. te *Zevenhoven*, in de Classis van Woerden, die zich nu eenen tijd had gehouden bij de Vergadering der Remonstranten, was onder anderen op deze Synodus verschenen, om zich te verklaren over de Canones Syn Nat.; verschenen zijnde heeft hij vertoond een attestatie van zijne Kerk bij verscheidene, zoo tegenwoordige als gewezene Ouderlingen en Diaconen onderschreven, waarbij hem getuigenis werd gegeven van zijne gezondheid in de leer en stichtelijk leven, welke getuigenis hij meende zoo ver hem te kunnen dienen, dat men hem tot nadere verklaring van zijn gevoelen niet zou porren; maar verstaande, dat de Synodus daarmede niet te vrede was, heeft hij zijne bezwaren over den 6 en 15e Canon van den 1e artikel en den 8e des 3e artikels aan de Synodus schriftelijk voorgelezen, daarbij doende, dat hij zich altijd stil gedragen had, niemand zijn gevoelen ingeplant, maar dat hij schuldig was in deze Vergadering rondelijk zijn gevoelen voor te stellen.

De Synodus op alles lettende en verstaande van Jan Cornelisz en Pieter Pietersz, Ouderlingen der Kerke van Zevenhoven, dat Nicolaas Jacobi bij hen wordt gehouden voor een Contra-Remonstrant, dat hij ook verscheidene naburige kerken raad gegeven had, om geene Arminiaansche Predikanten (zoo zij spreken) te krijgen, dat zij mede ernstig verzochten hem te houden, dat tegenswoordig geen ongerustheid of verdeeldheid in hunne kerke was, maar zoo Nicolaas Jacobi gedeporteerd wordt, dat daaruit verdeeldheid en scheuringe

zou-

zoude ontstaan; mede in consideratie nemende dat Nicolaas Jacobi verklaarde, hetgeen hij schriftelijk aan de Synodus overgegeven had, niet was zijne eindelijke meening, en dat hij zich leerzaam wilde aanstellen en gaarne bij zijne Gemeente blijven; heeft eindelijk besloten (om te toonen hoe ongaarne dat zij komt tot deportement van de Geciteerden), dat Nicolaas Jacobi zes maanden zal gesuspendeerd worden van zijnen dienst, die middelertijd bij die van de Classis van Woerden zal waargenomen worden, na welken tijd, bij aldien Nicolaas Jacobi zich niet in alles conformeert met de Canones Syn. Nat. en dezelve onderschrijft, zullen hem onze Deputaten uit den naam dezer Synodus dadelijk zonder eenige exceptie of delai van zijnen dienst deporteren. Deze sententie is Nicolaas Jacobi aangezegd, welke bekende dat hij stricto jure had mogen gedeporteerd worden, en dat derhalve de Synodus voor deze sententie had te bedanken, daarbij voegende dat hij vreesde, dat de onderrigting aan hem gedaan vruchteloos zou zijn, bijaldien de suspensie aan hem te werk gesteld worde. — De Synodus heeft geantwoord dat zij voor ditmaal niet anders in zijn zaak kon doen, en dat hij door geen menschelijke inzigten behoorde beweegd te worden, om aan de waarheid geen plaats te geven, en dat hij volgens de gedane beloften zich leerzaam zoude dragen.

Den Ouderlingen is ook aangezegd, dat zij alle hunne actien tot rust der Gemeente zouden dirigeren, verhopende eene goede uitkomst door des Heeren zegen. Na dezen hebben die van Zevenhoven aan de Synodus een request overgegeven, verzoekende mitigatie van de sententie der Synodus, en afdoening van de suspensie, daarop de beraadslaging uitgesteld is, tot het getal der Broederen zoude compleet zijn.

Daarna de sententie geresumeerd zijnde, heeft de Synodus ongeraden gevonden, het oordeel, eens gegeven, te wederroepen, te meer dewijl zij in het request geen sufficante redenen vond, die haar tot verandering zouden kunnen bewegen; welke resolutie den kerkenraad van Zevenhoven zal bekend gemaakt worden.

Art. 32.

Nikolaas Tyckmaker, Pred. te *Geervliet* in de Classis van Voorn en Putten, is in deze Vergadering verschenen, ontboden zijnde om te onderteekenen de Canones Syn. Nat. alzoo hij een geruimen tijd bij de Remonstranten zich gevoegd had; gevraagd zijnde, of hij met goede conscientie geresolveerd was die te onderteekenen, heeft geantwoord: *Ja*, en dat hij altijd in het gevoelen geweest was, dat in de Canonibus uitgedrukt wordt, nooit een ander gevoelen gepredikt noch in zijn hart toegestaan, nooit ook zich anders bij iemand ter contrarie verklaard te hebben; die van de Classis hebben ter contrarie verscheidene dingen tegen deze verklaring van Nicolaas Tyckmaker ingebragt, daaruit bleek, dat hij zich zelven in verscheidene zaken had laten misbruiken, en specialijk deputeren, die hoogelijk strekten tot nadeel niet alleen van de gezonde Kerk van den Briel, maar ook van de kerken in 't gemeen.

De tegenwoordige Synodus alles wel overwegende bevindt dat Nicolaas Tyckmaker in zijn beleid zijne voeten niet regt gedragen heeft, maar al te ver door de bekommerheid der tijden verrukt is geworden; heeft daarna geoordeeld, dat hij een jaar van zijnen dienst behoorde gesuspendeerd te worden en al eerst alhier in deze Synodus met een opregt gemoed zijne schuld in dezen begaan te bekennen en af te bidden, en daarna ook in de

de Classis, en ten derde in de kerk van Geervliet, volgens de acte daarvan bij dezen Synodus te maken.

Doch door speciale intersessie van de Achtb. H. H. Commissarissen is de sententie ten dezen verzacht en de suspensie van Nicolaas Tyckmaker gelimiteerd, mits conditie, dat hij verklaren zal, (gelijk ook deze Synodus verklaart) dat hij zulke sententie van den dienst waardig is, en belove voortaan gestadiger te zijn, en af te laten van die van de Classis te beschuldigen dat zij kwalijk hebben geprocedeerd en buiten nood gescheurd zijn, en wat dergelijke dingen meer zouden mogen bedacht worden, in alle modestie zich te gedragen zoo in de leer als in de procedures.

Des volgenden daags heeft hij zijne schuldbekentenis gedaan in maniere als volgt:

» Ik onderschreven bekenne mits deze voor God en » deze Vergadering, dat ik mij zelven binnen eenige jaren » bij de Classikale Vergadering der Remonstranten der » Classis van Voorn en Putten begeven hebbende, ver- » scheidene zaken heb helpen besluiten en executeren, » strekkende aan de eene zijde om de valsche leer en » onbehoorlijke procedures der Contra-Remonstranten, » die bij de oude ware Gereformeerde Religie zijn ge- » bleven, te bekladden, odieus te maken en zoo veel » mogelijk te verdrukken, ook zoo ver, dat ik mij heb » laten gebruiken om de luiden van de regtzinnige leer » en leerwijs af te trekken; waarom ik bekenne voor » God Almagtig en deze Eerw. Vergadering de voorn. » faulten en ergernissen, om Jezus Christus wille bidden- » de mij die te vergeven en ten goede te houden; belo- » vende ook voortaan mij zelven in den dienst alzoo te » dragen dat in de Gemeente de zuivere waarheid vol- » gens Gods Woord en de Formulieren der Eenigheid,

„ mitsgaders de verklaring van de Synodus Nat. zal voor-
„ dragen, en die genen die door mij verleid zijn of
„ twijfelmoedig gemaakt, te onderregten, te stichten en
„ wederom tot de eenigheid der kerke te brengen,
„ biddende God, den Vader der lichten, dat Hij mij
„ daartoe zijnen zegen verleene.

In kennisse der waarheid heb ik dit op den 3e Augustus Ao 1619 gewillig onderteekend.

Onder stond

NICOLAAS TYCKMAKER.

Art. 33.

HENRICUS GREGORII BLIJVENBURGH, Pred. te *Zoetermeer*, in de Classis van Delft, heeft verklaard dat hij de Canones Syn. Nat. geëxamineerd had naar den tijd, die hem daartoe vergund was, maar dat hij hetzelve niet scherp genoeg had kunnen doen, en dat hij, ten ware hij beter onderrigt wierd, voor dezen tijd dezelven niet kon onderschrijven; dat hij tegenwoordig nog was in het gevoelen der Remonstranten.

De Synodus heeft ook met droefheid verstaan, dat Henricus voorn. eene bijzondere belijdenis des geloofs, die eene regte chaos was, uitgegeven had, en oproerig gepredikt op den Biddag; dat hij gezegd had, dat wij onzen toehoorderen de leer der Praedestinatie gezuikerd ingaven, gelijk men de kinderen het wormkruid ingeeft, dat wij waren sectarissen, dat de collecten die voor de dolerende kerken gedaan werden, waren een hoereloon, en dat hij den doleanten gaf te bedenken, of zij niet waren landverraders. — Zijn Vader heeft gebeden, dat men doen zou ten beste van zijn zoon, al hetgeen gevoegelijker wijze geschieden kon.

De

De Synodus heeft zulks beloofd, en heeft aan Henricus Gregorii tijd gegeven om zich te bedenken, maar is daarna wederom verschenen, zeggende dat hij als nog persisteerde bij de weigering van de verklaring der Syn. Nat te teekenen, daarbij doende, als hij konde verstaan dat de Canones in redenen gefondeerd waren, wel wilde der rede plaats geven.

De Synodus op alles lettende, heeft hem volgens de gemeene forme van zijnen dienst ontzet. Daarna is hem de Acte van Hun Hoog Mogende voorgelezen, waarop beraad begeerd heeft, 't welk hem vergund is: heeft daarna verklaard, dat hij zich over deze zaak met God en zijne conscientie en zijne naaste vrienden had beraden, en wat gesteld in geschrifte tot verklaring van zijn gevoelen over deze Acte, dewijl hij vele dingen in de Acte niet verstond; de somma was, dat hij beloofde dat hij van de bediening, die het prediktambt eigen zijn, zich onthouden zoude, maar van de Broederen beter onderrigt zijnde, heeft hij ten eerste de Acte onderteekend.

Art. 34.

Samuel de Prince, gewezen Pred. te *Baartwijk*, in de Classis van Gorinchem, dewelke, na dat hem is gevraagd, of hij de verklaring van de Syn. Nat. over de 5 questieuse punten in conformite van de Acte in de voornoemde Synodus zoude kunnen onderteekenen, en zich in het oefenen van zijnen dienst (zoo hij ooit daar weer toekwam) daar naar kunnen reguleren, heeft geantwoord, dat hij zulks in goede conscientie niet zoude kunnen doen; waarop de Synodus in de vreeze des Heeren lettende, als ook hetgeen Deputaten der particuliere Synodus raporteerden, hoe hij van zijnen dienst te Baartwijk om zijn ongeregeld leven is gesuspendeerd; heeft goedge-

gevonden en besloten hem alhier van zijnen dienst solemnelijk te ontzetten volgens de gemelde sententie, waarin deze woorden zullen geinsereerd worden: dat hij van den dienst des Woords binnen Baartwijk om zijn ongeregeld leven, door het oordeel der Classis en Deputaten Synodi was gesuspendeerd, en nog niet met de kerke was verzoend. De Acte van Hun Hoog Mog. heeft hij geweigerd te teekenen.

Art. 35.

Zijn verschenen Franciscus Lansbergius en Christophorus Hillegerus, beide Predikanten van *Rotterdam*, in de Classis van Schieland. Ds. Praeses heeft hun voorgehouden, of zij de verklaring der Syn. Nat. bereid waren te onderteekenen. Ds. Lansbergius heeft verklaard, dat Schout, Burgermeesteren en Schepenen van Rotterdam hen beide van den kerkdienst hadden gedeporteerd, dat zij ook bereid zijn zich als afgezette en private personen te gedragen, en volgens dien dat zij niet gehouden waren over de verklaring van de Syn. Nat. hun gevoelen te verklaren. Lansbergen zeide ook dat zijn ouderdom en zwakheid niet toeliet langer zoodanige lasten te dragen, dat hij gehoopt had dat de Syn. Nat. eene moderatie over de 5 punten zoude gevonden hebben, maar nu zij daarover eene definitie gemaakt hadden, dat hij nu de Canones niet onderschrijven kon.

Hun is voorgelezen de Acte van Hun Hoog Mog. om die te teekenen, waarop zij zeiden, dat zij dergelijke Acte door last van de Ed. Magistraat van Rotterdam geteekend hadden, alleen dit onderscheid bemerkende, dat de Acte van de Ed Magistraat alleen verbiedt alle kerkelijke diensten binnen de stad Rotterdam, en de Acte van Hun Hoog

Hoog Mog. zulks verbiedt in alle plaatsen van de geunieerde Provintien. De Synodus gelet hebbende dat zij van de Ed. Magistraat alleen zijn afgezet van hunne kerkendienst binnen Rotterdam, en dat zij derhalve nog Predikanten zijn, heeft instantelijk begeerd dat zij de Canones Nat. wilden teekenen, doch naardien zij weigerig bleven heeft de Synodus de voornoemde Lansbergius en Christophorus Hillegerus ontslagen, en ontzet van den kerkendienst; welke sententie in de Gemeente van Rotterdam openlijk van den Predikstoel zal worden afgelezen.

Ds. Praeses heeft hun voorgehouden te willen teekenen de Acte van Hun Hoog Mog. waarop zij zwarigheid maakten, zeggende, dat zij Hun Ed, Magistraat hebben contentement gedaan en indien Hun Ed. Mog. daarmede niet te vrede waren, hoopten zij aan dezelven contentement te geven; zijn van Ds. Praeses vermaand, dat zij van de kerkelijke vergadering zich niet zouden afscheiden, maar Gods Woord hooren.

Is mede besloten dat de kerkeraad der Remonstranten binnen Rotterdam zal afgezet worden, en dat dit mede aldaar in de kerken zal afgelezen worden.

Art. 36.

Cornelis Burgvliet, Pred. in den *Briel*, is mede verschenen, welke van de Deputaten Synodi was verklaard nooit geweest te zijn, noch ook tegenwoordig te zijn een wettig Predikant in den Briel, en tot het einde der Syn. Nat. van hen gesuspendeerd was; welke sententie de voorn. Burgvliet heeft verklaard van waarde te houden; gevraagd zijnde of hij de Canones wilde teekenen, heeft zulks geweigerd en is daarom gedeporteerd. Is hem daarna voorgehouden de Acte van Hun Hoog

Hoog Mog, welke hij weigerde te onderteekenen, daarbij zeggende, wel voor de Heeren Staten daarover te willen verschijnen, en dezelven contentement te geven.

Art. 37.

SAMUEL PYTHIUS, Pred. te *Waarder*, in de Classis van Woerden, is verschenen, welke zeide, dat hij na deliberatie en overlegging de verklaring der Syn. Nat. niet konde met goede conscientie onderteekenen en approberen, waarom de Synodus hem heeft ontzet van zijnen dienst volgens het gemeen formulier; daarna is hem ook vóorgehouden de Acte van Hun Hoog Mog., waarop hij antwoordde dezelve als nog niet te kunnen teekenen, verzoekende copy en beraad tot den 6e Augustus, 't welk hem is geconsenteerd. Heeft, daarna verschenen zijnde, de Acte geteekend mits conditie, dat de onderteekening niet geduid wierd, even of hij zich hierdoor den dienst onwaardig verklaarde te zijn, maar alleen om Hunne Ed. Mog. te gehoorzamen en te betoonen, dat hij zich zelven vrij kende van alle completerije.

Art. 38.

DIRK BACX, Pred. te *Moordrecht*, in de Classis van Gouda, is mede gecompareerd, welke zeide de Canones nog niet al gelezen te hebben, doch zoo veel dat hij ze met goede conscientie niet zoude kunnen onderteekenen, dat hij ook staat in het gevoelen der Remonstranten. Is hem tijd gegeven tot den derden dag, op welken hij verklaard heeft, dat hij noch de Canones Syn. Nat. noch ook de Acte van Hun Hoog Mog. kon aannemen, en is daarom van zijnen dienst gedeporteerd.

Art.

Art. 39.

Christianus Sophingius, Pred. te *Warmond*, in de Classis van Leiden, is ook verschenen, dewelke verklaarde, dat hij de Canones met goede conscientie niet konde onderteekenen, waarop en hetgeen in zijne zaak van de Deputaten Syn. was gedaan, te weten, dat hij was gesuspendeerd, en zoo hij zich binnen zekeren tijd niet verzoende zich zou houden voor gedeporteerd. De Synodus hierop lettende heeft de voorn. Sophingius van zijnen dienst afgezet (ontzet), ratificerende het geen Deputaten voorn in zijne zaak gedaan hadden. Hem is ook voorgelezen de Acte van Hun Hoog Mog. welke hij geweigerd heeft te teekenen.

Art. 40.

Franciscus Junius, Pred. te *Hillegertsberg*, in de Classis van Schiedam, is ook ingestaan, welke gevraagd zijnde, of hij de Canones Syn. Nat. toestond, heeft geantwoord, dat hij de Canones niet gelezen had, en dezelven hem ook niet aangingen, alzoo hij, den kerkendienst verlaten hebbende, zich tot een andere studium begeven had, en ten eenmaal geresolveerd was in den kerkendienst niet te treden. De Synodus heeft goedgevonden hem aan te zeggen, hoewel hij niet mogt zijnen dienst uit eigene authoriteit te verlaten, zij nogtans aanneemt de resignatie zijnes dienstes; en hem van zijnen dienst op zijn verzoek ontslaat, en hij vermaand zal worden zich stil te houden, en de zaak nader te overleggen; hem is ook de Acte van Hun Hoog Mog. voorgelezen om die te teekenen, hetwelk hij gedaan heeft.

Art.

Art. 41.

Petrus de Bricquegny, gewezen Pred. te *Woerden*, is ook verschenen, van welken Deputaten Synodi rapporteerden hem gevonden te hebben waardig om gedeporteerd te worden, maar dat men voor hem om singuliere goedgunstigheid, nadat hij vrijwillig zijnen dienst in handen van Deputaten Synodi had gereliqueerd, verkregen had *f* 400 *Gulden* jaarlijks, doch dat hij, van anderen opgemaakt zijnde, deze milddadigheid had verworpen, en daarna bij de Heeren Magistraten van Woerden van zijnen dienst was gedeporteerd, met advis van Deputaten Synodi; derhalve heeft de Synodus, alzoo Bricquegny voor dezen was gedeporteerd, onnoodig geacht, hem de Canones Syn. Nat. voor te dragen, maar heeft hem alleen voorgelezen de Acte van Hun Hoog Mog., 't welk geschied zijnde heeft hij geweigerd dezelve te onderteekenen, omdat hij niet zou schijnen zijn geloof verzaakt te hebben; item, omdat zijn mond, waarmede hij beloofd had van zijnen kerkendienst te supersederen, zoo wel was als zijn pen; dat ook de missive van Hun Ed. Mog. hem niet aanging, alzoo zij volgens zijn gevoelen spreekt van gedeporteerden of die nog zouden gedeporteerd worden, dat hij ter contrarie niet gedeporteerd was, maar vrijwillig zijnen dienst had verlaten, concluderende dat hij zich bezwaard vond de voorn Acte te onderteekenen. Is hem aangezegt, dat de Synodus zijne resignatie en deportement aanneemt, en houdt hem voor gedeporteerd.

Art. 42.

Wouter Corneliszoon, Pred. te *Nieuwkoop*, in de Classis van Woerden, was bij Deputaten Synodi gesuspen-

geandeerd van zijnen dienst en had in zijne missive aan de Synodus geschreven, dat hij de Canones Syn. Nat. had doorlezen en rijpelijk in de vreeze des Heeren op alles gelet, en bevonden dezelve zoodanig te zijn dat strijdig waren tegen zijn gemoed.

Is, verschenen zijnde, gevraagd, of hij in die meening persisteerde, heeft geantwoord: Ja; is daarna, uitgestaan zijnde, weder ingeroepen en van zijnen dienst ontzet, de Acte van Hun Hoog Mog. zegt hij, voor dezen gezien te hebben en dezelve nog niet te kunnen teekenen.

Art 43.

Casparus Selcart, Pred. geweest in *Abbenbroek*, in de Classis van Voorn en Putten, is afgezet bij Deputaten Synodi om verscheidene en gewigtige redenen, als, dat hij onwettig in zijnen dienst was gekomen, zich onbehoorlijk daarin had gedragen, met lastering der Gereformeerde Religie en dat hij had durven zeggen, dat hij twijfelde of de Schriftuur Gods Woord was, niet uit ingeving des H. Geest, maar uit eigene redenen, bij zich zelven en door zijn eigen oordeel, daarvan was verzekerd geworden, beschuldigende degenen, die zeggen, dat zij door ingeving des H. Geest daarvan verzekerd worden, van geestdrijverij.

Van gelijke, heeft ook durven zeggen, dat hij getwijfeld hebbende of Christus was de Zoon van God, zich zelven daarvan verzekerd heeft door zijn eigen oordeel; dat hij bij zich zelf bedacht had ('t welk wij zonder lasteringe hier insereren moeten) dat Christus of de Zoon van God, of een groote zot moet geweest zijn, maar dat uit zijne leer en mirakelen bleek, dat hij geen zot was, en dat hij daarom had geoordeeld dat Hij de Zoon Gods was. Ingelijks heeft ook durven zeggen dat hij om zich

zel-

zelven te verzekeren, dat Jezus Christus de Zoon Gods zij, Hem had gebalanceerd tegen eenen grooten zot; verzoekende wien zijns bedunkens zwaarder zoude wegen; heeft ook in het oproerig voornemen Adriaan Romani, binnen Goederede zich laten vinden en mede gebruiken, openlijk in het aanhooren des volks roepende tot de Contra-Remonstranten die daar tegenwoordig waren; dat hunne leer zoo gruwelijk en afgrijselijk was, dat zij zich schamen dezelven te openbaren, hetwelk alles strekte tot meerdere beroerten.

De voorn. Selcart van deze Synodus ontboden zijnde, om hem voor te houden de Acte van Hun Hoog Mog., heeft daar geantwoord dat hij van de Gereformeerde Kerk gescheiden zijnde daarin niet dacht te prediken; dat vreemd was iemand een Acte voor te leggen, die ze nog niet heeft overtreden, en daartoe zulk een Acte, die hem verhinderde de waarheid, die nu onderdrukt wordt, volgens hun gevoelen voor te staan; dat hij daarom de Ate niet konde onderteekenen.

En alzoo Selçart in de andere dingen zeide, dat hij in zijne regters, die hem gedeporteerd hadden, verëischte conscientie; zoo is hem gevraagd, of hij appelleerde van de sententie aan deze tegenwoordige Vergadering, waarop hij antwoorde: *Neen*. De Synodus daarop lettende dat zijn deportement had zijne volle reden, en geapprobeerd was bij Hun Ed. Mog. en hij voor deze niet geappelleerd had ad Syn. Nat. gelijk hem belast was, heeft niet geraden gevonden de zaak te resumeren, alhoewel Deputaten Synodi gewillig waren van hun doen rekenschap te geven, maar oordeelt dat men Selcart weder inroepen zal, en hem bestraffen van zijn stout spreken, en ook Hun Ed. Mog. van deze zaak rapport doen om daarop te disponeren tot meeste rust der kerke

en

en mondstopping van Selcarts lasteringen tegen de sententie over hem uitgesproken, ten overstaan van Hun Ed. Mog. Gedeputeerden.

Art. 44.

Adrianus Romanus, gewezen Pred. te *Goederede*, in de Classis van Voorn en Putten, van de laatste Synodus particularis binnen Delft gehouden gedeporteerd zijnde, is uit last van de missive van Hun Ed Mog. aan deze Synodus, ontboden om de Acte aan de Synodus toegezonden te onderteekenen; verschenen zijnde, heeft hij Copie van de voorn. Acte begeerd, en tijd om zich te beraden.

Beide hem toegestaan zijnde heeft hij de voorn. Acte ten huize van Ds. Praeses in tegenwoordigheid van Ds. Musenholii geteekend.

Art. 45.

Pascher du Fyn, Pred. te *Jaarsveld*, is na vele citatien op de Synodus gecompareerd; Deputaten Synodi hebben van hem verhaald dat hij gezegd had, dat hij onder geen Classis stond, ook niet wist van eenige kerkenordening, dat hij bij Taurinus en Spinhovius en de vier Remonstrante Predikanten in Zuidholland tot den dienst was toegeslaten, en door Scholtenius bevestigd; heeft gezegd dat hij verscheidene ongerijmdheden vond in de Confessie en de Catechismus, en zoo hij die nader onderzocht misschien daar meerder ongerijmdheden in vinden zou.

Is ook bij die van Buuren verhaald, dat hij zou gezegd hebben, ware hij nu Paaps hij zou niet Geus worden, dat Calvini leer van de Praedestinatie noch God

noch

noch Duivel behaagde, en dat zij voor God te oneerlijk was, en voor den Duivel te goed.

De Synodus dit passerende, heeft hem alleen gevraagd of hij de Canones Syn. Nat. met goede conscientie kon onderschrijven, waarop hij antwoorde, dat hij menschelijke schriften niet wilde onderteekenen, om dezelve als Goddelijke te leeren; als men hem zeide, dat dit op hem niet verzocht werd, maar dat hem gevraagd werd, of hij de voorn. Canones schriftmatig acht te wezen, heeft gezegd, dezelven niet te kunnen onderschrijven, als met Gods Woord overeenkomende; Is daarna van zijnen dienst afgezet geworden, en heeft geweigerd de Acte van Hun Hoog Mog. te onderteeken, omdat het niet geoorloofd was de gave die hij van den Heere ontvangen had te verbergen, hetwelk hem zoo hij meende bij deze Acte wordt verboden..

Art. 46.

DANIEL WITTIUS, eertijds Pred. te *Schoonhoven*, is verschenen voor de Synodus. Deputaten Synodi hebben van hem verklaard, dat hij ongezond bevonden is in eenige punten gaande boven de 5 artikelen, b. v. in de leer van de volmaaktheid des menschen in dit leven, van de zaligheid der menschen zonder de kennisse van Jezus Christus; dat hij ook het fameus libel van Slatius aangeslagen, gedistribueerd en te Schoonhoven verdedigd had, wenschende dat zijn naam stond in de plaats van Slatius; dat hij ook een Acte in het kerkenboek ontrouw veranderd had, en de Heeren Magistraten tegen de Gereformeerde kerk ophitste, als blijkt uit de praefatie bij hem gesteld voor de translatie van een boek van Ds. Arminius; dat hij zich ook met politike zaken en de

waard-

waardgelders gemoeid had, daarenboven nog een ergerlijk leven eertijds geleid zoo te Geneve als te Lions; somma, alzoo zich had gedragen dat bij de Deputaten was gedeporteerd; is hem derhalve alleen voorgedragen de Acte van Hun Hoog Mog daarop hij tijd begeerd heeft zich nader te bedenken, hetwelk hem is toegelaten.

Is daarna Daniël Wittius weder in Synodus gekomen, verklarende dat hij misschien de voorn. Acte zou onderschrijven bijaldien hij alsdan gelijk een ander burger zoude getracteerd worden, klagende ook zeer over de Heeren Magistraten van Rotterdam, die hem in hunne stad de woning hadden opgezegd; zeide, hij hen wel menschelijke aangezigten, maar geen menschelijke beweging gezien te hebben.

Is derhalve van de tegenwoordige Vergadering ernstig berispt en vermaand de voornoemde Magten niet te lasteren, maar behoorlijk respect toe te dragen en eerlijk van dezelven te spreken, gelijk Christenen en voornamelijk een Predikant betaamt.

Art. 47.

Henricus Spudaeus, Pred. geweest te *Arkel*, in de Classis van Gorinchem, oud zijnde, zoo hij zeide, omtrent 80 jaren, had vrijwillig zijnen dienst geresigneerd in handen van de Classis van Gorkum, is hem daarom alleen voorgedragen de Acte van Hun Hoog Mog. daarover hij eerst zwarigheid maakte om dezelve in de Vergadering te teekenen, willende liever hetzelve doen in 's Hage, maar ten laatste anders van zinnen geworden zijnde heeft hij dezelve onderschreven.

Art.

Art. 48.

1. Jeremias Tyckmaker, Pred. in de *Nieuwpoort*, in de Classis van Gouda, die zijne belofte aan God, in de Classis van Dordrecht gedaan, van zich te houden aan de leer in de Formulieren van Eenigheid in Gods Woord te zaam gesteld, overtreden had, en der Remonstranten leer en procedures was toegevallen, is voor deze door de Deputaten Synodi van zijnen dienst gesuspendeerd en is hem aangezegd geweest, dat die suspensie zoo lang duren zou, tot dat hij met de Classis en zijne Kerk zou zijn verzoend, hetwelk van hem ook nog niet is gedaan; gevraagd zijnde, of hij de Canones Syn. Nat. gezind was te teekenen, zeide, die zoo ampel niet gelezen te hebben, maar uit hetgene daarin gelezen had, bezwaard te zijn om dezelven aan te nemen. Is alzoo van zijnen dienst afgezet.

Over de onderteekening van de Acte heeft hij tijd begeerd om zich te bedenken, vragende, alzoo hij maar een burger was, waarom men hem meer de Acte voorleidde, dan een ander gemeen burger; hem is geantwoord, dat hij een kerkendienaar geweest was, dat hij daarom zich zoude kunnen tegen den inhoud van de Acte verloopen, 't welk in andere burgers niet was te vreezen.

Des volgenden daags voor de Vergadering verschijnende, heeft hij de voornoemde Acte onderteekend, en alzoo hij geresolveerd was, zoo hij zeide, ernstig te overwegen de Canones Syn. Nat. en middelertijd moest leven, heeft begeerd dat door intercessie van de Synodus voor hem eenig tractement zoude verzocht worden, daarop de Synodus beloofd heeft te zullen letten.

Art. 49.

Theodorus Herbertz. Pred. te *Gouda*, is voor de Vergadering verschenen, en heeft zijn excuus gedaan, van zijn lang uitblijven, zeggende, dat zijne komst hem eerst van de Magistraat van Gouda was verhinderd, die over zijne zaken eerst wilde spreken met zijne Princelijke Exellentie, dat hij nu kwam om te hooren wat hem de Synodus wilde voordragen.

Ds. Praeses heeft hem aangezegd, dat hij ontboden was om van hem te verstaan, of hij de Canones Syn. Nat. aan hem gezonden, gewillig was te onderteekenen, en in zijne predikatien daarnaar zich te reguleren; waarop Theodorus geantwoord heeft, dat den Broederen wel bekend was de staat der kerke van Gouda, maar dat hij die zaak beval den Magistraat derzelve stad.

Belangende zijn gevoelen, dat hij bleef in het gevoelen der Remonstranten, dat hij in Synodi Delphensis beloofd had, zich te willen het oordeel der Synode Nationaal onderwerpen, welverstaande, indien hij hetzelve ondervond den Woorde Gods conform te zijn, daarvan hij contrarie had bevonden en dat hij liever afstand zoude willen doen van alle kerkelijke diensten, dan zich tegen het oordeel der Synoden stellen; dat hij ook verhoopt had dat in de voorn. Syn. Nat. geene condemnatie in de 5 Artikelen zoude zijn gesanctioneerd; maar alzoo de zaak anders uitgevallen was, dat hij nu verwachtte wat de Synodus over hem zou besluiten.

De Vergadering op alles lettende en bijzonder daarop, dat Theodorus niet alleen voor dezen verscheiden Boeken tegen de leer der Gereformeerde Kerke had uitgegeven, maar ook nog verklaarde ons gevoelen over de 5 gecontroverteerde artikelen niet te kunnen toestaan, heeft

hem, volgens de sententie Syn. Nat., geapprobeerd bij Hunne Hoog Mog., van zijnen dienst afgezet. Is hem daarna voorgehouden de Acte van Hun Ed. Mog., daarin zoude contentement doen, en meende, dat wij last hadden om hem zulks voor te dragen.

De Synodus heeft haar last, die zij had vertoond, desniettegenstaande heeft hij geweigerd om hetzelve te doen in deze tegenwoordige Vergadering, dewijl hij naar zijn zeggen last of ten minste verlof had, om zulks te weigeren.

Art. 50.

(*Goudsche handel.*)

Is ter zelfder tijd voorgelezen eene Missive van Hun Ed. Mog. geschreven aan den Achtb. Heer Mr. Adrianus Junius, Commissaris van Hun Ed. Mog., daarbij aan de Synodus belast wordt order te stellen, dat Gideon Sonneveld Zondag te Gouda predike; dat ook order gesteld worde op het verlaten van den tegenwoordigen kerkeraad, en die van de Gasthuiskerke van deze te doen hebben kennisse, om zich op Zondag naastkomende in de Groote kerk te vinden, dat de directie van deze zaak aan de Synodus bleef bevolen, welke daarover met den Heer Burgermeester der stad Gouda, Jan Vlack, zoude confereren, om dus ordentelijker in alles met zekerheid te handelen.

Waarop de Synodus lettende, met den Heer Johan Vlack over deze zaak is getreden in communicatie, en heeft de Heer Burgermeester verklaard, als zijn Ed. aangezegd werd het deportement van Theodorus Herbertz., dat de Magistraat van Gouda wel verstond, dat hare kerk tegenwoordig vaceerde, dat hij hoopte dat de geen, die naar Gouda van wege deze Syno-

nodus gezonden worden, de stad zouden vinden in stilte, dat die van Gouda zich van langzamerhand hiertoe geprepareerd hadden, en dat zij wél storven die van langgerhand sterven; dat de burgerij volgens hare gewone zachtigheid zoude vinden alzoo gedisponeerd; dat als men tot haar zeide: sta, dat zij zoude staan, en zoo men zeide: zit, dat zij zouden zitten; dat hij geraden vond, dat men aan H. H. Burgermeesteren van Gouda, van het gebesoigneerde, en wat verder te doen stond, zoude eene vriendelijke advertentie doen; dat hij ook tot dat einde eene Missive aan de Heeren Magistraten schrijven wilde, en alzoo op Woensdag en Vrijdag toekomende plagt in de Groote kerk te Gouda gepredikt te worden, is goedgevonden, ten overstaan van den Heer Vlack, dat dezelve Predikatien zullen opgeschort worden, om niet door deze subite verandering eene alteratie binnen Ter Goude te causeren; dewijl ook nu met den eerste binnen Ter Goude andere kerkendienaren zullen moeten beroepen worden, zoo is de Heer Jan Vlack gebeden, dat die beroeping geschieden mogt volgens de gemeene kerkenordening onlangs geresumeerd, namelijk bij den kerkeraad, daarover communicatie houdende met hunne Magistraten, waarop zijn Ed. geantwoord heeft, dat de Magistraat van zins was aan de kerk een voorslag te doen, of misschien dezelve ter goeder ure den kerkeraad mogte aangenaam zijn, waarmede hij de Vergadering bedankende wederom naar 's Gravenhage is vertrokken.

Art. 51.

En alzoo men na dezen verstaan heeft, dat de kerk van Delft en ook Sonneveldius zelve, de leening van zijn persoon tot den dienst van de kerke van Gouda maakte, zoo is geresolverd, dewijl dat die van Gouda alreeds

kennis hebben van deze leening, die bij H. H. Gecommitteerde Raden met advijs van Zijne Princelijke Exellentie goedgevonden was, dat Sonneveldius Zondag toekomende te Gouda den dienst zal bewaren, en dat twee uit deze Vergadering, namelijk Eleazar Swalmius en Gijsbertus Voetius naar Gouda zullen reizen, om met de Magistraat en Kerkeraad van Gouda te delibereren van een bekwaam en hun aangenaam persoon, die voor een tijd aldaar bij leening zal worden verzocht; en zullen die van 's Gravenhage middelertijd, in absentie van Sonneveld, de kerk van Delft, die nu verlegen is door het afwezen van Swalmius, assisteren en de hand bieden.

Art. 52.

De Gecommitteerden van deze tegenwoordige Synodus, die geweest zijn te Gouda, hebben Rapport gedaan van hun wedervaren, als dat zij Zondag laastleden gekomen zijnde binnen Gouda, straks tot hun inkomen in de stad gemerkt hebben, dat de gemoederen aldaar vrij wat ontsteld waren en dat zij niet dan kwade geruchten gehoord hadden, als dat daar getumultueerd en geroepen was geweest voor de Gasthuiskerk; dat eenigen de hunnen uit de stad gezonden hadden om het aanstaande tumult te ontgaan, dat zij met Gideon Sonneveld vergezelschapt zijnde, verzocht hadden Vergaderinge van Heeren Magistraten, en voor dezelve verschenen zijnde, vertoonende hunne Credentien, hadden begeerd, dat order bij Hun Ed. zoude gesteld worden, opdat alles in stilheid zonder tumult zoude mogen toegaan; dat de Heeren Magistraten op de broeders hadden begeerd, dat in beide de kerken, namelijk de Groote en Gasthuiskerk, te gelijk

zou-

zoude gepredikt worden, in het Gasthuis door Bartholomeus Nicolaas, en in de Groote bij Sonneveldius, en dat men twee Diakenen, zijnde Burgers (en zoo zij meenen te behooren) geene Vlamingen bij provisie zouden leenen uit de Gasthuiskerk, om de aalmoesen te collecteren, 't welk de Broeders (merkende waartoe het strekte) hebben afgeslagen, en met een de Heeren aangediend, dat bij order van deze Synodus de tegenwoordige kerkeraad van de Gasthuiskerk wordt geauthoriseerd en de andere gedeporteerd, gelijk ook van den predikstoel zou moeten afgelezen worden de deportementen van Theodorus Herbertz en zijn kerkenraad, gelijk in verscheidene andere kerken geschied was; dat daarop Hun Ed. hadden geantwoord, en het eerste geaccordeerd, en beloofd order te zullen stellen, verzoekende dat ten minste voor dien dag het deportement, om alle tumult te vermijden, niet zoude afgelezen worden, en dat dit bij den Broederen voor dien Zondag was verwilligd en opgeschort.

Dat zij des Zondags morgens met Sonneveldius uit hunne herberg op het derde gelui gegaan waren naar de kerk, ziende langs de straten groot gewoel van menschen, en de kerk bevonden vervuld met menschen die zij wel merkten, dat niet kwamen om Gods Woord te hooren, alzoo zij door hunne gebaarden en woorden de broederen bespotten, en een gelach maakten en met steenen ten deele wel voorzien waren, dan evenwel gegaan waren om te zitten ter behoorlijker plaatsen in het hekje, en dat hun gevolgd waren de broederen des Kerkeraads, zoo velen als er daar toen omtrent waren; dat de Psalm opgelezen zijnde, een gelach en vreeselijk geroep gehoord geworden is, en onder het gebed nog veel meer geschreeuw gemaakt was, en per intervalle nu,

en

en dan vreesselijk geroepen was, met steenen op het portaal geworpen, de messen geslepen, de banken verzet, op en neder geworpen, en onder de predikatie de honden bij de staarten opgenomen en onder het volk geworpen, en in het zingen na de predikatie ijsselijk tegen geschreeuwd en gezongen was, ook met oneerlijke liedekens.

Dat dit alles niettegenstaande bij Sonneveldius de predikatie uit Matth. IX: 37 en 38 omtrent een groot uur gedaan en voltrokken was. Dat na de predikatie de Broeders zich onder het volk begeven hadden om alzoo gevoeglijk uit de kerk te geraken, maar dat niet te min deze woelende hoop dit vernomen hebbende, op de broederen aangedrongen was, stootende hun op het lijf, werpende met steenen en hen zouden in het portaal geheel overloopen hebben, ten ware de Officier zich voegende aan de binnendeur, het volk gestuit had. Dat zij aldus uit de kerk geraakt zijnde, alwaar nog een steen naar hen werd geworpen, naar de markt en voorts naar hunne herberg zich hadden begeven, alwaar zij, de Secretaris van de Heeren Magistraten tot de Broeders gezonden zijnde, voorgedragen hadden, dat zij van zins waren volgens hunnen last namiddag wederom te prediken ten zij de Heeren Magistraten verzochten en begeerden dat men van de namiddags predikatie zouden supersederen, alzoo het dan buiten twijfel erger zoude zijn, dan het voormiddag geweest was, en zij geen order voor dezen tijd konden of wisten te stellen.

Dat hierop de Broeders van Gouda namiddags te twee uren waren vertrokken en zich 's Maandags hadden geadresseerd aan Mijn Heer den Prins van Orange, en de Ed. Mog. Gecommitteerde Raden, en dezelven verhaald 't geen hun wedervaren was, die beloofd hadden op de

zaak

zaak te zullen letten en op alles order te stellen.

Dit aangehoord zijnde van de Synodus, zijn de H. H. Commissarissen gebeden dat Hunne Achtbare zouden gelieven naar 's Hage te schrijven, om te vernemen wanneer de order zoude gesteld zijn, opdat men wederom de Predikatie binnen Gouda beginnen mogt, als ook met eene te bevorderen dat de kerken- en Classen-boeken van over de 38 jaren aan H. H. Commissarissen, die tegenwoordig binnen Gouda zijn, mogten overgeleverd worden, en dan dezelven aan de Classis en kerken van Gouda in handen gesteld worden.

Is daarna, voorgelezen zijnde de Missive van Zijne Prinselijke Exellentie en de H. H. Gecommitteerde Raden, van tegen Zondag naastkomende order te stellen op den dienst van de Groote kerk binnen Gouda, goedgevonden derwaarts wederom te zenden, met last en instructie als voor dezen, Gideon Sonneveldius, Eleazar Swalmius en Gijsbertus Voetius, en indien de kerk van Delft bezwaard is Sonneveldius wederom daar henen te zenden, zullen Swalmius en Voetius voor dezen Zondag den dienst binnen Gouda waarnemen.

Art. 21.

Cornelis Drongelensis, geweزen Pred. te *Veen*, in de Classis van Gorkum, voor dezen zijn dienst aan de Classis van Gorkum geresigneerd hebbende, wordt gehouden voor een privé persoon, is hem daarom voorgehouden de Acte van Hun Hoog Mog. die hij zonder eenig tegenspreken geteekend heeft, mits dat hij door dezelve niet verhinderd worde school te houden; waarop hem geantwoord is, dat onzes bedunkens de voorn. Acte hem dat niet verbiedt, mits dat hij niemand het gevoelen der Remonstranten inscherpe, hetwelk hij be-

beloofd heeft, daarbij doende dat hij nooit de leer der Remonstranten toegestaan had; en alzoo men verstond, dat hij geen zorge draagt om zijne schulden te betalen, wordt de Classis van Gorkum belast, de penningen die hij ontvangen zal, aan hem en zijne crediteuren te dispenseren.

Art. 54.

Henricus Tammerus, Pred. te *Doeveren en Genderen*, in de Classis van Gorkum, oud 79 jaren, was ontboden om te teekenen de Acte van Hun Hoog Mog.; heeft zijne absentie om zijns lijfszwakheid door Johannes Cloppenburg doen excuseren, en met een gezonden zijne onderteekening van de voorn. Acte, die nevens anderen aan Hun Ed. Mog. zal gezonden worden.

Art. 55.

Alzoo Albertus Huttenus, gewezen Pred te *Buuren*, en onwettig aldaar in den dienst gekomen, in plaats van voor deze Vergadering te verschijnen, en aan te hooren wat dezelve uit naam van Hun Ed. Mog. hem had aan te zeggen, heeft gezonden eenen brief, geheel met galle overgoten, daarin hij verklaart nooit eenige gemeenschap gehad te hebben, met de genen die de opinien in Syn. Nat. gearresteerd, houden te zijn het gevoelen der Gereformeerden, en dat hij zich nooit zou begeven hebben tot den dienst der kerke, noch ook niet ten Avondmaal gegaan, indien het zijne minste gedachte geweest was, dat dit de leer der Gereformeerde kerke geweest was; dat hij alleen door onwetendheid en dooling in onze kerk geweest is, en dat het hem niet vrij stond langer te blijven in die kerk, die andere geloofsartikelen heeft aangenomen boven degenen, die dus lang aangeno-

nomen geweest zijn; dat hij ook niet kan verstaan dat hij zalig zoude mogen worden, zoo hij de leer, die in de Dordsche Canones is uitgedrukt, geloofde en hielp voortplanten; dat hij de kerk ontzegt zijn dienst en gemeenschap, zich houdende alzoo onberoepelijk voor eenige van hunne Vergaderingen, Synoden, Classen, Consistorien, als Lutherschen, Menisten of van eenige andere gezindheden.

Zoo is het, dat de Synodus merkende deze zijn onstuimigheid en dat men ons geheel alle Broederschap en Christelijke gemeenschap opzegt, goedvindt dat hij niet alleen van zijnen dienst zal worden gedeporteerd, maar dat daarenboven de kerk van Buuren zal gebruiken de kerkelijke censure, en na gedane vermaning, zoo hij hardnekkig blijft, volgen de order der kerke, komen zal tot de excommunicatie, en dezelve in de plaats van zijne residentie aan de Christelijke Kerk bekend maken.

Art. 56.

Gerardus Velsius, Pred. te *Recagne*, in de Classis van Voorn en Putten, heeft ingelijks, in plaats van te compareren, aan de de Synodus eenen brief geschreven, met groote bitterheid en oneerbiedigheid, daarin hij onder andere dingen verhaalt, dat hij, merkende onze onchristelijke procedures in het deporteren van zijne medebroeders, als ook van zijn eigen persoon, geen kerkelijke gemeenschap langer met ons houden kan; dat wij niet alleen aan de scheuring, maar ook aan kettersche en gruwelijke leer, en aan tiranij, en bittere vervolging ons schuldig gemaakt hebben; dat hij zich tegenwoordig houdt voor eenen kerkendienaar; dat, gelijk Jannes en Jambres Mozes tegenstonden, alzoo

wij

wij ook de waarheid der Remonstranten tegenstaan, en menschen zijn van bedorven zinnen, en nog steeds tot alle kwaad geneigd; dat hij noch nu noch morgen, in weerwil van de vossen, veranderen zal tot den tijd dat zijne ure gekomen is, en hij een einde nemen zal.

De Synodus dit alles overwegende, en vooral daarop lettende dat zulke bittere scheldwoorden te kennen geven een gemoed geheel van de Gereformeerde Kerk hier te lande vervreemd, heeft nevens zijn deportement, de Classis van Voorn en Putten gelast en geauthoriseerd mits dezen, om Gerardus Velsius, indien hij de vermaningen, die aan hem gedaan zullen worden veracht en in zulke cholera volhardt, van de gemeenschap der kerke af te snijden, hetwelk geschieden zal in de kerk daar hij vóór dezen heeft gestaan, en daarna zal bekend gemaakt worden ter plaatse zijner residentie.

Art. 57.

Johannes Grevius, eertijds Pred. te *Heusden*, en van den Kerkeraad aldaar met consent van de Heeren der Magistraat gedeporteerd, welk deportement daarna bij de laatst gehoudene Synodus Delphensis is gearresteerd; is voor deze Synodus ontboden, om hem voor te houden de Acte van Hun Hoog Mog. Verschijnende heeft hij Copie van de Acte geëischt, en tijd begeerd van bedenken, die hem vergund is; heeft evenwel, als bij anticipatie, verklaard, dat hij zich nog hield voor eenen kerkendienaar, dewijl het predikambt was een caracter indelebilis; Item, dat een goed kerkendienaar, noch door belofte, noch door dreigementen, zich behoort te laten bewegen om zijn dienst te verzuimen.

Des volgende daags wederkeerende, heeft hij gezegd, voor als nog niet gedisponeerd te zijn, om de voorschr.

Ac-

Acte te onderteekenen, dat hij dit ook niet eerder konde doen, voor dat hij overtuigd was, dat hij in conscientie wege schuldig was hetzelve te doen; dat hem kracht en geweld geschied was in zijn deportement; dat hij ad. Synod. Nat. niet had geappelleerd, omdat hij uit sommigen verstaan had, dat de particuliere zaken aldaar niet zouden verhandeld worden, daar nogtans het contrarie waar was, want de zaken van Welsingius, Predikant te Hoorn, door appel ad Syn. Nat. was gekomen, en van nieuws op de begeerte van Welsingius, is geoordeeld geworden; dat hij zich nog niet hield ontslagen van de kerk, alzoo hij die voor de kerk hieldt, die zijnen dienst begeerden en ook hem wel genegen waren.

Is vermaand, alzoo niet te opiniatreren, maar de rede plaats te geven, opdat hij zich zelve niet in meerder zwarigheid bragte.

Art. 58.

Johannes Schotenus, Pred. te *Hazerswoude*, in de Classis van Leiden, is voor dezen bij de Deputaten Syn. om zijne merite van den kerkendienst gesuspendeerd, en nu geciteerd zijnde, heeft hij eene Missive gezonden, daarbij hij rondelijk verklaart, noch de Canones Syn. Nat te kunnen aannemen, noch de Acte van Hun Hoog Mog. te onderschrijven. In de Stad zijnde, en geciteerd zijnde om te compareren, is niet verschenen

De Synodus verstaat, dat alzoo deze Vergadering vast ten einde loopt, het onnoodig is Schotenus wederom te ontbieden, en dewijl hij zich rondelijk genoeg verklaard heeft, alzoo dat hij, tegenwoordig zijnde, geene nadere opening zoude kunnen doen, mits dezen dadelijk

van

van zijn dienst zal worden gedeporteerd, en dat men zijne missive aan Hun Ed. Mog. als eene notoire weigering van de onderteekening zal verzenden.

Art. 59.

Simon Hugius, Pred. te *Oegstgeest*, in de Classis van Leiden, is verschenen en Deputaten Synodi hebben van hem verklaard, dat hij in den kerkendienst te Oegstgeest was ingedrongen, en ook in zijn examen onwetende van de gezonde leer en notoirlijk Pelagiaansch bevonden, alzoo dat de regtzinnige Broederen der Classis, toen zich hebben gesteld tegen zijne beroeping, maar hen evenwel met de meeste stemmen der Remonstranten op den hals gedrongen was; heeft ook de Missive van de Heeren Staten Generaal van den Biddag punctuelijk gezocht in zijne kerk te beantwoorden en te wederleggen; gevraagd zijnde, of hij de Canones Syn. Nat. wilde onderschrijven, zeide: haastelijk dezelve gelezen te hebben, en daarin bij hem aangemerkt zijn eenige dingen, die hij niet kon onderschrijven, alzoo in dezelve het gevoelen van zeer treffelijke lichten in de kerk des Heeren wedersproken wordt.

De Synodus ziende, dat hij bij zijn gevoelen persisteerde, heeft hem zijne sententie van zijne afzetting voorgelezen, en daarna voorgedragen de Acte van H. H. Mog., die hij bij zijne handteekening beloofd heeft te gehoorzamen.

Art. 60.

Petrus Engelraven, Pred. te *Boskoop*, in de Classis van Leiden, was van Deputaten Synodi gesuspendeerd van zijn dienst, tot het einde Syn. Nat. en is voor dezen onzuiver bevonden in de leer van de Erfzonde, in

in de leer van de volmaakte onderhouding van de Wet in dit leven; heeft in deze Synodus verklaard, dat hij niet kan menschelijke schriften onderschrijven, inzonderheid wanneer zij strijden tegen de H. Schriftuur, gelijk hij meent dat de Canones Syn. Nat. doen, is van deze Synodus van zijnen dienst verlaten. Aangaande de Acte van H. H. Mog. verklaart hij, dat H. H. Mog. alsdan eerst actie tegen hem hebben zullen, wanneer hij dezelve overtreedt, en heeft geweigerd dezelve te onderschrijven.

Art. 61.

ANDRIES FOLKERTZ, Pred te *Benthuizen*, in de Classis van Leiden, meermalen geciteerd zijnde, alzoo hij onder andere redenen van weigering mede excuseerde door zijne indispositie, is ten eerste door eene Missive van de Synodus vermaand, om schriftelijk zijne meening van de onderschrijving van de Canones Syn. Nat. en de Acte van H. H. Mog. te verklaren; heeft derhalve zijne schriftelijke meening aan de Synodus overgezonden, daar in hij onder andere dingen schrijft, dat hij de Canones heeft overwogen, en onnoodig acht dezelve te onderteenen, dewijl hij zich alleen aan Gods Woord houdt verbonden te zijn, en niet aan menschelijke schriften. En wat aangaat de Acte van H. H. Mog., dezelve heeft hij gearbeid punctuelijk te censureren; schrijft, dat daarin zijn zeer onnutte bezwagtelingen en limitatien; dat het eene snoode waarheid moet zijn, die niet lijden mag dat men haar tegenspreekt; dat men nogtans, volgens onze leer, niet behoeft te vreezen, dat het getal der kinderen Gods zal verminderd worden.

Deputaten Synodi hebben mede opgelezen wat zij den 8sten Februarij dezes jaars met hem hadden gehandeld, en dat hun gebleken was, dat hij onwettig was beroepen in

in de Gemeente van Benthuizen, tegen haar gemoed over den hals gedrongen, en aldaar gekomen zonder attestatie van zijnen kerkeraad; dat hij ook niet der Gemeente was voorgesteld, nooh in den kerkendienst aldaar bevestigd, en dat de Classis van Leiden in zijn beroep niet was gekend, daarom de voornoemde Deputaten geoordeeld hadden, dat hij te Benthuizen niet mogt voor een kerkendienaar bekend worden, dat hij derhalve aldaar niet als minister loci, maar alleen als bij leening in zijne beurte neffens anderen zoude prediken, en zich stil dragen, den Catechismus naar gewone order aldaar prediken, doch dat hij geweigerd had sulks na te komen.

De Synodus alles overwogen hebbende heeft geoordeeld dat Andries Folkertz van zijn dienst behoorde afgezet te worden, gelijk zij hem ook afzet mits dezen, en dat deze sententie tegen hem uitgesproken, hem toegezonden en van den Predikstoel zal afgelezen worden.

Art. 62.

Assuerus van der Poll, Pred. te *Sluipwijk*, in de Classis van Woerden, is voor de Synodus verschenen, en hebben Deputaten Synodi opgelezen hetgeen bij hen in de zaak van Assuerus was gebesoigneerd, als dat uit vijf Certificaten van beleedigde personen was gebleken, dat Assuerus voornoemd, de leer en leeraars der Gereformeerde Kerk zeer had gelasterd; dat hij den 28sten October des voorleden jaars, binnen Woerden gepredikt had dat, volgens het gevoelen der Contra-Remonstranten, God een oorzaak was van de zonden, de menschen daartoe dreef en noodzaakte; dat hij ook verscheidene dingen van het onheil, dat in de Syn. Nat. zou ontstaan, gezegd had; dat hij van hen tot dat einde van de Syn. Nat. van zijn dienst was gesuspendeerd, en zoo hij zich

zich binnen dien tijd niet met de kerk verzoende zou gehouden worden voor gedeporteerd; betwelk alzoo nog niet bij hem was gedaan, heeft de tegenwoordige Vergadering hem gehouden voor gedeporteerd; nogtans om eene proef te nemen, of hij nog eenige meening had tot reconciliatie, is hij gevraagd, of hij de Canones Syn. Nat. wilde onderteekenen, antwoordde: eerst op gisteren dezelve gelezen te hebben, en daarin alreede gevonden te hebben verscheidene artikelen, die daar streden met de waarheid, die hij voor dezen beleden had, en als nog toestond.

In de Acte van H. H. Mog. maakte hij zwarigheid om dezelve, zoo als zij ligt, in deze Vergadering te onderteekenen, om verscheidene redenen, die hij in geschrift gesteld had: als dat zij bevestigde het placaat van de Hoog Mog. Heeren Staten Generaal, in hetwelk de Synodus Nat. wordt geapprobeerd; insgelijks, dat hij van toekomende dingen die uit haar natuur onbepaald zijn, door de voorn. Acte genoodzaakt wierd iets zekerst te beloven; zeide, dat voor als nog gezind was, als Predikant zich te onthouden van de Vergadering der Remonstranten, zoo die nu aangesteld worden met perijkel van bloedstorting, maar dat hij niet wist of hij altoos zoo zoude gezind blijven; dat hij zich zelven nog hield voor een Predikant, wel niet op Sluipwijk, maar in genere, alzoo hij in dezen noch Deputaten Syn., noch Syn. Nat. kende. Hem is aangezegd dat men van alles H. H Mog. trouwelijk zoude rapport doen; is daarna aan deze Synodus van Assuerus gezonden een zekere brief, die kwalijk heeft kunnen gelezen worden, daarin hij verklaarde dat hij zich niet houdt voor gedeporteerd, welke brief onder andere monumenten van deze Synodus goedgevonden is te bewaren.

Art.

Art. 63.

ABRAHAMUS LA FAILLE, geweezen Pred. in de *Nieuw Tonge*, onder de Classis van Voorn en Putten, van Deputaten Synodi eerst van zijnen dienst gesuspendeerd, en daarna van de plaats in de Nieuwe Tonge geheel ontzet; heeft, verschenen zijnde, geantwoord, dat hij de Canones Syn. Nat. had gelezen, doch dat hij die in conscientie alle niet voor de waarheid konde aannemen, en derhalve die niet zoude kunnen teekenen, en in het leeren zich daarnaar reguleren; is daarna volgens het oordeel Syn. Nat. van zijn dienst gedeporteerd; gevraagd zijnde of hij de Acte van H. H. Mog wilde teekenen, heeft geantwoord, dat hij voor als nog dezelve niet kon teekenen; en dat hij zich moest bedenken, en dewijl de Missive haar refereerde aan H. H. Mog., dat hij aldaar ontboden zijnde ten principale zoude antwoorden.

Art 64.

ARNOLDUS NEOMAGUS, Pred. te *Bergambacht*, in de Classis van Gouda, was bij de Deputaten Synodi onzuiver bevonden in de leer van de volmaakte onderhouding der Geboden Gods in dit leven, insgelijks dat de Heidenen door de onderhouding van de Wet der Natuur konden zalig worden; was ook de voorn. Arnoldus voor Deputaten betichtigd, alhoewel niet overtuigd van oneerlijkheid, en geheel onrustig gevonden in zijne Predikatien, in dewelke hij Calvinus menigmaal nominatim doorstreek, om welke en andere dergelijke manieren van doen, de voorn. Arnoldus, bij hun Eerw. was van zijn dienst gesuspendeerd, tot het einde der Syn. Nat. Meermalen ontboden zijnde voor deze Synodus om

te

te teekenen de Canones of de Acte van H. H. Mog. is niet gecompareerd.

Doch alzoo hij in zijne Missive aan de Synodus gezonden, verklaart de Canones Syn. Nat. niet te kunnen aannemen, en daarenboven zijne contumatie door zijn uitblijven betoont, zoo is het dat de tegenwoordige Synodus Arnoldus voorn. mits dezen van zijnen dienst deporteert, tot dat hij de kerke zal hebben satisfactie gedaan.

En zal hem deze sententie door de Classis van Gouda aangezegd, en in de kerk van Bergambacht publiekelijk afgelezen worden. Zal aan Hun Ed. Mog. de wete gedaan worden, dat hij niet is bij ons verschenen, om de Acte van H. H. Mog. te teekenen.

Art. 65.

Lucas Molanus, Pred. te *Woubrugge*, in de Classis van Leiden, is bevonden bij de Deputaten Synodi nooit wettelijk beroepen, en zonder consent van de kerke in den dienst ingedrongen te zijn. Is op deze Synodus, hoewel meermalen verschreven zijnde, niet verschenen: wordt mits dezen van zijnen gepretendeerden, en geusurpeerden kerkendienst ontzet.

En alzoo hij de Acte van H. H. Mog. niet heeft geteekend, zal zulks Hun Ed. Mog. uit naam dezer Synodus aangeschreven worden.

Art. 66.

Johannes Stangerus, gewezen Pred. te *Schipluiden*, in de Classis van Delft, is onwettig aldaar tot den kerkendienst beroepen, zelfs tegen de order van het jaar 1591. Had de kerk van Schipluiden verzekerd, dat hij was van het gevoelen der Contra-Remonstranten, zonder welke verklaring hij niet zoude bij haar beroepen zijn ge-

 weest,

weest; heeft zich daarna geheel anders betoond en ons zuiver bewezen te zijn in de leer; heeft ook in lasteren en schelden zich zelven zeer onbehoorlijk gedragen, noemende de kerkendienaars binnen Delft, *wolven*; seggende, dat de Remonstranten liever zouden den koning van Spanje te hulpe nemen dan die van Amsterdam laten Souverainen worden. Is van Deputaten Synodi gesuspendeerd van zijnen dienst tot den 13de Mei dezes jaars, en heeft nooit ernstig gepoogd met de kerke te versoenen, alhoewel hem in zijne suspensie was aangezegd, dat men hem, zoo hij sulks niet deed, soude houden voor gedeporteerd.

Ontboden zijnde voor Synodus is niet verschenen, zich met de ziekte van zijne huisvrouw excuserende, doch alzoo men verstaat, dat zulke excusen cesseren, en dat hij in 's Hage gezien is; zoo is het dat de Synodus zijn uitblijven houdt te zijn eene wederspannigheid, en niet alleen om dit, maar om zijn voorgaande comportement, hem houdt en verklaart te zijn van zijne kerkelijke diensten en bedieningen gedeporteerd.

En alzoo men verstaat, dat Stangerus te Schipluiden school houdt, zijn die van de Classis van Delft vermaand, hierop te letten, en hem uit dezelve te weeren, ten zij dat hij (gelijk alle andere Schoolmeesters gehouden zijn te doen, volgens de Acte daarvan in Syn. Nat. gemaakt) de Nederlandsche Confessie en Catechismus onderschrijve.

Art. 67.

MATTHAEUS BURGIUS, gewezen Pred. te *Zevenhuizen*, onder de Classis van Schieland, is bij de Deputaten Synodi, uit zijne eigene bekentenissen, schriften en getuigenissen, bevonden ongezond in de leer en lasterlijk in zijne propoosten, noemende den Catechismus eenen

eenen vleeschelijken arm, daardoor men de Predikanten zocht de tong uit den nek te halen, om te zien of daar goud op ligt; heeft gezegd, dat de kerkendienaars van Amsterdam niet waardig zijn Christenen genaamd te worden, insgelijks dat vele in het martelaars-boek staan, die niet waardig zijn martelaars genoemd te worden. Heeft, beneffens Henricus Slatius en Jacobus Bonteval, gemaakt het schandelijk en lasterlijk schrift van de tiranije van Calvinus, hetwelk die van Antwerpen als een monsterken hebben herdrukt; heeft ook gezegd, dat hij liever wil zijn onder het juk van Spanje, dan de leer van Calvinus aannemen; dat hij zich ook eerder tegen de belijdenisse der Nederlandsche Kerk zoude gelegd hebben, indien hij die eer ten regte verstaan had.

Om welke zaken en schandelijke handelingen Deputaten Synodi Matthaeus Burgius hebben afgezet en het Heilig Avondmaal verboden.

En de tegenwoordige Synodus op alles lettende, en specialijk op zijn hardnekkig uitblijven, verklaart, dat hij niet alleen zal gehouden worden voor gedeporteerd kerkendienaar, maar dat men ook, zoo hij hardnekkig blijft, aan hem zal oefenen de kerkelijke censure, en komen tot de excommunicatie, hetwelk doen zullen die van de Classis van Schieland, met kennisse en ten overstaan Deputatorum Synodi.

Art. 68.

HENRICUS SLATIUS, eertijds Pred. te *Blijswijk*, in de Classis van Schieland, is voorleden jaar in Synodo Delphensi om hebzuchtige redenen gedeporteerd, is van der jeugd aan geweest van een zeer schandelijk leven, en daarenboven, als blijkt in zijne schriften en propoos-

 ten,

ten, die hij gevoerd heeft, het gevoelen der Socinianen genoegzaam toegedaan; was van de Synodus ontboden om te teekenen de Acte van H. H. Mog., doch is niet verschenen, en heeft de tegenwoordige Synodus geoordeeld dat, van wege zijne lasterlijke leer, met Slatius zal gehandeld worden als met Matthaeus Burgius, dewijl hun verloop veel zwaarder is dan dergenen, die alleen de Canones Syn. Nat. en de Acte van H. H. Mog. weigeren te teekenen.

Art. 69.

THEODORUS BOOMIUS, gewezen Pred. te *Beusekom*, in de Classis van Buuren, heeft, tegen de gedane beloftenisse, eene andere leer gepredikt, als die, op welke hij tot den kerkendienst was toegelaten; heeft overgezet een boek van Castalion, alhoewel hij het gevoelen daarin begrepen, zoo hij zeide, in alles niet toestond; heeft ook geschreven een schandelijk boek, genaamd: de Post-bode, daarin hij vele vrome kerkendienaars schandelijk overhaalt, zeggende dat zij, onder deksel der conscientie, regtsom, linksom, meesterlijk weten te spelen.

Is bij de Deputaten Synodi zoodanig bevonden, dat zij hem hadden van zijnen dienst afgezet. En alzoo men verstaat, dat hij nog tegenwoordig dienst doet in de schuren, en andere plaatsen, zeggende spottelijk, dat dit geen kerkendienst was, en ontboden zijnde om de Acte van H. H. Mog. te teekenen, niet is verschenen; zoo is goedgevonden, van alles H. H. Mog. rapport te doen, te meer wijl hij een is van de Rotterdamsche Ligueurs.

Art.

Art. 70,

Verder leest men Art. 70, van ARNOLDUS GENIUS, dat die van Schieland hem, die eenige tijd om zijnen ouderdom van zijnen dienst is gelicentieerd, de Acte van H. H. Mog. zullen voorleggen, opdat zijn dienst niet ergens bij kwaadwilligen misbruikt worde, en zoo hij weigert de Acte te onderteekenen, zal zijn naam hun Ed. Mog. bekend gemaakt worden.

Hierop volgen Art. 71,

de Handelingen der Synode met PETRUS BERTIUS, GERARDUS VOSSIUS, en CASPARUS BARLAEUS,

Art. 71,

Alzoo D. D. PETRUS BERTIUS, GERARDUS VOSSIUS gewezene Regenten Collegii Theologi, en CASPARUS BARLAEUS, onlangs Sub-Regent deszelfden Collegie, met verscheidene boeken en procedures, de Kerk des Heeren zoo binnen als buiten 's Lands groote ergernis gegeven hebben, en deze tegenwoordige Synodus vergaderd is om, volgens resolutie der Syn Nat, te letten op alle de personen, die gedurende deze zwarigheden, in de leer en in het schrijven van deze procedures zich hebben vergrepen; is goedgevonden de voorn. personen voor deze Vergadering te ontbieden, en met hen te spreken of zij gezind zouden zijn der kerke van deze dingen satisfactie te doen, en wederom met dezelve te verzoenen, zijnde derhalve de voorn. personen, door een uit de Classis van Dordrecht en een uit de Classis van Delft, verzocht, om voor deze Synodus te verschijnen.

De-

Ds. Petrus Bertius antwoordde, dat hij eerst met de Heeren Curatoren zoude spreken, en zoo zij tegen zijne comparitie niet hadden (gelijk hij meende, neen) dat hij alsdan verschijnen zoude.

Ds. Vossius zeide, verwonderd te zijn, dat daar hij geen Predikant was, en ook van zijn regentschap verlaten, evenwel voor deze Vergadering wierd ontboden; nam in advis of hij komen zoude, maar heeft niets zekers willen beloven.

Ds. Barlaeus beloofde te zullen komen.

Namiddags heeft Ds. Praeses de Vergadering aangezegd, dat hij bij de Heeren Burgemeesteren, als Curatoren der Academie van Leiden, ontboden was, en dat Hunne Achtbare hem gezegd hadden, dat Ds. Petrus Bertius en Ds. Vossius nooit Kerkendienaren waren geweest, maar dat zij Barlaeus zaken stelden onder discretie der Synodus, mits, dat niet verder tegen hem gehandeld worde als tegen eenen kerkendienaar, latende het Professorschap ongeroerd, en dat Hun. Ed. het werk van de reformatie der Universiteit bij de hand genomen hadden, en dat derhalve bij deze Synodus niet diende gedaan te worden hetwelk Hun Ed. regt mogte verkorten of hunne actien eenigzins prejudicieren.

Dat Hun Ed. insgelijks bezwaard waren, hetgene, waarin het geheele Collegium Curatorum behoorde gekend te worden (gelijk daar was het toelaten van de comparitie der Geciteerden op deze Synodus, leden zijnde van de Academie van Leiden) op zich alleen te nemen; dat zij ook begeerden van deze tegenwoordige Vergadering, dat men het uitblijven van de voorn. personen niet wilde achten te zijn eene hardnekkigheid, maar een raad, den Geciteerden van H. H. Burgemeesteren gegeven.

Van

Van Barlaens heeft Ds. Praeses ook verhaald, dat dezelve bij hem geweest was, en verklaard had, zoo men hem ontbood, om de Canones Syn. Nat. te onderteekenen, dat hij hetzelve niet konde doen, en aangaande de Acte van H. H. Mog. dat hij daarin Hun Ed. Mog. zoude contentement geven, zoo men hem wilde aanspreken dat men hem dan aan de Senatus Academicus moest aanklagen, dewijl hij een Professor was.

De Synodus in de vreeze des Heeren dit alles overwogen hebbende, heeft goedgevonden, twee uit deze Vergadering te zenden aan H. H. Burgemeesteren, om Hunne Achtb. uit den naam dezer Synodus aan te dienen; » dat bij deze tegenwoordige Vergadering ernstig daarop » zal worden gelet, dat niet het minste alhier gedaan » worde, als hetgeen geheel kerkelijk is, en derhalve geenszins derogeren kan de authoriteit van de H. H. Curatoren of hunne actien prejudicieren.

Is daarna gesproken geworden, wat verder in deze zaak te doen stond, en heeft de tegenwoordige Synodus verstaan, dat men in verdere handelingen met de voorn. personen diende te treden, en tot breedere onderrigting van de H. H. Curatoren tot meerder kennis van de geciteerde personen (daar anders Hunne Achtb. schier van daag of morgen zouden mogen klagen, dat noch door Classis, noch door Deputaten Synodi, noch door Synodus hun eenige onderrigting gedaan was, noch klagten voorgekomen, daarop in het aannemen of verlaten van voorn. personen tot het Professorschap diende gelet te worden) zijn nog twee genomineerd, die van nieuws de voorn. personen zouden citeren. Deze hebben des volgenden daags rapport gedaan van hun wedervaren, als dat:

Ds. Bertius gezegd had, bereid te zijn om te verschijnen, bijaldien het de H. H. Burgemeesteren toelieten

ten, dat hij met de Heeren Burgemeesteren van nieuws wilde spreken.

Dat Barlaeus geantwoord had, » dat hij geen ker-» kendienaar was, en dat de Heeren Burgemeesteren, dus » aan hem geraden hadden dat hij tegen de citatie der » Synodus zich daarmede zoude behelpen, dat hij een » lid was van de Universiteit.

Dat Ds. Vossius verklaard had, » zoo de Burgemees-» ters hem toelieten om te komen, dat hij dan nog eerst » met den Rector Magnificus wilde spreken.

Insgelijks hebben de Gedeputeerden voorn. gerappor-teerd, dat zij de H. H. Burgemeesteren uit naam der Synodus hadden aangediend, dat die geenszins dachte het regt van de H. H. Curatoren te verkorten, of te tre-den in zaken die eenigzins vooroordeel zoude mogen ge-ven in de Handelingen van Hunne Achtb; dat daarop H. H. Burgemeesteren geantwoord hadden, » dat zij den » Geciteerden niet hadden verboden hier te verschijnen, » maar alleen vermaand hadden 't huis te blijven tot na-» der advis, dat zij ook dezelve geenszins begeerden alle » Kerkelijke oordeelen te onttrekken, maar evenwel » wenschten dat deze zaak van de Geciteerden voor de-» zen tijd mogt berusten, en in handen gesteld worden » van Deputaten Synodi, opdat die na het scheiden der » Synodus over 14 dagen deze zaak bij de hand mogten » nemen; en dat zij daarop gerepliceerd hadden: dat te-» genwoordig de zaak diende bij de hand genomen te » worden, om de H. H. Curatoren te dienen als een » goed advis in hunne tegenwoordige besoignes, en dat » hun Ed. Achtb. schier of morgen eenen zwaren last » op zich zouden halen, indien zij de tegenwoordige han-» delingen verhinderen."

Waarop Hun Achtb. gezegd hadden, » dat ze zich niet

» wil-

» wilden formeellijk tegen onze actien stellen, maar al-
» leen begeerden dilay van deze zaken, opdat zij door
» de Classen of door Deputaten Synodi mogten verhan-
» deld worden."

De Synodus alles overwegende en daarop lettende, dat bij de H. H. Burgemeesteren hun geen expres verbod gedaan was, om in nadere handeling met de Synodus te treden, en dat Vossius geen Professor was, dat de schriften van Bertius en actien alhier judicabel waren, en dat geene oppositie gemaakt wierd om Barlaeus zaken nader te onderzoeken, en dat de zaken geheel ecclesiastiek zijn, en alle drie ledematen van de Gereformeerde Kerk; heeft goedgevonden met de voornoemde personen in verdere handeling te treden.

Art. 72.

Casparus Barlaeus, eertijds Pred. in de *Nieuwe Tonge*, is voor deze Vergadering verschenen; en is hem aangezegd, alzoo hij voor dezen Kerkendienaar geweest was, en de zaak der Remonstranten heftig had gedreven, en zeer spijtige tractaten ten einde voorn. in het licht gegeven, daarin groote ergernissen binnen en buiten 's lands ontstaan waren. Dat de Synodus hem vraagde, of hij de Canones Syn. Nat. hield den Woorde Gods conform te zijn, en of hij gezind was, zijne begane fouten te repareren, en de kerke daarop satisfactie te doen? Heeft daarop geantwoord: dat sommige Canones goed waren, en van hem konden onderteekend worden, maar andere niet.

Aangaande zijne boeken en ergernissen zeide hij: dat de H. H. Burgemeesteren (alhoewel hij er maar eenen had gesproken, zoo men meent) hem geraden hadden, dat hij in die materie voor deze Vergadering niet zoude tre-

treden, maar evenwel begeert aangemerkt te worden, dat in zijne boeken te letten stond, 1º op de materie, 2º op de manier van schrijven.

Wat aangaat de *materie*, dat die strekte tot defensie van het gevoelen der Remonstranten, en dat hij die zaken als nog gezind was te maintineren, onverminderd de authoriteit van de H. H. Staten. En aangaande de stijl, dat die wel scherp en satyriek was, maar dat dit was een stilus literatorum, en dat hij niet gezind was daarvan schuldbekentenis te doen.

De Synodus alles wel overwogen hebbende, heeft verklaard, » dat Barlaeus onwaardig is den kerkendienst, » en dat hem door het oordeel der Synodus zoude ont» zegd worden de tafel des Heeren (gelijk ook met een » geschied is); dat ook ten overstaan van de Deputaten » Synodi de kerk van Leiden tegen hem zoude procede» ren tot excommunicatie, bijaldien hij zich niet beter » gedroeg, en dat Deputaten belast zouden worden alle » deze zaken den H. H. Curatoren te remonstreren."

De sententie van zijn deportement is hem daarna voorgelezen, waarvan hij copie begeerd heeft, die hem met den eerste ter hand gesteld zal worden.

Is hem daarna voorgelezen de Acte van H. H. Mog., die hij straks geteekend heeft, in het uitgaan allen en een iegelijk in de Vergadering wenschende een gemoed dat naar waarheid en vrede tracht.

Art. 72.

Is daarna gecompareerd Ds. Petrus Bertius, en is aan hem aangezegd, dat alzoo de tegenwoordige Synodus vergaderd was om, volgens de resolutie des Syn. Nat., te letten op alle de personen, die gedurende de zwarigheden in het leeren en schrijven en andere proce-

cedures zich tegen de Kerk hadden vergrepen, en dat bevonden werd, dat hij boven anderen in verscheidene Schriften, *de Apostasia Sanctorum*, *ὑπερασπίστη Διατριβὴ de fide justificante*, *apologetica contra Piscatorum*, *cum thesibus de occulta Theologia et revelata* en andere, zich zwaarlijk had verloopen tegen de leer der Gereformeerde kerke, tot groot schandaal van vele duizenden, zoo buiten als binnen 's lands; dat hij ook was afgeweken van de Confessie van de Nederlandsche kerken, daar zijn ambt mede brengt, de jonge jeugd, hem vertrouwd, in dezelve leere te onderwijzen.

Dat daarom de Synodus, zonder in het minste te willen kwetsen het regt der H. H. Curatoren, maar alleen oefenen de Christelijke pligt aan een lidmaat der kerke, goedgevonden heeft om hem te ontbieden en te vermanen, of hij gezind zoude zijn met de kerke te verzoenen, en, door openbare revocatie der gemelde schriften en behoorlijke schuldbekentenisse, de Gemeente van Christus te voldoen, en verder zich als een Gereformeerd Christen zich te conformeren met het oordeel der Syn Nat.; en of hij als een lidmaat der Gereformeerde kerke zich zelven dat oordeel konde onderwerpen. Hierop heeft hij geantwoord: „alzoo hij suppoost was van de Uni„versiteit van Leiden, staande ter judicature van H. H. „Curatoren en Burgemeesters, tegen welken hij niet „en wist zich vergrepen te hebben, tot nog toe bij de„zelve was opgehouden om niet te verschijnen, dat de„zelve begeerden dat de zaak voor deze reis onbehan„deld bleef."

De Heer Commissaris Gerrit Leendertz dit hoorende, zeide tot Ds. Bertius, dat hij niet was bij H. H. Curatoren opgehouden, maar dat zij hem aangezegd hadden dat hij zich zoude beraden of hij gaan wilde; zoo iets

bij de Synodus gedaan wordt tegen het regt der Academie, dat hij daartegen zoude mogen excipiëren.

Ds. Bertius achtede dat dit met zijn voorgaande redenen niet en streed, bekende dat hij naar het uiterste regt voor deze Vergadering judicabel was, heeft daarop begonnen op de voorgestelde vragen te antwoorden.

Eerstelijk dat hij een lid was van die kerke, bij welke hij gedoopt was in den naam des Vaders, etc.; zoo als die van Christus was ingesteld en niet van eenige Scheurkerk, dat hij noch *Arminiaans*, noch *Sociniaans*, noch *Mahomedaans* was, maar een Christen. Wat den staat der kerken in deze landen aanging, dat daarin het kaf kon de overhand nemen, dat hij geen kaf voor koorn wilde aannemen; heeft ten eerste ook bekend dat hij een lidmaat was van de tegenwoordige kerk te Leiden; als hem gezegd werd, dat hij zijne belofte aan God en de Kerk gedaan, van de jonge jeugd in de Christelijke Religie te onderwijzen volgens de Formulieren der Eenigheid, niet had gehouden; heeft hij vooreerst gezegd dat hem zulks maar in 't gros en niet zoo particulierlijk was voorgelegd, en heeft daarna de volgende antwoorden den Scriba dezer Synodus gedicteert.

» Petrus Bertius wordende Regent in het Collegium, zegt: dat hij de wetten van het Collegie, die hem bij de H. H. Curatoren en Burgemeesteren te Leiden zijn ter hand gesteld, met last om dezelve te onderhouden en te doen onderhouden, met goede conscientie heeft gezocht zelf en onder de jeugd te handhaven, menschelijke zwakheden uitgezonderd, dewelke hij God almagtig dagelijks is afbiddende."

Zeide daarna vele andere dingen buiten propoost, als dat hij niet vele dartele dagen in het Collegie gehad had; dat hij studeerde, vaste en bad, en dat hem niets vro-

vrolijker in zijn leven gebeurd was, dan de ontslaging van zijn regentschap.

Daarna komende tot de antwoorden van de vraag, of hij gebleven ware bij de leer der Gereformeerde kerk, in de Confessie en den Catechismus begrepen, en de jonge jeugd daarin onderrigt had, of ter contrarie daarvan afgeweken was, en de jeugd kwalijk berigt? zeide hij, gemerkt te hebben, dat in onze Confessie eenige dingen niet zoo naakt uitgedrukt worden, en dat hij in die dingen voor zich zelven eene decisie gemaakt had; maar de jeugd vrijheid gelaten om anders te gevoelen; gevraagd zijnde, wat dat voor dingen waren, die in de Confessie zoo naakt niet worden uitgedrukt, zeide, zulks nu niet te weten, maar verzocht 't huis te gaan, om eenige papieren te halen. Kwam ten eerste tot de mogelijkheid van den afval der Heiligen, daarin hij zeide, zijne decisie te accorderen met de geheele Oudheid.

Op de vraag, of hij geen nadere correspondentie met de Remonstranten gehouden had? heeft geantwoord, dat hij de Remonstrantie had geteekend, maar dat hij niet was geweest in anderen handelingen of vergadering der Remonstranten.

Wederom gevraagd zijnde, of hij nog in het gevoelen van de 5 *Artikelen der Remonstranten* was, zoo als zij die verklaard hadden in de Conferentie van 's Gravenhage? zeide, die aan te nemen, zoo als ze lagen, dat hij ze misschien anders zou uitleggen, dan de Remonstranten; dat welligt geene twee van de Remonstranten de voorn. 5 Artikelen op ééne manier uitlegden.

Verder gevraagd zijnde, of hij geene twijfelingen of nadere bedenking over zijne leer gekregen had, antwoorde: hoe hij meer bedacht aan de eene zijde Gods natuur, aan de andere zijde de natuur van den mensch;

dat

dat hij zoo veel meer in zijn gevoelen gesterkt wierd, maar dat hij in zijn voorreden, gesteld voor zijn *Hymenaeus desertor* genoegzaam verklaard had, dat hij betere onderrigting altijd wilde plaats geven. Is hem ook aangezegd dat hij nog verder ging dan de 5 Artikelen, 't welk bleek in de materie van de regtvaardigmaking, in Διαθριβῇ, waarop hij zeide, dat in het uitgeven ter kwader trouwe was gehandeld. Als men hem antwoordde, dat het met zijn verlof gedrukt was, bekende hij sulks waarachtig te zijn, maar zeide zulks toegestaan te hebben, dewijl het anders evenwel zonder zijn consent gedrukt zoude zijn geweest, bekennende niet te min, dat hij als nog stond in het gevoelen in het voorn. boek uitgedrukt.

Ten laatste gevraagd zijnde, of hij niet zoude gezind zijn, zijne fouten te repareren en der kerke satisfactie te geven? zeide, dat hij eerst beter moest onderrigt zijn, dat hij niet verstond zich ergers in verloopen te hebben.

De Synodus met groot leedwezen verstaande, dat Ds. Petrus Bertius blijft bij zijn voorgaande gevoelen, niet alleen in de 5 Artikelen, maar ook in de materien die verder gaan, en dat hij geene reparatie begeert te doen; ziende op hetgeen diende gedaan te worden tot stichting en bevordering der kerken, heeft verklaard, dat aan Ds. P. Bertius zoude ontzegd worden het gebruik des H. Avondmaals, en dat de kerk van Leiden, ten overstaan van Deputaten Synodi, arbeiden zal om hem beter te onderrigten; zoo hij dezelve onderrigting niet aanneemt, dat alsdan de kerkelijke censure verder en bij trappen aan hem zal geoefend worden tot de excommunicatie toe; die uitgesteld zal worden tot de naaste Synodus particularis; en alzoo aan deze zaak veel gelegen is, dewijl Ds. Bertius is een publiek persoon, nog in den

den dienst van de Academie van Leiden, zoo is goedgevonden de voorverhaalde zaken den H. H. Curatoren der Academie te communiceren.

De sententie is hem daarna mondelijk aangezegd, dewelke hij gehoord hebbende, vraagde, of de Synodus verder zag dan op zijn persoon? Hem is geantwoord, dat de Synodus verder zich zijner niet moeide. En alzoo Ds. Bertius vraagde, of de meening des Synodus was allen, die de 5 Artikelen der Remonstranten toestaan, van het Avondmaal af te houden; is hem geantwoord, dat de sententie tegen hem uitgesproken, gefondeerd was op zijne proceduren en acten, als ook opinien, gaande boven de 5 *gecontroveerde punten;* evenwel zeide Ds. Bertius, persisterende bij zijn gevoelen, dat hij nu mogt zeggen dien dag beleefd te hebben, dat iemand afgezonderd werd van de Tafel des Heeren, om een gevoelen, 't welk van de geheele oude kerk (hetwelk nogtans onwaarheid is) voor goed erkend wordt; item, dat hij niet verstaan kon, dat de magt der sleutelen zich zoo ver uitstrekte; besloot zijne redenen hier mede, dat hij tot nog toe in deze Vergadering, kortelijk en ongeprepareerd zijnde, zijne zaak had verdedigd, en is alzoo uit de Vergadering gescheiden.

Art. 74.

Ds. Gerardus Vossius, onlangs Regens Collegii Theologici, is voor deze Vergadering verschenen (alhoewel hij daartegen eerst wel exceptie gemaakt had); hem is aangezegd, alzoo hij zich tot nog toe als een lidmaat der Gereformeerde Kerk gehouden had, en in zijne Praefatie voor zijn boek van de *Historia Pelagii* betuigd had, alle zijne schriften het oordeel van de Gereformeerde kerke gewillig te onderwerpen; dat de Synodus gaarne van hem zoude verstaan, of hij als nog zij-

zijne schriften hetzelve oordeel, en overzulks deze Vergadering, die de Gereformeerde kerk in Zuidholland presenteert, bij eede wilde onderwerpen.

Waarop hij geantwoord heeft, dat hij de naam van de Gereformeerde kerk wijder uitstrekte dan sommigen, en daaronder niet alleen begreep deze kerk, maar ook die van de Augsburgsche Confessie. Gevraagd zijnde naar zijn gevoelen van de 5 Artikelen, zeide, dat hij ze verworp in zulk een verstande, als hij ze bij sommige jonge gasten wel had hooren uitleggen, dewijl zij in zulk eenen zin *Pelagiaans* waren; maar zoo zij verklaard worden gelijk Philippus Melanchton in zijne laatste schriften gevoeld had, dat hij die dan niet dorst verwerpen, alhoewel hij nog niet zeide, of hij die in zulken zin toestond; op de vraag, of hij zijne schriften wilde verbeteren, zoo zij streden met het oordeel Synod. Nat.; heeft geantwoord, meer plaats te willen geven den H. Schriftuur, dan de Oudheid, zoo de Canones streden met het eendragtig gevoelen der Oudvaderen, dat zij hem dan zouden verdacht zijn, maar dewijl hij ook aan het oordeel van zoo vele treffelijke mannen, als in Syn. Nat. bij malkanderen geweest waren, veel toeschreef, dat hij derhalve de Canones aldaar gesteld, zoo zij tegen zijn gevoelen streden, naarstig en dat meermalen wilde overwegen, waartoe hij als nog geen tijd gehad had; daarbij doende, dat hij vele dingen geleerd had tegen het gevoelen der Remonstranten, en dat zijn gevoelen nader kwam (aan) het gevoelen der Contra-Remonstranten, dan der Remonstranten; » dat hij bekende het geloof » niet te zijn een voorgaande conditie, maar een vrucht » op de verkiezing volgende, dat de Uitverkorenen niet » uitvallen uit de genade, dat eenigen verzekerd worden » van hunne zaligheid." . . . .

Ge-

Gevraagd zijnde, wat punten hij in de *Remonstranten* niet verwerpen konde, heeft geantwoord: deze navolgende dingen, dat er een algemeene genade is (hoewel niet der verkiezing) door welkers verachting de menschen verworpen worden; insgelijks dat er is eene wederstandelijke genade, dat sommigen ook krijgen een onwederstandelijke genade, dat eenige genade verloren wordt, dat het geloof (dat, hetgeen geworteld is) niet vergaat.

Op hetgeen hem van zijne twijfelachtige manier van leeren voorgehouden wordt, daardoor hij de Jongelieden als op een glad ijs zettede, alzoo dat zij klaagden niet te kunnen verstaan, wat hij van zulke punten gevoelde; antwoorde hij alzoo, even als of de quaestien niet waren geweest van de leerpunten zelve, maar alleen van de verklaring van eenige particuliere schriftuurplaatsen.

Gevraagd zijnde, of hij gearbeid had, om zijne discipelen wel te onderwijzen en te onderrigten tegen het gevoelen der Remonstranten, volgens zijn ambt, daartoe hij geroepen was? zeide, rondelijk zich verklaard te hebben tegen eenige punten in de zaak der Remonstranten, dat hij zijne discipelen tegen het Pausdom gewapend had, om hen te diverteren van de disputen *over de 5 Artikelen;* dat hij geen Remonstrant gemaakt of uitgebroeid had, maar in het Collegium gevonden, en dat men moest bedenken van de conditie van de Steden voor dezen geweest was; dat tegenwoordig meerdere *Contra-Remonstranten* in het Collegie waren, dan toen hij daarin kwam.

Alles gehoord hebbende is hem aangezegd, dat hij den Broederen niet had voldaan, en dat het hem zoude gelieven morgen ten 10 *ure* zijne bedenkingen in geschrifte te stellen, hetwelk hij ten eerste naar de kortheid des tijds heeft aangenomen.

Des volgenden daags verschenen zijnde, heeft hij voor eerst gezegd: dat hij den vorigen dag niet verschenen was, omdat hij daartoe gehouden was of genoodzaakt, maar vrijwillig, omdat hij gaarne bij de Broeders verschijnen wilde, anders daarin niet gehouden zijnde, en dat hij dit zeide, om de vrijheid, die de Academie meent te hebben, niet te praejudicieren. Hem is geantwoord dat de Synodus hem ter contrarie verklaart, dat hij, als een lidmaat der Gemeente, schuldig was op de Synodus te verschijnen, en dat geene Academische privilegien hem, of eenig lidmaat der kerke, daarvan konde excipiëren.

Daarna is voorgelezen zijne verklaring *over de 5 Artikelen*, waarin hij den Broederen wederom niet heeft voldaan, nog veel minder contentement gevende op de plaatsen uit zijne *Historie*, *pag.* 140, hem voorgelezen, daarin hij stelde, dat de gehoorzaamheid van Christus de onze wordt door navolging. Is hem derhalve aangezegd, dat hij aan de Synodus, noch mondelijk noch schriftelijk, contentement had gegeven; dat men wel merkte dat hij in vele dingen zeer na kwam aan het gevoelen der *Remonstranten*; dat men ook, benevens hetgeen hem aangezegd was, nog over verscheidene andere dingen met hem had te spreken; maar alzoo de Synodus vast ten einde liep, en dat tot zulke Collatie meerder tijd behoorde, dat Deputaten Synodi bij de eerste gelegenheid nader met hem zouden spreken.

Is hem ook voorgehouden, dat hij kwalijk gedaan had, des eenen daags te communiceren met de Contra-Remonstranten, des anderen daags met de Remonstranten.

En alzoo deze zaken zijn van groote inzigten, is goedgevonden dat deze Collatie met Ds Vossius geschieden zal bij de Deputaten Synodi, in de Theologische Facul-

culteit te Leiden, waarbij ook Johannes Latius zal verzocht worden.

Is met een goedgevonden, dat met den eersten de H. H. Curatoren, door Deput. Syn., van wege deze Vergadering zullen verzocht worden, dat Hunne Achtb. gelieven de dispositie van Vossius professie, zoo lang te laten berusten, tot dat hij de kerken, die over zijne schriften onthutst zijn, zal hebben gedaan behoorlijke satisfactie.

Art. 75.

Dewijl de tegenwoordige Synodus verstaat, dat D. Petrus Cunaeus, *Professor Juris et Politices*, groote ergernis gegeven heeft, zoo door zijne *Satyra* als door eenige plaatsen van zijn boek *de Republica Hebraeorum*, en in de *Praefatie* van zijnen *Julianus*, zoo is goedgevonden, dat Deputaten Synodi hem zullen vermanen om van deze dingen, bij de eene of andere gelegenheid, schriftelijke reparatie te doen, dewijl de satisfactie die hij hierover de kerk van Leiden gedaan heeft, niet zoo publiek is, dat ze de ergernisse, door zijne gedrukte boeken gegeven, geheel kan wegnemen.

Art. 76.

(*Rotterdamsche Ligueurs.*)

Alzoo Herboldus Tombergius, Adrianus van de Borre, Samuel Lansbergius, F. Fil., Johannes Galen, Guilielmus Lomannus, Adriaan Symonsz. en Petrus Cupius, geweezen Kerkendienaars te *Gouda*, *Leiden*, *Rotterdam*, *Schoonhoven*, *Noordwijk*, *Charlois* en *Woerden*, niet alleen de bekende 5 Artikelen scherpelijk en met groote onstuimigheid hebben gedreven, maar ook sommigen van de

 voorn.

voorn. personen, boven de 5 Artikelen, met andere dwalingen bezig zijn, en nog daarenboven door hunne Anti-Synodus en schadelijke en schandelijke *Ligue*, binnen *Rotterdam* gemaakt, zwaarlijk zich tegen de Republiek en de Kerken dezer landen verloopen hebben, alzoo dat door last van de Hooge Overheid dezelven buiten de Vereenigde Nederduitsche Provintien en het Souverein ressort van die geboden zijn te vertrekken, en dat Johannes Jacobius Watelier, Predikant geweest zijnde te Kralingen, boven de ongezondheid in de leer, trouwloosiijk zijnen dienst heeft verlaten, en alzoo nog voortvlugtig is, buiten twijfel door wroegingen der conscientie van tegen de Republiek zich te hebben verloopen.

Zoo is het, dat de tegenwoordige Synodus hen mits deze van alle kerkelijke diensten en bedieningen afzet, en hen niet anders erkent dan voor privé (private) personen; verklarende daarenboven, dat hij tegen zoodanige ter gelegenheid kerkelijk zal procederen, en hen geheel van de gemeenschap der kerke afsnijden, ten zij, dat zij hun leven beteren en de kerk van Christus, die zij op het hoogst beroerd en geërgerd hebben, behoorlijk satisfactie doen.

Art. 77.

Alzoo Jazon van Byland, Pred. van den Heer van *Langerak*, Ordinaris Ambassadeur der Hoog Mogende Heeren Staten Generaal bij zijne Majesteit van Frankrijk binnen Parijs, den kerkendienst betreedt, en men verstaat dat hij bij de Remonstranten, in de Classis van Gouda, is geëxamineerd; ook te vreezen staat, dewijl hij dikmaals in het land komt, dat hij eenige kerkelijke diensten onder de Remonstrantsch-gezinden zoude mogen oefenen: zoo is goedgevonden, te verzoeken bij de Heeren Staten Ge-

Generaal, dat met Hunne Hoog Mog. permissie en bevel, aan Jazon gedaan, hij van de Professoren in de Theologie, ten overstaan van de Deputaten Synodi, zal mogen worden geëxamineerd, en, indien hij onzuiver in de leer gevonden wordt, hem van den kerkendienst te mogen deporteren, en de Acte van H. H. Mog. voor te leggen om die te onderteekenen, en van alles de Gereformeerde kerke van Parijs de weet te doen, opdat hij daar zijnde geen kerkendienst met haar toestaan en betrede.

Volgen de Resolutien over de Gravamina bij de Respective Classen aan deze Synodus gezonden.

Art. 78.

Met opzigt op het Gravamen, of het niet noodig zij, in alle de kerken een eenparigen voet te volgen, zoo over de Predikanten als gemeene ledematen, die gedurende deze oneenigheden gevolgd en voorgestaan hebben, het gevoelen en de proceduren der Remonstranten, zoo zij met de kerk willen verzoenen, of ter contrarie hardnekkiglijk in hunne opinien willen persisteren, hoe men met dezelve tot stichting en eenigheid der kerke handelen zal? Zoo oordeelde de Synodus, lettende op de rust der kerke en behouding der gezonde leer in dezelve, dat een groot onderscheid moet gemaakt worden tusschen *hardnekkigen* en *gezeggelijken;* dat de *hardnekkige Leeraars*, volgens het decreet des laatsten Synodus Nat., dadelijk van hunnen dienst zullen gedeporteerd worden, en de trappen der vermaningen aan hun waargenomen zijnde, geëxcommunieerd worden.

Belangende de *andere Leeraars*, die zich *gezeggelijk* en

en *leerzaam* zullen betoonen, alzoo hun verloop niet even zwaar is, wordt goedgevonden, dat de genen die voor dezen tegen de ware leer geschreven hebben, dezelve schriftelijk of mondelijk, hetzij in publieke predikatien, hetzij in particuliere zamensprekingen hebben gelasterd, twee jaren eerst zullen beproefd worden, eer men ze wederom tot den kerkedienst opneemt, hetwelk geschieden zal na gedane wederroeping van hun vorig gevoelen, en satisfactie aan de kerk over hunne proceduren, opdat de kerk niet wederom door hen worde ontrust, wanneer men ze al te haast wederom aannam. Wordt ook verstaan, dat men zoodanigen niet anders als met weten en goedvinden van Deputaten Synodi tot den predikstoel zal toelaten; welverstaande, dat zulks niet stichtelijk zal kunnen geschieden in dezelfde kerk, daar zij te voren gestaan en de gemoederen der toehoorders door hunne onzuivere leer onrust en van hen zich vervreemd hebben.

Belangende andere *Leeraars*, die zich zediger gedragen en tegen de gezonde leer niet geschreven hebben, noch dezelve op eenige manier gelasterd, zullen zulken, na gedane publieke schuldbelijdenis voor de Gemeente, die zij te voren ontsticht hebben, een *jaar lang* eerst beproefd zijnde, zoo zij zich daarna wel gedragen hebben, op het gevoeglijkst als zulks zal kunnen geschieden, verplaatst en tot den kerkendienst toegelaten worden, mits conditie dat zij (gelijk ook de voorgaande, daarvan in het vorige lid is gesproken) de Confessie en Catechismus als ook de Canones Syn. Nat. volgens het formulier bij de voorn. Synodus gesteld, gelijk andere kerkendienaars hier te lande, sincere onderschrijven en in de practijk waarnemen zullen.

Aangaande de *Ledematen*, dezelve zijn of in *kerkelijke* be-

bedieningen geweest of *niet*. Belangende de eerste soort, die *Ouderlingen* of *Diaconen* geweest zijn van de zijde der Remonstranten, of bij hunne opinie persisteren, oordeelt de Synodus, dat de hardnekkigen dadelijk van hunnen dienst zullen afgezet worden, maar dat men geene excomunicatie aan dezelven gebruiken zal, en een jaar lang inzien, hoe zij zich gedragen, en in de naaste Synodus particularis beramen, wat nader met hen zal dienen gedaan te worden tot meeste stichting der kerken.

Wat aangaat degenen *die met de kerke zoeken te verzoenen*, wordt goedgevonden, dat de zoodanigen met schuldbekentenisse, voor de kerkendienaars gedaan, zullen volstaan mogen; maar bijaldien in sommige plaatsen geoordeeld wordt, dat de publieke schuldbekenning meerdere stichting zou inbrengen, zal dezelve aldaar geschieden mogen, doch met advis der Classis of hare Gedeputeerden.

Aangaande de *gemeene Ledematen*, die in geene kerkelijke bedieningen geweest zijn, dezelve zijn of hardnekkigen of gezeggelijken.

Wat *de eersten* aangaat, dezelve zullen van de kerkenraden, onder welken zij ressorteren, naarstelijk vermaand worden tot afstand van hun gevoelen, doch zal de verdere procedure tegen hen uitgesteld worden tot de eerste Synodus particuliaris, om daarover alsdan te disponeren naar behooren. *Maar degenen die uit eenvoudigheid, misverstand of swakheid, de leer der Gereformeerde Kerk, aangaande het een of ander artikel der 5 verschillende punten, nog niet volkomen kunnen begrijpen of toestaan, noch het gevoelen der Remonstranten in dezelve stukken volkomen verwerpen, doch zich zelven leerzaam betoonen*, en beginnen zich te laten onderrigten, blijvende bij hetgeen zij alreeds goed hebben aangenomen

men, en wenschen nog verder in de waarheid toe te nemen, die zal men ook voorts naarstig onderwijzen, en intusschen tot de gemeenschap der kerke toelaten, mits dat zij zullen beloven zich zelven stil te houden, en te willen arbeiden, dat zij in de kennisse der Waarheid meer en meer mogen toenemen, en met één verklaren de leer der Gereformeerde kerke te houden voor de regte volkomene leer der zaligheid, en des voornemens te zijn bij dezelve door Gods genade te blijven.

Nopens de *gemeene Ledematen*, die in hunne *proceduren den Remonstranten toegevallen* zijn en daarover ergernis gegeven hebben, wordt goedgevonden, dat in zaken van minder gewigt vergevenheid zal gebruikt worden; maar in eenige uitstekende daden, die de kerken hebben bedroefd, zal bij degenen die zich eertijds daarin vergrepen hebben en wederom met de kerk begeeren te verzoenen, in het particulier voor den kerkeraad schuldbekentenisse geschieden, en zal voor de bediening des H. Avondmaals de Gemeente vermaand worden in *generalibus terminis*, zonder eenige naamsuitdrukking, dat niemand zich ergere aan die personen, die voor dezen door hunne procedures de kerke des Heeren bedroefd hebben, en nu wederom tot het H. Avondmaal toegelaten worden, dewijl zij voor hunne fouten schuldbekentenisse den kerkeraad hebben gedaan; maar dat men veeleer den Heer voor hen danken zal en hunnen val gebruiken tot eene geestelijke voorzigtigheid, om zich voor dergelijk verloop naarstig te wachten.

En alzoo gedurende deze zwarigheden, velen bij de Remonstranten tot ledematen der kerke zijn opgenomen, zoo eenige van dezelve wederom berouw hebbende, met ons begeeren te communiceren, zal dat zelve hun niet geweigerd worden, maar zullen in de visitatie der ker-

ken

ken bij een Predikant en Ouderling tot lidmaten der Gereformeerde kerke aangenomen worden, mits dat dit niet in consequentie worde getrokken om alle andere ledematen, op zulke manier aan te nemen. Dewijl ook de staat en conditie van zulke personen verscheiden is, heeft de tegenwoordige Vergadering geacht tot de meeste stichting te dienen, dat *gequalificeerde personen van de Remonstranten* tot ons komende, niet formelijk noch punctuelijk van nieuws zullen geëxamineerd worden, maar dat men met hen in de visitatien, over de verschillende punten tot hunne onderrigting en gerustheid des gemoeds in eene minnelijke conferentie zal treden, en indien bevonden wordt, dat eenigen bij de Remonstranten zijn aangenomen, met publieke wederroeping van hunne voorgaande gevoelens, zullen zij om de gegeven ergernis te repareren publiekelijk hiervan wederom hunne schuld moeten bekennen.

Diegenen die bij de Remonstranten zonder belijdenis van hun geloof te doen, alleen om het getal te vermeerderen, tot de gemeenschap des H. Avondmaals toegelaten zijn, zullen van nieuws in de Hoofdstukken der Christelijke leer, als of zij noóit ledematen geweest waren, ondervraagd worden.

Belangende *diegenen*, die *altijd bij ons zijn gebleven* en als nog met ons communiceren, evenwel niet nalaten zoo van onze leer als van de proceduren bij ons gebruikt lasterlijk te spreken, dezelven zullen ernstig hierover uit den naam des kerkenraads bestraft worden, en indien zij in hun doen continueren, zal men voorder beraden, wat met hen diende gedaan te worden tot meeste stichting der kerke.

Art.

Art. 80.

Op het 3de *Gravamen:* wat te houden zij van den Doop der Remonstrantsche Predikanten, na hun deportement bediend? wordt geantwoord, dat dezelve in vele omstandigheden berispelijk is, en dat men bij alle gelegenheden de toehoorderen vermanen zal, dat zij hunne kinderen bij de Remonstranten niet laten doopen. opdat hierdoor geene disputen over de opregtheid desselven Doops den conscientien verwekt worden. En alzoo nog geene exempelen van zulke Gedoopten den Synodus voorgekomen zijn, is goedgevonden, over deze vraag geene verdere decisie te maken. Middelertijd zullen de kerkendienaars zich onthouden van eenige, bij de Remonstranten gedoopt zijnde, wederom te doopen, maar zullen, zoo hun dezen aangaande eenige zwarigheden voorkomen, dezelve met alle hunne omstandigheden bekleedt zijnde, brengen aan de naaste Synodus particularis, om als dan daarop te letten naar behooren.

Art. 83.

Op het 6de *Gravamen:* of het niet geraden ware iemand te deputeren tot het schrijven van een Kerkelijke Historie, beginnende van den tijd der Reformatie tot nu toe? is besloten, dat zulks wel te wenschen ware, maar dat dit zeer opereus en moeijelijk vallen zoude, en dat men derhalve diende te beginnen van het jaar 1600, dewijl die dingen noch versch in de memorie hangen, en dat de stukken daartoe dienende beter konden gevonden worden.

Om hetzelve aan te stellen is bij de Synodus daartoe verzocht, Johannes Latius, en zijn de Classen belast ha-

hare monumenten van hetgeen binnen dien tijd, den stand der kerke in 't gemeen betreffende, voorgevallen is, hem toe te zenden en daarvan in geene gebreke te blijven.

Art. 92.

Op het 16de *Gravamen*: dat, tot weringe van alle Sectarische bijscholen onder Remonstrantsche Predikanten, orde gesteld worde, dat zij zullen subject wezen dezelfde geauthoriseerde schoolordening, en middelen beraamd worden, hoe men ondertusschen met zoodanigen zal handelen, eer de voorzeide schoolorde in het licht komt? acht de Synodus, dat eene welgestelde schoolordening verkregen zijnde, het eerste lid dezes Gravamens zal ophouden. Aangaande het *tweede lid* wordt goedgevonden, dat men bij de Magistraten zal aanhouden, dat na de Resolutie Syn. Nat. zoodanigen van hunnen dienst zullen worden ontslagen.

Art. 100.

Op het 24ste *Gravamen:* of de Gedeporteerde Predikanten in hunne plaatsen, daar zij gestaan hebben, zullen blijven wonen? wordt goedgevonden aan hun Ed. Mog. door Deputaten Synodi te remonstreren, dat zulks geheel ondienstig zal zijn, en verhinderen de aanwas van de Gereformeerde Kerken, inzonderheid ten aanzien van de Gedeporteerde Predikanten, die weigerig vallen met ons te communiceren, ja zelfs niet gaarne willen tot het gehoor van Gods Heilig Woord opkomen, of anderzins zich zelven partijdig aanstellen.

Art. 104.

Op het 28ste *Gravamen*, of zoodanige Kerkmeesters mogen zijn, die vijanden van de waarheid zijnde, den kerken

ken weigeren eenen kerkenbijbel, en hetgeen tot de bediening des Avondmaals noodig is te leveren? de Synodus acht zulks onbehoorlijk, zal daarom dit abuis door Deputaten Synodi aan Hun Ed. Mog. geremonsteerd worden, opdat door Hun Ed. Mog. bevel zoodanige kerkmeesters gesteld worden, die de Gereformeerde Religie niet partijdig maar goedgunstig zijn.

In de Particularia wordt gevonden

Art. 109.

Die van de Classis van Dordrecht hebben verhaald, dat de Classis Synodaal had uitgelaten zeker Gravamen, daarin gevraagd wordt of in die kerke, daar zwarigheid alreeds was, of te vreezen stond, zulke Predikanten mogten beroepen worden, die te voren geheld hadden naar de zijde der Remonstranten en de gepretendeerde Resolutie der Heeren Staten, of ook het chartabel *Lansbergiorum* onderteekend hadden? Die van de Classis van Delft hebben hierop geantwoord dat dit Gravamen bij hen nagelaten was, omdat de antwoorden van dit Gravamen zoude kunnen genomen worden uit de Resolutie dezer Synodus op het eerste Gravamen.

Ten principale is van deze zaak besloten, dat zonder nadere omstandigheden te weten, niet kan eenige nadere Resolutie op deze vraag genomen worden; maar zijn de kerken vermaand voorzigtig hierin te handelen, en wel te letten op hetgeen hierin dient gedaan te worden tot de meeste stichting van de Kerk, volgens de Resolutie van de Synodus op het eerste Gravamen.

Art. 110.

Is mede gevraagd, wat te houden zij van de Examina der Proponenten bij de Remonstranten gedaan? is goedge-

gevonden bij de Synodus, dat zoodanige Proponenten, van het proponeren thans zullen ophouden, tot dat zij van nieuws zullen geëxamineerd en toegelaten zijn, en dat men de namen van zoodanige Proponenten, die ongezond bevonden worden in de leer, Hunne Ed Mog. zal te kennen geven, opdat hun verboden worde van hooger hand in deze landen niet meer te prediken.

Art. 111.

De Classis van Leiden heeft aan de Synodus voorgesteld, dat de Ziekenbezoeker, Waeling Maertensz., bij die van het gevoelen der Remonstranten, in de Classis van Gouda was preparatoir geëxamineerd, en op dit examen binnen Noordwijk had gepredikt en gedoopt, daar henen van Lomannus gezonden zijnde, en dat hij bij de Classis van Leiden van zijne propositien was gesuspendeerd. De Synodus verstaat, dat hetgeen Waeling Maertensz. gedaan heeft onwettelijk van hem gedaan is, en heeft hem van zijne gepretendeerde kerkendienst afgezet, en gesuspendeerd van het gebruik des H. Avondmaals; zullen ook de H. H. Magistraten van Leiden verzocht worden hem van zijne ziekenbezoekers ambt af te zetten, en is vermaand zich leerzaam te dragen.

Art. 117.

Alzoo in de Acte van de voorgaande Synodus particularis niet uitgedrukt is, dat de Remonstrantsche Predikanten, die toen in Synodus tegenwoordig waren, bekend hadden, niemand onder de onzen te kennen, die gevoeld of geleerd had *dat God iemand besloten had te verdoemen zonder aanzien van de zonden, en dat Hij de kinderen van de borsten harer moederen verwerpt in de helle;* en dat hieraan tot mondstopping der lasteraren veel is gelegen,

200

zoo is goedgevonden hetzelve hier te stellen pro memoria.

Art. 118.

Is goedgevonden een Formulier te maken van de afzetting der Remonstrantsche Kerkedienaars, en hetzelve in de kerken, daar de zoodanigen zijn, af te lezen, alzoo het gansch niet dient tot rust der kerken en landen, dat, na het gestreken oordeel over de 5 punten of Artikelen door de Syn. Nat., twee contrarie kerkeraden in ééne plaats onder de Gereformeerde kerk zouden getolereerd worden. En dewijl in sommige plaatsen nog geene Gereformeerde kerkeraden zijn, door dien dat de Remonstranten nog zijn in de volle possessie der kerken, is goedgevonden dat de Classen met den allereersten hierin zullen voorzien en dezelven met den eersten casseren.

Volgt na het eindigen van deze Synodus nog een Appendix van eenige stukken daarvan in de voorschr. Art. gewag gemaakt wordt.

1 Copie van de Onderteekening der Confessie, Catechismus door de kerkendienaren te doen, volgens de Resolutie der Syn. Nat.

2 Bij de Rectoren en Schoolmeesters.

Copie van de Sententie bij de Zuidhollandsche Synodus, gehouden binnen Leiden Ao 1619, in de maanden Julij en Augustus tegen degenen, die geweigerd hebben de Resolutie Syn. Nat. aan te nemen.

Alzoo de Synodus Nationalis laatst gehouden binnen Dordrecht, de respective particuliere Synoden vermaand en belast heeft, dat zij niemand tot den H. kerkedienst toelaten, die de leer, in deze Synodale Besluiten verklaard, te

te onderteekenen en te leeren weigeren; niemand ook in denzelven dienst te behouden, door wiens merkelijk verschil en dissentie der leer, in deze Synodus met zoo een groote eenstemmigheid bevestigd, gekrenkt en de eendragtigheid der kerkendienaren, en de rust der kerken wederom mogt worden gestoord; en daarenboven de H. Mog. Heeren Staten Generaal in de approbatie van de voorschr. Synodale Verklaring, willen en statueren, dat geene andere leer aangaande de voorschr. leerpunten in de kerken dezer landen zal worden geleerd en gedreven, als dewelke het voorschr. oordeel conform is; ordonneren en bevelen dienvolgens alle kerkelijke Vergaderingen, Kerkedienaren, Professoren en Doctoren in de H. Theologie, Regenten van Collegien, en voorts allen die dit eenigzints concerneren of aangaan mag, zich in het exerceren van hunne diensten en bedieningen getrouw, opregtelijk en in alles hiernaar te reguleren en te gedragen.

Zoo is het, dat de Synodus van Zuidholland, tegenwoordig vergaderd binnen Leiden, om aan de Resolutie der voorn. Syn. Nat. en de bevelen der Hooge Overigheid te voldoen, voor zich heeft ontboden en geciteerd Ds. N. N. dienaar des Goddelijken Woords te N. . . in de Classis van N. . . en nadat hem een exemplaar van de voorn. Synodale Verklaring van deze Synodus te voren toegezonden was, met vermaning, dat hij dezelve zoude willen naarstig overlezen en overwegen, of hij de genoemde Verklaring met goeder conscientie zoude kunnen onderteekenen en beloven zich naar dezelve in het leeren te conformeren; en de voorn. N. N. in deze Synodus rondelijk verklaard heeft, dat hij de voorn. Synodale verklaring met goede conscientie niet zoude kunnen onderteekenen, noch hetgeen boven gezegd is beloven; waarvan de Synodus voorn. volgens de order en last in de

voorn.

voorn. Syn. Nat. gegeven, en de goede intentie van de Hooggemelde H. H. Staten Generaal heeft verklaard, dat de voorn. N. N. zich zal houden van nu af aan verlaten, en ontslagen van alle kerkelijke diensten en bedieningen, gelijk hij ook, mits deze, tegenwoordig wordt verlaten en ontslagen, ter tijd toe, dat hij door betere onderrigtingen en bedenkingen, zich zelven met de Gereformeerde Kerk zoo in deze als in alle andere leerpunten zal conformeren en de kerk behoorlijk satisfactie zal hebben gedaan, waartoe hem de Heer de genade zijns Heiligen Geestes goedertieren gelieve te geven.

Copie van het Formulier der Afzetting der Remonstrantsche Kerkeraden, om in de kerken, daar zoodanigen zijn, afgelezen te worden.

Alzoo N. N. Predikant te N. volgens de Resolutie Synod. Nat. laatst gehouden binnen Dordrecht, en de approbatie van de Hoog Mog H. H. Staten Generaal daarop gevolgd, door het oordeel van het Synodus van Zuid Holland, vergaderd binnen Leiden, van zijnen dienst is verlaten; zoo is het, dat de Synodus van Zuidholland tot rust en eenigheid der kerken dienstig en noodig heeft gevonden, dat de Ouderlingen en Diaconen, die met den voorn. verlaten kerkendienaar tot nog toe in de regeringe der kerke gediend hebben, mede van hunne tegenwoordige diensten worden verlaten, gelijk zij van dezelven verlaten en ontslagen worden mits dezen. — En wordt de Classis van N. vermaand en belast zich zoo te gedragen, dat in dezelve Gemeente met den allereerste, andere Ouderlingen en Diaconen, staande in het eendragtig gevoelen der Gereformeerde Kerke, in de voorn Synodus Nat verklaard, volgens de order der kerken, wederom verkoren en gesteld worden; waarom voor wetti-

tige Onderlingen en Diaconen der Gereformeerde Kerk hier ter plaatse voortaan zullen gehouden worden de tegenwoordige Onderlingen en Diaconen, die in de openbare kerke hun ambt bedienen neffens de Dienaren des Goddelijken Woords, die zich met het gevoelen der Gereformeerde kerke, in de voorn. Synodus Nat. verklaard, conformeren.

Namen der Remonstrantsche Predikanten, voor de Synode te Leiden verschenen. 1619.

Arnoldus Oosterharen,	Pred.	te	*Nootdorp*,	zie Art. 16.
Abraham Vlietius,	»	»	*Maasland*,	
Theodorus Swanius,	»	»	*Berkel*,	
Jan Cornelisz.,	»	»	*Leimuiden*,	
Henricus Oosterharen,	»	»	*Hillegom*,	zie Art. 17.
Jan Janszoon,	»	»	*Leiderdorp*,	
Regnerus Andreae,	»	»		
Hugo Storm,	»	»	*Oostvoorn*,	
Reinerus Borremans,	»	»	*Rhoon*,	Art. 18.
Nicolaas Ludding,	»	»	*Rhijnsaterwoude*,	» 19.
Cornelis Martini,	»	»	*Zwammerdam*,	» 20.
Nannius Geysteranus,	»	»	*Brielle*,	» 21.
Jacobus Carpentarius,	»	»	*Middelharnis*,	» 22.
Henricus Holtenus,	»	»	*Waddingsveen*,	» 23.
Bernardus la Faille,	»	»	*'s Gravenhage*,	» 24.
Nicolaus Oosterharen,	»	»	*Noorden*,	» 25.
Nicolaus Hertsoeker,	»	»	*IJsselstein*,	» 26.
Johannes Pythius,	»	»	*Aarlanderveen*,	» 27.
Robertus Audart,	»	»	*Capelle a. d. IJssel*,	» 28.

Johannes de Vries,	Pred.	te *Stad aan 't Haringvliet*,	Art. 29.
Izaäk Nerannus,	»	» *Vlaardingen*,	» 30.
Nicolaas Jacobi,	»	» *Zevenhoven*,	» 31.
Nicolaas Tyckmaker,	»	» *Geervliet*,	» 32.
Henricus Gregorii Blijvenburgh,	»	» *Zoetermeer*,	» 33.
Samuel de Prince,	»	» *Baartwijk*,	» 34.
Franciscus Lansbergius,	»	» *Rotterdam*,	» 35.
Christophorus Hillegerus,	»	» *Rotterdam*,	» 35.
Cornelis Burgvliet,	»	» *Brielle*,	» 36.
Samuel Pythius,	»	» *Waarder*,	» 37.
Dirk Bacx,	»	» *Moordrecht*,	» 38.
Christianus Sophingius,	»	» *Warmond*,	» 39.
Franciscus Junius,	»	» *Hillegertsberg*,	» 40.
Petrus de Bricquegny, gewezen,	»	» *Woerden*,	» 41.
Wouter Corneliszoon,	»	» *Nieuwkoop*,	» 42.
Casparus Selcart, gewez.	»	» *Abbenbroek*,	» 43.
Adrianus Romanus,	»	» *Goederede*,	» 44.
Pascher du Fyn,	»	» *Jaarsveld*,	» 45.
Daniel Wittius, eertijds	»	» *Schoonhoven*,	» 46.
Henricus Spudaeus, gew.	»	» *Arkel*,	» 47.
Jeremias Tyckmaker,	»	*in de Nieuwpoort*,	» 48.
Theodorus Herbertz,	»	te *Gouda*,	» 49.
Cornelis Drongelensis, gew	»	» *Veen*,	» 53.
Henricus Tammerus,	»	» *Doeveren en Genderen*,	54.
Albertus Huttenus, gew.	»	» *Buuren*,	» 55.
Gerardus Velsius,	»	» *Rocagne*,	» 56.
Johannes Grevius, eertijds	»	» *Heusden*,	» 57.
Johannes Schotenus,	»	» *Hazarswoude*,	» 58.
Simon Hugius,	»	» *Oegstgeest*,	» 59.
Petrus Engelraven,	»	» *Boskoop*,	» 60.

An-

Andries Folkertz,	Pred.	te *Benthuizen*,	Art. 61.
Assuerus van der Poll,	»	» *Sluipwijk*,	» 62.
Abrahamus la Faille, gew.	»	*in de Nieuwe Tonge*,	» 63.
Arnoldus Neomagus,	»	*te Bergambacht*,	» 64.
Lucas Molanus,	»	» *Woubrugge*,	» 65.
Johannes Stangerus, gew.	»	» *Schipluiden*,	» 66.
Mattheus Burgius, gew.	»	» *Zevenhuizen*,	» 67.
Henricus Slatius, eertijds	»	» *Blijswijk*,	» 68.
Theodorus Boomius, gew.	»	» *Beusekom*,	» 69.

En zijn dus alle de fata van gemelde Remonstrantsche Predikanten in de voornoemde Artikelen breeder opgegeven.

Uit de Synodus, gehouden binnen de Stad Gouda; den 4de Augustus en den 19de geëindigd in den jare 1620.

Art. 9.

Alzoo in de voorg. Synodus, *Art.* 3, aan Deputaten deszelfs was belast, zoo bij zijne Princelijke Exellentie als bij de H. H. Curatoren te Leiden, alle vlijt aan te wenden, dat de wel aangevangene Reformatie derzelver Universiteit ten volle mogte worden ingevoerd; zoo is bij de H. H. Deputaten zoodanige berigt aan de Synodus, over hetgeen zij desaangaande middelertijd hadden uitgerigt, gedaan, dat de Synodale Vergadering over hunnen arbeid volkomen contentement nemende, dezelve Deputaten heeft bedankt; en is ook, ter occasie van deze, door mijn Heer den Raadsheer van den Honaert, Curator derzelve Academie, klare en uitvoerige deductie gedaan van het-

geen de H. H. Curatoren, zoo in het reformeren der Academie, als van het Collegie der Ed. Mog. Heeren Staten binnen Leiden alrede hadden gedaan, met aanbieding, dat bij dezelve Ed. M. H. zulks wijder zoude worden behartigd, als tot welstand des Vaderlands en voordeel der Kerke Christi zoude dienstig bevonden worden: waarover de voornoemde Heer Curator bij de Vergadering hartgrondig bedankt is.

In deze Synodale Acte worden nog gevonden Rapporten aangaande afgezette Kerkendienaren en Professoren, voor de Synodus te Leiden in 1619 verschenen.

Art. 16, spreekt

Van ARNOLDUS OOSTERHAREN, gewezen Pred. te *Nootdorp*, waar Deputaten Syn. van verklaren, dat zij om gewigtige redenen geen tractement voor hem hebben kunnen verzoeken, dewijl hij uit de kerk blijft en anderen er uit houdt, maar ook den menschen daar ter plaatse Remonstrantsche boekskens in de handen stelt; in welk Rapport de Vergadering genoegen neemt.

Art. 17.

Voor JOHANNES DE VRIES, gewezen Pred. *op de Stad*, in de Classis van Brielle, hebben Deputaten bekomen een tractement; hij is naar Leiden gaan wonen, waar hij in het eerst weinig te kerk kwam, en daarna met zijn vrouw de Mennoniete Vergadering frequenteerde, en eindelijk van daar vertrokken naar Nieuwkoop, waar hij professie deede van de Chirurgie.

Art. 18.

NICOLAAS JACOBI heeft aan Deputaten verklaard,

klaard, dat niettegenstaande hij nooit de procedure der Remonstranten had kunnen toestaan hij niet te min nopens de 5 gecontroverteerde Artikelen geheel stond in hun gevoelen; ja zoo ver, dat, als men zijn hart opende, men daarin een Remonstrant vinden zou, en is dus gedeporteerd geworden, doch bij hem de Acte van stilstand onderteekend.

Art 19.

Jeremias Tyckmaker, die beloofd had in de voorgaande Synodus de Acte van stilstand en de Canones Syn. Nat. te onderteekenen, met verzoek van intercessie voor hem; is eindelijk uit den lande bij de uitgeleide Remonstranten weggegaan, dus voor Deputaten zijnenthalve niets is te doen geweest.

Art. 20.

Wordt verhaald, hoe Deputaten de ongerijmde brief van Scholtenus, daarvan Art. 5 Syn., praeced., aan de Heeren Staten hadden ter hand gesteld.

Art. 21.

Johannes Stangerus, gewezen Pred. te *Schipluiden*, wil, tegen al wat de Classis in het werk stelde, niet nalaten bijschool te houden zonder de Canones te onderteekenen; hij gaat voort kwaad te spreken van de vastgestelde leer en lastert die op eene verregaande wijze, waarom Deputaten is gelast, bij de H. H. Staten iteratívelijk te verzoeken, dat aan hem Stangerus aldaar het schoolhouden worde verboden.

Art. 24.

Die van Schieland hebben, volgens den last hun gegeven in de vorige Synodus Art. 70, bevorderd de on-

onderteekening van ARNOLDUS GENIUS nopens de Acta van stilstand, en dezelve aan de Synodus behandigd.

Art. 25.

In de zaak van BARLAEUS hebben Deputaten, volgens last Art. 72 Synodi Leidensis, niet gebesogneerd, alzoo de kerk van Leiden hem niet had beschreven: benevens dat men uit de Gedeputeerden der Classis verstond, dat bij de kerk van Leiden, die de aanspraak van Barlaeus was opgelegd, niet was gedaan; de Vergadering hierover te onvrede zijnde, heeft goedgevonden, die van Leiden tot de uitvoering van hunnen last te vermanen, mitsgaders ook de Deputaten te injungeren, dat zij die van Leiden niet alleen de hand bieden, maar ingevalle zij hun devoir niet deden, dezelven tot hun ambt zullen sporen.

Art. 26.

Is door de Gedeputeerden der Classis van Leiden, uit naam van de Vrienden van PETRUS BERTIUS, ernstig verzocht, niettegenstaande zij wel verstaan, dat hij, door zijn zwaren val en apostasie, heeft gemeriteerd de uiterste en scherpste censure der kerke, dat men toch niet alleen nog voor eenen zekeren tijd wilde uitstellen de kerkelijke discipline, maar ook op het allerzachtste, zoo veel als mogelijk is en het regt der Kerke zou kunnen lijden, tegen hem zoude handelen, alzoo het de vrienden daarvoor houden, dat hij, zijne zinnen niet wel magtig zijnde, meer uit krankzinnigheid, dan door een rijp en bedacht oordeel had gedaan.

De Vergadering alles in de vreeze des Heeren dat tot die zaak dienstig was overwogen hebbende, bevindende zijn val zwaar en gruwelijk te wezen, niet te min, in

in consideratie nemende het voorgemelde verzoek, heeft goedgevonden om Bertius niet te overijlen met een haastige procedure, maar hem te vergunnen tot zijne bedenkingen de tijd van drie maanden, en dat middelertijd door deze Synodus zal worden geschreven aan de kerk van Parijs, dat dezelve hem gelieven te vermanen, verzoekende antwoord van hun wedervaren, en dezelve bekomen hebbende, na verloop en expiratie van de drie maanden, te procederen tot de excommunicatie, ten ware dan zake, hij de kerk behoorlijk naar order voldede en de Formulieren van Eenigheid, mitsgaders de Canones Synodi, onderschreve.

Art. 27.

Belangende Albertus Huttenus, gewezen Pred. te *Buuren*, daarvan gesproken wordt Art. 55 des vorigen Synodus, heeft de Vergadering met misnoegen verstaan, dat de Resolutie des vorigen Synodus, om tegen hem kerkelijk te procederen tot de excommunicatie, indien hij geen gehoor zoude geven, niet was gestatueerd.

De Broeders van Buuren hebben tot reden van hun delai gegeven, dat zij deze zaak niet hadden durven in het werk stellen zonder daartoe te hebben consent van Zijne Vorstelijke Genade den Prince van Orange, Grave van Buuren enz., en dat zij tot nog toe dit niet hadden kunnen bekomen; doch oordeelt de Vergadering, overmits zulke Resolutien slaan op de Decreten Syn. Nat. die met publieke authoriteit van de Hoog Mog. H. H. Staten Generaal zijn bevestigd, en zijne Vorstelijke Genade dezelve decreten helpt maintineren, dat de kerk van Buuren haren last zonder uitstel hadde behooren te voltrekken; en wordt als nog belast, daarmede eerstdaags voort te varen.

Art. 28.

Hoe men handelen zal met GERARDUS VOSSIUS, HENRICUS SLATIUS en THEODORUS BOOMIUS, daarvan gesproken wordt *Art.* 56, 67, 68, 69 *Syn. Leidensis*, is hierop gedefinieerd *Art.* 68 op het 6de en laatste lid des 10den Gravamens.

Art. 29.

Naardien *Art.* 74 des vorige Synodus, aan Deputaten was belast, nevens die van de Theologische Faculteit, in gesprek te treden met GERARDUS VOSSIUS, hebben dezelve Deputaten na het houden der Leidsche Synodus deze zaak aan zijne Princelijke Genade gecommuniceerd, dewelke meende dat het zijne zwarigheid had, na het arrest des Syn. Nat. met iemand over de gedecideerde punten te disputeren, en dat genoeg ware, dat men aan Vossius voorhield de Canones Syn. Nat. vermanende die te onderteekenen, zich met de kerke te vereenigen, en dezelve over het gepasseerde contentement te doen.

Volgens dit advis van zijne Princelijke Excellentie, en om te voltrekken den last des laatsten Syn., zijn Deputaten te Leiden voor de Theologische Faculteit verschenen, aan dezelve openende hunnen last van de Synodus ontvangen, nopens den persoon van Gerardus Vossius, en nadat hun Eerw. den 74ste Art. Synodi, mitsgaders de verklaring van Vossius nevens een extract zijner dwalingen, in zijne schriften bevonden, was voorgesteld, zoo was het verzoek Deputatorum, dat Hun Ed. zouden gelieven nevens hen met Ds. Vossius in eene mondelinge handeling te treden, om te zien of men hem door zoodanigen weg te regt brengen mogt; waarop Hun Ed. verzochten dat hun behandigd mogt worden Copie van het

74ste

74ste Art. Synodi Leidensis, als ook Extract der dwalingen uit zijne boeken getogen, mitsgaders Vossius bekentenis, om hen wat nader hierover te bedenken; en is hun hetzelve medegedeeld, belovende eerstdaags hun goedvinden dezes aangaande, te laten weten: gelijk dan ook Hun Ed. Deputaten Synodi hebben verwittigd, dat zij gereed zijnde, om nevens Deputaten Synodi met Vossius te spreken, hadden gekregen belasting van H. H. Curatoren om zulks niet te doen, maar Hun Ed. zouden gelieven bij gelegenheid in het particulier alleen te handelen.

De Vergadering op dit alles rijpelijk lettende, wenschende deze zaak ten beste der kerke en van Vossius te bestieren, heeft goedgevonden Ds. Vossius tegens Woensdag avond toekomende, wezende den 12de Augustus, voor deze Vergadering te ontbieden, om daags daaraan met hem te handelen en te zien, of daar eenige hoop zijn mogte, om de zaak gevoegelijk ten beste voor de kerk, en mede van Vossius, ten eenemale af te doen.

Art. 30.

Ds. Petrus Cunaeus. Doct. en Prof. Juris, daarvan gesproken wordt Art. 75 Syn. Leidensis, door Deputaten Syn. aangesproken zijnde over zijne fouten, in zijne *Satyra Menippea* en het boek *de Republica Hebraeorum*, en de *Praefatio in Julianum*, heeft geantwoord: indien hem zijne fouten behoorlijk worden aangewezen en hetgeen bij de Deputaten in gemelde schriften mogte geobserveerd zijn, ter hand gesteld werd, dat hij de zaak nader wilde examineren, en de kerke zoodanige satisfactie doen, dat zij hun dezelven wel zouden laten gevallen; hebben dienvolgens Deputaten Synodi eenen brief van dato den 6den Julij Ao 1620 aan hem gezonden, daar-

daarin de voornaamste observatien hem werden toegeschikt, waarop Ds. Cunaeus wederom heeft geantwoord. De Vergadering gehoord hebbende de lecture van beide brieven; zoo der Deputaten als van Ds. Cunaeus, is dezelve niet alleen verheugd geweest over de nadere verklaring en beleefde antwoord van Ds. Cunaeus, maar heeft ook noodig geacht, dat tot behoorlijk redres van zaken en satisfactie der kerken, Ds. Cunaeus bij de eerste gelegenheid stelle een klein schrift, daarin hij de voornaamste aangewezene en bekende fouten castigere en verbetere, en zulks gesteld zijnde, dat hetzelve worde behandigd aan de Kerk van Leiden en den Deputaten Synodi, opdat het van hun gelezen en geapprobeerd zijnde, moge eerstdaags in het licht worden uitgegeven.

Art. 31.

Nopens Jason Byland, daarvan gesproken wordt Art. 77 des voorg. Synodus, hebben Deputaten gerapporteerd, dat hij de Edel Mog. Heeren Staten nopens de Acte van stilstand had genoeg gedaan; dat hij ook den dienst geheel verlaten en zich tot een politiek officie had begeven, daarin hij zich meent te houden.

Doch de Synodus oordeelde niet genoeg te wezen, dat hij van zich zelven den dienst verlaat, heeft dezelve van zijn gepretendeerden dienst ontslagen, en zal hem de Acte zijns deportements door de Deputaten Synodi eerstdaags worden toegezonden, mitsgaders zal ook de kerk, daar hij zich nederzet in deze Provintie, vermaand zijn, kerkelijk tegen hem te procederen, ter tijd hij dezelve behoorlijke satisfactie doet.

Art.

Art. 32.

Alzoo Johannes Narsius, Pred. te *Bommel*, voor Deputaten des Gelderschen Synodus zijnen dienst selve heeft geresigneerd en bij de kerke niet is gedeporteerd, ook, zoo men verstaat, de Acte des stilstands niet heeft geteekend, en dat dezelve zich nu binnen Rotterdam onderhoud; zoo is bij de Deputaten gevraagd geworden, wat men zijnenthalve, alzoo hij een schadelijk man en bijzondere roervink in de Remonstrantsche factie altijd geweest is, ten beste der kerke hadde te doen; is goedgevonden, dat de Synodus van Gelderland zal schriftelijk verzocht worden door Deputaten Synodi, dat zij het onderlaten deportement bevorderen, en dat hij ter plaatse, daar hij resideert, zal gemaand en geport worden tot de onderteekening van de Acte des stilstands, en dat de kerke naar hare orders wijders tegen hem procedere.

Art. 34.

Het tweede gedeelte van deze Artikelen behelst de Kerkelijke Historie van dien tijd, waarvan in vorige Synoden was gemeld.

Belangende de Kerkelijke Historie in Synod. Provinciali Leid. aan Ds. Latius opgelegd, is tot nog toe niets gepresteerd, gemerkt men verstaat dat Ds. Latius niet gezind is den last alleen op zijne schouderen te schorten, benevens dat hij klaagt, dat hem niets tot behulp uit de Classen wordt toegeschikt.

Doch alzoo dit werk ten hoogsten noodig, en in deze gelegenheid Ds. Latius tot dit zelve werk voor andere zeer bekwaam is, zoo heeft de Vergadering goedgevonden, dat men Ds. Latius zal verzoeken, dat hij bij pro-

provisie tegen de laatste Syn. Nat. bij elkander stelle en verzamele hetgeen dat doenlijk wezen zal; en opdat het werk te beter succedere en voor Ds. Latius te min lastig valle, is hem tot assistentie bijgevoegd Ds. Thysius, en zal ook hun lieden eerstdaags worden toegezonden hetgeen eenige Classen dienaangaande bij elkanderen hebben gesteld en geobserveerd.

Zijn ook bij deze gelegenheid de zeven Broederen Deputaten van de andere Provintien verzocht, hetzelve met hunne Principalen te willen communiceren, en ingevalle zij iets hebben tot deze werken dienstig, dat zij ook hetzelve met den allereerste aan Ds. Latius gelieven ter hand te laten komen, gelijk ook door Deputaten dezer Synodi de kerken van de andere Provintien daartoe zullen worden verzocht

Art. 41.

Aangaande de Reformatie van Officieren in de Baronie van Breda en Buuren, daarvan Art. 96 der vorige Synodus gesproken wordt, hebben Deputaten met zijne Vorstelijke Genade gehandeld, terstond na het houden der Leidsche Syn., dewelke beloofd heeft daarop te zullen letten.

Art. 42.

Belangende het weeren der afgezette Predikanten uit de plaatsen, daar die gestaan hebben, en nopens die de Acte des stilstands onderteekend hebben, hebben Hun Ed. Mog. toegestaan, volgens het Rapport der Deputati Syn., dat de Predikanten tegen hunne onderteekening doende, bij de respective Magistraten zullen worden uitgezet en uitgeleid.

Art.

Art. 49.

Aangaande het deporteren van de Remonstrantsche kerkeraden en de verkiezing van nieuwe, volgens den inhoud Art. 118, als ook de Acte van de afzetting van zoodanige kerkeraden, als te zien is in Appendix der voorg. Synodus, zijn de Broederen gevraagd, of ook alom in de respective Classen en kerken, daar zoodanige kerkeraden waren geweest, deze Resolutie was naargekomen; en is bevonden deze Synodale Resolutie naargekomen te wezen, uitgezonderd alleen in de kerke van Warmond, daar de oude kerkeraad wel was afgezet, maar als nog geen nieuwe verkoren, en de kerke van Woubrugge, daar nooit een kerkeraad was geweest; beide de plaatsen resorterende onder den Ed. Heer van Warmond, die van de Respective Predikanten van de plaatsen had begeerd, dat men als nog de verkiezing wat zoude uitstellen en delaijeren, benevens dat de predikant van Warmond, zelfs meende, indien het nog voor eenigen tijd wierd ingezien, dat hij alsdan bekwame stof mogt bekomen, om ter verkiezing te procederen, wachtende dat eenige vervoerde ledematen, weder mogten zich met de kerke verzoenen.

Doch oordeelt de Synodus gansch noodig te zijn, dat bij beide de kerken eerstdaags, zonder langer vertrek, tot verkiezinge des kerkeraads, bestaande uit Ouderlingen en Diaconen, worde geprocedeerd, en alzoo aan de Resolutie des Synodus werde voldaan.

Art. 51.

Belangende de namen dergenen, die sedert het jaar 1608 in den kerkendienst zijn opgenomen, daarvan Art. 122 der vorige Synodus gesproken wordt, zijn bij eenige Clas-

Classen overgeleverd en hier na gesteld; doch wenden die van de Goudsche Classis voor tot onschuld, alzoo zij geene lijsten overgeleverd hadden, dat de Classicale Schriften hun nooit waren ter hand gesteld, maar bij de afgezette Predikanten hun werden onthouden, en daarom geen register hadden kunnen overleveren. De Vergadering verstaande, dat de schriften nog onder Dirk Harmensz., gewezen Predikant, mogten schuilen, heeft den Ed. Heer Burgemeester daar tegenwoordig zijnde, gebeden, dat zijn Ed. gelieve de goede hand daaraan te houden, dat dezelve schriften wederom aan de Classis mogten behandigd worden, en heeft zijn Ed. ook belooft het beste daarin te zullen doen.

Art. 52.

Hebben ook bij deze gelegenheid, die van Rotterdam geklaagd dat het kerkenboek en de Synodale Acten van vorige jaren hun zijn ontvreemd, en alzoo zij het daarvoor houden, dat de afgezette Predikanten of kerkerraden, als nog binnen Rotterdam woonachtig, wel weten, waar die zouden te vinden zijn; zoo is goedgevonden dat Deputaten Synodi der kerke van Rotterdam de hand zullen bieden bij de Ed. Magistraat aldaar, om door hunne authoriteit dezelven schriften te bekomen; doch ingeval het op dezen voet niet wilde succederen, zal men zulks weder bij Hunne Ed. Mog. verzoeken, ten einde de kerk van Rotterdam van zoodanige schriften niet blijve ontbloot.

Art. 53.

'Is ook door Ds. Balthasar Lydius, als Deputatus Synodi te kennen gegeven, hoe dat de Classis van Gorinchem sedert de laatste Synodus had den Deputaten toegezonden twee Copien van Vonnissen bij de voorschr. Clas-

Classis uitgesproken tegen CORNELIS en ARNOLDUS GEYSTERANUS, gewezene respective Predikanten te *Hoog Blokland* en *Schelluinen*, en zulks van wege dat de voorn. personen weigerig waren geweest de Canones Syn. Nat. te onderteekenen, benevens dat zij ook hebben gedifficulteerd hun gevoelen te openen van het punt der Heilige Drievuldigheid (Drieëenheid), der voldoening van Christus en de verrijzing des vleesches; niettegenstaande men hun zeide, dat hun stilzwijgen zoude gehouden worden voor confessie, dat zij in dezelve punten ook onzuiver waren en verschilden van het gevoelen der ware kerk.

De voornoemde Geysterani niet alleen de onderteekening van de Canones Synodi, maar ook de vereischte verklaring weigerende, heeft de Classis van Gorinchem eindelijk moeten tot hun deportement procederen, en zijn de voorn. Vonnissen tegen hen uitgesproken, alhier gesteld.

En is bij de Classis van Gorkum verzocht, dat de Synodus doch wilde haar niet voor onlief afnemen, dat zij in de vorige Synodo Leidensi van deze twee personen geen gewag hadden gemaakt, gemerkt zij geen fundament hadden om ten dien tijde eenige wettige klagten nopens de onzuiverheid hunner gevoelens in te brengen, en dezelve Geysterani ook zoo bedektelijk hunne personagien tot dien einde toe hadden weten te spelen, dat men geen nadenken over hunne personen had kunnen hebben, dat zij de zijde der Remonstranten toegedaan waren, overmits dezelve, ongeveerlijk een half uur te voren, als zij zich openbaarden Remonstrantschgezind te wezen, hadden helpen eenen Remonstrantschen Schoolmeester censureren, zeggende, dat hij kwalijk gedaan had, dat hij zoodanige leer en procedure, als der Remonstranten zijn, had helpen voorstaan en maintineren.

De Vergadering op dit alles lettende, oordeelt de Classis

sis van Gorkum wel en behoorlijk heeft gehandeld, en opdat bleke dat de Synodus hare handelingen in dezen approbeert, heeft goedgevonden de Copie van gemelde vonnissen over de voorn. personen, achter aan deze Synodale Acte te voegen.

Art. 54.

Dit behelst in zich, om, in deze beroerde en factieuse tijden, de Synodale Schriften te bewaren in eene kist, binnen Delft, waarvan twee sleutels zullen gemaakt worden, waarvan de eene in handen van de kerk van Delft, en de andere in handen van Deputatorum Synodi zal berusten.

Art. 57.

Is voorgelezen een brief des kerkeraads van Leiden, aangaande den persoon van Gerardus Vossius, welks inhoud was: alzoo Ds. Vossius was geciteerd om voor de Synodus te verschijnen, dat hij aan denzelven kerkeraad had verzocht, dat hem ten eerste wilde raden, wat hem hierin zoude te doen staan? Dat dezelve kerkeraad had te raden gevonden om gewigtige redenen de Ed. Synodus te verzoeken, dat het haar Ed. geliefde goed te vinden, dat eerst mogt worden beproefd, hetgeen in de voorgen. Synodus, gehouden binnen Leiden, nopens zijn persoon was geresolveerd, of men door onderhandeling van de Professoren der H. Theologie en Deputatorum Syn. niet zoude zoo ver kunnen brengen, dat hij der kerke contentement zoude geven.

Doch is deze zaak op verzoek van den Heer Raadsheer van den Honert voor dien tijd, voor twee of drie dagen, uitgesteld.

Vol-

Volgen nu de Resolutien op de *Gravamina.*

Art. 63.

Op het 5de Gravamen, of niet diende orde gesteld te worden, tot refutatie van verscheidene Remonstrantsche Schriften, en bijzonder van hunne *Acta* en *scripta Synodalia*, en door intercessie der Hoog Mog. Heeren Staten Generaal, de Uitlandsche Theologie verzocht, hunne consideratien tegen dezelve te willen stellen en, zoo zij dezelve niet willen uitgeven, de kerken alhier ter hand te doen, om, zoo veel stichtelijk zal bevonden worden, uitgegeven te worden; alzoo in Syn. Nat. is geresolveerd, dat, door de Professoren der Theologische Faculteit binnen Leiden, zoude worden gesteld een *scriptum ἐλέγχικον*, en bij eenige andere Broederen een *scriptum populare* tot dienst der eenvoudigen; zoo is goedgevonden, dat men het daar bij zal laten blijven, en dat door Deput. Syn. deze beide worden vermaand, om hunne lasten te voltrekken en dezelve schriften gereed te maken, om in den naasten Syn. Nat. te worden geëxamineerd, en daarna, indien het bij de Syn. wordt geraden gevonden, dezelve Schriften tot dienst der gemeene Kerken uit te geven. Ondertusschen, alzoo vele dingen gesteld voor de Acte Syn. Nat. Dord. den eenvoudige zoude kunnen dienen tot een bekwaam tegenberigt van de calumnien, die bij de Remonstranten door hunnen schriften in het land worden gestrooid, is niet ongeraden gevonden, dat dezelve Prefatie bij provisie, als een voorlooper, met goedvinden van H. H. Mog., om de eenvoudigen te dienen, in het bijzonder worde uitgegeven; en zullen Deput. Syn. vermaand zijn, zulks met den allereerste te bevorderen.

Art. 64.

Op het 6de Gravamen, of niet, beneffens het vurige gebed tot God, eenige andere bekwame middelen dienen beraamd tot wedervereeniging van de gedeelde gemoederen, en wegneming der partijschappen, ter oorzake van differenten, in de kerken ontstaan.

De Vergadering vindt noodig, dat, tot heeling van de gescheurde kerke hier te lande, alle mogelijke vlijt, nevens het Christelijk en vurig gebed tot God, zal worden aangewend, en oordeelt dat daartoe als gevoegelijke middelen kunnen dienen, vlijtige visitatien der Predikanten en Ouderlingen, die niet alleen ten tijde des H. Avondmaals, maar in alle gelegenheden, vriendelijke aanspraken, duidelijke onderrigtingen, klare demonstratiën van de gruwelen, die niet alleen in het gemeen in het Remonstrantsche gevoelen steken, maar ook van sommige Remonstranten in het bijzonder, welke zeldzame *monstra opinionum* gevoed en gedreven hebben; mitsgaders ook dat men zich wachte, van alle bespottingen, verwijtingen, van schandalen en ergernissen; dat men duidelijk aanwijze dat hunne tegenwoordige practijk loopt tegen hun voorgaande zeggen, dat men der Oudheid behoort te gehoorzamen, dat ook bij hun schriftelijk bekend wordt, dat men in de leer onzer kerke kan zalig worden, en inzonderheid, dat men, ook volgens de Resolutie Syn. Nat., de verschilpunten op den predikstoel bij goede gelegenheid bescheidelijk en zonder onbetamelijke hevigheid zal voordragen.

En kan het met voorzigtigheid gelden, hetgeen de Kerken in *Syn. Dord. Provinc. Art.* 78 *quaest.* 25., en in *Synod. Middelb.* 1581. *quaest.* 42. ten aanzien van de Wederdooperen en andere secten, belast is, en dergelijke mid-

middelen, die een ieder naar gelegenheid van tijd en plaatsen en personen, in alle voorzigtigheid, zal kunnen gebruiken, den zegen wijders van den Heer verwachtende.

Art. 68.

Het 10de Gravamen, of niet eenige leden van het antwoord des vorigen Synodus op het 1ste Gravamen breeder uitgelegd diende? ten eerste, hoe te handelen zij met gequalificeerde afgewekene Remonstranten? *Ten 2de*, met de Predikanten, die de Acte van gehoorzaamheid onderteekend hebben, en niettemin uit de kerk blijven tot kwaad exempel van anderen, of daarin bij Hun Ed. Mog. niet dient order gesteld, gemerkt zij meermalen hebben verklaard, dat men zonder kwetsing van conscientie de leer onzer kerk niet alleen mag hooren, maar ook dat zij genoegzaam is ter zaligheid. *Ten 3de* met hunne kerkeraden, die nog hardnekkig blijven in hunne afwijkingen. *Ten 4de*, met gemeene ledematen, die wel de 5 Artikelen toestaan en nogtans voorts bij de ware leer blijven. *Ten 5de*, met de Remonstranten in het gemeen, die, zoo men verstaat, zich zelven met onderteekening verbinden, van de kerk en het gehoor van Gods Woord af te blijven. *Ten 6de*, hoe men tegen de uitgezette Predikanten, die hardnekkig blijven, procederen zal.

Alzoo dit Gravamen verscheiden leden heeft, zoo oordeelt de Vergadering ten aanzien van het

Eerste, dat men behoort te blijven bij hetgeen in Syn. Leid. desaangaande duidelijk genoeg is gesteld. Doch dewijl eenige verzochten nadere interpretatie over het woord *gequalificeerde*, is geantwoord, dat de Acte en het beleid dezer woorden genoegzaam uitwijzen, dat daardoor niet worden verstaan, gelijk sommige mogten mee-

meenen, *Geformaliseerde Remonstranten*, maar leden van qualiteit en aanzienlijke beroepingen, te voren niet bij de kerk, maar heimelijk bij de Remonstranten aangenomen, doch alzoo dat men niet verstaat, dat iemand op eene vriendelijke conferentie zal worden toegelaten, ten zij hij dezelve verklare, te staan in het gevoelen van de kerken, hetzij dat zij gequalificeerd zijn of niet.

Op het 2*de lid* wordt niet geraden gevonden, dat men verzoeke, dat zulks worde door Hun Ed. Mog. authoriteit te weeg gebragt, alzoo dezelve alreeds orde hebben gesteld op hunne verplaatsing, ingevalle zij hunne onderteekening contrariëren; maar zal men de zoodanigen, die tot een kwaad exempel van anderen uit onze Predikatien en kerke zich onthouden, kerkelijk aanspreken en alle vlijt aanwenden om met gevoeggelijkheid en vriendelijkheid hen daartoe (is het mogelijk) te bewegen.

Op het 3*de lid*, hebbende zijn grond op de Resolutie des Syn. Leid. *Art.* 78, is goedgevonden dat men als nog niet zal treden tot de excommunicatie, maar dat men aanhoude om dezelve kerkelijk te vermanen.

Op het 4*de lid* blijft de Vergadering bij hetgeen ook nopens deze personen *Art.* 78 Syn. Leid. is gesteld, doch bij deze occasie gevraagd zijnde, of de particuliere ledematen, geheel staande in het gevoelen der Remonstranten nopens de 5 strijdpunten, en verklaren daarbij te willen blijven, belovende zich stil te zullen houden, zouden mogen ten Avondmaal toegelaten worden? antwoord de Syn., benevens dat deze questie duidelijk genoeg gedecideerd is in de voorgem. Synodus *Art.* 78, wanneer men wel let op de distinctie, die daar wordt gemaakt tusschen hardnekkige en gezeggelijke ledematen, dat zulks in geenerlei wijze behoort te geschieden, en omgevraagd zijnde, is verklaard dat in geene Classen of ker-

kerken onder deze Syn. resorterende, het contrarie wordt gepractiseerd.

Belangende het *5de lid* wordt verstaan, indien zoodanige personen ledematen zijn, dat men kerkelijk beginnen zal tegen hen te procederen en Hunne Ed. Mog. verzoeken, dat door authoriteit daarin worde voorzien.

Aangaande het *6de lid* verstaat de Synodus, dat de uitgezeide en uitgeleide Predikanten, hetzij dat zij voor de Syn. Nat. zijn geciteerd geweest of niet, door vonnissen deszelven Syn. Nat. van de gemeenschap der kerke zijn geweerd, en dat het daarbij behoort te blijven, en dat men dezelve, uit kracht van de uitspraak der Syn. Nat., zal houden voor geexcommunieerd; te meer, alzoo zij door het vonnis van Hun Ed. Mog. uit den lande verbannen, en alzoo van alle gemeenschap dezer landen en kerken vervreemd zijnde, alhier niet citabel zijn, en worden hier ook onder begrepen, zoodanigen die, niet gebannen zijnde, evenwel van zelf zijn uitgewezen.

Art. 69.

Het 11de Gravamen, of niet goed ware te verzoeken bij Hun Ed. Mog., dat de Huisvrouwen der uitgeleide Predikanten geweerd worden van de plaatsen daar hunne mannen gediend hebben, alzoo door haar merkelijke schade geschied. Is ongeraden gevonden, zulks bij Hun Ed. Mog. te verzoeken, doch zullen de plaatsen die hiervan gebrek hebben met behulp der Classis zoeken bij de respective Magistraten op het gevoegelijkste hierin te voorzien.

Art. 71.

Dit behelst het 15de Gravamen, bestaande uit *Tien* leden, zijnde verscheidene vragen over den H. Doop. Het 4de lid van het Gravamen is: *hoe te handelen zij met zulke*

Re-

Remonstrantschgezinden, die, staande over den Doop van een kind, op de vragen hun in 't formulier des Doops voorgehouden, stille zwijgen, en met teekenen van spotternij ergernis geven. Op dit 4de lid zegt de Synodus zal het stilzwijgen der getuigen gehouden worden voor consent en toestemming, en zullen de spotters bestraft en bij gelegenheid vermaand, en hardnekkig blijvende, den Officier aangegeven worden.

Het 8ste lid dezes Gravamensis, hoe te verhinderen zij, dat de Ouders hunne kinderen niet ten Doop presenteren bij de *Remonstranten* en *Papen?* De Vergadering antwoord hierop, dat zulks behoort door de respective Magistraten en Officieren geremedieerd te worden, stellende ter executie de Placaten van den lande, daartegen geëmanceerd.

Art. 78.

Het 20ste Gravamen, of men niet behoort te vernemen in Synod., of en hoe de onderteekening van de Confessie, den Catechismus en der Canones Syn. Nat., naar de gemaakte Formulieren, bij de Predikanten en Schoolmeesters zij geschied, alzoo men verstaat, dat zij bij eenige Predikanten met conditien worden onderteekend? Is bij allen verstaan geworden, dat over dit Gravamen behoorde nadere opening gedaan te worden, bij wien dat zulks geschied en toegelaten is geworden, en is bevonden dat zulks was voorgevallen in de Classis van Dordrecht.

De Broeders uit deze Classis tot de Synodus gedeputeerd zijnde, hebben niet alleen nadere opening gedaan bij monde, wat dezen aangaande zich in hunne Classis had toegedragen, maar hebben ook eene schriftelijke Acte hunner Classis, deze zaak vervattende en aldus luidende, overgeleverd:

Al-

» Alzoo eenige kerkendienaren dezer Classis, in het onderteekenen van de Canones, Confessie en Catechismus, volgens het Formulier daartoe gemaakt, zwarigheid maakten niet ten aanzien van de voorn. Canones, Confessie en Catechismus, maar ten aanzien van het voorn. Formulier, doende daartegen protesten, en willende bedingen zekere conditien en reserven, van welke de kerkendienaars naderhand zeiden, dat zij hun toegestaan waren van de Classis of van de Deput. Syn. Zoo is goedgevonden, hiervan te houden deze Notitie, dat de Classis nooit verstaan heeft deze protesten, conditien en reserven te accepteren en toe te staan, alzoo het noch in deszelfs, noch in eenige andere Classis magt is te dispenseren over de Acta Syn. Nat. en dat derhalve ook door de Afscheids-Testimonia dezelve Protesten, Conditien en Reserven niet geapprobeerd kunnen worden; hetwelk dus genoteerd wordt, niet alleen ten aanzien van degenen die alrede de protesten en conditien hebben gedaan, en voorgenomen te doen, maar ook ten aanzien van degenen, die nog in de Classis komende, mede desgelijks doen mogten."

Hier benevens is nog der Synodus overgeleverd zeker schrift, vervattende de redenen der gemelde mondelijke Protesten, bij sommigen gedaan, geschreven met de eigen hand van Ds. Johannes Beeius, Dienaar des Goddelijken Woords te Dordrecht, aldus luidende:

» Johannes Beeius en Johannes Brocardus, aangesproken zijnde over de teekeningen van de Formulieren van Eenigheid, Catechismus, Confessie, als ook de Canones Syn. Nat. volgens de Acte, bij de Syn. Nat. gemaakt, hebben verklaard daartoe willig en bereid te zijn, gelijk ook dadelijk dezelve Acte, als zij daar lag, hebben geteekend, maar daarbij verklaard dat zij dezelve alzoo verstaan:

(1)

(1) Aangaande de wederlegging der dwalingen, die tegen de voorn. Formulieren strijden, dat die van een iegelijk van hen zullen mogen gedaan worden op zulke wijze als zij in goede conscientie zullen bevinden te behooren tot meeste stichting der Gemeente, en naar eisch en gelegenheid van den tekst, die zij tracteren.

(2) Aangaande het bedenken, dat iemand zoude mogen krijgen, dat men hetzelve nergens heimelijk zoude mogen voorstellen, voor en aleer dat men zulks zijnen Kerkeraad, Classis en Synode zal te kennen gegeven hebben: dat zij verstaan, dat daarmede niet wordt verboden, zonder kennis van de voorn. Kerkelijke Vergadering, met eenige Professores Theologici of andere geleerde Mannen, ook buiten de voorn. Vergadering te confereren, wanneer zulks niet wordt gedaan om eenigen aanhang te maken, of zijn gevoelen kennelijk te verbreiden tot verstooring der kerke of politie, maar alleen tot gerustheid zijns eigen gemoeds.

(3) Aangaande de suspensie van degenen, die op eenig punt der leere eenige bijzondere bedenking gekregen hebben, hetzelve niet terstond zouden laten vallen, en zich zelven het oordeel der kerkelijke Vergadering onderwerpen, hebben zij verklaard, dat zij zich zelven, indien zij in zulke fouten vielen ('t welk God verhoede), wel willen houden ipso facto gesuspendeerd, maar dat zij niet meenen, dat zij door deze onderteekening van de voorn. Acte verbonden zijn, om allerlei bijzondere bedenkingen over eenig punt der leer te helpen dadelijk suspenderen, wanneer zij hetzelve niet terstond zouden kunnen laten vallen; verklaarden evenwel voor zich zelven dat zij de voorn. Acte alzoo hebben onderteekend, dat

dat zij heilig beloofden, dezelve in alle punten na te komen, en om weg te nemen de suspicie, als of zij niemand, om eenig vreemd gevoelen zouden willen helpen censureren en suspenderen of deporteren, hebben zij verklaard, gelijk zij verklaren mits dezen, dat zij gereed zijn hierin na te komen de Sententie Syn. Nat.

De Vergadering deze opening gehoord en behoorlijk overwogen hebbende, oordeelt in het reguard van het Gravamen, dat men zonder eenige verklaringen, exceptien of bedingen, de Acte van onderteekening zal onderschrijven, zoo als zij ligt, overmits dat niet alleen de Canones zelve, maar ook de Acte van onderteekening bij de Syn. Nat. is gesteld, en het niet staat in het vermogen eener Classis, ja Particularis Synodi, daarin te dispenseren.

Aangaande de Broeders, die niet dan onder eenige bedingen of eigene verklaringen die onderschreven hebben, of zij schoon bij de onderteekening niet schriftelijk zijn gesteld of uitgedrukt, verklaart de Synodus, dat zoodanige teekeningen niet alleen van nul en geener waarde gehouden worden, maar oordeelt ook kwalijk van hen gedacht te zijn, en zullen hierover door Deputaten Synodi, thans gevoegd met Deputaten van de Classis van Dordrecht, worden vermaand en, zoo het doenlijk is, beter onderrigt, dat zij van zoodanige bedingen, verklaringen en exceptien desisteren en dezelve varen laten, en ingevalle zij daarvan niet willen desisteren, dat men kerkelijk tegen hen zal procederen.

Art. 84.

Het 26ste Gravamen, of alle zulke Predikanten, in de kerken onzer Syn. beroepen zijnde, die zich getoond hebben als hevige Remonstranten en nogtans in andere

Pro-

Provintien gecontinueerd zijn geworden, zonder alzulke satisfactie te doen, een tijd van beproeving, als in Synodo Leidensi, is toegestaan? antwoordt de Synodus, dat zulks niet behoort te geschieden dan mits voorgaande satisfactie, volgens het besluit Syn. Leid. Art. 78. Is dit Gravamen geremoveerd bij de Classis van Gorcum, uit occasie dat die van Cuilenburg hadden beroepen tot hunnen Predikant Johannes Ravensway, zijnde Predikant te Jutphaas, in het Sticht van Utrecht, voorgevende dat dezelve Ravensway, niettegenstaande hij in Syn. Provintiali, gehouden te Utrecht, na den uitgang des Syn. Nat. is met de kerk verzoend, en tot een lid van die Synodus is opgenomen, ook aldaar heeft bijgezeten en andere hardnekkige Remonstranten helpen veroordeelen; dat hij, na de ontvangen beroeping, zich binnen Cuilenburg heeft Remonstrantsch getoond, tot groote ergernis der Gemeente, tot bewijs van deze overleverende zekere papieren, tot welker onderzoek de Vergadering eenige personen heeft gecommitteerd, om daarna, eer men resolveert, rapport te doen.

En is naderhand verstaan, niet noodig te zijn die schriften te examineren, overmits Deputaten Syn. last hebben, om van deze zaak met zijne Genade, den Grave van Cuilenburg, te spreken.

Art. 86.

Het 28ste Gravamen, of ook hierin niet dient voorzien te worden, dat men boeken van hooge Theologische materie herdrukt en overzet, zonder behoorlijke visitatie, en of men niet behoorde te delibereren, door wien zulke visitatie zal geschieden? behoort hierin gevolgd te worden de Resolutie van de Kerkelijke Order *Art.* 55. Is opening gedaan bij de Classis van Gorcum, dat dit Gra-

va-

vamen mede van daar komt, dat hiertoe occasie heeft gegeven het translateren van het Tractaat van Ds. Petrus Molinaeis, geintituleerd: *Anatome Arminianismi*, in hetwelk eenige dingen worden gevonden, daaraan de Kerken geen gevallen hebben, en hares oordeels behooren verbeterd te worden; doch alzoo men verstaat, dat de Theologische Faculteit te Leiden Ds. Molinaeus hierover heeft vermaand, en hij aangeboden heeft, hetzelve in den naasten druk te verbeteren, en belooft de kerken daarin te zullen voldoen, oordeelt de Vergadering, dat men zulks zal uitwachten, en voortaan geene schriften stellen of overzetten, de Religie aangaande, zonder te voldoen deze voorn. Artikelen van de kerkelijke Ordonnantie.

Art. 92.

Alzoo de zaak van Ds. Gerardus Vossius, op het begeeren van den H. Raadsheer was voor weinige dagen uitgesteld, en nu, de Vergadering ten einde loopende, diende bij de hand genomen, zoo is het, als nu de Vergadering in het onderzoek van dit stuk was tredende, dat door den gemelden Raadsheer was overgeleverd zekere Missive van de Achtb. Heeren Curatoren van de Academie te Leiden aan dezelve Vergadering, daarin dat Hunne Achtb. te kennen geven, dat dezelve al op den 29 Augustus des voorleden jaars, uit kracht van zekere hunne Resolutie, na deliberatie, daarover met zijne Vorstelijke Genade den Prins van Orange gehouden, en daarna bij Hun Ed. Mog. geapprobeerd, Ds. Gerardus Vossius hadden aangezegd, dat hij zich zoude hebben te onthouden van zoodanige conferentien, als hem van Synodus van Zuidholland was geordonneerd te houden met eenige Deputaten van dezelve Synodus, en dat de-

zel-

zelve Ds. Vossius tot nog toe die zelve last was nagekomen, en nu van de Synodus geciteerd zijnde, hun zulks had te kennen gegeven, verzoekende advies, waarnaar hij zich in deze gelegenheid had te gedragen; en dat Hun Ed. Achtb. hadden geacht hun devoir te wezen, den Eerw. Synodus dienstelijk te verzoeken, ten einde dezelve gelieve niet precipitantelijk in prejuditie van Hunne Achtb. Resolutie en approbatie van de Heeren Staten van Holland en Westvriesland, tegen Vossius, als nog een Suppoost en Lid der Universiteit zijnde, jaarlijksche gage genietende, voort te gaan, maar de zaak nog zoo lang in surcheance te houden, tot dat anders bij de Staten van Holland en Westvriesland, met advis van Hooggem. Heere Prins van Orange zou mogen worden gepermitteerd (of geresolveerd); te meer, alzoo Hunne Achtb. hadden verstaan, dat de gemelde Ds. Vossius zich niet alleen ten eenemaal leerzaam zoude stellen, maar ook alreede door familiare en particuliere communicatie met de Professoren van de Theologische Facult. zoo ver zoude gebragt zijn, dat er zeer goede hoop wordt gegeven, van dat voorn. Vossius eerlang van zijn gevoelen in de leer, niet alleen der Kerk van Leiden, maar ook den Eerw. Synodus volkomen contentement zoude doen hebben, en dat Hunne Achtb. hem daartoe zouden onderhouden en porren.

Dit nog breeder bij den gemelden Raadsheer gededuceerd zijnde, heeft ook zijn Achtb. geopend, dat Hunne Ed. Mog. bij Missive hadden belast, nopens de zaak van Vossius, dat, tot verhoeding van disputen, de zaak worde gelaten, daar zij staat (in statu quo), alzoo Hunne Ed. Mog. hadden zulken berigt, dat de zaak zoude in stilte gebragt worden, ten ware de Syn. Vergadering had

had redenen ter contrarie, daarvan Hunne Ed. Mog. alvorens zouden willen zijn geadviseerd.

De Vergadering dit alles overwegende en merkende, dat het woord conferentie of collatie, gesteld in den 78ste Art. Syn. Leid. alzoo werd geduid, als of men met Ds. Vossius in eenig disput wilde treden; heeft verklaard, daardoor niet anders te verstaan, dan dat men zal pogen hem vriendelijk te onderrigten en aan te zeggen, dat hij kwalijk gedaan, en in zijne schriften verscheidene doolingen gedreven heeft, en daarover behoorde, volgens Resolutie des vorigen Synodus, den kerken contentement te geven; en zal dit eerdaags geschieden door Deputaten Synodi en de Kerk van Leiden, mitsgaders een uit de Classis. hierbij gevoegd zijnde; en ingeval Ds. Vossius dezelve niet voldoet, zal men hem alsdan suspenderen van 't gebruik des H. Avondmaals, en zullen Deputaten Syn. Hun Ed. Mog. contentement doen nopens deze handelingen der Synode, en waarom dezelve zoodanige kerkelijke censure tegen Ds. Vossius niet langer kan uitstellen.

Art. 93.

Nopens de Visitatie der Theologische Faculteit in de Academie te Leiden en van het Collegium Theologicum, daarvan gesproken wordt *Art.* 82 Syn. Leid., is goedgevonden, dat men als nog, tot verhoeding der disputen, daarvan zal suspenderen, doch zullen Deputaten Synodi, wanneer hun de communicatie met Hun Ed. Mog. over het stuk der Kerkordening mogt ingewilligd zijn, gedenken op het ernstigste te verzoeken, dat dezelve Visitatie, den kerken zoo noodig en dienstig tot bescherming der waarheid en vordering der Godzaligheid, mogt worden ingewilligd.

Art.

Art. 95.

Gevraagd zijnde, als in de vorige Synodus, waarvoor te houden zij de Doop der Remonstranten, sedert hun deportement? oordeelt de Synodus, alzoo geene exempelen worden ingebragt, van wien en aan wien zulks is geschied, dat men het zal laten blijven bij de Resolutien in Syn. Leid. over het 3de Gravamen *Art.* 80 genomen; en dewijl het is eene zaak de gemeene kerken dezer Provintie concernerende, zal zij als een Gravamen ad Syn. Nat. worden gebragt.

Volgen de Particularia in deze Synodus.

Art. 101.

Samuel Veltzius, voormaals geweest zijnde Pred. te *Wichen*, in Gelderland, gedeporteerd van wege het gevoelen der Remonstranten, en zich nu een wijle tijds binnen Leiden onthoudende, heeft verzocht zich wederom met de kerk te mogen verzoenen, verklarende hij, dat hij, de zaak nader onderzocht hebbende, genegen was de Canones te onderteekenen. De Vergadering inziende dat hij bij die van Gelderland was gedeporteerd, en dat zij wel de beste kennis van de zaak hadden, heeft goedgevonden, dat Ds. Veltzius zich aan dezelve zal adresseren, en aan de Synodus, Classis, en kerke waarin hij voormaals gediend heeft te voldoen; en gemerkt men van denzelven Veltzius niet dan een goed getuigenisse heeft, en dezelve van de Remonstranten en Papisten wordt gesolliciteerd, om tot hun te komen, oordeelt de Synodus, zoo wanneer hij die van Gelderland zal hebben voldaan, dat hij niet alleen zal beroepelijk wezen, maar dat men hem de hand zal bieden om hem er-

vergeus te bevorderen, welverstaande dat hij, na gemelde satisfactie, het *annus probationis* zal uitgestaan hebben.

Art. 102.

JACOBUS RIDDERUS, gewezen Predikant van *Warmenhuizen*, heeft met de Classis van Alkmaar en de kerk van Warmenhuizen gereconsilieerd. De Classis van Leiden zijn stichtelijken wandel ziende, heeft, door zeker examen aan hem gedaan, ondervonden, dat hij in het gevoelen der kerke staat, nevens dat hij ook heeft de Canones Syn. Nat. onderteekend. De Synodus staat toe (gemerkt hij nu langer dan een jaar is beproefd geweest) dat hij wederom tot den kerkendienst worde gevorderd. De vordering en opzigt zijns persoons laat men de Classis van Leiden verders aanbevolen.

Art. 103.

Is gelezen een brief, welke nopens den persoon van Petrus Bertius aan de Gereformeerde Kerk van Parijs zoude gezonden worden; en heeft aan de Vergadering welgevallen, en is goedgevonden, dat ze met den eersten gezonden worde.

Art. 107.

Alzoo DIRK HERMANSZ, gewezen Predikant binnen *Gouda*, niet heeft in eigen persoon, maar alleen door eenen ander als borge, de Acte des stilstands onderteekend, en het buiten allen twijfel wordt gehouden, dat hij hier en daar nog de onrust der kerke voedt; zoo is goedgevonden, dat Deputaten Synodi Hunne Ed. Mog. sullen remonstreren, wat zwarigheid hierin is gelegen, dat hem meerder vrijheid dan anderen wordt gegund; en zullen de Heeren Gecommitteerden der stad Gouda op de Ver-

Vergadering Hunner Ed. Mog. verschijnende, gebeden worden, de goede hand daaraan te willen houden, ten einde het verzoek te beter zijn effect sortere.

Volgen de Copien der Vonnissen, uitgesproken bij de Classis van Gorcum, tegen Cornelius en Arnoldus Geysteranus.

Alzoo Cornelius Geysteranus, Pred. te *Hoog-Blokland*, tegen zijn eigen verklaring in zijn examen, stricte belofte en onderteekening en zijne aanneming tot den Kerkendienst Ao 1611, voor de Classis gedaan, sedert dien tijd zich genoegzaam betoond heeft, de leer en procedures der Remonstranten toegedaan te wezen, en niet te min in den jare 1617, den 21ste December, zich gewillig het examen der Classis over de 5 Artikelen heeft onderworpen, en openbaar zulke verklaring en belofte aan de Classis gedaan, dat hij als een Contra-Remonstrant, (toen alzoo genoemd) en zijnde buiten suspitie van onzuiverheid, volgens het verzoek, goede intentien en meening des kerkenraads van Gorcum, als ook der Classis, en zonderlinge zijns eigen vaders, als toen mede nevens andere toegelaten is om te Gorcum in de vacerende plaatsen te prediken, en mede gesteld op zoodanige lijsten, van dewelke alle Remonstranten der Classis preciselijk waren uitgesloten; voorts na deze verklaring, zoo in huis bij zijn vader, als in de Classis, in alles zich gehouden en gelaten heeft, als of hij de leer en procedure der Remonstranten, nevens andere Broederen, tegenstond, gelijk hij zich ook van toen aan in de aparte vergadering der Broederen der Classis, aangelegd tot meerder unie tegen de Remonstranten, heeft laten vinden, nevens andere helpen resolveren, en uit het midden der

Broe-

Broederen eenige uit de Vergadering van Correspondenten, tot tegenstand der Remonstrantsche factie in Zuid-Holland gehouden, helpen deputeren. En als nu de Syn. Nat. zoude gehouden worden, mede neffens anderen over de Gravamina, zoo dezes als der andere Classen van Zuidholland, tot wering van de Remonstrantsche factie ingesteld en uitgeschreven, geresolveerd, en eenige uit de Classis op de Synodus te Delft met behoorlijke credentie en instructie over de Gravamina gedeputeerd.

Ook na het houden des Syn. Nat. van gelijke gestaan en gebesogneerd over gelijke deputatie en instructie op de Synodus te Leiden, daartoe in alles specialijk aangesteld, dat hetgeen in Syn. Nat. tegen de Remonstrantsche leer en factie wel was besloten, ook wel en spoedig zoude in het werk gesteld en uitgevoerd worden.

Daarenboven aangehoord het rapport van de besognes des Syn. van Leiden, en volgens dezelve den 14 October laastleden mede neffens anderen gestaan, over de onderteekening van zeker Formulier der Syn. Nat. bij de Rectoren en Schoolmeesters gedaan, en particulierlijk over zekere censure en schuldbekenning eenes van dezelve Schoolmeesters, van wege zijne vorige gemeenschap met de leer en procedure der Remonstranten van de Classis opgelegd, en in allen deze nevens andere Broederen dezer Classis zich zoo gedragen, dat hij geen bezwaring zijner conscientie heeft geopenbaard, veel min tegen zoodanige actien zich geformaliseerd en geprotesteerd.

Dien allen nogtans niettegenstaande zich op het omvragen in de laatst gehoudene Classis (of alle Broeders gereed waren het Formulier des Syn. Nat te onderteekenen) verklaard, dat hij in de Canones Syn. Nat. zwarig-

 heid

heid maakte, en verder hem tijd van nadere bedenking, om zich met God te beraden, vergund zijnde tot den 11e November, mits dat hij zich stil zoude houden, zijne opinien, niettegenstaande de trouwe waarschuwinge en afmaning zijns vaders, op den Predikstoel te Hoog Blokland, voorgesteld en gestrooid, en nu in de Classis mondelijk verklaart, dat hij geene van de 5 Artikelen, ten aanzien van den grond en staat des geschils of hetgeen als principale waarheid in de Canones Syn Nat. gesteld en verklaard wordt, kan toestaan en kan voorstaan, ook niet verwerpen of tegenstaan hetgeen als valsch in dezelve Canones verworpen wordt, alhoewel hij eenige Canones prout jacent voor goed erkend, daarbij sustinerende, dat hij in zijn examen, belofte en teekening, of ook in zijn leer, predikatien, handelingen en proceduren, in en met de Classis tot hiertoe gehouden, nooit iets tegen zijn harte, gevoelen en conscientie geleerd of gesproken noch gedaan heeft; dat hij ook nooit verklaard heeft met de Gereformeerde kerk in een gevoelen tegen de Remonstranten te staan, maar dat hij van Leiden alhier komende in de Classis alreede genoegzaam het gevoelen der Remonstranten, en zulks voorts toegestaan heeft, zelfs ook na zijne verklaring den 21sten December 1617 meer dan ooit te voren hetzelve toegestaan en voorgestaan.

Ten laatste gebeden, verzocht en belast zijnde van de Classis, om zijn gevoelen van de erfzonde, voldoening Christi, regtvaardigmaking en regtvaardigmakend geloof, volmaaktheid in dit leven, H. Drieëenheid, Godheid Christi, Gods overalomtegenwoordigheid, onveranderlijkheid, voorwetenschap en opstanding uit den doode, grondelijk te willen verklaren, zulks na lange en vele instantien geweigerd heeft, hetwelk alle de Broederen dezer Classis inziende, in de vreeze des Heeren en overwegende

de, verklaaren eendragtelijk, hoofd voor hoofd, niemand uitgezonderd, dat zij verstaan, dat de voorn. Cornelius Geysteranus, niet alleen in de leer der 5 Artikelen geheel onzuiver, en in alle bovengemelde hoofdstukken met reden suspect is, maar ook in zijn examen, belofte, teekening, verklaring en andere procedures tot nog toe schandelijk geweigerd, en de Gemeente Gods, en inzonderheid de Classis bedrogen heeft; dat hij volgens dien onwaardig is eenigen kerkelijken dienst in de Gemeente des Heeren langer te bedienen, gelijk zij hem van nu aan, ook mits deze, zoo om hunne conscientie te ontlasten alsmede om te voldoen aan de goede Resolutie Syn. Nat., van Hun Hoog Mog. geapprobeerd, van alle kerkelijke diensten geheel ontslaan en ontzetten, getrouwelijk waarschuwende alle Gereformeerde Gemeenten en ledematen derzelve, zich van dezen Cornelius Geysteranus schandelijk leven en bedriegelijke procedures naarstig te wachten, tot dat hij opregte en hartgrondige bekeering gedaan, zich beter bedacht, met God en de Gemeente Gods verzoend zal hebben, en met dezelve, zoo in deze als in alle andere leerpunten, geconformeerd, waartoe hem God Almagtig dan zijne barmhartigheid, en om de verdiensten Christi zijne genade wil verleenen.

Copie der Sententie van Arnoldus Geysteranus.

Alzoo Arnoldus Geysteranus, Pred. te *Schelluinen en Sleeuwijk*, zich in zijne aanneming in de Classis, zoo in zijne propositien, als bij de stricte examina praeparatorium en peremptorium, over alle de verschillende punten zoo verklaard heeft, als of hij volgens het gevoelen, intentie en meening der Classis en der Gemeente van Schelluinen en Sleeuwijk, welke expresselijk geen ande-

dere leeraar begeerde, als staande met hunnen vorigen Predikant Hubertus zaliger in een gevoelen der Gereformeerde Kerke tegen de Remonstranten, daarbij neffens niet alleen zijn getuigenis van D. D. Polyander, de kerkendienaren te Leiden van de zijde der Contra-Remonstranten (toen alzoo genoemd) geinpetreerd de Classis vertoond, maar ook zich zelven met solemnele beloften en teekening met de Broederen der Classis in alles geconformeerd, en naderhand met het teekenen van zekere Acte van nadere Unie met de regtzinnige Broederen (toen genaamd Contra-Remonstranten) tegen de leer en proceduren der Remonstranten, zijne eerste teekening verder versterkt, en alzoo als een Contra-Remonstrant (toen alzoo genoemd) en zijnde buiten alle suspicie van onzuiverheid, volgens het verzoek, goede meening en intentie des Kerkeraads van Gorcum, als ook der Classis, inzonderheid zijns eigen vaders, mede neffens andere toegelaten Ao. 1617 den 21 Nov. om te Gorcum in de vacerende plaats te prediken, en mede gesteld op zoodanige lijst, van dewelke alle de Remonstrantschen der Classis praecieselijk ware uitgesloten: voorts van den beginne zijnes dienstes tot den 15 October laastleden, zoo in huis bij zijnen vader, als in de Classis in alles gehouden en gelaten heeft als of hij de leer en proceduren der Remonstranten nevens andere Broederen tegenstond; gelijk hij zich ook gedurig in de aparte Vergadering der Broederen der Classis, aangelegd tot nadere Unie tegen de Remonstranten, heeft laten vinden, neffens andere helpen resolveren en uit het midden der Broederen eenigen op de Vergadering van Correspondenten, tot tegenstand der Remonstrantsche factie in Zuidholland, helpen deputeren.

En als nu de Synodus Nat. zoude gehouden worden, mede nevens anderen over de Gravamina, zoo dezer als der

der andere Classen van Zuidholland, tot wering van de Remonstrantsche factie ingesteld en uitgeschreven, geresolveerd en eenigen in de Classis op de Synodus te Delft met behoorlijke credentie en instructie over de Gravamina gedeputeerd, ook na het houden der Syn. Nat. van gelijke gestaan en gebesogneerd over gelijke Deputatie en Instructie op de Synodus van Leiden, daartoe in alles specialijk aangesteld, dat hetgeen in Syn. Nat. tegen de Remonstrantsche leer en factie wel was besloten, ook wel en spoedig in het werk gesteld en uitgevoerd worde.

Daarenboven aangehoord hebbende het Rapport van de besognes des Syn. van Leiden, en volgens dezelve den 14 October laastleden mede nevens anderen gestaan over de onderteekening van zekere Formulieren des Syn. Nat. bij de Rectoren en zoo vervolgens.

Zijnde het vonnis van Arnoldus Gysteranus genoegzaam woordelijk het zelfde, alleen staat in het eerste: waarschuwende alle Gereformeerde Gemeenten en ledematen derzelve, zich van dezen Cornelius Gysteranus schandelijk leven, enz. en in het tweede: zich van dezen Arnoldus Gysteranus schandelijke leer enz., naarstiglijk te wachten.

Waren beide onderteekend uit naam en last der Classis van Gorcum, Ao. 1619 den 11 November.

GYSBERTUS VOETIUS, Praeses Classis.
JOHANNES SPILJARDUS, Scriba.

Uit

Uit de Acta van de Zuid-Hollandsche Synodus, gehouden binnen de stad Rotterdam, begonnen den 20sten en geëindigd den 30sten Julij 1621.

Gravamina ad Synodum Rotterodamensem gebragt.

5de.

Alzoo door de oogluiking der Officieren in de steden en dorpen, de uitgeleide Remonstrantsche Predikanten te stouter door het land loopen en prediken; of het niet goed ware aan de Ed Mog. Heeren Staten te verzoeken, dat de aangevangen reformatie over de Officieren moge voltrokken worden? gelijk ook mede, of de Huisvrouwen der uitgeleide Remonstrantsche Predikanten uit die steden en dorpen mogten met der woon vertrekken, daar hare mans gestaan hebben.

16de.

Alzoo de stoutheid der Remonstranten dagelijks grooter wordt, niet alleen met openlijke exercitien, maar ook met lasteren en schelden op de Religie en derzelver liefhebbers; of het niet noodig is, zulks geremonstreerd worde bij de Heeren Staten, om te worden geremedieerd.

19de.

Of het niet noodzakelijk is, dat de Acte van het deportement van Dirk Hermans publiekelijk in de kerk van Ter Goude afgelezen worde, alzoo de Remonstranten wel stoutelijk zeggen, dat hij geen afgezet Predikant is.

Finis Gravaminum.

Art.

Art. 9.

Concernerende het stellen van de Kerkelijke Historie in Syn. Leidensi verzocht van Ds. Latius, dewelke in Synodo Goudana tot adsistentie is bijgevoegd D. D. Thysius, daarin was mede, gelijk Deputaten Synodi verklaarden, niet gepresteerd, en zulks onder andere redenen, omdat de Classen in gebreke gebleven waren, om aan Ds. Latius daartoe stof te suppediteren en over te zenden, als het haar belast was; de Synodus evenwel verstaande, gelijk ook de andere Synodens verstaan hebben, dat dit een zeer dienstig en niet min een zeer noodig werk zoude wezen, voor de Kerken hier te lande, belast als nog de Classen, om met alle diligentie te verzamelen en bij een te stellen, al hetgeen dat bij haar zich heeft toegedragen, en waardig en oorbaar zijnde om der posteriteit bekend te maken, hetwelk zij zullen overzenden ad Deputatos Synodi, of anders ten allerlangste tegen de eerstkomende Synodus Zuidhollandiae gereed hebben en aldaar overleveren, en bij zoo ver eenige Classis haar devoir niet zoude mogen doen, zal dezelve Censuram Synodicam (de Synodale Censure) hebben te verwach ten.

Art. 18.

De schriften tegen de Remonstranten, waarvan gesproken wordt Art. 63, waren, gelijk D. D. Deputati verklaarden, nog niet gesteld, overmits men verstond, dat de Remonstranten hunne Confessie in drie talen, te weten in 't Latijn, Fransch en Nederduitsch lieten drukkèn, welke uitgekomen zijnde, zoude men dezelven benevens de andere hunner schriften met ééne moeite refuteren; blij.

blijvende als nog D. D. Deputaten belast, om hetzelve te bevorderen.

Art. 22.

Aangaande Casparus Barlaeus, Art 25, heeft Ds. Assessor de Vergadering gerapporteerd, dat zijn Ed. geadsisteerd met eenen Ouderling der kerke van Leiden, hem had aangesproken en vermaand om schuldbekenning te doen van zijne bittere en schandelijke schriften, en zich met de Kerke te verzoenen; waarop hij had geantwoord, dat hij in zijne schriften had gehandeld, of van eenige stukken der leer in verschil staande, aangaande dewelke hij het als nog hield met het gevoelen der Remonstranten; of aangaande de proceduren, waarin hij, alhoewel wat bitter mogt geschreven hebben, hem ware door gelijke contrarie bittere schriften oorzaak gegeven, en konde overzulks geene schuldbekentenis doen, noch ook zich zelven verzoenen of gemeenschap houden met zulke Kerken, die hunne medebroeders uit hunnen dienst, ja, uit den lande verdrijven en berooven van middelen om te leven.

De Synodus heeft hierop geresolveerd, dat men Barlaeus zal houden in denzelfden graad als andere kerkelijke personen van hunne diensten om het gevoelen der Remonstranten ontzet; doch verstaan uit het getuigenisse Fratrum Leidensium, dat hij had geteekend de Acte van stilstand, en zich vreedzaam was dragende, zonder eenige onrust te maken; heeft goedgevonden dat de kerk van Leiden bij alle mogelijke en gevoegelijke middelen zal arbeiden om hem, indien het doenlijk is, weder te winnen.

Art. 23.

Wat aangaat Petrus Bertius, Art. 26, hebben De-

Deputaten Syn. gerapporteerd, dat, op hun schriftelijk verzoek, de Dienaars des Goddelijken Woords van de Gereformeerde kerken te Parijs hem hadden aangesproken, en met verscheidene redenen verzochten te bewegen, om van zijne schandelijke en ergerlijke Apostasie af te staan, en tot den schoot der Kerke weder te keeren, doch dat hij zulke Christelijke vermaningen in den wind geslagen had en hardnekkig veracht, alles breeder blijkende bij de Missive en antwoord Pastorum Parisiensium aan de Synodus voorgelezen; was deswege de Kerk van Leiden genoodzaakt geweest met advijs Deputator. Synodi, tot zijne excommunicatie te komen, volgens de Resolutie Synodi Goudanae Art. 26 voorn. welke excommunicatie gedaan was op Paaschen laastleden bij de bediening des H. Avondmaals ten aanhoore der gansche Gemeente, en verklaart de Synodus hierin haren last volbragt te zijn.

Art. 24.

Belangende Ds. Petrus Cunaeus, Doctor en Prof. Juris, Art. 30, dezelve heeft op de aanspraak van Ds. Adsessor, geadsisteerd met Ds. Isaacus Junius en eenen Ouderling van Leiden, ten verzoeke Deputatorum Synodi aan hem gedaan, geantwoord, dat hij over de fouten in zijne gedrukte boeken bij hem geschreven, als hij nog jong was en geene professie der Religie gedaan had, met eenen scriptum publicum, eerstdaags uit te geven, den Synodus der Kerke satisfactie zoude doen, om welk voornemen en belofte Pastores Leidenses hem sullen vermanen.

Art. 25.

Concernerende Ds. Gerardus Vossius, gewesen Re-

Regent van het Theologische Collegie te Leiden, daarvan gesproken wordt Art. 92, hebben Deputaten Syn., als ook Ds. Assessor gerapporteerd, dat zij tot verscheidene malen in den Kerkeraad van Leiden, ten overstaan van eenen Gecommitteerde uit de Classis, met hem hadden gehandeld en hem vermaand, dat hij tot voldoening van de Kerken zoude onderteekenen de Canones Syn. Nat., of aanwijzen in wat punten hij zwarigheid zoude maken, om daarna te zien, van wat gewigte dezelve zouden mogen wezen; dan dat hij daarin zwarigheid makende, eindelijk hun had overgeleverd in geschrifte, zijn gevoelen over de 5 controverse punten, te voren overgezien bij de Theologische Faculteit te Leiden, die geoordeeld had, dat Ds. Vossius zich vrij verre afgezonderd had van de Remonstranten, en in het fundament met de Kerk overeen kwam. Dat alhoewel de Kerkeraad en de Theologische Faculteit wel verstonden, dat in hetzelve geschrift eenige dingen niet genoegzaam waren geëxprimeerd, ook Deputaten Synodi geen contentement in namen, nogtans, ingezien hij buiten Kerkelijke en Theologische Professie was, en beloofde tegen de Synodale Canones niet te zullen leeren, schrijven of voortplanten, maar den vrede der Kerke te behartigen, wenschende en hoopende in de leer van Gods genade, door dezelve meer en meer toe te nemen, en verstaan hadden dat men naar den aard der liefde, hem behoorde in de gemeenschap der Kerke te houden.

Het voorschreven geschrift gelezen en overwogen zijnde, verstond mede de Synodus, dat in hetzelve sommige dingen wat te twijfelachtig gesteld waren, zoo dat hij had behooren naar de voorn. vermaning de voorschr. Canones te onderteekenen; niet te min lieten, om redenen van te voren aangewezen, blijven bij het oordeel Deputa-

ta.

tatorum, der Kerke en der Theologische Faculteit.

Doch alzoo eenige Broeders verklaarden, dat bij hen in Ds. Vossii *Thesibus* en *Historia Pelagianismi* aangemerkt waren verscheidene andere punten, die tegen het gevoelen der Gereformeerden schenen te strijden, gaande buiten de 5 controverse punten, waarvan sommige in de Vergadering werden voorgelezen; zoo is goedgevonden, dat Ds. Balthazar Lydius en Ds. Henricus Arnoldi de voorn. *Theses* en *Historia Pelagianismi* zouden doorlezen, en alle zoodanige punten uit dezelven trekken, en dan met den eersten aan de Kerk van Leiden overzenden, die met de Theologische Faculteit en eenige uit de Classis, met hem zullen handelen, en hem afeischen nadere en ronde verklaring zoo van dezelven als ook van hetgeen in zijn voorn. schrift twijfelachtig schijnt gesteld te wezen.

Art. 28.

Jazon Byland, waarvan gehandeld wordt Art. 31 Syn. Nat. Goudanae, is, na gedane schuldbekentenis, van de Kerke van 's Hage tot een lidmaat opgenomen.

Zoo is ook Samuel Veltsius, waarvan Art. 101, eerst met de Classis en daarna met de Kerke van Leiden gereconcilieerd, in de Zuidhollandsche Classis, met believen des Synodus gerecommandeerd, om tot den kerkendienst gepromoveerd te worden.

Desgelijks is mede van de Synodus voor gerecommandeerd aangenomen Jacobus Ridderus, waarvan Art. 102.

Art. 29.

Is mede afgedaan de zwarigheid in de Classis van Gorkum, ontstaan over de beroeping van Johannes Ravensway, te *Cuilenburg*, waarvan Art. 84, overmits

mits zijne Genade, de Grave van Cuilenburg, door instructie Deputatorum Synodi en der Classis van Gorkum tot een formulier van beroeping, naar kerkelijke orde ingesteld, heeft gecondescendeerd Joh. Ravensway, ook aan de voorn. Classis, ten overstaan Deputatorum Synodi, in eene nadere conferentie, tot dien einde bijzonder aangesteld, over het miscontentement, dat zij over hem hadden, heeft satisfactie gedaan, en daarop tot een lidmaat derzelve Classis, met goedvinden der Broederen, is opgenomen.

Art. 30.

Johannes de Vries, geweżen Predikant *op de Stad*, onder de Classis van Voorn en Putten, tegenwoordig nog wonende te Nieuwkoop, en professie van de Chirurgie doende, blijft evenwel partijdig, naar het getuigenisse der Broederen van Woerden, niettegenstaande alle zoo particuliere als Classikale vermaningen, zich voegende bij de eerste en bitterste partijen der kerk; heeft daarom de Synodus geschreven aan de Classis van Woerden, dat dezelve nogmaals gemelde de Vries Christelijk waarschouwen, om van zoodanige bitterheid en partijschap af te laten, volgens de belofte die hij aan Deputaten Syn. gedaan heeft, of anders, dat de Synodus zal moeten bezien, door wat middelen zijne ongeruste en partijdige actien mogen worden gestild.

Art. 31.

Aangaande Johannes Stangerus hadden Deputaten niet gedaan, overmits zij daartoe niet waren versocht geweest, en zoude wel de Classis van Delft, volgens haren last Art. 21, met assistentie Deputatorum Syn. hun best gedaan hebben, om aan de Ed. Mog. Heeren Staten te verzoeken, dat hij mogte geconstringeerd wor-

worden, of de Synodale Canones te onderteekenen, of het schoolhouden te laten varen; dan alles considererende, hadden daartoe geen raad gezien, 't welk nog te beter was, overmits zijn crediet te Schipluiden zeer afneemt, en het volk aldaar zich weder in de kerk vervoegt; blijft dit voortaan de Classis van Delft, en tot deszelfs verzoek aan Deputaten Syn. belast.

Art. 32.

De 27ste Artikel gelezen zijnde, heeft Ds. Wachtmannus gerapporteerd, dat de kerk van Buuren Albertus Hutterus, gewezen Predikant aldaar, volgens den last in den voorn. Artikel hun gegeven, hadden geëxcommuniceerd.

Art. 33.

Belangende Johannes Narsius, gewezen Predikant te *Bommel*, Art. 32: van welke men verstaat, dat hij het land doorreist, overal strooijende en verkoopende boeken en schriften der Remonstranten, tot stijving en opruijing van de Remonstrantschgezinden, en nadeel van de Gereformeerde Kerk; hadden Deputaten Synodi volgens hunnen last geschreven aan Deputaten des Gelderache Synodus, om zijn deportement te bevorderen, doch was bij hun zulks onnoodig geacht, naardien hij zelf zijnen dienst had geresigneerd. Wat belangt de Acte van stilstand, die was bij hem nog niet geteekend, overmits men van de plaats van zijne residentie geene zekere kennis had; en alzoo eenige Broeders vermoeden dat hij te Rotterdam zich tegenwoordig onthield, zeide de Heer Burgemeester en Commissaris Bosman zulks den Achtbaren Magistraat onbekend te wezen, belovende van deszelfs

zelfs wege, bij aldien Hun Achtbare kunnen vernemen, dat Ds. Narsius, of iemand anders van de gedeporteerde Predikanten te Rotterdam waren wonende, die de Acte van stilstand niet hadden geteekend, dat zij dezelven zouden doen teekenen, of anders, in cas van weigering, naar behooren tegen hen procederen.

Art. 34.

Dirk Hermansz., Art. 107, gelijk Fratres Goudani getuigen, had nu de Acte van stilstand geteekend.

Volgen nu de Resolutien over de Gravamina.

Art. 39.

Gravamen 5 Dat men aanhoude bij Hun Ed. Mog. om de voltrekking over de aangevangene reformatie over de Officieren, oordeelt de Synodus geraden; en naardien de Broeders der Classis van Breda begeeren, dat men van hunnentwege zulks mede aan zijne Princelijke Excellentie verzoeke, overmits in de Classis van Breda vele Paapsgezinden tot Officieren, tot groot nadeel der Kerken, alrede zijn, en nog worden gevorderd, zoo zal men dezelve Broederen vermanen, wanneer zij zullen nadere en particuliere aanwijzinge gedaan hebben, de hand te bieden, en wordt dit aan Deput. Synodi belast.

Art. 40.

Gravamen 6. In het Visiteren zal worden achtervolgd zeker formulier, uit de Resolutie en Acte van verscheidene, zoo nationale als particuliere, Synodi voormaals getrokken en te zamen gesteld, en nu in de Vergadering voorgelezen.

Art.

Art 50.

Gravamen 16. Men zal aanspreken de Officieren, om te executeren de Placaten, die Hun Ed. Mog. daartegen specialijk hebben doen emaneren.

Art. 61.

Naardien ook de Professoren der H. Theologie en Regenten en Subregenten gehouden zijn te onderteekenen de Nederlandsche Confessie, Catechismus en Synodale Canones, volgens de Formulieren in de laatste Synodus gesteld, zoo zal ook de Kerk van Leiden de Professores Theologici, Regenten en Subregenten der Academie aldaar tot eenparige onderteekening als voren vermanen.

Volgt hier nu op

COPIE

Van de forme der Inspectie, over de gemeene Kerken te houden, volgens de Resolutien, beide van Generale en Particuliere Synoden van Zuid-Holland, waarvan gementioneerd wordt *Art.* 40. *Grav.* 6.

Alzoo de Inspectie der Kerken daartoe is dienende, dat de zuiverheid der leer en alle geregeldheid in de Gemeente Gods onderhouden worden, zoo zullen de Visitatores Classium

Ten eerste, de Predikatien van de Dienaren des Woords in hunne Classen frequenteren, en naarstig letten, of deselven met de onvervalschte leer des Goddelijken Woords,

Woords, bekentenis in de 37 Artikelen en den Christelijken Nederlandschen Catechismus overeenkomt.

Ten tweede zullen zij onderzoeken, of die manier van leeren die hij waarneemt, ook behelst onschriftmatige en vreemde termen; insgelijks ook van alle menschelijke fabelen, citatien van nieuwe scribenten en veelvuldig invoeren van Heidensche schriften vrij is. *Syn. Dord. Nat.*, *Art.* 38 *et* 39. *Middelb. Nat. part. Quaest.* 20. en:

Ten derde, of hij zijnen dienst bij de zijnen vlijtiglijk waarneemt, de gezonde leer beide in het openbaar en particulier beweert en voortplant, en den wedersprekenden den mond stopt, naarstig zijnde en gedurig leerende en onderzoekende de H. Schrift en gezonde Autheuren, om hetzelve voorspoediglijk in de vreeze des Heeren uit te voeren. *Dord. Part. Art.* 41.

Ten vierde, of hij de Catechismus leert en de H. Sacramenten naar de instellinge des Heeren en gebruik der Gereformeerde Kerken zonder eenige nieuwe ceremonien daarin te mengen bedient, en zulks alles ter behoorlijker tijd en plaatse. *Midd. Nat.* 41. *s' Hage Nat* 52. *Delft I:* 35. *Dord. I:* 35. *Dord. II:* 32. *Gouda I:* 48, 71. *Leid. I:* 4. *Hag. III:* 30 *Schiedam I:* 19.

Ten vijfde, of hij (A) de aankomelingen tot het Avondmaal in den grond des Geloofs onderzoekt; (B) de lidmaten voor de bediening des Avondmaals bezoekt; (C) de namen der communicanten; (D) gedoopten en (E) getrouwde lieden aanteekent; (F) de kranken bezoekt; (G) op de Armen acht neemt; (H) de scholen behartigd; (I) de kerkelijke bijeenkomsten waarneemt; (K) de Christelijke discipline met zijn kerkeraad in goede order betracht, en:

Ten zesde, of hij zijne gaven niet alleen met vlijtigheid in het studeren, maar ook met Godzaligheid oefent;

(L)

(L) zich van het frequenteren der herbergen (M) en het onnoodig absenteren van zijn kerk mijdet, (N) zich niet bemoeit met Politike zaken, (O) voornamelijk niet met verzoenen van doodslagers, (P) item, of hij eenige vreemde handel of trafieken, schadelijk zijnen dienst, onder zijn ambt vermengt, en (Q) zich in handel en wandel anders draagt, dan een vroom en getrouw Dienaar des Heeren schuldig is te dragen; en:

Ten laatste, dewijl de Ouderlingen en Diakonen den Dienaren des Woords gestelt zijn tot hulpe, zoo zal men ook onderzoeken (R) hoe dat hunne verkiezing geschied zij, en zij zich in hunne bediening en professie zoo wel in de leer als in leven gedragen; de (S) Ouderlingen, of zij ook, nevens de Dienaren, zorg dragen over de kudde des Heeren, goede orde waarnemen, arbeiden om alle ergernissen van de kerke des Heeren (zoo veel doendelijk zij) weg te nemen, de zwakken sterken, de gevallenen tot bekeering vermanen, de ongeregelde bestraffen, en daartoe trachten, om alle twist en oneenigheid onder de ledematen neder te leggen; (T) de kerkelijke bijeenkomste waarnemen, en in hunnen kerkeraad notitie van hunne kerkelijke zaken houden; (U) de Diaconen, of zij de Armen van hunne Gemeente met een bewogen gemoed bezorgen; en (W) behoorlijk rekening doen van de administratie der penningen bij hun ontvangen en uitgegeven.

De letters duiden aan de volgende Synodale Acten:

A. *Middelb. Nat. part.* 3, 113. *Dord. Nat.* 54, 64. B. *Dord. Nat.* 66 et 67. *Brielle* 1, 31. C. *Dord. Nat.* 24. D. *Hag. Nat.* 53. *Schiedam* 1, 20. E. *Hage* 1, 12. F. *Dord. Prov.* 53, 56. *part. quaest.* 8. G. *Syn. Embden* 45, *Dord. Nat.* 25. H. *Gouda* 1, 27. *Rott.* 3, 26. I. *Dord.*

K *Nat.*

Nat. p 9, 3. *Hag.* 2, 3. K. *Middelb. Nat.* 58 en *p. q.*, 40. *Hag. Nat.* 64. L. *Schoonhoven* 2, 39. M. *Brielle* 2, 40. N. *Dord. Nat* p. 4, 45. O. *Gouda* 1, 71. P. *Briel.* 1, 28. *Rotterd* 3, 38. Q. *Hag. Nat* 40. *Hag.* 2 *Art.* 2. R. *Mid delb. Nat. p. q.*, 82. S. *Dord. Nat* 73. T. *Dord. Nat.* 24. U. *Midd. Nat.* 1, *Hag. Nat.* 2, 3. W. *Dord. Nat.* 11.

Uit de Synodus gehouden te Gorinchem, A°. 1622.

Gravamina op de Synodus gebragt, waarop de Resolutien gevonden worden in de volgende Artikels op elk Gravamen.

Grav. 4.

Of het niet dienstig of noodig zij te concipieren een zeker Formulier voor zoodanige, die Praeparatoir geëxamineerd zijn, en magt ontvangen om te mogen prediken voor het volk, door hetwelk zij met onderteekening zouden verklaren, dat zij de leer, begrepen in de Confessie, Catechismus en Canones Synodi den Woorde Gods houden in alles conform, belovende dat zij de Gemeente niet zullen voordragen hetwelk daartegen zoude mogen strijden?

Grav. 11.

Of men niet dient te letten op de Confessie der Remonstranten, die onlangs in druk is uitgegaan; en bij velen, zoo Predikanten als Lidmaten, in handen is.

Grav. 21.

Dewijl in de voorg. Synodus geresolveerd is, dat de afgezette Remonstrantsche Predikanten, die weigerig blijven den Catechismus, de Confessie en de Can. Syn. Nat. te

te onderteekenen, en evenwel school houden, uit dezelve zullen worden geweerd, en hetzelve tot groot nadeel der kerken, tot nog toe in eenige plaatsen, niet heeft kunnen worden geremedieerd, wordt gevraagd, hoe zulks best zal worden gepractiseerd?

Grav. 25.

Alzoo men nu langen tijd patientie gebruikt heeft, over de Remonstranten die in hunne afwijking hardnekkig voortvaren, en zich betoonen roepers en lasteraars te zijn, of men niet van nu voortaan behoorde met zulken kerkelijk te procederen?

Resolutie der Synodus.

Art. 9.

Is aan de Synodus geëxhibeerd eene schriftelijke Deductie van den kerkeraad van Schipluiden, daarin aangewezen wordt, dat door de schoolhouding en ommegang van Johannes Stangerus, de jeugd aldaar werd vergiftigd, en aan de kerk zeer groote afbreuk gedaan, verzoekende overzulks, dat de Synodus gelieve zulke orde te stellen, dat Stangerus uit zijn school geweerd, of ten minste wat naauwer geconstringeerd mogte worden.

De Synodus alles overwogen hebbende, heeft goedgevonden dat Deputaten Synodi, aan de Classis van Delft zullen de hand bieden, en gezamenlijk aanhouden bij de Ed. Mog. Heeren Staten, dat al zulke inconvenientie moge worden geweerd.

Art. 11.

De Broeders der Classis van Leiden hebben gerapporteerd,

teerd, dat de Kerk van Leiden, volgens den last haar Art. 61 opgelegd, de D. D. Professores der H. Theologie, en de Regenten met de Sub-Regenten, van het Theologische Collegie in de Universiteit van Leiden hadden aangesproken, en tot teekening van de Formulieren der Eenigheid in de leer vermaand, en dat zij al het hunne hadden verklaard, daartoe bereid en gewillig te zijn, niettegenstaande dat zij meest alle de voorn. formulieren voor dezen hadden geteekend; hebben ook voorgelezen een schriftelijk antwoord van voorn. Professoren, waarin zij verklaarden, dat zij de leer in de voorn. Formulieren begrepen, in alles Gods Woord houden conform, en derhalve geresolveerd zijn dezelve voor te staan en bij alle gelegenheid te doceren, en het contrarie van die te wederleggen; dat zij ook ten dien einde alle die Formulieren in een boek hebben doen binden, en tot onderhouding van de zuiverheid van de leer, en eenstemmigheid met de kerken dezer Provintie onderteekend; welk boek en onderteekening in de Archiven van hunne Faculteit zal worden bewaard, om een ieder, zulks wettelijk verzoekende, daarvan contentement te doen.

Doch alzoo het Formulier van onderteekening, in de laatste Syn. Nat. beraamd, mede vervat belofte van subjectie aan de Syn. Prov.; en de Ed. Mog. Heeren Staten van Holland en Westvriesland, den Professoren voornoemd hadden ter hand gesteld zekere andere Acte, om zich na den inhoud van die te reguleren, die bij de Achtbare Heeren Commissarissen is voorgelezen, dat zij met goedvinden van de Heeren Curatoren bij provisie hadden geteekend op een Formulier in substantie al hetzelve bevattende, uitgenomen de voorn. subjectie (welk formulier mede van de Heeren Commissarissen is gelezen), tot dat op de correspondentie van de Theologische Fa-

cul-

culteit met de respective Synoden van Zuid- en Noord-Holland, in de voorn. Acte van de Heeren Staten gemeld, onder goedvinden van dezelve, nader zal zijn gelet, over welk goedvinden de Professoren voorn. zullen vermaand worden, dat zij zelven zouden ontwerpen en voorslaan een voet of manier van correspondentie, die daarna de Classen van Zuid- en Noord-Holland overgezonden zal worden en derzelver advies en goedvinden daarover verstaan hebbende daarna bij de respective Synoden met goedvinden der Ed. Mog. Heeren Staten en Curatoren verder aan deze zaak gedacht mogte worden als tot de meeste stichting der kerken zal bevonden worden te behooren; mits dat de Synodus verstaat buiten twijfel te zijn, dat de Professoren voorn., aangaande het stuk der leere, aan het oordeel der Synodus, volgens de order der kerke zullen zijn en behooren te blijven; en aangaande deze hunne onderteekening, met dezelve was de Synodus nog niet vergenoegd, alzoo dezelve nog niet was gedaan conform de resolutie Syn. Nat., welke de Syn. verstaat mogte moeten geschieden.

Art. 12.

Ds. Balthazar Lydius en Ds. Henricus Arnoldi, blijven als nog belast om Ds. Vossius *Theses* en *Historia Pelagianismi* te doorlezen en daaruit aan te teekenen alle punten die tegen het gevoelen der Gereform. kerken schijnen te strijden, gaande boven de 5 gecontroverteerde Artikelen, welke dan met den eersten aan de Kerk van Leiden zullen toegezonden worden, opdat dezelve met de Theologische Faculteit, en eene uit de Classis Ds. Vossius daarover aanspreken, uitwijzende het 25 Art Synodi Rotterd.

Art.

Art. 13.

De Vergadering resumeerde de Resolutie in de voorg. Synodus op het maken van eene Kerkelijke Historie genomen, heeft voor goed ingezien, dat er tot dienst der Kerke twee Historien zouden gesteld worden; de eene van het beginsel der Reformatie af, tot nu toe; de andere alleen van de onrusten door de Remonstranten eenige jaren herwaarts verwekt. Zoo veel de *eerste* belangt, alzoo dezelve de Kerken van alle de Geünieerde Provintien in het gemeen raakt, oordeelt de Synodus dat men die zaak met dezelve kerk zal communiceren; aangaande het *tweede*, wordt raadzaam geacht, dat dezelve compendiose zal ingesteld worden en zoo haast het doenlijk is in het licht gebragt, waartoe wederom verzocht zal worden, Ds. Latius; doch bijaldien zijn Eerw., gelijk men bezorgd is, zulks niet zoude gelieven te aanvaarden, zoo is met pluraliteit van stemmen in zijne plaats gesurrogeerd Ds. Festus Hommius, denwelken ten dien einde zullen worden van de Deputaten Synodi alle Notulen en Documenten onder hun berustende bezorgd.

Art. 21.

Wat belangt het stellen van een Formulier voor zoodanigen, die praeparatoir zijn geëxamineerd, om door onderteekening deszelven te verklaren, dat zij de leer, begrepen in de Confessie, den Catechismus en in de Canones Syn. Nat., den Woorde Gods conform erkennen te zijn, oordeelt de Synodus dat zulks niet ondienstig kan wezen, en zal daartoe gebruikt worden hetzelve formulier, hetwelk de Predikanten onderteekenen, alleenlijk *mutatis mutandis*, in dezer voege:

Wij

» Wij onderschreven N. N. Proponenten toegelaten tot » de openbare predikatien voor de Gemeente, verklaren » opregtiglijk in goede conscientie voor den Heere met » deze onze onderteekening, dat wij van harten gevoelen » en gelooven, dat alle artikelen en stukken der leer, in » deze Confessie en den Catechismus der Nederlandsche » Gereformeerde Kerken begrepen, mitsgaders de ver- » klaring over eenige punten derzelven in Syn. Nat. 1619 » te Dordrecht ingesteld, in alles met Gods Woord » overeenkomen, en dat wij alle dwalingen daartegen » strijdende ende namelijk, die in de voorn. Synodus » gecondemneerd zijn, verwerpen.

» Belovende derhalve, dat wij tegen dezelve leer noch » openlijk, noch in het bijzonder, noch directelijk, noch » indirectelijk iets zullen leeren of voorstellen.

» En indien het zoude mogen gebeuren, dat wij na » dezen eenig bedenken tegen de voorn. leer of eenig » punt derzelve zouden mogen krijgen, dat wij hetzelve » noch openlijk, noch heimelijk zullen leeren of drijven, » maar deze Classis, onder welke wij praeparatoir zijn » geëxamineert, volkomenlijk openbaren, en ons in dezen » alleen aan het oordeel en de censure der Classis on- » derwerpen zullen."

Art. 26.

Alzoo de Confessie der Remonstranten, allen luiden nog in handen en het te bezorgen is, dat door den valschen glimp derzelve sommige eenvoudige luiden zouden mogen verlokt worden, acht de Synodus noodig, dat dezelve worde gerefuteerd; zullen overzulks Deputaten Synodi schrijven aan de Theologische Faculteit te Leiden, volgens den 18den Artikel Synodi Rotterd en 63ste Syn. Gou.

Goudanae, inhoudende, dat dezelve met den allereersten, de refutatie van de voornoemde Confessie bij de hand willen nemen.

Art. 33.

Dewijl in de voorg. Synod. geresolveerd is, dat de afgezette Remonstrantsche Predikanten, die weigerig blijven den Catechismus, de Confessie, en de Canones Syn. Nat. te onderteekenen, en evenwel school houden, uit dezelven zouden worden geweerd, en dat nogtans hetzelve tot groot nadeel in eenige plaatsen, tot nog toe niet is geremedieerd; zoo vindt de Synodus goed, dat men eerst niet alleen zal aanhouden bij de Heeren Magistraten, ter plaatsen daar zulks geschied, dat dezelven gelieven volgens de Resolutie Syn. Nat., den zoodanige het schoolhouden te ontzeggen, en in zoo verre dat niet wil vallen, dat men dan met hulp Deputatorum Synod. zulks verzoeken zal aan de Ed. Mog. Heeren Staten.

Art. 44.

Alzoo Adriaan Symonsz., een afgezet en uitgeleid Remonstrantsch Predikant, zich nader bedacht hebbende, niet alleen onderteekend heeft de Acte van stilstand, maar ook de Formuliere van eenigheid, als conform den Woorde Godes, dragende zich geheel stil, en doende goede vruchten bij de Remonstranten, om die weder tot de kerk te brengen.

Zoo is het dat de Synodus, met groote vreugd zulks verstaande, denzelven Adriaan Symonsz. op zijn verzoek wederom toelaat tot de gemeenschap des H. Avondmaals, mits conditie dat hij zijne schuldbekentenis zal

doen

doen voor de Classis van Rotterdam, en dat dezelve zal bekend gemaakt worden zoo in de kerk van Rotterdam als ook van Charlois, daar hij te voren het Predikampt bediend heeft.

Uit de Brielsche Synodus, gehouden 1623.

Gravamina op de Synodus Brielana gebragt.

Grav. 2.

Of niet een eenparige voet behoort gedetermineerd te worden over de reconciliatie der Remonstrantsche Predikanten, naar welke zij, lidmaten en Leeraars, zouden aan te nemen zijn? En alzoo in eenige Remonstrantsche Predikanten, die van hunnen dienst zijn afgezet, dagelijks hoe langer hoe meer eene groote verbitterdheid en haat tot de ware Religie wordt gespeurd en men ook vele vreemde proceduren, strekkende tot nadeel der landen en plaatsen, daar zij hunne residentie zijn houdende, nu eenmaal lang genoeg met dezelve gepatienteerd heeft, of niet goed ware tegen dezelven te procederen, met de kerkelijke discipline, zelfs tot de excomunicatie toe?

Grav. 15.

Alzoo Ds. Vossius, door zijne *Historia Pelagianismi*, groote en openbare ergernissen aan de Kerken heeft gegeven, en daarvan tot nog toe geene satisfactie heeft gedaan, en men dagelijks met droefheid vernam, dat andere uitheemsche kerken zich daaraan ergeren, verwonderd zijnde dat zoodanig scriptum niet wordt gerefuteerd publico scripto, of van Vossius niet wordt wederroepen.

Dat

Dat ook de Remonstranten in hun *scriptum Synodicum* ad. *Art.* 5, pag. 343. zich beroepende op dit scriptum Vossii, als bevattende hun gevoelen, of niet noodig zij, dat men aan Vossius oplegge, publico scripto deze historie te condemneren in alles, wat de vijf Artikelen der Remonstranten betreft, en andere doolingen daar buiten gaande?

En indien Vossius weigerig is, of men niet behoort iemand te ordonneren, die nomine Ecclesiarum Reformatarum, dit boek kortelijk wederlegge en de Kerk daarvan zuivere?

Volgen nu ook de Gravamina Synodi Gelriae om met de Synodus Zuid-Hollandiae te communiceren. En deze Gravamina worden hierna gevonden; hierop, na *Finis Gravaminum*, leest men:

Formula Correspondentiae inter Professores. Theologiae et Ecclesiarum Pastores.

Modus, quo id cum minimo incommodo, et maximo fructu fieri censemus, salvo meliori judicio, hic a nobis proponitur.

1°. Ut ex facultate Theologica saltem duo Professores Theologiae, qui mutuis suffragiis se juvare possunt, singulis Synodis particularibus intersint, et is locus a Synodo iis adsignetur, qui ipsorum vocationi conveniat.

2°. Etsi in Synodis Nationalibus eodem plane, quo caeteri pastores suffragiorum jure comparuerint, et Synodus Dordracena in *Art.* 58 expresse statuerit, ut, quando Synodus eo loco congregatur ubi

ubi Academia est, omnes Professores Theologiae ad eam vocentur, ut unus ex iis nomine omnium suffragium ferat, nos tamen lubenter arbitrio Synodorum hujus Provintiae permittimus, an nos in Synodis illis comparere malint eo jure et modo, quo deputati aliarum Synodorum illis intersint.

3°. Nempe ut nec Praesidum nec Adsessorum, nec Scribarum munere fungantur, et quando de regimine Ecclesiastico, aut vocatione Pastorum in hypothesi, item de disciplinae ad certas personas adplicatione agitur, deliberativi tantum suffragii jus obtineant, quando autem de doctrina aut ejus adplicatione sermo est, aut de disciplinae forma in genere, eodem quo caeteri pastores jure, suffragium ferant, quia puritatis doctrinae conservatio iis peculiariter commendatur. *Art.* 13. *Syn. Nat. Midd.* et *Art.* 16. *Syn. Hag.*

4°. Quo autem Professores maturiora judicia in Synodum adferre possint, omnino consultum existimamus, ut gravamina Ecclesiarum ante Synodi celebrationem ad ipsorum quoque coetum transmittantur, ut vicissim, si quid forte Professoribus occurrat, ipsis quoque integrum sit, illud ad Synodi deputatos transmittere, ut id deinde cum reliquis gravaminibus ipsis et Classibus, ad futuram Synodum praeparatoriis, aut saltem Synodo communicetur.

5°. Denique ut potestas seu auctoritas nulla in facultatem nostram usurpetur, quae minuant auctoritatem Ill. D. D. Ordinum hujus Provintiae, aut inspectionem Nobil. D. D. Curatorum in eandem facultatem, cum de eorum jure nobis cedere non liceat, nec etiam quod praejudicet libertati atque auctori-

ritati, quae omnibus Academiis reformatis a piis Principibus et Magistratibus semper concessa fuit.

De Gravamina door de Synodus Gelriae gecommuniceerd aan de Synodus van Zuidholland, waren de drie navolgende:

Grav. I.

Het eerste was, op welke wijze de afgedwaalde, en afgezette Remonstrantsche Predikanten, stichtelijkst en zekerlijkst voor de kerk, wederom tot de gemeenschap der kerken, als lidmaten zouden mogen aangenomen worden, dat is:

1°. Of het niet noodig zij, dat zij alvorens, eenen merkelijken tijd, door 't naarstig frequenteren der Predikatien en stichtelijk comportement laten blijken, dat zij tot de gemeenschap der kerke ernstig en hartelijk genegen zijn, en hoe lang dat deze beproeving duren zal?

2°. Welke schuldbekentenis dat zij doen zullen?

3°. Of degenen, die lasterlijke boeken en schriften tegen de leer der waarheid hebben uitgegeven, dezelven alvorens behooren te refuteren, of ten minste te revoceren?

4°. Op welke plaats hunne aanneminge of reconciliatie behoort te geschieden? of, daar zij te voren wettig hebben gediend en van hunnen dienste zijn gedeporteerd, of zelfs gescheiden? of ter plaatse, daar zij naderhand onwettig ingekomen zijn, en de Gemeente beroerd hebben?

Grav.

Grav. 2.

Het tweede, of dezelve, met de kerk verzoend zijnde, en tot Ledematen aangenomen, allen te zamen zonder eenig onderscheid tot den kerkdienst beroepelijk zullen gesteld worden, dat is:

1°. Of degenen, die kennis en wetenschap gehad hebben van den gruwelijken en moorddadigen aanslag, onlangs 7 Februarij 1623, op den persoon van zijne Prinselijke Doorluchtigheid voorgenomen, of tot redres der Arminiaansche zaken door dadelijkheden hebben geresolveerd, als ook diegenen, die deze maxime sustineren, dat het een particulier persoon geoorloofd zij, eenen Prins, een Tyran zijnde, te dooden, nimmermeer tot het H. Predikampt zullen toegelaten worden?

2°. Of degenen, die na hun deportement en onderteekening van de Acte van stilstand, binnen 's lands gepredikt hebben, ook beroepelijk zullen worden verklaard.

Grav. 3.

Het derde, op welke wijze degenen, die beroepelijk gesteld worden, tot den kerkendienst zullen toegelaten worden, dat is:

1°. Hoe lang zij beproefd zullen worden, na dat zij tot lidmaten der kerke zijn aangenomen?

2°. Alzoo de Syn. Nat., in hare sententie, onderscheid maakt tusschen Clamanten, en die zich zedig hebben gedragen, staat te letten, hoedanig dit onderscheid in de beroeping van den eenen en den anderen zal wezen?

3°.

3°. Wat de een en ander zullen moeten praesteren, als zij beroepelijk verklaard worden, en hoedanige satisfactie zij zullen moeten doen, als zij tot den kerkendienst zullen worden geadmitteerd?

4°. Of zij in dezelfde kerk zullen mogen bevorderd worden, die zij te voren hebben beroerd?

5°. Of niet degenen, die lasterlijke boeken, tafereelen of andere schriften hebben geschreven, overgezet, lasterlijke praefatien en adnotatien gemaakt, of dezelve gedistribueerd hebben en Gods kerke daar mede bedroefd, dezelve eerst behooren *publico scripto* te refuteren en te retracteren.

Resolutien der Synodus.

Art. 9.

Aangaande de correspondentie der Professores Theologiae met de Synoden van Zuid- en Noordholland, waarvan een voorslag gewacht is sedert de laatste Synodus, wordt nu verstaan uit het rapport Deputatorum Synodi, en het schriftelijk ontwerp der H. H. Professoren aan alle Classen rond gezonden: dat de gemelde Professoren de maniere van correspondentie stellen in het compareren op de Synodale Vergadering.

Doch de Synodus verstond, dat de voorslag niet aanneemelijk was, dewijl die gepresenteerde comparitie is buiten kerkenordening. — Daarenboven kunnen broeders niet verstaan, waartoe dit nuttig zijn zou, daar gesteld wordt dat de Synodus geene magt heeft over de Theologische Faculteit.

En is goedgevonden door Deputaten van Zuid- en Noordholland, conjunctim de Professoren te vermanen, om aan de goede intentie der Synodus te voldoen, en niet

niet langer te weigeren het Formulier, ten overstaan zelfs van de Professoren dezer Provintie aldaar gesteld, te onderteekenen, volgens het exempel der Professoren in andere Provintien, die hierover niet gedifficulteerd hebben.

Art. 10.

Balthasar Lydius, en Henricus Arnoldi, gelast zijnde van de laatste Synodus, om door te lezen de *Historia Pelagianismi* Gerardi Vossii, en daaruit zekere extracten te stellen, hebben eenige derzelven den Synodus toegezonden, en benevens die ook zekere brieven den Synodus geadviseerd, waarop in deze handelingen met Vossius meest te letten stond. Welke extracten en schriften, in handen van de Broederen te Leiden gesteld zijn, met belofte, dat indien de voorschrevene Broederen, diergelijke extracten en adnotatien meer voorkwamen, zij dezelven aan de Kerk van Leiden zullen oversturen, ten einde dezelve met den eerste, volgens den last der Synodus, ten overstaan der Classis en der Theologische Faculteit mogen handelen met Vossius, ten einde hem tot schriftelijke revocatien van hetgeen ergerlijk in zijn boek is, te induceren, en dat ten langste, binnen den tijd van zes maanden, van nu aan beginnende, binnen welken tijd indien hij de meening des Synodus niet zal volbragt hebben, zullen dan dit boek bij de hand nemen Balth. Lydius, en Henr. Arnoldi, en dezelven binnen den tijd van zes maanden, zoo het mogelijk is, vaardig hebben.

Art. 11.

Van het schrijven van *twee Kerkelijke Historien*, waarvan

van aan Deputaten in last was gegeven, *Art.* 13. *Syn. Gorc.*, rapporteerden Deputaten, dat de *eene*, die zoude beginnen van de eerste reformatie hier te land, naar het advies van eenige Heeren uit andere Provintien, niet wel tot dienste der landen zouden kunnen uitgegeven worden, alzoo daarin verscheidene zaken moeten worden opgehaald, die nu veel beter met stilzwijgen dienen vergeten te blijven.

Aangaande *de andere*, beginnende met de troubelen der Arminiaansche factie, dat Ds. Latius, die daartoe verzocht is, zich excuseerde, en volgens dien Ds. Festus Hommius met dezen last bezwaard blijft; dewelke de noodzakelijkheid van dit werk inziende, te meer, alzoo de Remonstranten onlangs met een groot boek gerefuteerd hebben de voorreden, gesteld voor de Acta Syn. Nat., verklaart zijn arbeid te zullen besteden, bijaldien de respective Classen niet verzuimen hare stukken en documenten hiertoe noodig, door handen van de Deputaten over te zenden, gelijk ook te bestellen alle de gedrukte boeken gedurende deze troubelen aan wederzijde uitgegeven en het Hunne Ed. Mog. gelieve de noodige kosten te verstrekken.

Waarop Deputaten gelast worden de noodwendigheid deszelven werks aan Hun Ed. Mog. te remonstreren, en alle Classen en kerken vermaand hare stukken en papieren over te zenden.

Art. 19.

Volgens Art. 19 hujus Synodi, is aan de Theologische Faculteit te Leijden verzoek gedaan, om te refuteren de Confessie der Remonstranten, doch daarop door gemelde Professoren geantwoord, dat alhoewel zij bereid waren zulks

zulks te doen, nogtans daarin niet wel kunnen treden, zonder Hunne Ed. Mog. en het advies der Noordhollandsche Synodus hiertoe te hebben; zullende Deputaten, verstaan hebbende de verzochte adviesen der Heeren Professoren, van wege deze Synodus verzoeken als voren, om zoo haast als het mogelijk is eene succincte censure tot waarschuwinge van vele ingezetenen dezer Provintie te vervaardigen.

Art. 27.

Naar het 27ste Art. Alzoo door het schoolhouden van Stangerus, gewezen Remonstrantsch Predikant te *Schipluiden*, veel onrust was ontstaan, zijn Deputaten gelast te arbeiden, dat daarin mogte worden voorzien, en dewijl men verstaat, dat er goede hoop is, dat de Placaten van Hunne Ed. Mog. den Remonstr. gewezene Predikanten zouden interdiceren, niet te mogen wonen in die plaatsen, daar zij te voren gediend hebben, dat Deputaten zulks mede Hunne Ed. Mog. indachtig maken.

Art. 31.

Op het 2de Gravamen, het 1ste lid, van deze Synodus, waarin gevraagd wordt, hoe men handelen zal met Remonstrantsche Predikanten, die met de Kerk begeeren verzoend te zijn, en met een op de drie onderscheidene Gravamina van de Deputaten der Geldersche Synodus, onlangs onzen Deputaten behandigd, en alzoo aan alle Classen uitgeschreven, is, volgens de instructien der Classen en het eenparig gevoelen der Broederen, geresolveerd als volgt:

Op het 1ste Gravamen Deputatorum Synodi Gelriae.

De afgezette Remonstrantsche Predikanten zullen zekerlijkst en stichtelijkst voor de kerken, als lidmaten der Kerke wederom aangenomen worden:

1°. Wanneer zij alvorens een merkelijken tijd, staande onder de directie des Kerkeraads en Classis, door naarstig frequenteren der Predikatien en stichtelijk comportement zullen hebben laten blijken, dat zij tot de gemeenschap met de Kerke ernstig en hartelijk genegen zijn.

2°. Wanneer zij openbare schuldbekenning voor de Gemeente zullen gedaan hebben van hunne valsche en onstichtelijke leer, kwade proceduren en mishandelingen tegen de kerken, en voorts hun ongeregeld leven, iegelijk naar zijne gelegenheid, over allen dezen de Kerk en Classis, van hem geoffenseerd, satisfactie gedaan.

3°. En degenen die tegen de leer der waarheid of der kerke eenige boeken, notatien, praefatien, gedichten, etc. hebben gemaakt, overgeleverd of doen herdrukken of distribueren, dezelve eerst in openen druk zullen hebben wederlegd of gerevoceerd.

4°. Hunne aanneming en reconciliatie zal als dan geschieden ter plaatse daar zij zulks aangeven, mits dat dezelve reconciliatie zal afgeleverd worden in alle kerken, daar zij te voren, Remonstranten zijnde, gestaan, of merkelijke ergernisse aangerigt hebben. En

5°. Dit alles zal beleid worden voor den Kerkeraad en de Classis, ten overstaan van Deputaten Synodi.

Op

Op het 2de Gravamen Deputatorum Synodi Gelriae.

Aangaande de Remonstrantsche Predikanten, die na hun deportement en de onderteekening van de Acte van Obedientie binnen 's lands gepredikt hebben, of die kennis gehad hebben van den gruwelijken en moorddadigen aanslag, onlangs op den persoon van zijne Princelijke Doorluchtigheid voorgenomen, of tot redres der Arminiaansche of Remonstrantsche zaken, door dadelijkheden hebben geresolveerd, als ook degenen die deze maxime sustineren, dat het een particulier persoon geoorloofd is eenen Prins, een tiran zijnde, te dooden; wordt verstaan dat geen van beiden (genomen, zij volgens de bovengemelde Artikelen op het 1ste Gravamen met de Kerke gereconcilieerd waren) ooit tot den kerkedienst wederom zullen beroepelijk gesteld worden; zijnde de eerste meineedig, en de tweede vadermoorders, en volgens dien, politice infaam.

Op het 3de Gravamen Deputatorum Synodi Gelriae.

Degenen die, met de Kerk behoorlijk verzoend zijnde, wederom zouden mogen beroepelijk gesteld worden, zullen:

1°. Nu als lidmaten der Kerke in eene van de kerken eenen geruimen tijd beproefd worden, doch met onderscheid: degenen die iets tegen onze leer of kerk geschreven, uitgegeven of gedistribueerd hebben, of anders schriftelijk of mondelijk, hetzij in publieke predikatiën of particuliere mondelijke samensprekingen de leer der waarheid gelaste-

hebben, of met eenige exorbitante proceduren de kerk bedroefd hebben, zullen twee volle jaren beproefd worden.

En andere, die tegen de leer niet geschreven hebben, noch op eenigerlei maniere die gelasterd, zullen één jaar beproefd worden; en zoo de een of ander in deze beproeving behoorlijk naar het oordeel der Kerken, Classis en Deputaten Syn zich zullen hebben gedragen, dat zij alsdan met schriftelijke Acte zullen beroepelijk verklaard worden.

2°. Zullen tot satisfactie, gedurende den tijd hunner beproeving, allerwege de zuiverheid der leer en godzaligheid des levens zoo behartigen en bevlijtigen, dat zij door hun goed exempel en vermaningen zoo veel in hun is, wederom te regt te brengen, die van hen en anderen te voren verleid zijn.

3°. En ook simpelijk en sinceerlijk teekenen de Confessie, Catechismus en Canones Syn. Nat. volgens het formulier, hetwelk de Predikanten en Proponenten onderteekenen, zonder eenige exceptie, reserve, interpretatie, additie, mutatis tantum mutandis.

4°. Voorder, zoo het de Classis met de Deputaten Synodi goedvinden, zullen zij zich op nieuw aan een Theologisch examen onderwerpen.

5°. En indien zij dan, na deze gepraesteerde conditie, met expresse Acte en getuigenis beroepelijk gesteld zijnde, ergens mogten wettig beroepen worden, dat zij alsdan, gelijk andere Kerkendienaars, in hunnen dienst geconfirmeerd worden.

6°. Daarop nogtans wel lettende, dat zij niet beroepen of bevorderd worden tot zoodanige plaatsen, daar zij te voren de gemoederen der toehoorders door hun-

hunne kwade leer en proceduren ontrust en van zich vervreemd hebben, ten ware zulks de Synodale Vergadering in eenig particulier geval anders kwame te oordeelen.

Dit alles op deze voorgestelde Gravamina Deputatorum Gelriae is hier alzoo bij provisie beraamd, om dit door de Depp. met de Depp. van andere Synoden op eenen eenparigen voet te hebben, aan welken dit zoude worden gecommuniceerd.

Art. 32.

Op het 2de lid van 't 2de Gravamen der Zuidhollandsche Classen wordt verstaan, dat tegen de Remonstrantsche Predikanten, *hier nog in 't land wonende* en haar hardnekkiglijk betoonende, de respective Kerken met de Classen en Deputaten Synodi, zullen volgens de trappen der Christelijke discipline procederen.

Aangaande de *uitgebannen Remonstranten* daarvan is geresolveerd, Gouda 1620, § 8 ad. Art. 6.

Particularia.

Art. 49.

De Classis van Woerden vragende, hoe zij doen zal met JOH. DE VRIES, Remonstrantsch gewezen Predikant, is deze zaak gesteld in handen Deputatorum Synodi en der Classis, om daarin te doen volgens de order Art. 31 hierboven beraamd.

Art. 50.

De Broeders van Rotterdam vragen:

1°. Hoe zij handelen zullen met ADRIAAN SYMONSZ, gewezen Remonstrantsch Predikant, die nu eenigen tijd,

tijd met de Kerk is verzoend geweest? Antwoord: Als voren Art praecedenti.

2°. Wat men houden zal van den Doop, bediend bij de afgezette Remonstrantsche Predikanten? Dat men dien niet en zal vernieuwen of herdoen, volgens de Resolutie Syn. Nat. Dord. A°. 1619. Ses. 162. 16 Mai.

Uit de Synodus, gehouden in 's Gravenhage 1624.

Art 11.

In het 11de Artikel wordt gemeld van de beschrijving eener Kerkelijke Historie, beginnende van de troubelen der Arminiaansche factie; is van Ds. Festus Hommius, welke dezelve op zich genomen had, verzocht om aan zijn Eerw. de goede hand te bieden, en hem daartoe in staat te stellen, en vooral door toe te zenden, geauthoriseerde aanteekeningen uit de respective Classen nopens het voorgevallene, alsmede het overlijden van eenige notabele Kerkedienaren.

Art. 19.

Art. 19 maakt de Synodus gewag van de Refutatie der Remonstrantsche Confessie door de Theologische Faculteit te Leiden, hebbende de Professoren dit werk op zich genomen, en beloofd daarmede ten eerste te zullen beginnen.

Art. 26

Deputati Synodi hebbende tot nog toe niet kunnen uitrigten om Joh. Stangerus uit den schooldienst te

Schip-

Schipluiden te weren, blijvende nog belast, om zoo veel mogelijk is daartoe te arbeiden.

Art. 28.

Art. 28 behelst de Reconciliatie der Remonstrantsche Predikanten in dezer voege:

Deputaten Synodi hebben gerapporteerd, dat zij, volgens hunnen last, hadden geschreven aan alle particuliere Synoden, om hare Deputaten te zenden in 's Gravenhage tegen den 18e September laatstleden, om eenen eenparigen voet te beramen van de Reconciliatie der wederkeerende Remonstrantsche Predikanten, mitsgaders hunne opneming en bevordering tot den kerkedienst, waarover in de voorschr. Syn. Art 31 was gebesoigneerd en geresolveerd; en zijn ten voorschr dage en plaatse verschenen de Gedeputeerden van alle de Synoden, behalve Noord-Holland, Friesland, Groningen en Drenthe, en is het verhandelde der Vergadering gesteld in geschrifte, luidende als volgt:

» In het resumeren van de Provisionele Resolutie van » de Synoden van Gelderland, Zuidholland en Utrecht, » over de wederaanneming der Remonstranten, is het 1e » lid derzelve, sprekende van de beproeving derzelven » voor eenen tijd lang, eer zij tot ledematen der kerke » worden aangenomen, hoog noodig geacht en geoor» deeld."

» Het tweede lid aangaande, waarin de Synoden eischen » schuldbekenning openbaarlijk van de gewezene Remon» stranten, eer zij tot lidmaten der kerke wederom wor» den aangenomen, is, na eenige debatten over het woord » *openbare*, verstaan, dat zonder eenige praejudicie van » proceduren, met sommige Remonstranten alrede gehou» den, in toekomende tijden de openbare schuldbeken-

te-

» tenis van de meeste Remonstranten behoort te geschie-
» den, in absentie van den persoon, door publicatie
» van zekere Acte, hebbende alvorens zijne schuld be-
» kend voor den Kerkeraad en de Classis, ten overstaan
» Deputatorum Synodi."

» Doch de openbare schuldbekenning van de Claman-
» ten en hevige Drijvers der nieuwigheden, zal geschie-
» den door publicatie van de Acte in hunne tegenwoor-
» digheid, welverstaande, in zulke kerken, die de
» gewoonte hebben alzoo te handelen met andere grove
» en enorme zondaars; de andere kerken, die deze open-
» bare schuldbekenning in geen gebruik hebben, zullen
» handelen mogen naar gelegenheid van personen en za-
» ken."

» Nopens de revocatie der geschrevene boeken, tafe-
» relen, annotatien, predikatien etc., die mede bij de
» Synoden in het 3e lid wordt gevonden van de Remon-
» stranten tot den schoot der Kerke willende wederkee-
» ren, zijn verscheidene redenen hinc inde geallegeerd, en
» is eindelijk verstaan, dat de voorn. revocatie van alle
» Remonstranten, niet precieselijk door openbaren druk
» beheefde te geschieden, maar de mondelinge weder-
» roeping, mitsgaders de onderteekening van de Canones,
» volgens het formulier daarvan zijnde, als van andere
» Acten, die de Kerkenraad, Classis of Synodus mogten
» goedvinden te ontwerpen; welke in hunne Handelingen
» geinsereerd, ad memoriam rei bewaard, en in de Acte
» van Reconciliatie der Gemeente bekend zullen gemaakt
» worden; houdende ondertusschen deze Vergadering niet
» ongeraden, dat eenige voorname Remonstranten, bij de
» respective Synoden, bij forme van inductie, tot weder-
» legging van hunne schriften gebragt worden."

» Belangende de *plaats* alwaar de Reconciliatie behoort
te

» te geschieden (daarvan in het 4de lid), wordt verstaan
» dat alle kerken, daar zij in publieke kerkendienst ge-
» weest zijn, en hunne doolingen geleerd hebben, door
» publicatie van hunne reconciliatie zullen verwittigd
» worden; dat ook de reconcilatie bij de Kerkeraden en
» Classen ten overstaan Deputatorum Synodi, behoort be-
» legd te worden, als de Synoden reeds hebben goedge-
» vonden."

» De verklaring der Synoden aangaande de Inhabiliteit
» van eenige Remonstrantsche Predikanten, om tot den H.
» Kerkedienst beroepelijk gesteld te worden (en dat op
» het 2e Gravamen Deputat. Gelriae) wordt bij de Ver-
» gadering in allen deele geapprobeerd en daarenboven
» goedgevonden, dat bij de anderen, die ook alrede in-
» habiel geoordeeld zijn, ook die gesteld mogen wor-
» den, die van de hooge Overheid verklaard zijn begaan
» te hebben crimen laesae Majestatis."

» Wat aangaat het 2e requisitum, vereischt van dege-
» nen die beroepelijk gesteld worden, (en dat op het 3e
» Grav. Deputatorum Gelriae) worden dezelven in zulke
» forme goed en noodig bevonden, als bij de Christelijke
» Synode gesteld zijn."

» Belangende de onderteekening van de Confessie, Ca-
» techismus en Canones Syn. Nat. (zijnde het 3de requi-
» situm) wordt hetzelve mede billijk en noodzakelijk
» gehouden, en daarbij gevoegd, dat wel dienstig en
» noodig ware, dat de Kerkenordening bij hen mede
» onderschreven wierd, die in de Provintie geobserveerd
» wordt daar zij Gereconcilieerden in aangenomen wor-
» den."

Wat aangaat het 4e requisitum van een nieuw Examen
» Theologicum, wordt geoordeeld, dat zulks in de rede
» gefondeerd is, en dat de respective Classen zulks vooral
» over

» over de controverse Artikels zullen doen, en voorts over
» andere punten der leer, naar hunne arbitragie en goed-
» vinden."

» Deputati Synodi Gelriae hebben uit kracht van hun-
» ne Commissie deze Vergadering gevraagd, of de Re-
» monstranten, die de Acte van Obediencie hebben gotee-
» kend, en nogtans geviolcerd, voor meineedig zijn te
» houden, of niet? 's goedgevonden dat de Hoog Mog.
» Heeren Staten Generaal hierover begroet zullen wor-
» den, om te vernemen of Hunne Hoog Mog. deze vio-
» latie nemen als een actie van meineedigheid; en zijn
» hiertoe verzocht de Broederen Deputaten Synodi Zuid-
» Hollandiae, die beloofd hebben hierin hun devoir te
» zullen doen, en den Broederen van hun wedervaren
» te verwittigen; waarnaar in het particulier bij eenige
» Heeren vernomen zijnde, hebben antwoord ontvangen,
» dat niet geraden gevonden kon worden, hiernaar in het
» breede te vernemen."

Art. 29.

Art. 29 vervat eene restrictie in zich op het 3te Art. Syn. Briellanae, en luidt aldus:

Ter occasie van het overlezen der woorden in den 3te Art. des vorigen Synodus, die aldus luiden: *hunne reconciliatien zullen alsdan geschieden ter plaatse, daar zij zulks aangeven*, is goedgevonden, voortaan, dit daar bij te voegen: wel verstaande dat zulks gedaan worde met voorweten en consent der Kerke en Classis, waaronder zij hebben geressorteerd.

NB.

NB. Tot de Handelingen dezer Haagsche Synodus behoort nog Art. 9, 10, 31, 39 et 59, die hierbij worden gevoegd.

Art. 9.

Belangende het 9e Art. Syn Briellanae, welke Deputaten dezer Synodus belast, nevens die van Noordholland, de vijf Heeren Professores Theologiae te Leiden wederom te vermanen, dat Hun Ed. gelieven aan de goede intentie Syn. Nat. te voldoen met de onderteekening van het Formulier, hetwelk in dezelve Synodus, ten overstaan der Professoren dezer Provintie zelve, was gesteld; is verstaan uit het rapport der voorn. Deputaten, dat zij de voorn. Professoren de meening dezer Synodus hadden voorgedragen, maar hadden Hun Ed. tot antwoord gegeven, dat zij inmediatelijk stonden onder de Heeren Curatores Academiae; item, dat hun door zekere Missive van de Ed. Mog. Heeren Staten was geinterdiceerd, en verboden, zoodanige onderteekening te doen, met welke interdictie zij zich zelven excuserende, meenden ook de onderteekening onnoodig te zijn, zoo lang zij niet voor leden der Synodus werden erkend, gelijk zij ook wisten en met de Acte der Synodus toonden, de meening der Synodus niet en was, hen lieden zoo ver in te laten.

Verklaarden voorts, dat zij lieden de correspondentie en comparitie niet hadden verzocht, om hun eigen zelfs wil, als die met hunnen staat en conditie wel te vreden waren, maar omdat zij meenden, dat het de Kerke zoude profijtelijk en dienstig zijn.

Uit welke antwoorden en diergelijke propoosten Deputaten achteden dat de Professoren geene zwarigheid zouden maken in de onderteekening, ingevalle met Hun E. E. de correspondentie toeliete, zonder welke toelating zij ook

ook meenden dat de onderteekening niet zal verkregen worden.

Gaven derhalve deze Vergadering te bedenken, wat in dezen allerbest zal gedaan wezen; waarop omgevraagd en de zaak overwogen zijnde, is voor het beste ingezien, dat men het zal laten blijven bij de Resolutie, genomen in den Brielle, en Hun E. E. niet verder inlaten, ten minste tot de naaste Syn. Nationaal.

Art. 10.

De Art. 10, des vorigen Synodus gelezen zijnde, welke in den beginne vermeldt, dat Ds. Balthazar Lydius en Henr. Arnoldi, volgens hunnen last, eenige extracten uit de Historie D. Gerardi Vossii *de Pelagianismo* dier Synodus hadden toegezonden, met schriftelijk advies daar neffens, aanwijzende hetgeen daarop in deze handelingen met Vossius meest te letten stond, welke extracten en schriften den Broederen Deputaten van de Classis van Leiden in handen gegeven waren, met belofte, zoo nog iets meer dergelijke van de voorn. Broederen wierde geëxtraheerd en geschreven, zij dezelve ook aan de Kerk van Leiden overzenden zouden.

Zoo hebben Deputaten Synodi deze Vergadering aangediend, verstaan te hebben, dat Ds Vossius een zeker groot boek zoude geschreven hebben tot verdediging zijns persoons. Waarop Ds Fabricius zekere opening heeft gedaan, als namelijk, dat de Broeders, van de Leidsche Classis op de Synodus te Brielle gedeputeerd zijnde, in 't huis komen de schriften voorn. aan de kerk van Leiden hadden behandigd, die dezelve wederom aan Ds. Vossius in handen gegeven hadden.' En had Ds Vossi-

sius dezelve schriften in dank en gaarne ontvangen, verklarende dat zulks hem aangenaam was, overmits hij daardoor occasie en gelegenheid hebben zou om zich zelven te purgeren, en gelijk breeder gebleken is bij zijnen brief en de getuigenis der E. E. Professoren aan deze Vergadering gezonden; welk getuigenis nevens de Professoren ook van eenige Predikanten der Classis van Leiden was onderteekend, zijnde van dezen inhoud · » dat » zij lieden alles in de vreeze des Heeren overwogen » hebbende, niet en hebben kunnen vinden dat Ds. Vos» sius eenige erreur of dooling heeft, of dat strijdig is » met de gemeene leer der Kerke, of dat aanstootenis » geeft."

Op alles deze Vergadering gelet, gedebatteerd, in de vreeze des Heeren overwogen hebbende, wat verders in deze zaak zoude te doen wezen, heeft eindelijk voor goed ingezien en ten allerhoogste noodig geacht en besloten; dat bij deze Vergadering (of bij eenigen daartoe gecommitteerd) een kort project zal ontworpen worden, bij forme van Apologie voor Vossius: dat namelijk zijne schriften bij de partijen van de kerk kwalijk en te onregt, tegen zijne meening, tot hun voordeel worden misduid en misbruikt; welk project aan Ds. Vossius zal worden behandigd, opdat hij dezelve met den druk gemeen make, en ingevalle zijn E. difficulteert en weigerig blijft om hetzelve te doen, zoo zal het in den naam dezer Synodus uitgegeven worden, opdat moge blijken, dat de Gereformeerde Kerk hier te lande met zoodanige errores geene gemeenschap heeft.

Om dit project te stellen, zijn genomineerd Ds. Henricus Arnoldi, tegenwoordige Assessor, Nathanael Marlandus, Petrus Nimrodius en Gysbertus Voetius, dewelke, nadat zij eenen tijd waren vertrokken

ken geweest, hebbende de Vergadering eenige punten, bij hun gesteld, voorgelezen als een proefke, op wat wijze dat het zou mogen geschieden opdat men hetzelve, nadat het bij de voorn. Broederen nog wat in het net zoude gesteld zijn, aan Ds. Vossius behandige, ten einde zijn Ed. tegen de naaste comparitie of reces ('t welk ter oorzaak van den naasten Biddag, den 10den Julij te houden, geschieden zal) deze Vergadering berigte, wat hij van meening is daarin te doen.

En opdat deze zaak ten goede einde mogte komen, heeft Ds. Fabricius nog in het laatste voorgeslagen, of niet geraden ware, dewijl Ds. Vossius in zijnen brief goede dingen belooft en toezegt, dat men Vossius voor de overlevering des projects vermaande dat hij zelve eene Praefatie stelde tegen de naastkomende comparitie, om dezelve aan de Vergadering toe te zenden, of hij misschien zulke mogte stellen, daarin de Broederen een goed gevallen hadden; welke voorslag aangenomen en goedgevonden is, en den Broederen der Classis van Leiden belast zulks zijn Ed. aan te dienen.

Art. 31.

Petrus Stieremond (Stermond), Bedienaar des Goddelijken Woords, en Michiel Jacobsz., Ouderling te *Hazerswoude* hebben schriftelijk en bij monde vertoond, hoe dat uit andere plaatsen de Remonstranten met groote menigte kwamen onder den schijn van Mennisten, en aldaar vergadering bij honderden waren houdende, daar nogtans voor weinige jaren nooit Menniste Vergadering in het dorp geweest is, alzoo daar boven de vijf of zes Mennisten niet woonachtig zijn, en dezelve nog in twee secten gedeeld zijn.

Zeiden ook de voorn. Broeders, dat in den beginne de voor-

voorgemelde Vergaderingen waren belet geweest, door de authoriteit en interdictie des Hofs Provintiaal, maar dat zij luiden nu wederom zeer sterk vergaderden, en daarbij tevens roemden, dat zij consent hadden gekregen van Zijne Prinselijke Excellentie en den Hove voorn; verzochten derhalve de Broederen voorn. dat deze Vergadering hen lieden de goede hand wilde bieden, en met hen verzoeken daar het behoort, ten einde zulke Vergaderingen uit hunne plaatse mogten worden geweerd.

De Vergadering hierop lettende en wel wetende, dat zulke Remonstrantsche Vergaderingen omzigtig en suspect zijn, terwijl meermalen bevonden is, dat zij niet aangelegd worden tot stichting en ter zaligheid, is goedgevonden: dat men aan de Heeren Commissarissen, hier tegenwoordig, verzoeken zal, dat Hun Ed. gelieven nevens drie Broeders dezer Vergadering te gaan bij de voorn. Broeders van *Hazerswoude*, om uit hun volkomelijk te vernemen, hoe de zaak tegenwoordig staat en gelegen is, opdat de Synodus, hetzelve verstaan hebbende, breeder daarop mogte adviseren; waartoe genomineerd zijn, benevens den Heer Burgemeester Kinschot, Nathanael Marlandus, Martinus Nicolai en Gosewinus Buitendijk, dewelke daarna wedergekomen zijnde en van alles opening doende, zijn gedeputeerd, Ds. Henricus Fabricius, Nathanael Marlandus en Samuel van der Borre, om, benevens die van *Hazerswoude*, bij requeste te verzoeken aan de Provintiale Hoven, opdat de Vergaderingen voorn. mogen worden belet en verboden.

Des anderen daags in het overlezen van deze Acte, verklaarde de Heer Commissaris Persyn, met eenige Heeren van den Hove voorn., over deze zaak gesproken te hebben, welke hadden gezegd, dat nu alrede zooda-

danige ordre was gesteld, waarmede, zoo zijn Ed. vastelijk meende, de zaak zoude geholpen zijn, en heeft het overzulks de Vergadering voor ditmaal daarbij gelaten.

Art. 39.

Op het 10de Art. dezer Synodus, hadden Dep. Classis Leidensis ingebragt zeker Judicium, gegeven bij de Theologische Faculteit van Leiden, bij hetwelk hun Ed. verklaarden, de geraamde Extracten uit het boek D. Gerardi Vossii *de Pelagianismo*, en D. Vossii verklaring over dezelve, gaande over de 5 gecontroverteerde Artikelen, zulks geëxamineerd te hebben, dat zij niet zien hem Ds. Vossius eenige dwalingen tegen het gevoelen van de gemeene kerken voor te staan.

Voorts hadden Deputaten overgeleverd zekere Missive van Vossius, en daarin regtzinnige verklaringen over eenige dogmatieke punten; bij welke missive hij belooft te zullen occurreren dengenen, welke zijn boek de *Pelagianismo* tegen zijne meening misbruiken, en hetgeen duister bij hem zoude mogen gesteld zijn, zulks in de nieuwe editie te verklaren, dat de kerken daaraan goed contentement zouden hebben.

De Vergadering met deze Verklaring niet vergenoegd zijnde, had gelast, dat Deputaten van Leiden, bij requeste Ds. Vossius zouden zoeken te disponeren, dat zijn Ed. bij zeker geschrift, zich over de voorn. Extracten nader, tot contentement des Ed. Synodus, zoude verklaren.

Welke voorslag Ds. Vossius, in deliberatie leggende met de Theologische Faculteit en Deputaten van de Classis en Kerke van Leiden, hebben dezelve behandigd zeker schrift aan deze Vergadering, bij welke zij verklaren te verstaan, dat Ds. Vossius zich zoodanig verklaard

klaard heeft, dat zij geene verdere censure van hem konden eischen, presenterende met een, dat bij zoo ver de een of ander in deze Vergadering zich daarmede niet zoude vergenoegen, zij op het verzoek des Ed. Synodus en de Achtb. Heeren Commissarissen, redenen van hun doen zouden geven. Welk geschrift in deze Vergadering voorgelezen zijnde, is eindelijk, na lange deliberatie en debat, goedgevonden naar Leiden te zenden Ds. Assessor Henricus Arnoldi, Gosuinus Buitendijk, en Gysbertus Voetius, om aan te spreken en te vermanen Ds. Gerardus Vossius, Professor Historiarum, over zijn boek van de Pelagiaansche doolingen uitgegeven, en zijn Ed. te vertoonen, naardien de Remonstranten op het voorn. boek zich beroepen, en hunne doolingen daarmede pogen voor te staan, behalve dat ook van te voren bij de Kerken bedenking was gevallen, over eenige punten in het voornoemde boek begrepen, en hem ter hand gesteld, om aan de Kerk van Leiden en de Professores Theologiae daarvan revocatie of nadere verklaringe te doen tot contentement des Synodus en wegneming van allen aanstoot en ergernisse.

Zoo is het, dat de voorn. Broeders Ds. Vossius zoo ver hebben gebragt, dat hij eerstdaags zal uitgeven eenig Theologisch Schrift met eene Voorrede, die Deputaten Synodi eerst zullen overzien, waarin hij zal verklaren, dat hij staat in het laatste gevoelen Augustini, dat is, dat hij toestaat de absolute Praedestinatie, met den aankleve van dien, welke Augustinus tegen de Pelagianen en Semi-Pelagianen gedreven heeft.

Ten anderen, dat hij zal sinceerlijk verklaren, dat ganschelijk tegen zijn voornemen en wille doen, diegenen, die tegen dit regtzinnig gevoelen Augustini zouden willen

tegen stellen de spreuken, die hij uit andere Grieksche en Latijnsche Oudvaders bijgebragt heeft, of ook uit Augustinus zelven, ten aanzien van hetgeen hij voor dien tijd van de Pelagiaansche Ketters heeft geschreven, om daarmede dit laatste gevoelen Augustini van valschheid te beschuldigen.

Bovendien, dat hij ook zal verklaren, dat naar zijn gevoelen Augustinus niet strijdt tegen het gevoelen van de voorgen. Oudvaders, maar dat hij daarbij heeft gedaan hetgeen zij voorbijgegaan of overgeslagen hadden, en ook aanwijzen hetgeen, daar zij onbedachtelijk gesproken hebben; welke belofte Ds Vossius schriftelijk aan de Vergadering overgezonden heeft.

Wijders hebben de voorn. Broeders Gedeputeerden verklaard, dat de voorn. Ds. Vossius belooft, dat hij zijn voorn. boek, in hetwelk hij alleen verklaart het gevoelen van de oude Leeraars, zal overzien, vermeerderen en verbeteren, en alzoo zijn eigen oordeel daarbij voegen; dat hij consulerende (zoo veel doenlijk zijn zal) de voorn. oude Leeraars, de zaak zoo zal beleiden, dat het den lezer blijken zal, dat de leer onzer Kerke met hun gevoelen meest accordeert en de opinien van anderen daar tegen strijden, verzoekende tot dien einde, dat alle Predikanten, of anderen, die iets in zijn voorn. boek hebben aangemerkt, hetzelve hem schriftelijk willen toezenden, of zoo daar eenige Auctores zijn, bij hem niet geallegeerd, en tot verklaringe dezer materie dienende, dat zij hem deze willen overzenden, om daarop te letten en alzoo alle occasie van misduidinge zijnes boeks weg te nemen, en der Kerke contentement te doen.

Welk alles de Synodus hoorende, heeft daarmede contentement genomen, belastende de Deputaten Synodi, Ds.

Ds Vossius voor deze verklaring te bedanken en te vermanen met den eerste dit alles te volbrengen, mitsgaders zich zoo voorzigtelijk te gedragen, dat noch der Kerke wederom eene regtvaardige oorzaak worde gegeven om over zijne schriften zich te bekommeren en te bedroeven, noch den wederstrijder om dezelve te misbruiken.

Verklaart wijders de Synodus hiermede, zich vergenoegd en ten volle met Ds. Vossius gereconcilieerd te zijn.

Art. 59.

Alzoo gezegd wordt, dat een Jan Cornelisz., eertijds Arminiaansche Predikant te *Leimuiden*, te Gothenburg in Zweden zich is uitgevende voor een Predikant der Gereformeerde Kerk, zoo zullen Deputaten Synodi den Ed. Heer Ambassadeur van Zweden, tegenwoordig in den Haag zijnde, hetzelven aandienen, opdat zijn Ed. daarop gelieve te letten.

Uit de Synodus van Woerden, gehouden 1625.

Art. 11.

Kerkelijke Historie.

Nopens den 11de Art. gelijk Ds. Praeses verhaalde, hadden de Classen, uitgenomen die van den Briel, tot nog toe aan zijn Ed. niet overgezonden; was niet te min zijn Ed. alrede bezig in het stellen van hetzelve werk, juist niet alle particularia et personalia beschrijvende, maar hetgeen profijtelijk en noodig zoude wezen tot dienst der Kerken aan den dag te brengen en aan de posteriteit na te laten; zullen de Classen nogmaals belast zijn om met den eerste aan Ds. Praeses zulke stukken toe te schikken.

Art. 17.

Art. 17 wordt gewag gemaakt van de Refutatie der Remonstrantsche Confessie, op deze wijze:

De Refutatie der Confessie der Remonstranten belangende (waarvan Art. 19, praec. Syn.), rapporteerden Deputaten, dat dezelve al bij de Professoren der H. Theologie te Leiden, met goedvinden der Ed. Mog. Heeren de Gecommitteerde Raden van Staten, volbragt en onder den druk was, ja zoude al aan het licht geweest zijn, gelijk Ds. Praeses verhaalde, indien de Drukker, die hetzelve werk aangenomen had, de voorschreven Heeren Professoren niet had teleur gesteld, en daar uit was gescheiden, zoodat de Professoren na een ander Drukker hadden moeten zien; en werd dit werk nog met verlangen van de Kerk verwacht.

Art. 26.

De zaak van Ds Vossius aangaande, waarvan Art. 39, hadden Depp. Ds. Vossius uit naam dezer Syn. bedankt voor zijne ronde verklaring en gedane belofte, hem aansporende om dezelve belofte met den eersten te willen praesteren, ten einde alle achterdenken op zijn persoon mogt weggenomen worden, en de Kerk in alles gegeven volkomen contentement; waarop Ds. Vossius had geantwoord, dat hij hetzelve zeer wel geneigd zijnde, alrede zoude gedaan hebben, doch had hetzelve niet kunnen te weeg brengen, overmits hem beneffens de eerste Professie ook nog de tweede, namelijk der Grieksche Taal, was opgelegd, naardien hij met zijn boek *de Latinis Historicis* tevens onder den druk zijnde, tot nog toe ware bezig geweest, en andere occupatien had gehad;

zou-

zoude evenwel zijn eerste werk maken van de resumtie zijner *Historia de Pelagianismo*. Dan overmits zulks niet zoo haast naar zijn en der Kerken wensch zou kunnen afgedaan worden, dat hij van meening was eerstdaags zijne gedrukte Theses van verscheidene punten der H. Theologie ten tijde zijns Regentschaps in Collegio Ordinum gedisputeerd, te overzien, weder te laten herdrukken met eene bijgevoegde praefatie, daartoe ingesteld, om achtervolgens zijne belofte, de Kerken dezer landen van zijn orthodoxe gevoelen een beginsel van contentement te geven; om welk alles met den eerste te doen Deputaten Synodi zijn Ed. hadden vermaand. De Synodus als nog lastede Depp. voorz. Ds Vossius aan te manen om het voornoemde met den allereerste te volbrengen.

Art. 33.

Wat aanbelangt Jan Cornelisz., eertijds Arminiaansch Predikant te *Leimuiden*, zich te Gothenburg in Zweden onthoudende, en gedragende als een Leeraar der Gereformeerde Kerk, hadden Deput. den Heer Rutgersium (Rutgers), Ambassadeur van de Koninklijke Majesteit in Zweden, aangesproken en uit naam dezer Kerken gebeden, dat zijn Ed. daartoe wilde arbeiden dat de voorn. Jan Cornelisz. dat wierde verboden, en dat tot dienst van de Nederlanders aldaar een Gereformeerde Predikant, vroom en gezond van leven en leer, mogt beroepen worden, daarop zijn Ed. had geantwoord dat de voorn. Jan Cornelisz. door bevel van de Koninklijke Majesteit met toesluiting zijner Predikplaatse afgeweerd was, en dat zijn Ed. onlangs had verstaan, dat den Nederlanders aldaar bij zijne Majesteit de publieke oefening van hunnen Godsdienst in het prediken en het gevoelen van dien was toegelaten, zonder dat zijn Ed.

Ed. wist of zulks aan de Gereformeerden of aan de Remonstranten gegund was, waarnaar zijn Ed. zoude vernemen, en komende te verstaan dat zulks den Remonstranten vergund was, zoo zoude zijn Ed. door alle mogelijke middelen, ook door hulp van Hun Hoog Mog., daártoe arbeiden, dat zij geweerd mogten worden, en, in plaatse van hun, hetzelve beneficium den Gereformeerden gegeven; waarin de Christelijke Vergadering een zonderling genoegen nemende heeft goedgevonden, dat hunne Deputaten bij gemelden Heer Ambassadeur voort daarop zullen aanhouden en verzoeken, dat niet alleen de Gereformeerden te Gothenburg, maar ook te Stokholm, daar vele Nederlanders wonen, met gequalificeerde Leeraren mogten worden voorzien.

Art. 61.

Nopens de Remonstrantsche Predikanten, voor dezen van hunnen dienst geremoveerd, zijn van dezelven, volgens den voet in Synodo beraamd, met de Kerken gereconcilieerd om tot lidmaten aangenomen te worden, de volgende personen:

In de Classis van Rotterdam MARCUS NOTHARUS, gewezen Pred. te *Hemert*, onder de Classis van Bommel.

In de Classis van den Briel SAMUEL en JOHANNES PYTHIUS, gebroeders en gewezene Predikanten te *Waarder* en *Aarlanderveen*; en CHRISTIANUS MAZURELIUS, gewezen Pred te *Veenhuisen*, nadat hij zich alvorens met de Classis van Alkmaar had verzoend en den behoorlijken tijd beproefd was, is op zijn verzoek in de Classis van Leiden ten overstaan van Deputaten Synodi geëxami-

mineerd en zuiver in de gronden der Christelijke leer bevonden, is hem derhalve toegelaten om voor het Volk in het prediken zich te oefenen, zal ook de respective Classen, die vacante plaatsen hebben of krijgen zullen, gelieven denzelven voor gerecommandeerd te houden en te bevorderen.

Uit de Synodus van IJsselstein, gehouden 1626.

Art. 9.

Art. 9 leest men van de Confessie der Remonstranten, belangende de Censure over de Confessie der Remonstranten, Art. 17: Ds. Festus Hommius heeft vertoond, dat die nu was voltrokken en gedrukt; doch alzoo die gemelde Censure alleenlijk is gesteld in de Latijnsche taal, wordt goedgevonden dat dezelve tot meerder dienst der Kerke ook in de Nederlandsche spraak uitgegeven worde; 't welk, opdat behoorlijk en gevoegelijk geschiede, verstaat de Synodus, dat men de Heeren Professores Theologiae te Leiden aanschrijven zal, dat het goed ware, dat Hun Ed. bij de Hoog Mog. Heeren Staten Generaal geliefden te verzoeken Privilegie, dat niemand zonder hun Ed. consent en believen in de Nederduitsche taal hetzelve zoude overzetten of uitgeven moge, en dat de summa van deze Privilegie in de Latijnsche Exemplaren vooraf achter gedrukt worde.

Art. 31.

Aangaande het eerste Gravamen, sprekende van Concepten van Moderatie tusschen de Remonstrantsche en Gereformeerde Kerken, mitsgaders hoe men handelen zal met de Autheuren van zoodanige Concepten of voet van

me-

moderatie met de Remonstranten in praejudicie van de Canones, in Syn. Nat. gestatueerd, alzoo hetzelve den Kerke ten hoogsten schadelijk zou zijn.

En wat belangt de Autheuren van zoodanige Concepten, die dezelve alreeds hebben of in openbaren druk uitgegeven of ook schriftelijk gesteld, verstaat de Synodus, dat nopens Antonius Hornhovius, Pred. te *Eemnes*, ernstig aan de Synodus zal worden geschreven, en Hun Ed. Mog gebeden, daarin zoodanige order te stellen, als dezelve in de vreeze des Heeren meest noodig achten zal tot welstand van Gods Kerk en afwering van alle verdere zwarigheden.

En wat aangaat den Autheur van het Concept van Moderatie, schriftelijk gesteld te Rotterdam, alzoo men verstaat, denzelven zulks gedaan te hebben ter goede meening, hoewel uit blinden ijver, en niet om de partijen of zaken der Remonstranten daarmede te stijven, oordeelt de Synodus genoeg te wezen, dat dezelve door Deputaten bij gelegenheid hierover worde vriendelijk aangesproken, en met een vermaand, zich in toekomende tijden van zoodanige of dergelijke Concepten te wachten.

Art. 33.

Aangaande het 5de Gravamen, of een gewezen modest Remonstrantsch Predikant, wettelijk met de Kerk verzoend, en tot een lid der Kerke aangenomen zijnde, daarna voor de Gemeente openbaarlijk zal mogen prediken, aleer hij het jaar zijner beproeving zal hebben uitgestaan, de conditie tot de beproeving in dat jaar noodig, heeft volbragt, en door schriftelijke acte beroepelijk is verklaard, en indien *Ja*, of hij zoo openlijk predikende, den Christelijken Doop mag bedienen?

Verstaat de Synodus, dat zoodanig Predikant voor de ex-

expiratie van het jaar zijner beproevinge enz. niet en mag prediken noch den Heiligen Doop bedienen, voor en aleer hij hebbe een wettiglijk beroep, en in den kerkedienst is bevestigd.

Art. 34.

Belangende het 6de Gravamen, hoe men namelijk handelen zal met de lidmaten der Gemeente, die van de Gereformeerde Religie vervallen tot het Arminianismus? antwoordde de Synodus, dat men zoodanige Lidmaten vriendelijk zal aanspreken, en vermanen naar den regel van Jezus Christus, en wijders, volgens hetgeen in Synodo Leidensi Art. 78 is geresolveerd, zich te gedragen.

Art. 35.

Aangaande het 7de Gravamen, sprekende van den last die Depp. Synodi zoude mogen gegeven worden, om zoo generalijk als specialijk te mogen weren den moedwil en stoutigheid der Remonstranten in het houden van hunne Conventiculen, en om diesaangaande remonstrantien aan de Ed. Mog. Heeren Staten en zijne Prinselijke Excellentie over te geven:

De Synodus verstaat, dat wel de voornoemde Deputaten eens voor al zullen hebben generale en speciale last; doch dat zij ietwes remonstrerende of verzoekende blijven zullen in terminis generalibus, zonder in het particulier uit te drukken of voor te slaan, door wat middelen de voorschr. Conventiculen der Remonstranten verhinderd mogten worden.

Art. 39.

In het 12de Gravamen wordt gevraagd: hoe een Pre-

dikant of de Predikanten zich hebben te gedragen, daar wederom in de politike Regering door particuliere Heeren Burgemeesters en Schepenen van de partiaalste Remonstrantschgezinden gevorderd worden, en de Vergaderingen der Remonstranten met oogluiking, tot groote afbreuk van de Gemeente, worden toegelaten? antwoordt de Synodus, dat ieder Predikant of Predikanten, ter plaatse daar dit geschiedt, aanspreken zullen hunne respective Magistraten, en met alle behoorlijke discretie verzoeken, dat Hun Ed. Achtb. tot welstand en rust der Kerke Gods hierop gelieven te letten.

Art. 60.

Alzoo men verstaat, dat de Gravamina, dewelke van het Classis Synodaal der respective Kerken van Zuidholland toegezonden worden, mede dikwijls komen in de handen van de Remonstranten, die alsdan, tot nadeel en spot van gemelde kerken, hun profijt hiermede zoeken te doen; zoo worden bij dezen alle de Classen, Predikanten en Ouderlingen vermaand en belast, zorge te dragen dat zulks in toekomende tijden niet meer en geschiede.

Uit de Synodus te Dordrecht, gehouden 1627.

Gravamen I.

Alzoo in Synodo tot IJsselstein geresolveerd is, dat haar de Classis geenszins zal inlaten tot eenige Concepten of voet van moderatie met de Remonstranten in praejudicie van de Canones, in Syn. Nat. gestatueerd, alzoo hetzelve ten hoogste der Kerke schadelijk zou zijn, wordt gevraagd:

1°.

1°. Of het niet geraden zij, tot meerder verzekerdheid, dat in de aanstaande Synodus deswege eene Acte wierde gesteld, om bij alle Classen en leden derzelven, zoo die in dienst tegenwoordig zijn, als nog na deze zullen komen, geteekend te worden? En

2°. met een verklaard worde, hoe men handelen zal met zoodanigen, die of weigeren het Synodaal Formulier te onderteekenen, of die tegen haar eigen onderteekening komen te doen?

Grav. 2.

Alzoo men verstaat, dat, niettegenstaande in Synodo Leidensi §. 78, order is beraamd over verscheiden gelegenheid der Remonstrantsche lidmaten, nogtans over de opneming ten Avondmaal der gezeggelijken, die haar leerzaam stellen, verscheidene bedenkingen en ruime glossen gemoveerd worden, zoo wordt gevraagd:

1°. Of in deze Synodo daarop geen nadere verklaring dient gedaan? en aangaande deze woorden: » maar die genen, die uit eenvoudigheid, misverstand of zwakheid de leer der Gereformeerde Kerken aangaande het een of ander Artikel der 5 verschillende punten, nog volkomelijk niet en kunnen of begrijpen, of toestaan, of het gevoelen der Remonstranten in dezelve Artikelen volkomelijk verwerpen;" dat de Synodus uitdrukke of deze woorden te verstaan zijn van zoodanige ledematen, die in alle de 5 Artikelen gelijk staan in het gevoelen der Remonstranten, of alleen in één of twee derzelve?

2°. Of de Remonstrantsche Ledematen, die in alle, of in een of ander punt der 5 Remonstrantsche Artikelen blijven steken, en dat met Gods Woord ernstig

zoe-

zoeken staande te houden, en daarmede haar allezins leerzaam stellen, tot het publiek gehoor des Goddelijken Woords komen en tot de gemeenschap des H. Avondmaals mogen opgenomen worden?

3°. En of men de Christelijke Discipline, tot nog toe uitgesteld door speciale last en orders der Synodus, niet en behoorde te gebruiken tegen zulke Remonstrantsche Ledematen, die, in het gevoelen staande van de 5 Remonstrantsche Artikelen, zeven of acht jaar het publiek gehoor van Gods Woord en het gebruik van des Heeren Avondmaal nagelaten en versmaad hebben?

Grav. 3.

Hoe eene Classis voortaan zich zal hebben te gedragen, als de Remonstrantsche Magistraten, die ook tot het gehoor des Woords Gods komen, verzoeken dat haar publieke Predikanten, die in leer en leven onstraffelijk zijn, mogten verplaatst, en anderen tot haar contentement daarin gesteld worden.

Grav. 6.

Dewijl men dagelijks bevindt, dat de Remonstrantschgezinden, door het ophitsen van vele uitgeleide Predikanten, die hier in het land zijn, met vele Remonstranten vrijheid van prediken verzoeken, waardoor ook die van het Pausdom in het plegen van hare superstitieuse afgoderij groote vrijheid aannemen, en eene deur geopend wordt, om gelijke licentie te verzoeken; zoo is de vraag: of niet noodig ware, dat door deze Synodus continuelijk en met allen ernst bij de Hooge Overigheid aangehouden worde ter tijd toe, dat bij H. H. Mog. door behoorlijke mid-

middelen voorzien, en dezelve Conventiculen, mitsgaders de gruwelijke Afgoderij der Papisten, ten eenemaal mogten gehinderd en geweerd worden.

Art. 7.

Aangaande de Kerkelijke Historie (zie Art. 7.): Alzoo Ds. Festus Hommius nog iets van eenige Classen, tot zijn behulp in 't schrijven derzelve, verwachtte, hetgeen in dezelve, de Remonstrantsche zaken aangaande, zoude mogen voorgevallen wezen, is daarover bij Ds. Praeses omvraag gedaan, en uit alle Gedeputeerden verstaan, dat zij meest het hare hadden gezonden, eenigen niet en hadden te zenden, uitgenomen de Broederen van Woerden, dewelke tot nog toe hebben gewacht, dat haar Acte bij Haar Ed. Magistraat zoude geauthoriseerd wezen; en door deze occasie heeft Ds. Deputatus Henr. Arnoldi verhaald, hoe dat zijn Wel Eerw en Hugo Beierus, ten tijde Synodi Hagiensis, als Samuel de Prince aldaar gevangen wierd, ten verzoeke van den Heer President Cromhout, zijn Achtb hadden ter hand gesteld zeker boek, daarin dat opgeteekend waren: *de besoignes van Gedeputeerden der Zuidhollandscke Synode en de Commissarissen van Hun Ed. Mog. gevallen in het visiteren van alle de Classen onder dezelve ressorterende, gedurende het Syn. Nat.*, waarin ook onder andere opgeteekend was de sententie der gemelde Gedeputeerden en der H. H. Commissarissen, bij Haar Ed., tegen Samuel de Prince uitgesproken, die zijn Achtb. voorn. begeerig was te lezen; en alzoo de voorn Broederen het voorschreven boek meermalen van zijn Achtb. hadden gevorderd en tot nog toe niet weder hadden kunnen bekomen, verzochten haar Wel Eerw. dat men zoude beproeven, of men door aanhouden des Synodus daaraan zoude geraken; weshalve de Synodus voor

voor goed heeft ingezien, dat men den Heer President uit naam derzelve, bij missive, door dezelfde Broederen zal verzoeken, dat zijn Achtb. nogmaals gelieve serieuselijk naar het voorschr. boek te zoeken; die ook niet zullen aflaten voor dat zij hetzelve bekomen hebben, en bekomen zijnde, den gemelde Gedeput. Synodi te behandigen, alzoo de Synode en de Kerke ten hoogste daaraan gelegen is.

Art. 11.

Concernerende de zaak van Vossius, uitgedrukt Art. 2, hebben de Gedeputeerden gerapporteerd, dat Hun Eerw. met hem gesproken hadden en dat hij hun geenszins contentement had gegeven; daarin bestaande, dat Ds. Vossius een boek onder den druk had: *de Historicis Latinis*, en alrede voldrukt, waarin dat hij onder andere verhaalt twee gevoelens van Augustinus aangaande de Praedestinatie, en verklaart, dat hij staat in het laatste gevoelen van Augustinus die leer aangaande, vervattende in zich het gevoelen der Kerke over dat stuk, waarvan eenige regelen uit eene gedrukte caterne van 't voorsch. Boek, Fol. 213, alhier is voorgelezen.

De Synodus daarop gelet hebbende, neemt aan hetgene alrede bij hen gedaan is, en vindt wijders goed, hem bij de eerste gelegenheid door de Deputaten Synodi te vermanen, om te praesteren zijne beloften, zoo in de gemelde caterne als ook aan de Gedeputeerden gedaan, van zijne gedrukte Theses weder te laten drukken met eene bijgevoegde prefatie, daartoe ingesteld, om de Kerken dezer landen van zijn orthodoxe gevoelens contentement te geven, waarvan dat gemeld wordt Art. 26. Syn. Woerdanae, waarmede dan de Synodus volkomen contentement zal nemen.

Art.

Art. 20.

Omtrent het tweede Gravamen dezer Synodus, bestaande in drie leden, heeft men, na advijs van de respective Classen, geresolveerd als volgt. Namelijk ten aanzien

Van het 1e lid, daarin dat nadere interpretatie wordt verzocht van het 78e Artikel Synodi Leidensis, nopens de aanneminge der eenvoudige, zwakke, gezeggelijke en leerzame Remonstrantsche Ledematen, die het een of ander Artikel der 5 verschillende punten nog niet volkomelijk kunnen of begrijpen of toestaan, of het gevoelen der Remonstranten in die stukken volkomelijk verwerpen; of namelijk die woorden van zoodanige ledematen te verstaan zijn, die in alle de 5 Artikelen gelijk staan in 't gevoelen der Remonstranten, of alleen in een of meer derzelve? — dat men zal blijven bij hetgeen dien aangaande, duidelijk genoeg, in Syn. Leid. 1619. N°. 78 gesteld, en 's jaars daaraan, in Syn. Goud. N°. 68 op het vierde lid des 10 Gravamens verklaard is, en dat men geene Remonstrantsche Ledematen, staande en blijvende in het gevoelen der 5 gecontroverteerde en in Syn Nat. gedecideerde Artikelen, en haar nogtans voorts aan de ware leer houdende, tot de gemeenschap der kerke zal opnemen.

En gemerkt eenige Kerken verdacht gemaakt waren, of zij zulke Remonstranten tot het H. Avondmaal hadden toegelaten, hebben dezelven daarvan contrarie verklaringe gedaan, daarmede de Synodus goed contentement heeft genomen.

Ten aanzien van het 2e lid verstaat de Synodus, dat zulke personen, die in alle of een of ander punt der Remonstrantsche Artikelen blijvende steken en dat met Gods

Woord

Woord ernstig zoeken staande te houden, en daarmede alleen haar leerzaam aanstellen dat zij tot het publiek gehoor des Goddelijken Woords komen, geenszins tot het Avondmaal behooren toegelaten te worden.

En eindelijk ten aanzien van het derde, sprekende van de oefening van de Christelijke Discipline tegen zulke Remonstrantsche lidmaten, die staande in het gevoelen van de 5 Remonstrantsche Artikelen zeven of acht jaren het publiek gehoor van Gods Woord en het gebruik des H. Avondmaals nagelaten en versmaad hebben, dat men met de gemeene Remonstrantsche Ledematen met alle discretie, voorzigtigheid en vriendelijkheid zal handelen, en als nog met dezelven zal patienteren, of haar God de Heer gave dat zij haar bekeerende de waarheid bekenden en aannamen, zonder voor als nog tot de uiterste remedie te komen, volgens de genoemde Art. 78 Syn. Leidensis, en den 36 Art. Syn. Gorcum. 1622. Edoch dat men tegen de exorbitante Remonstrantsche Lidmaten zal procederen bij trappen, in Gods heilig Woord en uit hetzelve in de Kerke-ordening uitgedrukt. En zijn de Broederen van deze respective Classen vermaand, in toekomende tijden geene zulke of diergelijke Gravamina meer te moveren, die in voorgaande Synoden zoo duidelijk zijn gedefinieerd, op poene van censure.

Is voorder, bij occasie van de Handelingen van het 2e Gravamen en andere incidenten en merkelijke consideratien, in deze Synodale Vergadering voorgevallen, in Synodo (over geene zake meer bekommerd zijnde, dan dat de zuiverheid der leer en goede order der Kerke eendragtelijk bij alle Dienaren des Goddelijken Woords, en de respective Classen, ressorterende onder deze Synodus, vast en onverbrekelijk zouden mogen worden onderhouden) met een-

eenparige stemmen der respective Classen goedgevonden en geresolveerd, gelijk dezelve goedvindt en resolveert bij dezen, dat alle Predikanten, ressorterende onder deze Christelijke Synodus, die tegenwoordig in dienst zijn, en na dezen in dienst zullen komen, haar rondelijk en sinceerlijk zullen verklaren, en heilig in opregte conscientie als voor den Heere beloven, dat zij, en een ieder van hen, den inhoud van de Artikelen dezer Eerw. Synodus over het 2e Gravamen reeds hier voren gesteld en geresolveerd, niet alleen in de regering harer Kerken zullen en willen practiseren, maar dat zij ook dezelve Artikelen en den inhoude van dien conform houden met den Woorde Gods, en geenszins daarmede te strijden, en dienvolgens in conscientie verstaan en overtuigd zijn, hoog noodig te wezen, dat die zelve Artikelen tot conservatie van de zuiverheid der leer en eendragtigheid der Kerken, alom in de Kerken onder deze Synodus gehoorende, gepractiseerd worden

Van welke verklaring de Eerw. Broeders der respective Classen, opdat deze Christelijke Synodus haar te meer verzekerd zoude houden, heeft dezelve ten dezen fine hare Gedeputeerden gelast en geauthoriseerd, last en authoriseert dezelve mits dezen, dat zij alom de Classen, onder deze Synodus ressorterende, zullen willen convoceren, en dezelve compareren, en van een ieder Predikant onder dezelve Classis staande, de voorn. verklaring sinceerlijk af te eischen en daarvan goede notitie te houden, en in de volgende Synodale Vergadering getrouwelijk rapporteren; en ingevalle hen de een of ander (dat God genadelijk verhoede) in deze heilige, Christelijke en tot de Gemeente Christi hoog noodige verklaringe zouden weigerig stellen, zullen de voorn. Gedeputeerden, uit kracht en authorisatie dezer Eerw. Synode, vermogen haar eenigen uit de

 naast

naast gezetene Classen (in de respective Classen daartoe te nomineren en te deputeren) bij te voegen, dezelve Classis of Classes, in dewelke deze weigering haar ontdekken zal, zoo menigmaal als de nood der zaken naar haar oordeel vereischen, zal convoceren, in dezelve comPareren, en de weigerende persoon of personen, met alle middelen van inductie tot afstand van hare weigering brengen; en bij zoo verre de een of de ander in zijne weigering hardnekkig zoude willen opiniatreren, zullen de voorn. Broederen Gedeputeerden nevens de geassocieerde Broederen in de naburige Classis, met dezelve in censure mogen procederen naar vereisch van zaken, ook zelfs tot suspensie toe, alzoo nogtans, dat den gesuspendeerden vrijstaan zal in cas van bezwaarnissen op de aanstaande Synodus te provoceren, blijvende ondertusschen de censure of suspensie bij de Broederen Gedeputeerden gedaan, in hare volle waarde en kracht.

Art. 21.

Alzoo tot kennis van deze Synodus was gekomen, dat Ds. TIMOTHEUS WYCKENTOORN, Predikant in *Mijnsheerenland,* onder de Classis van Dordrecht, de resolutie derzelve op het 2e Gravamen in de voorgem. 20 Artikel genomen, getraduceerd en met vreemde consequentien bezwaard had, is, daarover ontboden zijnde, in de Vergadering gehoord, en heeft verklaard zulks uit misverstand en gebrek van oordeel gedaan te hebben, en dat hij de gemelde Resolutie der Synodus, niet alleen voor heeft te practiseren, maar ook voor hem zelve aanneemt als die tegen Gods Woord niet strijdt maar dezelve conform is; heeft derhalve de Synodus goedgevonden hem aan te zeggen, dat hij gansch kwalijk en onbehoorlijk

lijk daarin heeft gedaan, en dat hij over deze zijne begane foute zijn schuld alhier openlijk zal bekennen en verklaren hem zulks van ganscher harte leed te zijn, en daarbij beloven zich na dezen voorzigtiger te zullen gedragen, en eerlijker van de Handelingen en Resolutien dezer Synodus te zullen spreken; en voorts bij goede gelegenheid diegenen, die hij door zijn zeggen en exorbitante woorden ongerust heeft gemaakt, contenteren en de ergernis, daardoor bij hem gegeven, repareren, en alles doen, wat een goed en vroom Dienaar des Heeren toe staat te doen; welke schuldbekenning, verklaring en belofte, na dat bij hem gedaan was, is hij van de Vergadering verlaten.

Art. 24.

Alzoo in het 1e Gravamen der voorn. Syn. Art. 31 gewag gemaakt wordt van eenen Anthonius Hornhovius, die een zeker Concept van Moderatie tusschen de Remonstrantsche en Gereformeerde Kerk had laten uitgeven, en daarbij verklaard was, dat daarover aan de Synodus van Utrecht, daar hij onder ressorteert, zoude geschreven worden, gelijk ook geschied is, zoo is uit de Acte der voorn. Synodus, 't voorledene jaar binnen Utrecht gehouden, de Handelingen met Hornhovius, en de Sententie tegen hem in die Synodus gepronuntieerd, opgelezen; zijnde hij bij dezelve gecensureerd.

Hebben ook D. Deputaten rapport gedaan van hetgeen haar lieden in de gemelde 31 Art. was in mandatis gegeven, belangende het aanspreken van den Autheur van een zeker Concept van Moderatie, en verhaald dat zijn Ed. van hun Eerw. daarover aangesproken zijnde, voor antwoord gegeven had, dat hij niet en wiste van eenig Project van Moderatie, aan de Heeren Vroedschappen

van Rotterdam overgeleverd; daarop zij geantwoord hadden, dat men het gemelde Project zoude laten zien, om te vernemen, of het 't zelfde was, daarbij voegende dat hij geen leedwezen daarvan hadde, maar daarin nog meende voort te gaan, en verhoopte de vruchten daarvan nog te zien.

De Synodus dit Rapport der Ew. Gedeputeerden gehoord hebbende, vindt goed, dat die Heer andermaal bij dezelve zal aangesproken worden, indien het mogelijk is voor het scheiden der Vergadering, en dat Hunne Wel Eerw. hem met goede redenen zullen demonstreren, dat hij gansch onvoorzigtiglijk en kwalijk gedaan heeft, dat hij zulk een Concept van Moderatie heeft opgesteld, en met de Achtb Magistraat van Rotterdam gecommuniceerd, en daarbij wel ernstig vermanen, dat hij zich van zoodanige en diergelijke Concepten van Moderatie te maken, en dezelven te divulgeren na deze wachte; en indien zijn Ed. de vermaning der Ed. Gedeputeerden wederom klein acht of verwerpt, dat Hun Wel Eerw. alsdan met hem zullen handelen naar gelegenheid en uitwijzing van de Kerkenorde.

Art. 34.

Ds. JOHANNES TAURINUS, Pred. te *Maasland*, in Syn Delft 1618. N°. 34, gesuspendeerd, en bekennende schuld, is gerelaxeerd, Leid. 1619. N°. 11. Voor de Vergadering verschenen zijnde, en zich met verscheidene minutien, ter zake niet dienende, ophoudende, las men hem andermaal de punten van beschuldiging voor, om zijne antwoorden daarop te hooren. De punten van beschuldiging waren hierin summierlijk bestaande: dat hij niet alleen weigerig was geweest te teekenen zekere Acte, slaande op de 31 Art. Syn IJsselst., in de Classis van Delft

Delft ontworpen, maar dat hij daar benevens tegen de voorschreven Classis, tot groote droefheid en ergernis zijnes kerkeraads hem zelve grootelijks had vergrepen, hem behelpende met onwaarheden, conversatie en communicatie houdende met de Remonstrantsch-gezinden, trouwelooslijk zijne heilige belofte brekende, de voorschreven Acte eliminerende, en de vijanden der Gereformeerde Kerke communicerende, waardoor dezelve zeer lastiglijk is getraduceerd en bespot geworden; dat hij ook tegen orde der Kerke en zonder oorzaak zijn toevlugt heeft genomen tot de Hooge Overheid dezer Landen, om niet alleen door authoriteit derzelve, zich tegen de Classis te kanten, maar heeft ook bij de Hooge Overheid geklaagd, dat de voorn Classis hem Taurinus afgeëischt had ongoddelijke beloften en dingen, die tegen de leer Christi en der Apostelen strijden, ja, dat hij bij der hand genomen had zoodanige proceduren, waardoor het land in gedurige twist gehouden en tot ruïne gebragt zoude worden en andere dergelijke meer; dat hij ook twee oproerige predikatien had gedaan om zijne toehoorders tegen zijn Kerkeraad en Classis op te hitsen en schadelijke beroerten aan te regten.

Waarop gehoord Taurini antwoord en de repliek der Classis en de dupliek Taurini, mitsgaders het Judicium Class Delph. over de zake Taurini, dienende tot instructie voor die genen, die van harentwege ad Synodum zouden gaan; is goedgevonden, naardien deze zaak gesproten is uit het weigeren van de bovengenoemde Acte der Classis te teekenen, het eerste Gravamen dezes Synodus af te handelen; en na dat de Resolutien der respective Classen daarop waren geopend, als te zien is Artik. 35, is gebleken, dat alle de Classen eenparig verstaan, dat het ganseh noodig is zoodanig eene Acte te

stel-

stellen, opdat de Kerken nader verbonden en voorgekomen worde, dat bij niemand particulier eenige Moderatie of Accommodement, in praejuditie van de Canones en Besluiten Syn. Nat., gemaakt worde.

En ter occasie van dien de voorschr. Acte der Classis van Delft opgelezen zijnde, is dezelve van alle de leden der Vergadering, prout jacet, goedgevonden, aangenomen en volgens dien Synodaal gemaakt, waarom goedgevonden is:

1°. Dat men Taurinus zoude afvragen, of hij nog persisteerde bij zijne overgeleverde schriften en redenen, en 't geen hij wijders tot zijne defensie bijgebragt had? Waarop hij geantwoord heeft: *Ja.*

2°. Dat alzoo de Acte Classis Delphensis nu Synodaal was geworden, of hij dezelve nu wilde teekenen? hetwelk hij, gelijk te voren, geweigerd heeft.

Weshalve de Vergadering, komende tot conclusie van deze geheele handeling, en ter eener zijde in achting nemende, al hetgeen de voorschr. Classis tot last van Taurinus ingebragt hadde, en aan de andere zijde de frivole antwoorden en defensie van Taurinus, mitsgaders zijne hardnekkige weigering van de voorschr. Syn. Acte te teekenen, niettegenstaande alle redenen van inductie aan hem gebruikt, heeft den voorschr. Taurinus mits dezen gesuspendeerd bij provisie van alle kerkelijke diensten, hem belastende van nu aan zich zelven van alle kerkelijke bedieningen te onthouden; ordonnerende wijders en authoriserende de voorschr. Classis van Delft en Delfland, mitsgaders Petrus Nieuwroode, en Johannes Petraeus, uit de Classis van Schieland, Willem Crynense en Henricus Noltheníus, uit de Classis van Voorne en Putten, Ds. Corn. Vrijnius en Abrah. Leeuwius, uit de Classis van den Haag, om haar alle te zamen ter eerste gelegenheid tot Delft of in Maasland te la-

laten vinden, en naar den staat der Kerke van Maasland te vernemen, en voorts met Synodale magt en autoriteit nader of finalijk over de zaak van Joh. Taurinus, zoo ten aanzien van hetgeen alrede tegen hem ingebragt is, als hetgeen tegen hem wijders nog ingebragt zal mogen worden, zoodanig verder te disponeren en te sententieren, als de voorschr. Classis en de voorschr. Gedeputeerden, tot wegneming van alle ergernis en beroerte, en bevordering van rust en vrede en stichting der Kerke, noodig en dienstig zullen bevinden.

Art. 25.

Aangaande het eerste Gravamen, bestaande uit 3 leden, heeft de Synodus eenstemmelijk geresolveerd, op het 1ste lid derzelve, dat het allenthalve en ten hoogste noodig was, dat er eene zekere Acte van nadere Verbindtenis, om geene Moderatie met de Remonstranten in te gaan, in prejudicie van de Canones Syn. Nat. te Dordrecht 1619, gesteld tot meerdere verzekerdheid in deze Synodo worde ingesteld, om daarnaar kerkelijk te procederen, het zij met suspensie of deportement, naar gelegenheid en exigentie van zaken.

En op het 2e en 3e lid, hoe men namelijk met zulke personen zal handelen, die, of het Formulier dezen aangaande bij de Synodus gesteld, weigeren te onderteekenen, of hetzelve onderteekend hebbende, nader daar tegen komen te doen? Nadat in Synodo een zeker project van zulke Acte was voorgelezen, is dezelve van alle de Leden der Vergadering geapprobeerd, en alzoo Synodaal gemaakt, en luidt dezelve van woord tot woord aldus:

„Wij ondergeschrevene Dienaren des Goddelijken Woords ressorterende onder de Classis van N., beloven mits dezen dat wij in alle manieren zullen handhaven de Canones Syn.

Syn. Nat. 1619, tot Dordrecht gearresteerd, en ons nooit zullen inlaten, om met iemand in 't particulier, hetzij kerkelijke of politieke personen, zonder weten of consent der Classis van een Concept of voet van Moderatie of Accommodatie met de Remonstranten aan te gaan, te spreken of te adviseren in praejudicie van de voorschreven Synodale Canones en Besluiten, op poene, dat de voorschreven Classis zal vermogen dengenen, die daartegen zal bevonden worden gedaan te hebben, te censureren, naar gelegenheid van zaken, ook tot suspensie en deportement toe; welke Censure wij ondergeschrevene mits dezen ons elk, hoofd voor hoofd, vrijwillig onderwerpen."

Art. 40.

Hetgeen in het 6de Gravamen gesteld wordt aangaande het weren van licentieuse Conventiculen der Remonstranten, waaruit ook de Papisten hier te lande groote vrijheid nemen in het plegen van hare superstitieuse Afgoderij, dat vindt de Synodus in dezen tijd ten hoogste noodig en zullen daarom D. D. Deputaten, zonder eenig onderlaten, alle devoiren bij Hunne Ed. Groot Mog. aanwenden, zoo menigmaal zij zulks oirbaar zullen vinden dat daarin behoorlijk mogte worden voorzien, en alle Conventiculen der Remonstrantsch-gezinden, mitsgaders ook de gruwelijke Afgoderij der Papisten, ten eenemaal verhinderd en geweerd worde.

Art. 45.

Marcus Nothenus, gewezen Remonstrantsch Predikant, al over eenen geruimen tijd met de Kerk gereconcilieerd zijnde, en de jaren zijner beproeving uitgestaan

staan hebbende, heeft van de Synodus, voor welke hij verschenen was, verzocht twee dingen:

1°. Dat hij aan alle Classibus mogt worden gerecommandeerd, om wederom tot den kerkendienst gevorderd te worden.

2°. Dat hij van dezelve voorschrijvens mogte hebben aan Hare Ed. Mog om wat liberaalder getracteerd te worden, terwijl hij nog buiten dienst is.

En is hem het eerste van de Synodus toegestaan, en zijn dienvolgende de respective Classen vermaand, dat zij aan zijne vordering willen gedenken; doch het tweede is ongeraden gevonden, omdat hij uit Gelderland in deze Provintie is komen wonen, en overzulks hem zelven in dezen aan de Ed Mog. Heeren Staten des Furstendom Gelderland zal hebben te adresseren.

NB. heeft eene vereering gekregen van Hun Ed. Mog. en is geworden Rector te Goes. Vide 1628. Art. 24.

Art. 47.

Die van Leiden hebben te kennen gegeven, dat onder haar ressort, onder den naam van Mennonisten, gehouden worden Remonstrantsche Vergaderingen, en daarbij verzocht de hulpe der Ew. Gedeputeerden Synodi tot wering en stuiting van zulks, hetwelk haar is ingewilligd.

Zijn derhalve D. Deputaten gelast om op het verzoek en de aanmaning der Classis van Leiden, haar in dezen de hand te bieden.

Uit

Uit de Synodus van Delft, gehouden 1628.

Art. 1.

De E. E. Broederen van Gouda iets aan de Vergadering hebbende voor te stellen, rakende niet alleen haar Kerk in het bijzonder, maar ook de gemeene Kerken dezer Provintie, is geresolveerd, dezelven ten eersten te hooren, en uit haar vernomen, dat de stoutigheid der Arminianen binnen Gouda, Schoonhoven en Nieuwpoort zeer groot was en dagelijks aanwies, als ook dat de Broederen verzochten, dat hierop met den eerste bij de Synode mogte gelet worden, om deze groote licentie van de Arminianen noch van deze week aan de Ed. Mog. Heeren Staten van Holland en West-Vriesland te remonstreren, en aan Hun Ed. Groot Mog. te verzoeken, dat daarin tijdelijk mogte voorzien worden. Alzoo te bezorgen stond, dat de Vergadering van Haar Ed. Groot Mog. van deze week wel mogte scheiden, zoo heeft deze Vergadering goedgevonden, dat elke Classis, ressorterende onder deze Synodus, zijne zwarigheden omtrent de factie der Arminianen op morgen schriftelijk zal inbrengen, en dat de Synodus die gezien hebbende, alsdan orde beramen zal om eene bekwame remonstrantie op te stellen en aan Hun Ed. Groot Mog. te vertoonen.

De Synodus hierop eenigen gehoord hebbende, heeft ook voor goed gekeurd dat uit hetgene verhaald was, eene gemeene remonstrantie zal opgesteld worden, om uit naam van deze Synodus Haar Ed Groot Mog. te vertoonen, wat zwarigheden zich openbaren onder de Gemeente Christi door de factie en groote stoutheid der Arminianen; zijn daarom, om deze remonstrantie op te stel-

stellen, benevens de E. E. Gedepp. Synodi, gedeputeerd Ds Gijsbertus Voetius, Ds Henricus Nolthenius, en Ds. Petrus Vliegerius, om daarna, van deze Synodo gelezen en van dezelve voor goedgekeurd zijnde, Haar Ed. Groot Mog. te exhiberen, en die zaken wel ernstiglijk te recommanderen, waartoe gedeputeerd zijn Ds. Gijsbertus Voetius, en Ds. Henricus Nolthenius, als ook de Ew. Ds. Romboutsz de Vriese en Rutger Huygens, respective Ouderlingen.

Deze Broederen de voorschr. remonstrantie overgeleverd hebbende, hebben geopend dat Haar Ed. Groot Mog deze remonstrantie het Ed. Hof zouden ter hand stellen, en haar ernstig aanschrijven, dat zij daarop serieuselijk zouden letten, en zoo zij eenige consideratien daarover hadden, dat het Ed Hof dan wilde met Hun Ed. Groot Mog. die zaken communiceren.

Waarop dan wijders goedgevonden is Ds. Henricus Fabricius, Ds Gerard Verstegen, en Ds. P. Vliegerius te deputeren om het Ed. Hof aan te spreken en gedienstelijk te verzoeken, dat haar Ed. gelieve die zaak met ernst te behartigen, als ook met eene Zijne Prinselijke Excellentie te begroeten, en niet alleen voor het Classis van Buuren, ten zelve fine, aan Zijne Vorstelijke Genade eene remonstrantie over te leveren, maar ook de zaken, in de remonstrantie uit naam der Synodus ingesteld en gemoveerd, Zijne Vorstelijke Genade ernstiglijk te recommanderen, mitsgaders dat ook de voorschreven remonstrantie in Actis Synodi zal geinsereerd en in margine van die aangeteekend worden, wat elk Classis van hetgeen daarin gesteld is, aanneemt te verifieren.

De Remonstrantie luidt aldus:

Aan de Ed. Mogende Heeren onze L. C. gebiedende Heeren, mijne Heeren de Staten van Holland en West-Vriesland.

Vertoonen zeer eerbiediglijk en met behoorlijke onderdanigheid de Bedienaars des Goddelijken Woords en de Ouderlingen, synodaliter vergaderd binnen de Stad Delft, Uwer Ed. Groot Mog onderdanige Dienaren, hoe dat zij door de E. E. Gedeputeerden Synodi Uw Ed. Groot Mog. tot meermalen hebben geremonstreerd, de groote vrijheid, die de Remonstranten allerwege gebruiken, in het houden van hunne Conventiculen, tot groote kleinachting van de authoriteit der Hooge Overheid en merkelijke schade en afbreuk van de ware Christelijke Gereformeerde Religie in deze landen tot nog toe met goed en bloed gemaintineerd, en tot ontrusting van ons lieve Vaderland; verhopende, dat bij Uw Ed. Groot Mog. eenmaal een vaste orde tot wering der Arminiaansche Factie zoude genomen zijn geworden.

Dan alzoo de zaak van erger tot erger is gegaan, en nu bij hun met de uiterste moedwil hervat wordt, zoekende de brand van oneenigheid en oproer, die eenigermate gebluscht was, weder opteblazen, gelijk in Synodo uit het verhaal van eenige Classen onder dezelve ressorterende gebleken is, als namelijk, dat in verscheidene Steden en Dorpen, als Delft, Gouda, Rotterdam, Gorcum, Briel-le, 's Hage, Schoonhoven, Woerden, Nieuwpoort, Zoetermeer, Warmond, Leiderdorp, Oegstgeest, Hazerswoude (doch onder deksel van Mennonitische Vermaningen), op de Oude Wetering, te Zevenhuizen, Bleiswijk, Waddingsveen, Nieuwkoop, Zevenhoven, Zwammerdam,

Aar-

Aarlanderveen, waaronder plaatsen zijn daar men eenige jaren herwaarts van de Remonstrantsche Factie niet eens heeft geweten, maar onlangs het hoofd dapper hebben beginnen op te steken, en tot oefening van de Remonstrantsche Religie bijzondere plaatsen zijn gedestineerd en gebruikt worden, met banken en stoelen, en wat wijders daaraan kleeft, in dewelke alle Zondagen, ook op verscheidene plaatsen in de week, op het geluid van de publieke kerkklok, de Remonstrantschgezinden in grooten getale te zamen komen, haar derwaarts vervoegende langs de principaalste straten en heerbanen, zonder eenige omwegen te gebruiken, de vrouwen hare stoven en boeken aan de armen dragende, zonder eenige vrees, zoo publiekelijk en vrij als die van de Gereformeerde Religie doen, en alzoo niet alleen hare predikatie, maar ook de Sacramenten gebruiken, en publieke Vroedvrouwen verzoeken hunne kinderen ten doop te brengen, en dat met groot gevolg van vele vrouwen, naar het gebruik der plaatsen, mitsgaders de Psalmen overluid zingen, en dat in sommige plaatsen zoo nabij de kerken, dat de Predikanten en Toehoorders daardoor gehinderd worden.

Dat ook de Lidmaten van onze kerken van hen gesolliciteerd worden, om bij hen tot gehoor te komen; zelfs ook niet ongemoeid laten diegenen, die in dienst van het land zijn.

Dat zich ook in deze hare Vergadering verscheidene personen laten vinden, die nooit eenige religieusheid hebben betoond, maar met woorden en werken hebben te kennen gegeven, dat ze niets anders dan seditie en oproer zoeken, waaruit dan geschapen is, indien daarin bij tijds niet door Uw Ed. Groot Mog. authoriteit worde voorzien, dat groote onheilen en zwarigheden zullen ontstaan, gelijk in sommige plaatsen daarvan al-

alrede eenige notable en droevige proeven gegeven zijn; als, te weten, dat die van de Gereformeerde Religie hebben moeten stilzwijgen, wanneer de Remonstranten haar te gemoet gekomen zijnde, wel vermetelijk zeiden: wie zal nu wijken en stilzwijgen, wij of gij? zoo dat al in verscheidene plaatsen groote apparentie van handdadigheid geweest is en nog meer te bevreezen staat: te meer, alzoo aan de andere zijde van vrome lidmaten en Patriotten van de kerke verscheidene ongeduldige propoosten gehoord worden, als namelijk, dat ze niet kunnen langer verdragen de stoute lasteringen en dreigementen der Remonstranten en, bij faute van weringe bij publieke autboriteit, zelve haar daaraan zouden komen te vergrijpen: gelijk ook hier en daar bevonden is, dat de Predikanten van de Gereformeerde Religie, publiekelijk in hare personen en de hunnen kwalijk bejegend, en hunne glazen ingesmeten zijn.

En dat sommige Remonstranten, naar hunne Vergadering gaande, en weder daaruit komende, zich niet ontzien zelfs tot in de deuren van onze kerken te staan, en den Predikant en het volk openlijk te begrimmen.

Dat ten tijde als Theodorus Bomius binnen Schoonhoven gevangen gezet was, de Remonstranten de deuren van het gemeene gevangenhuis hebben opengeloopen en de aankomende Vroedschappen met steenen geworpen, zoodat ze hen met soldaten hebben moeten defenderen, gelijk ook tot Woerden de plaatsen harer Vergaderingen, bij order van de H. H. Commissarissen van den Hove toegesloten, met geweld hebben opengebroken, en de Officieren van de Justitie met steenen gesmeten, en den Baljuw van Gouda omtrent Waddingsveen in het water gedreven.

Dat zij mede zich hebben laten verluiden, dat ze in het

het houden van deze factieuse Conventiculen zullen continueren, en daarvan niet aflaten in weerwil van de Ed. Groot Mog. Heeren Staten, van het Hof en wie het meer zouden willen beletten, zelfs in het aangezigt van de groote Regering van het land; alzoo, dat het blijkt, dat de moedwilligheid van deze lieden zoo hoog geklommen is, dat ze niet anders voor en hebben dan door hunne ongebondenheid en beroerte het land en de Kerk in zoodanige verwarringen te brengen, dat er geen hoop zoude wezen ter redres, en alzoo de Overheden de vrijheid van hunne Conventiculen af te dwingen.

Hierbij komt nog, dat ze wel onbescheidenlijk durven roemen de hand en het zegel van mijn Heere den Prins van Orange te hebben, en hunne Conventiculen vrij en onverhinderd mogen houden, hetwelk immers niet ongemerkt behoorde gelaten te worden.

Dat de uitgebannen Remonstrantsche Predikanten haar publiek en ongedeguiseerd in de Steden en Dorpen laten vinden, in sommige plaatsen tot twee en drie, in sommige nog meer, en sommige tot vijftien of zestien in getalle, haar in die plaatsen ter nederstellen, huizen koopen en vertimmeren, met vrouwen en kinderen huishouden, Medicinam exerceren, zieken bezoeken, en haar zoo ver bloot geven dat ze zich niet ontzien, de Gereformeerde Predikanten in Steden en ten platten lande in het openbaar aan te randen over hunne predikatien, met particuliere propoosten beschuldigen, en met woorden, gebaarden en dreigementen onhebbelijk bejegenen.

Dat ook onder die Predikanten eenigen zijn, die de Acte van stilstand geteekend hebben, zonder die teekening weder op te zeggen, haar desniettegenstaande tot stijving der Remonstrantsche Factie met prediken, doopen, sieken bezoeken en anderzins, laten gebruiken.

Dat

Dat ze zich binnen de Stad Rotterdam niet ontzien hebben, bij schoone dagen, een geruimen tijd achtereen gedurende, te houden extraordinaire Vergaderingen van uitgeleide Predikanten en van afgezette Ouderlingen en dergelijke personen meer, tot een groot getal toe, uit meest alle de Geunieerde Provintien te zamen geroepen, in dewelken gezegd wordt, verscheidene zaken tot nadeel van het Land en de Kerk, en tot voordeel van hunne geformeerde Societeit en vermeende republiek, geresolveerd te zijn, onder anderen, dat er bij hen order gesteld is, dat zij bij alle plaatsen publiekelijk zouden prediken en psalmen zouden zingen, waarop gevolgd is, dat ze niet alleen hunne predikatien in die plaatsen, wederom hebben beginnen in te stellen, daar ze in eenige jaren herwaarts niet gepredikt hebben, maar ook aldaar gepoogd hebben in te voeren, daar men voor dezen nooit van eenige Remonstrantsch-gezinden gehoord heeft, zelfs tot in de stad Enkhuizen toe; dat mede in eenige plaatsen gezegd wordt, dat zij haast hopen in sommige Vroedschappen eenige stemmen tot hare devotie te krijgen, om dan wat anders tot voordeel van haar zaak bij de hand te nemen en in het werk te stellen.

Uit welke alle zaken en andere particulariteiten meer, die wij nu, om Uwe Ed Groot Mog met al te grooten naam, van hetgeen allerwege gezegd en geschied is, niet op te houden, voorbedachtelijk voorbijgaan, Uwe Ed. Gr. Mog. genoegzaam kunnen zien en bevroeden, hoe weinig dat de werken en daden der Remonstranten met hun voorgeven overeen komen, als dat dewelke voor dezen aan Uw Ed. Groot Mog. verklaard en beloofd hebben, dat ze haar zouden gerust en te vreden houden, wanneer ze maar in een klein getal en stilheid hier en daar mogten bijeen komen en hare Vergaderingen houden, en dat het

het schijnt, dat zij in alle plaatsen teffens en te gelijk hare Vergaderingen zoeken te continueren en te stabilieren, wat Uw Ed. Groot Mog daar ook tegen doen, en dat inzonderheid in dien tijd, wanneer men bezig is om den vijand het hoofd te bieden, of eenige preparatien daartoe gemaakt worden; waarin zij niet weinig gestijfd worden door de slappigheid en kleinmoedigheid der Officieren in het executeren van het Placaat van de Ed. Mog. Heeren Staten Generaal, als die bij Schepenen noch regt noch vonnis kunnen krijgen.

Dat mede in sommige plaatsen hunne Collecte wordt gebruikt tot onderhouding van de Predikanten, en niet van hunne Armen, dewelke zij brengen tot last van de kerken en plaatsen.

En dat van vele inwoners dezer landen, uit alle quartieren, Loevestein al te veel gefrequenteerd, en bij dezelve met de gevangene Predikanten gesproken wordt, die hen in hun doen en factie stijven.

En gemerkt dat de handhaving van de ware Gereformeerde Religie, welke, naast God, het fundament is van den Staat onzer Regering en het lieve Vaderland, (gelijk Uw Ed. Groot Mog. zulks zelve in de uitschrijving van de Biddagen altijd wel hebben te kennen gegeven), met de toelating van zulke dangereuse factie, die regelregt loopt tot subversie van de Religie en Staat van het land, niet en kan bestaan: zoo wil de Synodus van Zuidholland, en dienvolgens alle de kerken dezer Provintie, Uw Ed. Groot Mog. te bedenken geven, wat voordeel deze landen zullen gedaan hebben, met zoo zwaarlijk, zoo menig jaar herwaarts, tot den bloede toe, tegen onzen algemeenen vijand, den Spanjaard, gecontribueerd en gestreden te hebben, wanneer door toelating van deze factie, door welke de Sociniaansche, Pelagiaansche en andere gruwelen meer, de

fundamenten der Religie omstotende, allenthalve door het land worden verspreid, de ware religie zal gesubverteerd worden; gelijk mede met wat regt aan eenige dwaalgeesten, zich opwerpende en aanhang makende, dergelijke vrijheid zal mogen worden geweigerd, wanneer de gemelde Remonstrantsch-gezinden, in hare vrijheid van profeteren, die zij altijd hebben gepretendeerd, niet worden, zoo veel doenlijk is, tegengestaan, en tot wat confusie de zaken ten laatste zullen komen te vervallen, als er alle factien, die vele alreeds hier te lande hunne vrijheid hebben, getolereerd worden.

En eindelijk bij dezen ootmoedig verzoeken, dat Uw Ed. Groot Mog. deze zwarigheden eenmaal zoo willen behartigen, dat deze seditieuse moedwilligheid ingehouden mogt worden, en dienvolgens alle vrome ingezetenen dezer Provintie van vreeze van meerder zwarigheid, die zoo voor de Kerke als voor den Staat en Regering van 't Land, daarmede dezelve dagelijks gedreigd worden, apparentelijk te wachten hebben, bevrijd worden; dewelke niet zonder oorzaak is, alzoo de ervarenheid geleerd heeft dat de begeerte van wraak eenige van deze luiden zoo verre getransporteerd heeft, dat zij zich niet ontzien hebben een schrikkelijke en ongehoorde moord tegen den persoon van Zijne Prinselijke Excellentie, Hoogl. Memorie, en veranderingen van de Collegien van de Hooge Overheden in den Staat van den Lande, voor te nemen.

En alzoo de zaken van de Gereformeerde Kerke zoo verre nu zijn vervallen, dat dezelve in sommige plaatsen nu moeten duiken en haar als onder het kruis drukken, dagelijks gedreigd worden dat men haar wil uit de publieke kerken met geweld stoten, en bovendien nog schrikkelijke dreigementen van de oproerige Remonstrantsch-gezinden moeten hooren, namelijk, als zij het hoofd

hoofd boven zullen gekregen hebben, dat zij de Gereformeerde Predikanten niet zullen gevangen stellen tot Loevestein, maar het hoofd afhouwen; zoo verklaart de Synodus voor God Almagtig en al de wereld, onschuldig te willen zijn van de onheilen en bloedstortingen, die apparentelijk in ons Vaderland te vreezen staan, door verzuim van tijdelijke en noodige remedien, geresolveerd zijnde hare ziele in geduldigheid te bezitten, en wijders God Almagtig de uitkomst en bescherming van hare goede zake door den gebede te bevelen; alhoewel dezelve niet zal nalaten te hopen en te vertrouwen, dat onze goede God de harten van Uw Ed Groot Mog. eenmaal zal bewegen om deze Remonstrantie alzoo in bedenking te nemen, dat tijdelijke remedien zullen worden bij de hand genomen, waardoor de waarheid der leer bevestigd, de beroerte der Kerke geweerd en het lieve Vaderland van alle onheilen bevrijd worde.

Hetwelk doende enz.

Uw Wel Ed. Groot Mog onderd. Dienaren des Goddelijken Woords en Ouderlingen, van wege de respective Kerken van Zuid-Holland gecommitteerd en synodaliter vergaderd binnen de stad Delft.

En was geteekend:

Henricus Arnoldi, Synodi Praeses.
Jacobus van Kralingen, Scriba.

Art. 6.

Belangende de Kerkelijke Historie waarvan Art. 7, is raadzaam gevonden Ds. Festus aan te manen dat zijn Wel Eerw. in dat werk gelieve voort te gaan en te diligenteren, opdat in de aanstaande Synodus volgens zijne be-

belofte, in zijnen brief aan de Assessoren geschreven, gementioneerd, een specimen, een goed deel van dat Werk mogte gezien worden, en zullen overzulks alle Classen, die tot nog toe in gebreke gebleven zijn, vermaand worden om met den eersten aan Ds. Festus, hetgeen zijn Wel Eerw. in deze zaken tot behulp zoude kunnen dienstig wezen, over te zenden; bij welke occasie de Ed. Broederen van den Haag beloofd hebben daartoe te zullen arbeiden, dat Ds. Festus met den eersten moge behandigd worden hetgeen van de Remonstrantsche zaken onder haar Classis is voorgevallen; en opdat de Schriften, dewelke Ds. Festus van de respective Classis geleverd worden, bewaard blijven, zoo vindt de Synodus geraden dat D. D. Deputaten Synodi van Ds. Festus zullen verzoeken een register, in hetwelk gespecificeerd zullen zijn de schriften die hij ontvangen heeft, en genoteerd wat hem van deze en die Classis besteld is, welk register zal dienen geteekend te zijn met Ds. Festus eigen hand, en dan in de Synodale kist zal bewaard worden.

Nopens het Boek, daarin opgeteekend zijn de besoignes van de Gedeputeerden des Synodus van Zuidholland en de Ed. Commissarissen van Hun Ed. Groot Mog., gevallen in het visiteren van alle de Classen gedurende het Syn. Nat. en dat nu een wijle tijds in de handen van den Heer President Cromhout berust had, daarvan rapporteren D. D. Deputaten Synodi, dat het wederom te regt gekomen is, en in de Synodale kist gelegd is en bewaard wordt.

Art. 14.

Alzoo Ds. Sebastianus Dammannus, Gelri[illegible] Deputatus, noodzakelijk vertrekken moest, is bij de[illegible] Vergadering noodig gevonden het 3de Gravamen, slaande op het 20ste Art. der voorgemelde Synode, bij der hand te ne-

nemen, om het advis van zijn Eerw. dewelke in Synodo Nat. Scriba had geweest, daarop te hooren; en zijn vooreerst de Instructien der respective Classen op het voorschr. Gravamen geopend, medebrengende fiat, dat is, dat men op beide order stellen zal.

Ds. Praeses heeft hierop tot opening verhaald, dat de Remonstranten zelve in Syn. Nat. bedongen hebben, dat zoo wel gelet zal worden op de noodzakelijkheid als ook de waarheid van iegelijk Remonstrantsch Artikel, en heeft daarna van Ds. Dammannus verzocht, dat hij in deze bedenkingen, die over het oordeel des Syn. Nat gemoveerd worden, de Vergadering met zijn advies zoude willen dienen. Dewelke eenige opening begeerende, wat het voor bedenkingen waren, is hem van Ds. Praeses aangezegd deze onder anderen te zijn, namelijk: of in Syn. Nat alleen van de *waarheid* en niet van de *noodzakelijkheid* en *het gewigt* der vijf Remonstrantsche Artikelen gehandeld is? dat is, of de Synodus alleen de vijf Remonstrantsche Artikelen veroordeeld heeft als dwalingen, die in de Gereformeerde Kerken niet behoorden geleerd te worden, dan of zij ook geoordeeld heeft, dat zij in de gemeene Ledematen niet zijn te verdragen? waarop bij Ds. Dammannus geantwoord is, dat hij geen geheugen had, dat deze questie, alzoo specialijk, in istis terminis geformeerd, in Syn. Nat. voorgesteld of gedecideerd is, maar dat nogtans in het verhandelen en oordeelen over de vijf Remonstrantsche Artikelen daarop ook in het gemeen gelet is en deze zaken in consideratie gekomen zijn; dat hem zeer wel indachtig is, dat de Remonstranten zelve dat ernstig verzochten, en dat de Praeses Syn. Nat. alle de leden der Synodus vermaand had, dat zij in het formeren van hare oordeelen over de vijf Remonstrantsche Artt. zouden gedenken aan hetgene de Remon-

stran-

stranten begeerd hadden, en dat zij zoo wel op de *noodzakelijkheid* als op de *waarheid* wilden letten. Verklarende daarvan goede memorie te hebben, en daarbij voegende, dat dit ook geschied is en klaarlijk gezien kan worden, niet alleen in het oordeel des Syn. Nat. zelve, maar ook in de judicia van de Collegien, en bijzonderlijk in hare conclusien; en dat het derhalve zeker is, dat niet alleen op de waarheid, maar ook op het gewigt en de noodzakelijkheid der vijf Remonstrantsche Artt. in Syn. Nat. gelet, en daarvan geoordeeld is.

Ds. Samuel Bartholdus, Deputatus Noord-Hollandiae, die mede ad Syn. Nat. gedeputeerd is geweest, verzocht zijnde om ook in deze zaak de Vergadering met zijn advies te dienen, heeft verklaard, hetgeen van Ds. Dammannus verhaald was, waarachtig te zijn, en heeft daarbij tot breeder opening uit de Acta Syn. Nat. aangewezen, dat de Remonstranten zoo in het doen van hunne protestatien tegen de Syn. Nat. als in de schriftelijke uitlegging van hare gevoelens van de vijf Remonstrantsche Artt. zelve, in Syn. Nat. voorgesteld hebben, dat de tegenwoordige geschillen niet waren Artikelen, die niet veel om het lijf hadden, maar van de hoofdstukken der Theologie, die de eere Gods verklaren en de vlijt der Godzaligheid bevorderen; dat bij de Contra-Remonstranten waren monstreuse en de zaligheid der menschen schadelijke leeringen, die zij begeerden te wederleggen; dat den volke ingestampt was, dat de vijf Artikelen der Remonstranten met den aankleve van dien, het fondament der zaligheid omstieten en met het geloof en zaligheid niet konden bestaan; en dat zij alzoo de Synodus Nat. oorzaak gegeven hebben, om niet alleen van de waarheid, maar ook van de noodzakelijkheid en het gewigt der Remonstrantsche Artikelen te oordeelen; en dat zulks ook geschied zij, heeft hij uit

uit de oordeelen van meest alle de Collegien en specialijk uit het oordeel der Gedeputeerden des Noord-Hollandschen Synodus klaarlijk betoogd, in 't welk uitdrukkelijk gezegd wordt, dat de leer der Remonstranten in de vijf Artikelen, niet alleen valsch, ketters en goddeloos is, maar ook de eere Gods lasterlijk, en de fundamenten der Christelijke Religie ten hoogste kwetsende, en dienvolgens van zulk een gewigt, dat ze in de Gereformeerde Kerke geenszins lijdelijk is.

Insgelijks heeft Ds. Praeses, alsmede ad Syn. Nat. gedeputeerd, verklaard zulks alles alzoo in Syn. Nat. geschied te zijn; en heeft daarbij uit het besluit van het oordeel der Gedeputeerden des Zuidhollandsche Synodi betoond, dat zij niet alleen de vijf Remonstrantsche Artikelen voor een halve Pelagiaansche zuurdeessem en Sociniaansch onkruid, hetwelk uit den akker des Heeren behoord gewied te worden, geoordeeld, maar haar ook tot de Conferentie gerefereerd hebben, in dewelke van het gewigt der vijf Remonstrantsche Artikelen verklaard is: dat zij zijn strijdende tegen Gods eer, een ander fundament der zaligheid leggen, de zaligheid der menschen ten eenemale onzeker stellen, de menschen van haar vasten troost in leven en sterven ontbloten, en het fundament van de ware zekerheid der zaligheid ten eenemaal omstooten en wegnemen, en volgens dien niet alleen van de valschheid, maar ook van het gewigt der vijf Remonstrantsche Artt. geoordeeld hebben.

Ds. Gijsbertus Voetius, die mede ad. Synodum National is gedeputeerd geweest, heeft ook het narré, rakende de Handelingen des Syn. Nat., geapprobeerd.

De Gedeputeerden van de andere Corresponderende Provintien hier van ook gevraagd zijnde, hebben eenparig geadviseerd, dat zij het daarvoor hielden, dat in de Syn. Nat.

Nat. zoo wel van de noodzakelijkheid en het gewigt, als van de valschheid der vijf Remonstrantsche Artikelen gehandeld en geoordeeld is.

De Vergadering deze opening gehoord hebbende, en lettende wat in de Judicia Collegiorum, Canones, en de Sententie der Synodus klaarlijk uitgedrukt is, heeft dezelve verklaard, dat zij het ook daar voor houdt, en verklaart dat de Syn. Nat. zoo verre van de noodzakelijkheid en het gewigt van de vijf Remonstrantsche Artikelen heeft geoordeeld, dat naar het oordeel derzelve de voorschr. Artikelen in de Gereformeerde Kerken niet tolerabel zijn, en volgens dien ook in geene lidmaten, die ten Avondmaal willen gaan, behooren geduld te worden, maar dat men degenen, die uit de kudde verdwaald zijn, eerst tot beter verstand moet brengen.

Nu om order te stellen op het 2de lid van het 3de Gravamen, verzoekende dat goede order tegen die bedenking over de noodzakelijkheid en het gewigt van de vijf Remonstrantsche Artikelen mogte gesteld worden, en alzoo dezelve afgesneden worden. Daarover hebben Ds. Praeses, Assessor en Scriba, door last van Hun Ed. Groot Mog., een project voor hun particulier ontworpen, om het 3e, 5e en 9e Gravamen op het gevoegelijkst af te doen, waarop gevolgd is, dat Hun Ed. Groot Mog. dat voorschr. project met nog een ander daar bij gaande, den Synodo hebben toegezonden, en verzocht daarover het advies van deze Vergadering, waardoor het 3e, 5e en 9e Gravamen tot de meeste stichting zoude kunnen afgedaan worden.

Waarop de Synodus met eenparige stemmen, tot contentement van alle de leden dezer Synodus, geformeerd heeft dit volgende: Alzoo zeker Gravamen tot deze Synodus is gebragt, te kennen gevende, dat verscheidene bedenkingen over de noodzakelijkheid en het gewigt der vijf Remonstrant-

sche

sche Artikelen gemoveerd worden, verzoekende, dat daartegen orde gesteld en alzoo dezelve afgesneden mogten worden; zoo is het dat deze Vergadering in de vreeze des Heeren overwegende de gewigtigheid van deze zake, verstaat dat men in dezen zal blijven bij 't geen in Judicio Theologorum en daarop gevolgde Canones, en de Sententie der Syn. Nat. uitgedrukt is: namelijk dat de vijf Remonstrantsche Artikelen in de Gereformeerde Kerk niet tolerabel zijn, als die aan de eene zijde afwijken van de waarheid, en aan de andere zijde niet anders dan schuilhoeken van dwalingen zijn; en dat de voorschr. Artt, aangemerkt, zoo als de Remonstranten dezelve in hare gemeene schriften verklaard hebben en uit dezelve in Synodo Nat. gedecideerd, zoodanig zijn, dat zij in geene ledematen, die ten Avondmaal willen komen, behooren geduld te worden, maar dat men diegenen, die uit de kudde afgedwaald zijn, eerst door de klaarheid der waarheid zal onderwijzen, opdat ze tot beter verstand gebragt zijnde, alzoo tot de Kerke Gods en de gemeenschap der Heiligen zouden mogen wederkeeren, gelijk als dienvolgende in de particuliere Synoden dezer Provintien, terstond na het houden der Syn. Nat. A°. 1619, te Leiden Art. 78, en te Gouda A°. 1620 Art. 68, en nog laatstelijk in de particuliere Synode te Dordrecht A°. 1627 Art. 20, deze zaak alzoo verstaan en geresolveerd is.

Welke voornoemde Resolutien in de respective Classen en Kerken dezer Provintie tot nog toe onderhouden en gevolgd zijn, gelijk ook de voorschr. Art 20 Syn. Part. te Dordrecht voorn. van alle Classen aangenomen, voortaan gevolgd zal worden, behalve dat van sommige Broederen uit eenige Classen zwarigheid was gemoveerd, zoo over de Resolutie deszelven Artikels, die haar dacht dubieus en twijfelachtig te zijn, als voornamelijk tegen de geau-

geannexeerde clausule, waartegen zij eenige bedenking hadden gesteld; maar dezelve Broederen ten laatste, onder zekere verklaring, de Resolutie deszelven Artikel hebben aangenomen, welke verklaring de Synodus gehoord en geëxamineerd hebbende, is met dezelve ook te vrede geweest, en heeft goedgevonden, om alle nieuwe disputen, misverstanden en andere inconvenienten te verhoeden, dat hiermede alle verdere bedenkingen, die over het gewigt en de noodzakelijkheid der vijf Remonstrantsche Artt. gemoveerd zijn, of nog zouden mogen worden, afgesneden en voorgekomen zullen wezen, maar dat men blijven zal bij hetgeen aangaande de voorschr. noodzakelijkheid in de laatste Syn. Nat. gedecideerd is; belastende overzulks alle Classen en Kerkendienaren haar in de practijk van het aannemen der Remonstrantsche Ledematen naar dezelve Syn. Nat. en de voorgaande verklaring en resolutie der particuliere Synoden, dien zelven Syn. Nat. conform te gedragen en geene verdere bedenkingen dien aangaande te moveren, waarmede de Synodus verstaat, dat het derde, vijfde en negende Gravamen zal zijn afgedaan en geassopieerd.

De Ed. Mog. Heeren Staten van Holland en Westvriesland, deze Resolutie gelezen en wel overwogen hebbende, en vertrouwende dat het tot stichting der Gemeenten en rust onzes Vaderlands zou dienen, hebben haar hetzelve laten welgevallen, gelijk blijkt bij Haar Ed. Groot Mog. Missive, in dato den vijfden Augustus 1628, als volgt:

Welgeleerde, Godzalige, Vrome, Discrete!

Wij hebben in onze Vergadering geëxamineerd en wel overwogen het Concept bij UEd. Gedeputeerden op gisteren, den 4de dezer maand Augustus, aan ons overgebragt

bragt, en op het vertrouwen, dat het voorschr. Concept zal dienen tot rust en vrede in den Lande en in de Kerke, en dat dezelve in alle verdere zaken, daarnaar zullen worden gedirigeerd, het voorschr. Concept ons laten welgevallen, en dat UEd. met hare verdere besognes zullen mogen voortgaan volgende de Resolutie, Praeses, Assessor en Scriba aangezegd, en op gisteren aan UEd. Gedeputeerden gereitereerd, en Ons daartoe verlatende,

Welgeleerde, Godzalige, Vrome, Discrete!

Zijt Gode bevolen.

's Hage den 5 Augustus 1628.

Ter ordonnantie van de Staten,

C. VAN DER WOLFF.

Het Opschrift was:

Welgeleerde, Godzalige, Vrome, Discrete, de Predikanten en Ouderlingen, vergaderd in de Provinciale Synode te Delft.

Art. 18.

Nopens de Resolutie der Synodus 1627 Art. 34 is de Classis van Delft en Delfsland, mitsgaders de Gecommitteerden van de drie naastgelegene Classen, Rotterdam, Brielle en 's Hage, binnen Delft vergaderd op den 23ste Augustus 1627, op welke Ds. J. TAURINUS, Pred. te *Maasland*, alvorens beschreven en ontboden zijnde, in plaats van de Resolutie der Synode na te komen en te compareren en in de voorschreven Vergadering eenig contentement te geven, dezelve eenen brief heeft gezonden aan de voorschr. Vergadering in dato 22 Augustus 1627; in dewelke de voor-

voornoemde Taurinus, in plaats van schuld te bekennen over zijne verregaande schandelijke factie, nog continueert om de handelingen en proceduren der voorschr. Classen, mitsgaders de Resolutie der gemelde Synodus te traduceren, te beschuldigen en te lasteren; behalve dat hij in het voorschr. Schrift verklaart, niet van meening te zijn, hem in eenige verdere handelingen met de voorschr. Classis of de Ed. Synodus in te laten, begeerende dat de voorschr. Classis en Synodus hem voortaan ongemolesteerd wilden laten; alles nergens anders toe tenderende, dan om te toonen, dat hij in 't minst niet gezind is, de Ed. Synodus of Classis eenig contentement door boetvaardigheid en bekeering te doen, of de Synodale Acte, die van alle Predikanten van Zuid- en Noordholland eenstemmig is aangenomen, te approberen en te teekenen; en alhoewel de voorschr. Vergadering hierover ten hoogste bedroefd zijnde, des voorn. Taurini behoudenis van harte zocht en bearbeidt, nogtans door de Resolutie des voorgaanden Synodus aangemaand en verpligt is, in de zaak des voorschr. Taurini verder te treden: Zoo is het dat de voorschr. Vergadering, — voor oogen hebbende de stichting der Kerke Christi in de plaats van *Maasland*, en in de vreeze des Heeren lettende op al het geene wijders ter materie dienende heeft gebleken, uit welk alles notoirlijk niet anders is af te nemen en te concluderen dan dat de voorschr. Taurinus in zijne groote feilen en mishandelingen alsnog opiniatreert, en tegen alle goede vermaningen continueert, en in de plaatse van boetvaardigheid te toonen, in zijn kwade actie al contumaceert en tot erger vervalt, — den voorschr. Taurinus heeft verklaard bij dezen van nu aan te wezen gedeporteerd en ontzet van den Kerkendienst te *Maasland*; authoriserende de Kerke mits dezen tot beroeping van eenen an-

anderen Predikant, met approbatie van de respective Magistraat, doch niet zonder voorweten en advis der Classis, naar order der Kerke te mogen treden, waarbij deze Synodus goedvindt:

1°. Dat D D Deputaten den voorschr. Taurinus nog zullen aanzeggen, dat hij zich niet ondersta of aanneme, den kerkendienst in eenige kerken of plaatsen, onder onze Synodus ressorterende, te bedienen voor en aleer hij met de Synodus, behoorlijker wijze zal zijn verzoend.

2°. De Kerk van Delft te lasten, alzoo de voorschr. Taurinus te Delft woont, op Taurinus acht te geven, denzelve tot boetvaardigheid te vermanen, en bijaldien hij de vermaningen geen gehoor geeft, maar hardnekkig veracht (hetwelk God verhoede), tegen hem naar order der kerke te procederen.

Art. 19.

Over het 35 Art., rakende de Acte van Verbindtenis der respective Classen, gevraagd zijnde, of dezelve alom in de respective Classen in het werk gesteld is en gepractiseerd, heeft men vernomen, dat geene Classen in gebreke zijn gebleven, uitgenomen dat de Broeders van Leiden en Buuren verhaald hebben, dat er in hare Classen nog een of twee zijn, dewelke de voorschr. Acte niet hebben geteekend, nogtans daarbij ook belovende dat het eerstdaags zal voltrokken worden, bij welke occasie de Broeders die tot onderhouding van de correspondentie gedeputeerd waren nu op de Syn. van Noordholland te verschijnen, gerelateerd hebben, dat de voorschr. Acte van de Synodus voor goedgekeurd en aangenomen is, waarop D. D. Deputaten Synodi Noordhollandiae wijders ver-

verklaard hebben, dat zij anders niet weten, dan dat de voorschr. Acte van de respective Classen onder hare Synodus gehoorende, geteekend en en geene swarigheid daarover in eenig Classen gevallen is.

D. Deputatus Synod. Ultraject. Andreas Snavius, heeft ook verhaald, dat de voorschreve Acte onder haar is aangenomen, hetwelk ook blijkt uit het rapport van Ds. Corn. de Vrij, die op de Synodus tot onderhouding der correspondentie gedeputeerd was.

Art. 25.

Op het verzoek en aanmaning der Classis van Leyden, zullen D. Depp. aan de Classis van Leyden de hand bieden om te verzoeken, dat de Remonstrantsche Vergadering, die onder haar ressort onder den naam van Mennoniten gehouden wordt, moge gestuit worden, volgens den 47e Art. Syn. Dord. particularis.

Art. 35.

Is ingeleverd een schriftelijk verzoek van de Kerk van *Waarder*, onder de Classis van Woerden en Over-Rijnland, verzoekende dispensatie voor de 31 Art. Syn. Brielanae, en consent om Ds. SAMUEL PYTHIUS, voorheen aldaar Arminiaansch Predikant, doch nu met de Kerk verzoend, te mogen beroepen tot haren ordinairen Herder en Leeraar.

De Synodus rijpelijk overwogen hebbende hetgeen in consideratie behoorde te komen, heeft haar geconsenteerd om, naar order der kerken, Ds. Pythius te mogen beroepen, alzoo het met hem eene andere gelegenheid heeft als met die personen, daar de 31 Art. Syn. Briela-

nae

nae op ziet, nogtans alzoo, dat dit consent der Synode van niemand in consequentie zal genomen worden.

Art. 37.

Eenige Heeren Commissarissen van het Ed. Hof aan de Vergadering gezonden, om haar nader te informeren, op de remonstrantie, waarvan Art. 1. hun van Hun Ed. Groot Mog. ter hand gesteld om haar advies daarop te hooren, hebben verzocht, dat haar behoorlijke attestatie en certificatie van sommige particuliere zaken in de voorgeschreven remonstrantie gementioneerd, tot nadere opening mogte toegezonden worden, alzoo haar te lang zoude vallen hier nader over de voorschr. remonstrantie, bijna in forme van recollement, haar te informeren. De Vergadering op dit verzoek lettende, heeft goedgevonden haar door de Broeders van den Haag te laten weten, dat de Synodus niet geraden vindt dien voorslag te volgen, alzoo het oogmerk van de Vergadering of iemand van hen in 't bijzonder, in het overleveren van de voorschreven remonstrantie, niet is geweest deze of die te beschuldigen, en de Justitie over iemand te verzoeken, maar alleen aan te wijzen in 't gemeen de schade welke de Kerke Gods lijdt en te verwachten heeft door de stoutigheid der Arminianen, en te verzoeken dat hare Conventiculen mogen geweerd worden; als ook het Ed. Hof aan te zeggen, zoo het haar gelieft nader onderzoek van eenige zaken te doen, om met beter en meerder fundament het gemeen te weten, ten einde de verbodene Vergaderingen te weren, dat de Synodus bereid is, haar de plaatsen bekend te maken, daar dit gepasseerd is.

Heeft ook de Synodus daar bij geresolveerd, aan de Ed. Groot Mog Heeren Staten niet alleen mondeling, maar ook schriftelijk te remonstreren dat de maniere van

doen,

doen, welke het Ed. Hof in dezen gebruikt, verre is buiten de meening en het oogmerk van deze Vergadering, als ook dat met zoodanige handelingen de goede zaak getraineerd wordt, en het kwaad hoe langer hoe meer inkruipt; mitsgaders te verzoeken, dat Hun Ed. Groot Mog. op het gemeen, te weten de openbare Vergaderingen der Arminianen, gelieven te letten, en met den eersten goede order te stellen, dat zij mogen gestuit en geweerd worden, waartoe D. D. Depp. Syn. geadsisteerd met Ds. Gerh. Verstegen, en Ds. Jacobus Leeuwius, eene remonstrantie zullen opstellen, welke daarna gelezen zijnde, van de Vergadering is geapprobeerd, om dezelve aan Hun Ed. Mog. de Heeren Staten te exhiberen; en om de voorschr. zaak te remonstreren, zijn gedeputeerd Ds. Gysbertus Voetius en Henr. Nolthenius en de Ouderling van Delft.

Art. 46.

Rakende het 1e lid des 2e Gravamens, voorstellende: of men de Resolutie Syn. particularis Dord. N°. 20 A°. 1627, niet behoort met ernst te practiseren tegen de gewezene Remonstrantsche Predikanten? verstaat de Synodus, dat de gewezene Remonstrantsche Predikanten, die uit het land gebannen zijn, civiliter mortui zijn en voor geexcommuniceerd te houden; maar dat men tegen diegenen, die hier in het land zijn, die de Acte van stilstand geteekend hebben, en desniettegenstaande haar bemoeijen met prediken of stijven der Arminiaansche factie, naar order der Kerke bij trappen zal procederen.

Over het 2e lid dezes Gravamens, verzoekende verklaring over deze woorden: *exorbitante Remonstrantsche Ledematen*; verklaart de Synodus dat zoodanige Remonstrant-

strantsche lidmaten exorbiteren, welke in het gevoelen verder gaan dan de vijf Remonstrantsche Artikelen, die de leer der waarheid lasteren, die Ouderlingen en Diaconen zijn, die hunne huizen daar toe doen, die stijvers en aanleggers zijn van de verbodene Conventiculen etc.

Op het 3e lid dezes Gravamens: raad vragende, of men niet tegen zoodanige Remonstrantsche Ledematen naar order der Kerke zal procederen? vindt de Synodus geraden, dat men zich reguleren zal naar den 36 Art. des Synodi van Gorinchem, en den 23 Art. Synodi Dordracenae.

Art. 47.

Op het 4e Gravamen: of in deze conjuncture van den staat der Kerken raadzaam is, dat al zulke aanzienlijke lidmaten der Gemeente, die tot de Magistrature opgetrokken zijn, en in deze hunne ambten en daden notoirlijk zoo dirigeren, dat door hun conniveren de Remonstrantsche Conventiculen in stoutheid tot schade der Kerken vermeerderd worden, van het gebruik des H. Avondmaals afgehouden zullen worden? heeft de Synode goedgevonden, dat de Kerk, alwaar deze casus voorvalt, vooreerst voorzigtiglijk zal onderscheiden, tusschen hetgeen haar ambt raakt, en tusschen hetgeen zij doen als particuliere personen, en met goede voorzigtigheid door vermaningen, met advies der Classis, met zoodanige personen handelen.

Art. 56.

De Classis van Gouda vraagt: hoe zij zal handelen met een lidmaat, die op eene gezonde belijdenis der waarheid tot de tafel des Heeren toegelaten zijnde, en bij de zuiverheid der waarheid blijvende, om den huis-

vrede met haren man te behouden, tegen de vermaning van hare Predikanten en des Kerkeraads, openlijk de verboden Conventiculen der Arminianen frequenteert, en vele vrome lidmaten ergernis daardoor geeft? De Synodus dezen Casus in de vreeze des Heeren overwegende, verstaat:

1°. Dat de Broederen des Kerkeraads en der Classis haar devoir zullen doen met vermanen, aan de eene zijde deze lidmaat vermanende, dat ze haren man met vriendelijkheid wil bejegenen, hem bidden en smeeken, dat hij haar vrij en onbedwongen, tot kwijting en gerustheid van hare conscientie, haar Godsdienst wil laten gebruiken; en aan de andere zijde haar vermanen, dat zij met haar doen niemand een steen des aanstoots behoort te leggen, maar dat zij het kwaad verlatende het goede behoort na te jagen, gedenkende dat zij God bovenal gehoorzaamheid schuldig is.

2°. Dat ook de Predikanten, Kerkeraad en Classis, diegenen, die door het voorschr. doen geërgerd zijn, door goede redenen zullen zoeken ter neer te zetten.

3°. Maar zoo voorzeide lidmate haar doen blijft continueren en alzoo nog zwaardere ergenisse geeft, dat alsdan de Kerk met advies der Classis, naar orde der'Kerken, tot de meeste stichting met haar zal handelen.

Art. 58.

De Classis van den Briel stelt voor, dat de Heeren Bewindhebbers van de Oost-Indische Compagnie binnen Rotterdam, hebben aangenomen en uitgezonden tot een Ziekentrooster, een persoon die ongezond is in de leer, als

als staande in het gevoelen der Arminianen, en kwaad van leven, als zijnde een Bankroetier. Bijwelke occasie gewaagd is geworden, dat menigte Arminiaansche Boeken naar Oost-Indien gezonden worden.

De Synodus dit verstaande, en oordeelende dat hierop wel diende gelet, heeft goedgevonden:

1°. Aan de H H. Bewindhebberen te verzoeken, dat tot eenige kerkelijke bedieningen derwaarts, geene personen mogen gezonden worden, dan diegenen, welke behoorlijke Kerkelijke Attestatien vertoonen, en de afzending geschiede met kennis en goedvinden der Kerke, daar de H. H. Bewindhebbers hare kamers hebben; dat ze ook geene boeken, sprekende van de Religie, derwaarts gelieven te zenden, zonder dat ze alvorens van de Gedeputeerden der Synoden mogten gevisiteerd zijn; en wat aangaat de voorzeide persoon, bijaldien hij nog ongezond in leer en kwaad van leven is, dat hij van zijn' dienst mag ontzet worden.

2°. Zoo de H. H. Bewindhebbers dit verzoek mogen afslaan, 't welk wij niet verhoopen, dat alsdan D. D. Deputaten die abuizen zullen remonsteren aan de Ed. Groot Mog. Heeren Staten Generaal, en verzoeken, dat door haar authoriteit daarin moge voorzien worden.

3°. Dat D. D. Deputaten, uit naam der Synodus, aan de Kerken aldaar zullen schrijven, en haar vermanen geene personen, niet hebbende behoorlijke attestatie, tot eenige kerkelijke bedieningen te willen toelaten, en inzonderheid acht geven op dezen voorzeiden persoon, en zoodanig zijnde als hier verhaald is, denzelven van zijnen dienst te willen degraderen;

 dat

dat ze ook wel toezien dat geene Arminiaansche boeken der Gemeente aldaar in handen komen.

Uit de Synodus, gehouden te Leiden 1629.

Art. 2.

Op de doleantie aan Hunne Ed. Groot Mog. wegens de onlijdelijke insolentie der Arminianen, was nog geene dispositie.

Art. 7.

Belangende de Kerkelijke Historie, waarvan Art 6, zullen D. D. Deputaten Ds. Festus Hommius daarover aanspreken; de Classis van 's Hage verklaart niet te hebben, waarvan in het vorige Synode toezegging was gedaan.

Art. 19.

Aangaande het 18 Art. Syn. praeced., handelende van het deportement van Ds. Joh. Taurinus, waarin vooreerst D. D. Deput. Syn. belast was, denzelven Taurinus aan te zeggen, dat hij niet ondersta den kerkedienst onder onze Synode te bedienen, zonder eerst en vooral met dezelve Synode verzoend te zijn, en daarbenevens de Kerk van Delft, om op Taurinus te letten en tot boetvaardigheid te vermanen, en tegen hem, zoo hij onboetvaardig blijft, kerkelijk te procederen.

Is geopend ten aanzien van de Aansprake, dewelke eensdeels den Gedeputeerden Syn., eensdeels de Kerk van Delft was opgelegd, dat de voorschr. Taurinus hare Aansprake geweigerd hadde, en dat daarom de voornoemde Aanspraak niet was gedaan; waarover de Synodus verstaat, dat de Aanspraak zal worden gerenoveerd, eer

tot

tot kerkelijke procedures tegen den persoon van Taurinus zal worden gekomen, en zal de Aanspraak worden gerenoveerd bij zoodanige personen, die naar het oordeel der Classis bij Taurinus allermeest vermogen, op dat Taurinus alle oorzake van exceptie benomen worde.

En wat aangaat het acht nemen van de Kerk van Delft op den persoon Taurini, is geopend, dat Taurinus wel meer scheen te komen tot het gehoor van Gods Woord, als te voren bij hem was geschied, doch dat zijn leven niet onberispelijk was.

Art. 20.

Zoo veel belangt de onderteekening van de Acte van nadere Verbindtenisse, dewelke bij eenigen van de Classis van Leiden en Buuren niet was gedaan, volgens den 19 Art., is geopend, dat dezelve onderteekening haar volkomen effect nu had, en van een iegelijk was gedaan.

Art. 29.

Aangaande de Kerkelijke Historie van Ds. Festus Hommius, heeft aan D. D. Deputaten eenige bladeren vertoond, en verklaard alleen generalia te zullen schrijven, voornamelijk hoe de droevige verschillen in Gods Kerke waren opgerezen, en hoe dezelve ten laatste waren geslecht; doch klaagde dat sommige Classen hem niet toezonden, dat zij beloofd hadden.

Art. 33.

Van de beroepinge van Ds. Samuel Pythius, vervat in het 1e lid van den 35 Art., rapporteert de Classis van Woerden, dat dezelve is voltrokken.

Art.

Art. 45.

Aangaande het 58 Art., sprekende van zekeren Ziekentrooster, welke ongezond in de leer en leven zijnde, van de Bewindhebberen van de Oost-Indische Compagnie was aangenomen: is van Gedeputeerden geopend, dat daarin was voorzien, en dat ook de Oost-Indische Compagnie had aangenomen voortaan daarop te letten, en hebben Gedeputeerden de Kerken van Oost-Indien van de voorschreven personen gewaarschouwd, en verzocht dat niemand aldaar zonder behoorlijke attestatie zoude worden ontvangen.

Art. 54.

Is geresolveerd, aan te houden om redres tegen de insolentien der Arminianen.

Art. 61.

Zal ook aan zijne Princelijke Excellentie geklaagd worden wegens de insolentie der Arminiaansch-gezinden in de Graafschap van Buuren; dit is aan D. D. Deputaten nevens de Classis van Buuren in mandatis gegeven.

Uit de Synodus, gehouden te Schoonhoven 1630.

Art. 5.

Belangende het 7e Art. van de Kerkelijke Historie, is geresolveerd, dat Ds. Festus Hommius zal worden afgevraagd, of het zijn Ed. niet mogelijk zou zijn, uit die stukken, welke hij alrede had, de voorschr. Kerkelijke Historie te voltrekken, en zoo niet, dat dan de stukken, bij de respective Classen hem toegezonden,

we-

weder geëischt worden, en dienden Synodaliter bewaard, opdat de Synodus daarna despicieere, wat hierin verder noodig zal wezen te doen; en zullen Gedeputeerden der Classis van Leiden toekomenden Zondag een brief der Synodus over die zaak Ds. Hommio behandigen, en verzoeken, dat hij daarop de Synode gelieve te rescriberen.

Is daarna aan de Synodus behandigd eene Missive van Ds. Festus Hommius, te kennen gevende, dat zijn Ed. in de Kerkelijke Historie weinig heeft kunnen voortgaan bij faute van authentike stukken, evenwel dat hij op het believen des Synodus zal roeijen met de riemen die hij heeft, en de Kerk gaarne dien dienst wil doen onder andere occupatien.

Is daarna van de Synodus geresolveerd, dat Ds. Festus Hommius zal gelieven voort te gaan zijne Kerkelijke Historie te voltrekken, zoo haast als mogelijk is, overmits dit een stuk is daar de Gereformeerde Kerk naar gehaakt en lang naar verlangd heeft.

Art. 32.

Op het 2de Gravamen, handelende van de Remonstrantsche Factie, is geresolveerd: dat het in allerlei manieren geschiede, gelijk zulks in het Gravamen bevat en begrepen is, en aangaande de middelen om dat te effectueren, zijn gedeputeerd Ds. Henricus Arnoldi en Henricus Rosaeus, om den Gedeputeerden van de andere Synoden, welke tot dezelve zijn gedeputeerd en alhier gearriveerd zijn, deze zaak te communiceren, en te vernemen hoedanig haar last zij; mitsgaders om eene ernstige Remonstrantie, dit stuk aangaande, aan Hunne Ed. Groot Mog. op te stellen, welke alvorens van deze Synodus zal geexamineerd worden.

Heb-

Hebben daarna de voorschr. Gedeputeerden in volle Vergadering rapport gedaan van hunne besognes, en overleverd eene zekere Remonstrantie, welke in Synodo gelezen zijnde, eenstemmig is geapprobeerd, en goedgevonden dat zij aan de Ed Groot Mog Heeren Staten van Holland en Westvriesland zoude overgeleverd worden.

Art. 39.

Op het 9de Gravamen, vermeldende van Predikanten, die de vijf Artt. der Remonstranten achten duldig te zijn, is goedgevonden om te vragen, of in eenige Classen, onder deze Synodus ressorterende, zoodanige Predikanten te vinden waren.

En na omvraag aan alle de Classen, alzoo niemand aangewezen of geopenbaard wordt, dat men bloote geruchten niet ligtvaardig moest gelooven.

Art. 44.

Op het 13de Gravamen, van Remonstranten, die bejaarde ongedoopte personen zonder onderzoek in Religie doopen, is raadzaam gevonden, dat het onder andere mede als een reden zal gesteld worden, wanneer de Gedeputeerden Synodi aan Hun Ed. Groot Mog. request zullen overleveren, dat de Vergadering der Remonstranten geweerd mogte worden, en zullen Gedeputeerden, indien de gelegenheid voorvalt, deze redenen ter harte nemen en allegeren.

Art. 54.

Op den Brief van de Kerk van Zwitserland en Geneve, in de Vergadering voorgelezen, vervattende hare zorg over de Gereformeerde Kerk in de Vereenigde Nederlandsche Provintien, dat de leer in de Nationale Synode van Dor-

dreclit

drecht geconfirmeerd van dezelve, ongeschonden mag worden bewaard tegen de inkruipende Remonstranten en hunne dwalingen, welke dwalingen en alle moderatien met dezelve, bij Haar Ed. voor pernicieus geoordeeld worden, hetgeen breeder te zien is in den brief, van welke alle de Classen copyen is vergund.

Is geresolveerd Haar E. E. te bedanken voor hare groote zorg, die zij voor de Kerken dezer Landen dragen, en dat de Gedeputeerden van Zuid- en Noordholland Haar E. E. dit zullen aanschrijven en bekend maken.

Art. 58.

De Gedepnteerden, gelast tot de remonstrantie aan Haar Ed. Groot Mog. ter weringe van de zeer schadelijke inbreuken der Remonstrantsche Factie, en andere onheilen der Kerken in 't gemeen, was door haastig scheiden der Vergadering geene finale Resolutie daarop genomen.

De Synodus oordeelt hoog noodig, dat Gedeputeerden in communicatie van die der andere Synoden, continueren en sterieuselijk aanhouden ter bevordering van hetgeen voor de Kerk best zal bevonden worden te behooren.

Art. 63.

Rapport der Gedeputeerden, rakende hunne verdere pogingen, en aanhouden bij Hun Ed. Groot Mog. aangaande het genoteerde Art. 58; Deputaten Synodi, conjunctim met die der andere Provintien, zullen haar addresseren aan de Staten Generaal.

Art. 67.

De Classis van Buuren heeft de Synodus voorgehouden, dat

dat een zeker Remonstrantsch Predikant (JOH. LUCAS) verzocht had, zich met de Gereformeerde Kerke dezer Landen te verzoenen, en dat zij hem ten dien einde voorgehouden hadden de Acte van voorledene Synoden, om zich daarnaar te reguleren; waartegen hij met eene zekere Acte door de Gedeputeerden der Classis voorschr. aan de Synodus overgegeven, geexcipieerd had, en gevraagd, of het niet genoeg was, tot reconciliatie van een Remonstrantsch Predikant, dat hij voor den Kerkeraad ter plaatse daar hij woont, schuldbekentenis zoude doen, zonder openbare publicatie van den predikstoel, ter plaatse daar hij gewoond heeft? etc.

Ten andere, dat hij, geteekend hebbende de Formulieren van Eenigheid, de novo geen Examen Theologicum zoude onderworpen zijn, en op zoodanige reconciliatie Acte van honorabiliteit zoude mogen bekomen? Heeft daarop de Synodus geresolveerd:

Eerstelijk, dat de Classis van Buuren naarstiglijk zal letten op die zaken, welke voor dezen op den voorschreven persoon gevallen zijn, en inquireren aan de Classis van Zutphen, hoe hij aldaar van zijnen dienst gelicentieerd is, en wat redenen daarvan zijn geweest; daarenboven dat men hem zal verzenden naar Utrecht, om met de Broederen aldaar te verzoenen.

Op het tweede, dat men de Acte, in voorgaande Synode gesteld, en met name den 29 Art. Syn. Haganae van A°. 1624 zal volgen, doch indien hij alleen ten Avondmaal des Heeren wil toegelaten worden, dat zulks zal geschieden kunnen, naar orde der Gereformeerde Kerke.

Uit

Uit de Synodus, gehouden te Schiedam 1631.

Art 6.

Op het 5de Art. nopens de Kerkelijke Historie van Ds. Festus Hommius, is verhaald, dat er nog niet te veel in dit werk gedaan was, en dat Ds. Festus daarin niet wijder was getreden bij gebrek van de schriften der Classen, die hem niet toegezonden waren; ten anderen bij de occasie der Translatie des Nieuwen Testaments, waartoe Ds. Festus mede wierd gebruikt.

Is goedgevonden, dat de Ed. Deputaten Synodi de schriften, onder hem berustende, eens zullen visiteren, en zien of daar ook eene bekwame stof in zoude zijn tot voltrekking van dit werk, en dat Gedeputeerden Synodi ter naaste Vergadering hiervan rapport zullen doen, middelerwijl dat Ds. Festus wel met zijn werk zal mogen voortgaan, zoo veel hij kan.

Art 8.

Nopens het uitgeven van het boeksken en het comportement van Joh. Taurinus, is bij de Ed. Broederen van Delft den Synode bekend gemaakt, dat de boekskens Taurini zoo verre alrede waren verstrooid, dat zij niet wel konden ingetrokken worden, en dat zijn leeren zoodanig was, dat hij niet wel meriteerde om aangesproken te worden, omdat hij zich zelven bij ieder een, klein en groot, in groote kleinachting had gebragt.

Is goedgevonden, wat zijn boekske belangt, dat op zijn beloop te laten, en wat zijn leven aangaat, dat ter discrëtie van de Kerke der Classis van Delft te laten staan, mits dat hij worde vermaand, in toekomende tijden

den zich van het uitgeven van zoodanige boekskens te wachten, en dat hij wat naarstiger mogte ter kerke komen, hem beter in zijn manier van leven aanstellen, als hij tot dien tijd toe had gedaan.

Art. 19.

Ds. Arnoldus Hellius, Correspondent van Overijssel, deed rapport enz. — N°. III, tot wering der Arminiaansche Vergadering, is goedgevonden dat doch alle de Provintien malkanderen daarin behooren de hand te bieden, en dat die zelve Provintie gaarne het hare daartoe mede presenteerde te contribueren; en dat niet kwaad ware, de zaak wel gepreparecrd zijnde in de respective Provintien, bij Haar Hoog Mog. dan, als D. D. Deputaten der Provintien mogten bijeen komen en beschreven worden, in dezen tot wering van die zeer schadelijke Factie zoo veel te doen, als immer doenlijk zoude zijn.

Art. 30.

Om te verzoeken aan Hunne Ed. Groot Mog. het weren van de Remonstrantsche Vergaderingen, waarvan Art. 31, Syn. praeced., daartoe gecommitteerd waren D. D. Henricus Arnoldi en Henr. Rosaeus, is van Ds. Henricus Arnoldi, Praeses, de Vergadering voorgedragen, hoe dat zij te zamen aan Hun Ed. Groot Mog. de Heeren Staten van Holland, met request hadden verzocht, eenige voorschrijving van de leden van de Hoog Mog. Heeren Staten Generaal, om des te beter te komen tot een goed effect van deze zaak; doch dat hetzelve Request bij zeker incident terug was gebleven, en dat zij evenwel naderhand nog een ander Request hadden overgeleverd uit naam van de gemeene Provintien aan Hunne Hoog Mog., maar tot nog toe geen apostil hadden bekomen,

men, doch dat de Leden van Hun Hoog Mog. hadden aangenomen, ieder een bij zijne Provincialen, deze zaak te recommanderen; om welke zaak serieuselijk te bevorderen, neffens de andere Gedeputeerden der respective Provintien, door deze Synodus zijn gecontinueerd de Gedeputeerden voorschreven.

Art. 34.

Alzoo Art. 44 over de Remonstranten wordt geklaagd, dat zij eenige bejaarde ongedoopte personen zonder eenige voorgaande confessie of onderwijzing tot den Doop zouden toelaten; wordt de Classis van Delft en Schieland gelast, alwaar het geschied zoude zijn, dat zij naarstige inquisitie over dit stuk zullen doen, en zoo zulks klaar en waar mogt bevonden worden, den Gedeputeerden der Synode te kennen te geven, om dat ter behoorlijke plaatse te remonstreren.

Art. 44.

Belangende de zaak Joh. Lucae, waarvan Art. 67, voor dezen gewezen Remonstrantsch Predikant, mitsgaders zijne verzochte verzoening bij de Broederen van Buuren, in Synodo voorgesteld, is goedgevonden: alzoo merkelijke grove stukken, zijn leer en leven aangaande, van dezelve bekend en geconfesseerd waren, waarin hij zich zelven zeer lelijk had gedragen, en waarover hij ook bij de Classis van Zutphen gedeporteerd was en inhabiel verklaard tot den kerkelijken dienst; zoo is 't, dat bij de Vergadering nader hierop gelet zijnde, is geresolveerd, dat bijaldien Joh. Lucae alleen zoude verzoeken, om tot een lidmaat der kerke aangenomen te worden, en op dien voet zijne verzoening zoude begeeren, dat de Kerk van IJsselstein en de Classis van Buuren

ten naauw zal letten op zijn manier van leven, en zoo hij zich daarin (een merkelijke tijd bepaald zijnde) zoo mogt komen te gedragen, dat hij merkelijke teekenen van bekeering mogt vertoonen, dat alsdan de Kerk en Classis voornoemd, dien persoon zullen zoeken aan de hand te houden en ten regte wege te brengen; mits vóór zijne verzoening met de Kerk hij zich alvorens presentere aan de Classis van Zutphen en de Synode van Utrecht, om dezelve satisfactie te geven; en dat daarna, met kennisse der Synodus, daarin wijders worde gehandeld, en hij zoo tot een lid der kerke aangenomen worde. Edoch zoo zijn verzoek zoude mogen strekken om na gedane verzoening nogmaals tot den kerkendienst gevorderd te mogen worden, zoo zal in dezen niet ligt worden geprocedeerd, maar een vrij langen tijd van beproeving hem geordonneerd worden, waarvan alle jaar in Synodo rapport zal worden gedaan, om te verstaan, wat telke reize daarin oirbaar zou zijn gedaan te worden, en of hij zoodanig contentement in leer en leven geeft als wel behoort, doch dat vóór dezen tijd hem alle hoop worde afgesneden, van tot den H. Kerkendienst gevorderd te kunnen worden, hetzij hier of in de kerken van Oost- of West-Indien.

Art. 59.

Wat belangt het 1e Gravamen, handelende over het stuk der Remonstranten, mitsgaders hare exorbitante stoutigheden en Conventiculen, om dezelve zoo veel doenlijk is te weren: wordt van de Synodus geoordeeld ten hoogste noodig te zijn, dat hier tegen eenige order worde gesteld, hetwelk, opdat dies te vruchtbaarder moge behandeld worden, zoo worden mits dezen de Gedeputeerden Synodi gelast, dat zij haar alom in zulke Steden

zul-

zullen vervoegen, die ter Vergadering van Hunne Ed. Groot Mog. verschijnen, om aldaar met communicatie van de respective Dienaren des Goddelijken Woords, in dezelve Steden de Achtb. Heeren Magistraten aan te spreken en Haar Achtbare serieuselijk te verzoeken, dat Hare Achtbare gelieven in hare Vroedschappen de zaak alzoo te dirigeren, dat toch tot een effect in deze zake Hare Achtbare Gedeputeerden met eene goede resolutie geinstrueerd, ter Vergaderinge van Hun Ed. Groot Mog. mogten gezonden worden.

Dat met eenen ook, tegen den Dagvaard van Hun Ed. Groot Mog., de Gedeputeerden dezer Synode, die van Zeeland mitsgaders van de andere Provintien aanschrijven, om tegen de eerste Vergadering van Hun Ed. Groot Mog. gelijkelijk en serieuselijk daarop aan te houden, en zulks op dien voet als hier voren Art. 30 is beraamd, opdat het daarna, zoo gepreparcerd, ter Generaliteit komende, dies te beter voorschrijven zoude kunne verkregen worden van de Hoog Mog. Heeren Staten Generaal aan alle de respective Provintien, en zoo eenmaal tot een gewenscht einde in dezen kome, tot ruste der Kerke en ons gemeen Vaderland.

Bij occasie van dezen is geallegeerd het exempel van die van den Haag, alwaar zulke Conventiculen in het aanzigt en de oogen der hooge Overigheid worden gehouden, mitsgaders ook dat tot Noordwijk een huis, het gemeene land toebehoorende, tot zulke bijeenkomsten is geapproprieerd, alwaar een Wilhelmus IJverdingen, die de Acte van Stilstand geteekend heeft, predikt en dienst doet.

De Synodus dit wat nader overwogen hebbende, heeft raadzaam gevonden dadelijk een Request tot wering van de Conventiculen in den Haag, op te stellen, en dat door eeni-

eenige Gedeputeerden uit deze Syn. aan de Ed. Mog. Gecommitteerde Raden te praesenteren; welke Gedeputeerde Broederen uit den Haag wedergekeerd zijnde, hebben der Synode aangediend, dat de Vergadering van de Heeren Gecommitteerde Raden zeer zwak was en voor dien tijd niet konde gedaan worden, en daarom tot nader gelegenheid zoude wachten, wanneer Haar Ed. Mog. Vergadering compleet zoude zijn.

Waarover namaals goedgevonden is, dit stuk te ressumeren en met requeste bij Hun Ed. Mog. te tenteren, of bij Hunne Ed. Mog. dit stuk geremedieerd mogte worden, en zoo dat bij Hunne Ed. Mog. niet wel zoo gevoegelijk zoude kunnen volbragt worden, dat dit dan onder de punten van uitschrijving mogte gebragt worden, opdat alzoo bij Hunne Ed. Groot Mog. zelve zulke order mogte worden gesteld, als Hun Ed. Groot Mog. best zouden vinden tot wering van die Factie en de rust der Kerken.

Waarop Gedeputeerden voorschr. ten verscheiden tijden hierover aangehouden hebbende, den Synode hebben gerelateerd, dat Hunne Ed. Mog. gaarne geneigd waren, zoo veel tot contentement der Synode en rust der Kerken te doen als hun doenlijk was, doch dat zij met groote en gewigtige zaken des lands bezig waren, en die geene interruptie konden lijden, en dat daarom deze zaak nog wat uitgesteld moest worden; en nadat hierover nog meermalen door de Gedeputeerden der Synode bij Hun Ed. Mog. aangehouden was, dat Gedeputeerden der Synode ten laatsten ten antwoord was gegeven, dat Hunne Ed Mog., na genomen advies in dezen met de Ed. Heeren van den Hove, goedgevonden hadden deze zaak uit te stellen tot dat Zijne Prinselijke Exellentie uit het leger mogt te huis gekomen zijn, belovende als dan hier-

hierop serieuselijk te zullen letten; waarom de Gedeputeerden der Synodus haar gelast zullen houden hierop bij Hunne Ed. Mog. namaals aan te dringen.

Bij occasie van welke verhandelingen mede in consideratie is gekomen de groote stoutigheid der voorschr. Remonstranten, die zij met schrijven van tijd tot tijd toe betoonen, en nog in hunne laatste missive, inzonderheid die zij aan deze Synode hebben toegezonden, dewelke ook dadelijk daarop in openbaren druk is uitgegeven, latende alzoo de publieke actie en de Vergadering dezer Synodus ook niet ongemolesteerd.

Waarop de Synodus geresolveerd heeft, over dusdanige openbare turbe, der Synode door haar aangedaan, in de generale remonstrantie aan Hunne Hoog Mog. te doleren, en die Haar te vertoonen; intusschen dezelve Missive als een lasterschrift voorbijgaande, en geen beantwoording waardig achtende, ten ware de Ed. Gedeputeerden der Synode daarin zulks mogten vinden, dat onbeantwoord niet en zoude mogen passeren, waaromtrent de Gedeputeerden der Synode na bevind van zaken met alle discretie sullen handelen.

Art. 73.

De Classis van Buuren maakt bekend, dat de kerk van Buuren tot de Classis had aangebragt, dat zij haar oog hadden geworpen op den persoon van Ds. Henr. Leo, eertijds gewezen Remonstrantsch Predikant, en nu verzoend, om dien tot haren Dienaar te willen beroepen.

En alzoo verscheidene berigten tot der Classis ooren waren gekomen nopens zijn persoon, reconciliatie en gevoelen, die niet te wel en luiden, waarom op dit stuk wel zonderling diende gelet te zijn, dat de Classis voorschre-

ve het advies der Synode wel wilde hooren, hoe dat zij, mitsgaders de Kerk van Buuren, haar hierin zouden hebben te gedragen, opdat men niet door het ontijdig inlaten der verzoende Remonstrantsche Predikanten tot den dienst der Kerke, in 't gemeen en in 't bijzonder daarvan schade zoude hebben te verwachten.

Is bij de Synodus geantwoord, dat zij niet verstaat dat men met deze beroeping zal voortvaren, voor en aleer men zal hebben vernomen naar de volle reconciliatie en de maniere van dien, in Gelderland gedaan; of ook in dezelve aan alle requisiten tot eene goede reconciliatie mogte voldaan zijn, alzoo gezegd wordt vele dingen in dezelve vrij wat duister gesteld te zijn.

Ten andere, alzoo zekere conferentie tusschen de Professoren te Leiden en Ds. Leo is gehouden, in dewelke hij eenigermate zoo geheel gezond in het gevoelen der Kerke niet zoude zijn bevonden, dat men eerst daarnaar verneme.

Ten derde, alzoo men verstaat, dat hij met conditien en niet *absolute* de Canones Syn. Nat. zoude hebben onderteekend, dat namelijk de tien positiones van Gelderland daarin niet begrepen waren, daar nogtans alle andere Predikanten, zonder eenige conditie, dezelve moeten teekenen naar de Resolutie der Synode.

Ten vierde, dat alvorens alle die verscheiden geruchten, die van Ds. Leo worden gestrooid, bij hem gedelueerd en weggenomen worden.

Ten vijfde, dat de Classis van Buuren, geadsisteerd met de Gedeputeerden der Synode, zal alvorens met hem treden in conferentie, om te zien, of hij ook zuiver in de leer mogt wezen, en zonder voorweten der Synode tot den dienst niet gevorderd worde.

Doch dat de Synodus, om alle deze zwarigheden te ontgaan

gaan en de Kerk van Buuren voor alle onheil te behoeden, dezelve Kerk wil vermaand hebben, liever van deze beroeping te willen desisteren en af te staan, als dat zij daarin zoude voortvaren, en dat zij veel nutter haar oog op een ander goed Leeraar mogte werpen, en die daarna met advies der Classis beroepen.

Art. 77.

De Classis van Schieland heeft gedoleerd over een zeker Schoolmeester op *den Bergschenhoek*, onder Hillegersberg, dewelke eertijds aldaar gedeporteerd zijnde om zijne Remonstrantsche Factie en gevoelen, nu daar wederom was ter neer geslagen, en bijschool hield buiten kennis van de Magistraat aldaar, tot vervoering van de jonkheid en krenking der publieke scholen, daar hij nogtans geenstins afstand had gedaan van zijn verkeerd gevoelen en de Acte der Nat. Synode voldaan, maar nog dagelijks daarin continueerde, latende hem zelve gebruiken in de Remonstrantsche Conventiculen tot een Voorzanger en Voorlezer, zijn kind ook aldaar hebbende laten doopen, en dat hiertegen wel de order van de particuliere Magistraat, te Hillegersberg was verzocht door de voorschr. Classis, doch dat zij daarop geenszins hadde begeeren te letten.

Vraagt derhalve de Classis van Schieland, wat er best in dezen zoude mogen gedaan worden?

Is geantwoord, dat zij haar wilde addresseren bij den Ed. Ambachtheer derzelver plaatse, om aldaar te verzoeken de wering van dien Schoolmeester van die plaatse, en zoo de Classis hiertoe de hulp der Gedeputeerden der Synode mogte van doen hebben, dat zij dezelven zullen mogen aanspreken en gebruiken.

Uit de Synodus, gehouden te Gorinchem 1632.

Art. 4.

Op het 5e Art., aangaande mede het weren van de insolentie der Remonstranten, waarvan breeder is gehandeld Art. 59, welke met één opgelezen is, gelijk ook eene Missive van de Overijsselsche Synodus, ons in dezen hare hulp aanbiedende; waarom de Gedeputeerden gelast blijven om bij goede gelegenheid hierin te vigileren. En zijn bij occasie van het melden der Remonstrantsche insolentien, de Broederen vermaand, inzonderheid te willen bedenken en behartigen alle geestelijke middelen, die tot afbreuk der Remonstranten en winning der zielen in Gode de meeste kracht hebben, waarvan breeder te zien is Art. 64 Syn. Goudanae A°. 1620.

Art. 5.

Op het 6e Art. wordt goedgevonden, aangezien het stuk van de Historie zoo ver verloopen is, dat men het daarbij late, en dat de stukken aan ieder Classis wederom worden behandigd; doch dat D. D. Deputaten dezelven eerst zullen inventariseren en de Capita daarvan aanteekenen, om ten allen tijde te kunnen weten, waar dezelve te vinden zijn.

Art. 19 ad Art. 34.

Zijn bijgebragt eenige *exempelen van luiden, gedoopt door de Remonstranten zonder voorgaand onderwijs*, dewelke de Gedeputeerden in dat stuk zullen kunnen dienen.

Art.

Art. 39.

Op het 4e Gravamen, of de Professoren S. S. Theol. niet dienen verzocht om de Apologie der Remonstranten te refuteren? is geresolveerd dat hetzelve zal geschieden.

Uit de Synodus, gehouden in den Briel 1633.

Art. 4.

Naardien de Gedepûteerde Broederen geen bekwame gelegenheid hadden kunnen vinden, om de insolentie der Remonstranten te vertoonen, is goedgevonden, dat zij daarin zullen blijven gelast, en dat de Ew. Classen ten dezen einde de Gedeputeerden zullen instrueren met behoorlijke documenten van de insolentien der Remonstranten in den hare voorgevallen.

Art. 5.

Alle de monumenten aan Ds. Festus door de Classis gesubministeerd, zijn door Deputaten van hem ontvangen volgens zeker register, en zullen nevens de rapporten der Deputaten Synodi bewaard worden, uitgenomen zeker dik boek geintituleerd: *Sommaries Berigt, van 't geen bij Gedeputeerden der Zuidhollandsche Synode behandeld is in de visitatie der Classen.*

Is geresolveerd, alle de papieren der respective Classen te restitueren, en dat zal opgezocht worden het boek, hetwelk wordt vermist, doch door Ds. Festus aan de Synode was gerestitueerd.

Art.

Art. 35.

Alzoo de Professores Theologiae van wege hare veelvuldige occupatien niet schenen geresolveerd te zijn tot de Refutatie van de Apologie der Remonstranten, en nogtans deze Refutatie om vele oorzaken bij deze Synodus noodzakelijk wordt geacht, zijn verzocht en gecommitteerd Ds. Adrianus Snellius en Ds. Daniel Tysius, om nogmaals uit naam van deze Vergadering de Heeren Professoren de noodzake van de gemelde Refutatie te vertoonen, en vriendelijk van dezelve, stante Synodo, te verzoeken.

Art. 36.

De Ew. Broederen D. Deputaten Snellius en Ds. Tysius wedergekeerd van Leiden, rapporteren dat zij met Ds. Thysius, Rector Magnificus, Ds. Walaeus en Ds. Polyander hadden gesproken, maar dat zij voor als nog haar Hoog Eerw. niet hadden kunnen bewegen tot de Refutatie van de Remonstrantsche Apologie, van wege hunne veelvuldige occupatien.

De Synodus inhaererende hare voorschr. Resolutie vindt goed, dat D. D. Deputaten zullen uitwachten de replieke van D. M. Vedelius, Professor Daventriensis; en zoo bij dezelve het oogmerk dezer Synodus niet voldaan wordt, dat zij alsdan, of zelve de Apologie refuteren, of iemand in of buiten de Provintie tot de Refutatie bewegen zal.

Art. 37.

Aan den Correspondens Gelriae verzocht zijnde interpretatie van het 73 Art. Syn. Schiedamensis, in zoo veel zij

zij ziet op Ds. HENR. LEO en zijne opneming tot den kerkendienst, en om de Synodus te verzekeren van de opregtheid der Syn. van Gelderland in dezen, heeft zijn Eerw. der Synode voorgelezen de Acte, op welke Ds. Henr. Leo met de Kerk van Gelderland verzoend is.

De Ew. Synodus inzonderheid behartigende de noodzakelijke correspondentie met de Synodus van Gelderland, heeft verklaard, dat de woorden van het 73 Art. Synod. Schiedamensis alleen gesteld waren om de Classis van Buuren te bewegen tot circumspectie, en dat haar Ed. gaarne verstond, dat bij de Synodus met zoo groote omzigtigheid in de zaak geprocedeerd was, en haar verheugde over den goeden en trouwen dienst D. Henr. Leonis.

Uit de Synodus, gehouden te 's Hage 1634.

Art. 4.

Op het 4e Art., aangaande de vertooning van de Remonstrantsche insolentien, rapporteren Deputaten, dat zulks, staande ten laste van de Coetus Correspondentiae, tot de Vergadering der Correspondenten heeft moeten uitgesteld worden.

Art. 5.

Alle de deelen van het 5e Art. zijn volgens rapport der Depp. voldaan, dewelke ook verklaard hebben, dat het vermiste boek, aldaar vermeld, onder Ds. Festus is gevonden en van zijn Eerw. aan Deputaten Syn. overhandigd. Edoch hebben Deputaten bij occasie van de resumtie dezes Art. voorgesteld: alzoo zij onder de schriften der Synode eenige gevonden hadden, die in het Register niet waren gerefereerd, of niet goed ware, dat een volkomen Regis-

gister van alle schriften gemaakt wierde; ook de Acta van de corresponderende Synoden die nog gedesidereerd wordt, opgezocht en in een kist bewaard wierden? Welke voorstelling van de Vergadering gebillijkt zijnde, is ieder Classis in last gegeven den Deputaten Synodi, die ooit uit hare Classis gediend hebben, te vermanen, indien zij eenige Acta van de Corresponderende Synodus onder zich hebben, dat hun gelieve dezelve met den eersten aan Deputaten. Syn. over te zenden.

Art. 23.

De Refutatie van de Remonstrantsche Apologie bij Ds. Is. Junius ter hand genomen zijnde, wenscht de Vergadering des Heeren zegen tot den verderen voortgang.

Uit de Synodus, gehouden te Woerden 1635.

Art. 4.

Op het 4e Art. Syn. Haganae, sprekende van de vertooning van de Remonstrantsche insolentien, verhalen Depp. dat de Coetus Correspondentium niet is gehouden, en dat overzulks de Remonstrantsche insolentien niet hebben kunnen geremonstreerd worden.

Art. 20.

Over de Refutatie der Remonstransche Apologie, bij Ds. Dep. Junius bij der hand genomen, en tegenwoordig verder gebragt, wenscht de Vergadering zijn Ed. des Heeren zegen tot eenen goeden voortgang.

Art.

Art. 39.

Op het 2e Gravamen, vragende, hoe haar een Kerk zal hebben te gedragen, wanneer een Magistraat tegen de goede aanmaning en devoiren van een Kerk en Classis, stelt tot eenen Rector Scholae trivialis eenen Remonstrant, die de Canones Syn., Confessie en Catechismus weigert te onderteekenen?

Oordeelt de Synodus, dat de Classis van Schieland, onder welker ressort deze zwarigheid voorgevallen is, in hare goede devoiren om dit kwaad te stuiten, zal voortgaan, en met behulp van Gedeputeerden Synodi verzoeken, dat Haar Ed. Groot Mog. dit kwaad gelieven te remedieren, als ook aan Haar Ed. Groot Mog. te remonstreren het schadelijk gevolg van dien, ten einde zodanig schadelijk doen, moge gestuit worden.

Art 40.

Op het 3e Gravamen, hoe haar een Classis zal hebben te gedragen, aan welker Visitatores door de Ed. Magistraat interdictie wordt gedaan, den Schoolmeesters de behoorlijke onderteekening van de Acte der Onderteekening der Schoolmeesters af te vorderen?

Is geresolveerd, dat het noodig is, dat de Ew. Classis van Schieland (onder welker ressort deze zwarigheid gerezen is) met de Gedeputeerden Syn. eerbiediglijk verzoeke, dat Haar Ed. Groot Mog. gelieven haar te mainteneren bij dat loffelijk gebruik der Synoden en Classen, nopens de Acte van Onderteekening, welke alle Rectoren en Schoolmeesters gehouden zijn te onderteekenen.

Uit

Uit de Synodus, gehouden te Leerdam 1636.

Art. 16.

Bij gelegenheid van het oplezen van het 20ste Art. Syn. Woerdanae heeft Ds. Is. Junius de Vergadering bekend gemaakt, dat hij de Refutatie van de Remonstrantsche Apologie quo ad dogmata gereed had, dat het Scriptum ook bij de Theol. Faculteit te Leiden was geprobeerd, en dat hij hetzelve al zou hebben laten drukken, ten ware den drukker ongelegenheden waren voorgekomen, en dat hij om redenen het drukken en uitgeven had opgehouden tot den tijd toe, dat hij de Synode had aangezegd, of Haar Ed. het voorschr. Scriptum geliefden te revideren en te approberen.

Waarover de Synodus heeft goedgevonden, alzoo Ds. Junius van de Synode tot dit werk is gelast en verzocht, dat ook hetzelve alvorens bij haar gerevideerd zal worden, waartoe gedeputeerd zijn Ds. Henr. Fabritius en Ds. Joh. Nesterburgius, en met een van wege deze Vergadering verzocht de Gedeputeerden van Noordholland Ds. Rudolphus Petri en Adrianus Snellius, die hetzelve hebben aangenomen te doen, wanneer Haar Ed. (rapport aan haar Synode dienaangaande gedaan hebbende) van de Synode tot die voorschr. revisie belast en aangemaand zullen worden.

Art. 27.

Op het 29e Art. Syn. Woerdanae, waarin Gedeputeerden Synodi met de Classis van Schieland in last was gegeven aan Haar Ed. Groot Mog. te remonstreren het schadelijk ge-

gevolg dat er te wachten staat, wanneer tot een Rector Scholae trivialis wordt gesteld een Remonstrant, die de Canones Synodi, Confessie en Catechismus weigert te onderteekenen; is de Vergadering onderrigt, dat, om de menigvuldige occupatien Deputaten hierin nog niet hebben gedaan; edoch dat die zaak is geaggraveerd, doordien Henricus Zwaardekroon tot Rotterdam, op wien dat Gravamen ziet, niet alleen de Remonstrantsche Vergaderingen frequenteert, maar ook met haar communiceert.

D. D. Deputaten in de Classis van Schieland worden als in de voorgaande Synode gelast, dit aan Haar Ed. Groot Mog. te remonstreren.

Art. 28.

Over het 40ste Art. Syn. Woerdanae, daar Deputaten Synodi en de Classis van Schieland geinjungeerd is, aan Haar Ed. Groot Mog. te remonstreren, dat Visitatores Classium bij de respective subalterne Magistraten niet mogten worden geinterdiceerd den Schoolmeesters de behoorlijke Acte van Onderteekening te doen onderschrijven, maar dat Haar Ed. Groot Mog. de Classen en de Kerken bij dat loffelijk gebruik gelieven te maintineren en de Schoolmeesters door dezelve tot de onderteeking te laten houden, blijven de Gedeputeerden met de Classis van Schieland als nog belast.

Art. 46.

De Classis van Gouda stelt voor en vraagt: alzoo een brief geschreven is aan den Predikant en Kerkeraad der Gereformeerde Kerk te Middelburg, in Zeeland, rakende het comportement van een lidmaat der Gere-

for-

formeerde Kerke aldaar, welke in de hand gekomen zijnde van een Remonstrantsch Predikant aldaar, dezelve bij hem geopend, en, zoo men meent, aan den Kerkeraad van Middelburg beantwoord is, in allen schijn of hij aldaar wettiglijk publiek Predikant ware; wat haar daarin te doen staat?

Waarover de Achtbare H. H. Commissarissen geadviseerd hebben, dat dit stuk niet behoort over 't hoofd gezien, maar gestraft te worden, en na goede informatie daarover genomen, den Officier, die dat toekomt, behoort aangediend te worden, en zoo dat niet geschied aan het Ed. Hof geaddresseerd; heeft de Synodus, voorschreven advies inhaererende, de Classis van Gouda gelast hetzelve te doen, en de schadelijke consequentien van dien te vertoonen.

Uit de Synodus, gehouden te Dordrecht 1637.

Art. 14.

Belangende de Refutatie der Remonstrantsche Apologie, opgesteld door Ds Isaäcus Junius p. m., in zijn leven Bedienaar des H Evangelies te Delft, en het uitgeven van dien volgens het 16 Art. der voorgem. Synode, daarvan verstaat de Synodus als nog (aangezien Ds. Junius zal. ged. niet alleen uit kracht dezer Christelijke Synodus de gemelde Refutatie heeft geschreven, maar ook zelve om redenen heeft verzocht, dat dezelve eerst bij de Christelijke Synodus gerevideerd, en geapprobeerd mogt worden) dat dezelve alzoo zal gedaan worden bij D. D. Henr. Fabritius en Ds. Ehardus Aurimanius [forte Edzardus Frederici Auricanus, Pred. te Ameyde] en de Ew. Depp. der Noord-Hollandsche Syn., welke daartoe als nog

nog door deze Syn. worden verzocht, en dat dezelve daarin met den allereerste procederen, ten einde dat goed en der Kerk dienstelijk Werk met den eersten in het licht moge komen.

Art. 23.

Rakende den last, den Deputaten Synodi en de Classis van Schieland gegeven, om Haar Ed. Groot Mog. te vertoonen de nadeelen, die de Kerk heeft te verwachten, door het stellen van Remonstrantsche en Sociniaansche Rectores in de triviale scholen.

De Synodus verstaande de goede devoiren, doch tot hiertoe zonder effect, heeft eenparig geraden gevonden, dat Gedeputeerden en de Kerk van Rotterdam hier mede belast zullen blijven, en dat zij vooreerst de Achtbare Magistraat van Rotterdam met goede boudige redenen hares ambts, zullen vermanen, en ten dien einde ook Haar Ed. Achtbare onderrigten van de Placaten (blijkens de Acten Syn. Nat. van Middelburg 1581, en het Placaat van A°. 1622) hier opgemaakt en geëmaneerd; dat ook die van den Kerkeraad alle de Magistraatspersonen, ledematen der Gereformeerde Kerk zijnde, hierover zullen begroeten, dat zij doch ook, als die Christelijke Magistraat, willen vermaand zijn, naar haar vermogen het beste aan te wenden, dat de Kerk van Jezus Christus, waarvan zij leden zijn, niet gekrenkt of verzwakt, maar meer en meer gebouwd moge worden.

En bijaldien dit alles niet mogt helpen, dat als dan een serieus request worde opgesteld aan Haar Ed. Groot Mog., dat de Achtbare Magistraat van Rotterdam gehouden worde, volgens Haar Ed. Groot Mog. eerste Resolutie, hierover genomen, te rescriberen.

En bij zoo verre de voorschreve Kerk daardoor nog niet

niet wierde geholpen, dat dezelve die magt, haar van den Oppersten Herder Jezus Christus gegeven, met alle Christelijke vriendelijkheid en summo respectu aanlegge, tegen zoodanige Magistraatspersonen, die ledematen van Gods Kerke zijn, of God alzoo gave, dat zij haar bekeerden, en leerden met alle Christelijke submissie en reverentie den Zone Gods te kussen.

Art. 50.

Is bij de Classis van Schieland voorgesteld en gevraagd, of het niet noodig ware dat de respective Classen en Kerken van dezen Synodus ook werden ondervraagd, of bij dezelve ook wierd nagevolgd de Resolutie Syn. Dord. A°. 1627, Art. 20 begrepen, sprekende van aanneming der Remonstrantsche Ledematen en de onderteeking van de Acte van nadere Verbindtenisse? van 's gelijke ook, hoe het mogte toegaan met de onderteekening van Studenten of Proponenten in het admitteren tot het examen praeparatoir? en is daarover bij alle de respective Classen geantwoord, dat onder hare respective ressorten die zelve order was gevolgd en voortaan vervolgd zal worden.

Uit de Synodus, gehouden te Delft 1638.

Art. 13 en 14.

Is in plaatse van den overledenen Ds. Arnoldi, tot de Commissie ter revidering van de Refutatie der Remonstrantsche Apologie aangesteld Ds. Praeses, Sprankhuysen, om dit werk, nevens de andere Revisores, zoo haast doenlijk te bevorderen.

Art.

Art. 23.

Rakende de Remonstrantsche en Sociniaansche Rectores, in specie te Rotterdam, daartoe hebben Deputaten geschreven aan de Classis, die eenigen committeert, om nevens Deputaten Syn. en den Kerkeraad hierin te handelen; Gedeputeerden te Rotterdam komende, waren meest alle de Burgemeesteren niet in de stad.

Verders hebben Gedeputeerden geopend, dat de Rector Zwaardekroon op de laatste promotie statelijk had ingebragt de Remonstrantsche Predikanten: Uitenbogaart, Episcopius, Cupius, Lambregts en Huttenus.

Is goedgevonden en geresolveerd, dat, stante Synodo, eenige Gedeputeerden zich zullen adresseren bij de Magistraat van Rotterdam, en zullen dezelve specialijk het inleiden van de Remonstrantsche Predikanten tot de promotie, als eene zaak van schandaleus exempel en kwade gevolgen, den achtbaren Magistraat voordragen.

Gedeputeerden rapporteren, dat zij de Heeren Burgemeesteren van Rotterdam op het Raadhuis hadden begroet en verzocht, de Rector tot onderteekening der Formulieren mogte gehouden worden, en hadden met een het inleiden van de Remonstrantsche Predikanten bekend gemaakt, en het een en ander verzocht.

Waarop Hun Ed. Achtb. geantwoord hadden, dat de Rector bij zijne aanneming niet was verpligt tot de onderteekening; en verklaarden evenwel Hun Ed. Achtbare dat het hun lief en aangenaam zoude zijn, bijaldien de respective Rectoren, door goede onderrigting van de Wel Eerw. Broederen de Bedienaren des H. Evangeliums, tot de eenigheid des geloofs en ook tot de onderteekening konden worden gebragt.

Aan-

Aangaande het tweede, de inleiding der Hoofden der Remonstrantsche Factie tot de publieke Promotie, dat zulks niet aangenaam was, belovende daarin in het toekomende te voorzien.

Belangende het derde, om een' Scholarch ex Ministris Ecclesiae te stellen, stond hetzelve niet aan Hunne Achtb., maar hebben evenwel toegezegd, het daartoe te willen dirigeren dat de Ed. Synodus contentement zal nemen.

Op het vierde, dat het wel waar was, dat de Rector frequenteerde de Remonstrantsche Vergadering, doch zoo, dat hij zich dikwijls tot het gehoor in de publieke Gereformeerde Kerk presenteerde; en aangaande de Schoolkinderen, dat geene in de Remonstrantsche Vergadering wierden ingeleid, als alleen die, welker ouders dit expresselijk begeerden.

De Christelijke Vergadering resolveert, dat de Predikanten van Rotterdam,

1°. Alle mogelijke devoiren zullen aanwenden, om den Rector te onderrigten en onder Gods zegen tot de eenigheid des Geloofs, en alzoo tot de onderteekening te brengen.

2°. Om bij gelegenheid de goede toezegging bij Hunne Ed. Achtb. te rememoreren.

3°. Op het stellen van een Scholarch ex Ministris loci aan te houden, en met alle mogelijke beweegredenen te effectueren, dat alle andere Schoolmeesters binnen dezelve stad tot onderteekening van de gewoonlijke Acte mogten gehouden worden.

Uit

Uit de Synodus, gehouden te Leiden 1639.

Art. 11.

Verschenen Gedeputeerden van den Kerkeraad van Rotterdam, en rapporteerden, dat zij hoop hadden, van iets goeds met der tijd bij den Rector te weeg te zullen brengen.

Dat het inleiden van de Remonstrantsche Predikanten in de promotie was verbeterd.

Dat het aanstellen van een' Scholarch uit de Predikanten verzocht zijnde, in de Vroedschap gediend had, en geresolveerd was, dat het aan de Vroedschap zoude blijven, staande evenwel in hoop om met den tijd eenen vierden Scholarch uit de Dienaren des Woords te zullen kunnen verwerven.

Dat het vierde ook verzocht, maar in advies gehouden was, en de Kerk bereid was verder instantie daarop te doen.

Art. 19.

Is gerapporteerd, dat de Refutatie der Remonstrantsche Apologie door Ds. Isaäcus Junius zaliger, is gerevideerd en alrede in het drukken tot het tweede a b c gekomen; werd Ds Sprankhuysen verzocht zoo veel mogelijk den druk te vorderen, en zijn de Achtb. H. H. Professores verzocht eene Voorrede en Dedicatie voor hetzelve te maken; en hebben H. H. Professores ditzelve te doen gaarne aangenomen, en zijn voor hare goede genegenheid in dezen van de Vergadering vriendelijk bedankt.

Art. 28.

Aangaande Art. 23 Syn. praeced., handelende van de Sociniaansche en Arminiaansche Rectoren, gehoord zijnde het Rapport van Gedeputeerden des Kerkeraads van Rotterdam en daaruit bevonden, dat sommige dingen waren verbeterd, en eenige nog niet; worden Gedeputeerden bedankt voor hunne devoiren, en gelast voorts bij de Magistraat aan te houden, ten einde alles voorts in toekomende tijden mag gebeterd worden.

Uit de Synodus, gehouden te Gouda 1640.

Art. 13.

Ds. Dep. Sprankhuysen is bedankt voor de moeite en de bevordering van den druk van de *Antapologia* Ds. Isaäci Junii, en vóór een exemplaar derzelve *nomine haeredum* voor elke Classe, alsmede aan de Achtb. Heeren Commissarissen en de Ed. Broederen Correspondenten vereerd.

De gratuiteit, die de respective Classen den Erfgenamen zullen gelieven voor de Dedicatie te geven, zal Ds. Sprankhuysen overgezonden worden.

Art. 45.

De *Catechismus der Remonstranten* mag wel gerefuteerd worden, doch niet *nomine Synodi*.

Uit

Uit de Synodus, gehouden te Rotterdam 1641.

Art. 41.

Ds. Ab. Heidanus, Pred. te Leiden, heeft den Catechismus der Remonstranten gerefuteerd, en wordt *nomine Synodi* daarvoor bedankt.

Art. 44.

Is commissie gemaakt om *nomine Synodi* bij de Ed. Achtbare Magistraat van Rotterdam beleefdelijk te remonstreren het Synodaal misnoegen over het contract met den Rector aangegaan, en met een ernstig te recommanderen, dat Haar Ed. Achtbare gelieven den Latijnschen Rector daartoe te houden, dat hij met de kostkinderen alleen ga in de Gereformeerde Kerken, met verzoek van in het toekomende ook den Rector zelf te onderwerpen aan de gemeene order van onderteekening, alzoo daaraan de jonge jeugd ten hoogste gelegen is, dat ook Haar Ed. Achtbare alle andere Schoolmeesters dezer Stad met den eersten believen te doen teekenen het voorgemelde Formulier.

En om te beter voor te komen alle besmetting van de Jonkheid in de scholen, en voornamelijk in de Latijnsche, dat ze ook believen voortaan een Predikant dezer stad tot een vijfden Scholarch te verkiezen.

Hetwelk alles den Burgemeesteren voorgehouden is, en hebben beloofd op hetgeen voorts tot den meesten dienst en stichting van hare Stad en Scholen en de Religie strekken kan, te zullen letten en goede zorge dragen, verzoekende dat de Synodus haar hetzelve wilde toebetrouwen, en in 't bijzonder dat ze ook ten einde als voren zouden in revisie nemen het contract met den Rector gemaakt, om na-

nader op zijn doen te letten en voor te komen alle besmetting van de Jonkheid.

Art. 78.

D. D. Deputaten Synodi hebben geopend, hoe dat een AHASUERUS POLLIO, eertijds Predik. *te Sluipwijk*, en voor en na de Syn. Nat. in verscheidene plaatsen, en laatst te Buuren Remonstrantsch Predikant geweest zijnde, de Remonstrantsche Ketterij verlaten heeft, en met de Gereformeerde Kerk te Buuren en de Deputaten Synodi Gelriae, aan welke hij zich eerst heeft aangegeven, gereconcilieerd is, en tot een lidmaat met behoorlijke order en satisfactie opgenomen, en van de Ed. Mog. Gecommitteerde Raden getracteerd is voor dit jaar met 450 Guldens.

Uit de Synodus, gehouden te Gorinchem 1642.

Art. 43.

Is geresolveerd *subsidium* voor hem (Ahas. Pollio) van Hun Ed. Groot Mog. te verzoeken.

Uit de Synodus, gehouden te Briel-le 1643.

Art. 43.

Gevorderd tot den H. Kerkendienst, heeft de Synodus voor haar gunst bedankt.

Art. 55.

De Classis van Woerden stelt voor, of de Kinderen van Gereformeerde Ouders niet behooren onttrokken te wor-

worden aan Remonstrantsche en Mennonitische Voogden?

De Synodus staat toe, dat het verzocht worde, na communicatie met den Heer Raadpensionaris.

Uit de Synodus, gehouden te 's Hage 1644.

Art. 52.

Deputaten hebben dit den Heer Raadpensionaris gecommuniceerd, maar zijn Ed. daarin vele moeijelijkheid ziende, had dit voor dien tijd tot betere gelegenheid afgeraden.

Uit de Synodus, gehouden te Woerden 1645.

Art. 10.

Men verneemt dat te Rotterdam bij Naeranus onder de persse zoude zijn de Kerkelijke Historie van Joh. Uitenbogaert.

Deputaten hebben naderhand gerapporteerd, dat zulks waarschijnlijk was, schoon Naeranus dat voor Heeren Burgemeesteren had ontkend, volgens berigt van Ds. Soestius. Op de Notificatie van Haar Ed. Groot Mog. hadden Deputaten van den Heer Raadpensionaris tot antwoord bekomen, dat Haar Ed. Groot Mog. hadden geresolveerd, dat dat werk zoude worden gesupprimeerd.

De verdere zorg dezer zaak wordt aan de voorzigtigheid van Deputaten en des Kerkeraads te Rotterdam aanbevolen.

Uit

Uit de Synodus, gehouden te Buuren 1646.

Art. 15.

Alhoewel men tot nog toe niet vernemen kan, waar de Kerkelijke Historie van J. Uitenbogaert, die men verstaat onder de persse te zijn, gedrukt wordt, zoo worden echter de respective Classen verzocht, zoo iemand verneemt, waar die onder de persse is, bij Hare Achtb. Magistraat te vigileren tot suppressie derzelve, en zullen ook als dan daarvan aan de ordinaris Gedeputeerden Synodi kennis doen hebben.

Uit de Synodus, gehouden te Dordrecht 1647.

Art. 16.

Deputaten berigten dat zij iterative Requesten aan Hun Ed. Groot Mog hadden overgeleverd, en daarin vertoond de schadelijke effecten, die met der tijd uit en van dit boek onzen geheelen Staat over het hoofd hangen en dreigden, en dat hetzelve, uitverkocht zijnde, op verscheidene plaatsen herdrukt wordt; verzoekende dienvolgende, dat Haar Ed. Groot Mog. doch geliefden order te stellen, dat zulk een periculeus boek, en in vele opzigten niet beter als een fameus libel, mogte gestuit en gedempt worden, eer hetzelve nog meer in handen van de Gemeente komt; op welke zij ten laatsten hadden bekomen een zeer goed en loffelijk Apostil, die dus luidt:

Op de vijfde en laatste remonstrantie, tenderende, dat zeker boek, geintituleerd: *Kerkelijcke Geschiedenissen*,

sen, ophalende verscheidene ongelegenheden in den jare 1618 en daaromtrent hier te lande voorgevallen, zoude mogen worden gesupprimeerd en verboden; waarop zijnde gedelibereerd, is goedgevonden het voorschreven Boek te improberen, en dienvolgende, dat de exemplaren van hetzelve zoude mogen worden opgehaald daar dezelve zijn te bekomen, en wijders dat zal worden geïnformeerd op de Uitgevers en Drukkers van het voorschr. boek, om dienshalve gedaan te worden, als bevonden zal worden te behooren.

Doch dewijl niet vernomen wordt de verhoopte executie hiervan, maar veeleer ter contrarie, is bij Deputaten voor weinige dagen een nieuw Request overgeleverd, waarop tot nog toe geen Apostil was bekomen.

Over dit geheel punt omvraag gedaan zijnde, wat hierin wijders te doen stond, werd na deliberatie goedgevonden en geoordeeld:

1°. Dat Deputaten in hunne goede devoiren als nog gelieven te continueren, om te bekomen gewenschte executie.

2°. Omdat men verzekerd is, dat de Heer Jacobus Trigland, Professor Theologiae binnen Leiden, bezig is om hetzelve voorschreven boek met eene contrarie *Waerachtige Historie* te wederleggen, en in hetzelve eenige goede progressen zoude gedaan hebben, worden de Ed. Classen verzocht, indien zij iets hebben, dat Ds. Trigland mogte ter materie dienstig zijn, onder een register dat te willen toezenden den Deputaten Synodi, die als dan hetzelve zijn Hoog Eerw. zullen ter hand stellen.

3°. Worden Gedeputeerden verzocht, dat zij in den naam des Synodi aan zijn Hoog Eerw. verzoeken, dat hij doch gelieve in het goede werk voort te gaan,

gaan, met verklaring, dat de Ed. Classen het hare zoo veel zij hebben, zullen contribueren, en dat zijn geheele werk haar al te zamen op het hoogste aangenaam is.

4°. Worden ook ten laatsten, D. D. Correspondenten tegenwoordig zijnde, verzocht, dit zelve hare aanstaande Synoden bekend te maken, opdat zij ook mogen verzoeken aan hare Overheden, dat in hare Provintien hetzelve boek ook mag infaam verklaard worden; hetwelk van Haar Ed. wordt aangenomen en beloofd.

En is voorts noodig geoordeeld, dat aan de Kerken en Synoden van Vriesland, Overijssel, Groningen en de Coetus der Kerken en Classen in Zeeland of hare Gedeputeerden, eene Missive zal worden gezonden van D. D. Deputaten, opdat hetzelve aldaar ook mag geschieden, waartoe dezelve verzocht worden uit het voorschr. boek ook eenige zaken te willen extraheren om dezelve Overheden ten effecte als gezegd is, te bewegen.

En worden Deputaten mede verzocht te willen bij hare Missive voegen de Copijen van hare Requeste, en het Apostil daarop bij Haar Ed. Groot Mog. verleend.

Uit de Synodus, gehouden te Delft 1648.

Art. 43.

Deputaten doen rapport, dat zij volgens besluit Synodi praeced. zich hadden gedragen in het schrijven van Brieven en sprekende met Professor Trigland.

Deputaten worden verder opgewekt om door alle mogelijke middelen te arbeiden tot demping van dat boek, gelijk ook tegen de andere schandelijke boeken:

het

het Leven van Uitenbogaert, en *Justificatie van Barneveld.*

De corresponderende Broederen worden verzocht, zoo zij eenige stukken hadden, dienstig tot het werk van Professor Trigland, het zijn Hoog Eerw. toe te zenden.

Ds. Banius belooft zekere scripta D. Rosaei, onder zijne Schoonmoeder berustende, aangaande dingen in de Remonstrantsche troubelen in 's Hage voorgevallen, eerstdaags te zullen opzoeken, hetwelk aan zijn Ed. vriendelijk is verzocht.

Art. 55.

Rakende fameuse Libellen.

Deputaten hadden conjunctim met die van Noordholland een Request aan Haar Ed. Groot Mog. overgegeven, benevens andere ook remonstrerende de schadelijkheid der *Kerkelijke Historie* van Uitenbogaert, doch hadden niet verkregen, dan dat de Placaten tegen de fameuse libellen en boeken ter Vergadering van Hunne Ed. Groot Mog. zouden worden geresumeerd.

Zoo is dan bij de Christelijke Synodus goedgevonden, daarop als nog te insteren.

Wordt met een ter bevordering van die zaak raadzaam gevonden Zijne Hoogheid te remonstreren, hoe schandelijk Zijne Excellentie Maurits, Hoogl. Gedachtenis, Zijne Hoogheids Oom, in de *Justificatie van Barneveld* wordt getraduceerd.

Uit de Synodus, gehouden te Leiden 1649.

Art. 46.

Berigt Professor Trigland reeds verre gevorderd te zijn

zijn met zijn werk, doch dat de dingen, die in den Briel waren gepasseerd, niet ontvangen hebbende, door hem met stilzwijgen hadden moeten voorbijgegaan worden, en dat zijn Hoog Ew. de zaken in de Kerken buiten onze Provintie voorgevallen, meest ongeroerd gelaten had, of iemand daarvan nog een bijzonder *spicilegium* wilde maken.

Zijn Hoog Eerw. is hoogelijk bedankt, en verzocht daarin te willen persisteren, ten einde de Kerk dat lang gewenschte Werk met vreugde eens moge aanschouwen.

Uit de Synodus, gehouden te Schoonhoven 1650.

Art. 55.

Werd genotificeerd, dat de *Kerkelijcke Historie* van Professor Trigland was afgedrukt, en is dezelve door Ds. van Wijngerden aan de Synodus geëxhibeerd.

Uit de Synodus, gehouden te Schiedam 1651.

Art. 33.

Professor Trigland wordt *nomine Synodi* per missive bedankt, en naderhand mondeling door Ds. Cabeljauw.

Uit de Synodus, gehouden te 's Gravenhage 1654.

Art. 54.

Dewijl Haar Ed. Groot Mog. de Heeren Staten van Holland en Westvriesland haar zelve onderling op den 19den Januarij 1629 solemnelijk en heiliglijk onder *eede*, mits-

mitsgaders andere Bondgenoten, op den 27sten Januarij 1651, hebben verbonden en beloofd, de ware Gereformeerde Religie, gelijk dezelve alom in de publieke Kerken dezer landen ten dezen tijde gepredikt en geleerd wordt, mitsgaders in den jare 1619 in Syn. Nat. te Dordrecht gehouden, is bevestigd, met de magt van het land te zullen maintineren en handhaven, zonder eenige verandering daarin te doen, of te gedoogen dat ooit bij iemand daarin verandering worde gedaan; zoo vraagt de Classis van 's Hage, ten einde die heilige en loffelijke Resolutie van Hunne Ed. Groot Mog. niet te eeniger tijd verkrachte, loost, de kracht van de Syn. Nat., naast God de band der eenigheid onzer Kerke, de zenuw der bestendigheid van de ware Christelijke Gereformeerde Religie in onze landen, nooit krachteloos zoude gemaakt worden; of niet goed ware, dat de Christelijke Synodus van Zuidholland bij een gedrukt besluit zoude goedvinden alle Classen en Kerkeraden, mitsgaders derzelver bijzondere leden onder haar gezag behoorende, te verbinden, dat ze haar niet zullen inlaten met het bedenken en voortzetten van eenige middelen van verdraagzaamheid in het stuk, van met geheele Vergaderingen van *onregtmatige* gevoelens, of met derzelver Leeraren, anders dan op den voet en Canones, in 't voorzeide Syn. Nat. uitdrukkelijk begrepen, [te handelen;] en opdat hetzelve naauwkeurig mogte worden nagevolgd, dat geene Kerkeraden of Classen, veelmin derzelver leden, hetzelve zullen vermogen bij de hand te nemen, zonder alvorens daarover met de Ed. Synodus raad gepleegd, en deszelfs oordeel uitgewacht en ontvangen te hebben.

Is hierop van de Christel. Synodus goedgevonden, striktelijk te blijven bij de Acte van nadere Verbindtenisse tegen zulke moderatien, A°. 1627, Art. 35, en zullen alle Classen op nieuw zich vermaand houden de onderteeke-

ning

ning van voorschr. Acte allen Predikanten in dienst komende, getrouwelijk af te vorderen.

Uit de Synodus, gehouden te Woerden 1655.

Art. 57.

Op het 54ste Artikel verklaren alle Classen, dat de gewoonlijke onderteekening tegen de Moderatie met de Remonstranten bij alle inkomende Predikanten naarstiglijk wordt nagekomen en gepractiseerd.

NB. Hetzelfde vindt men in de Handelingen van de Synodus te Dordrecht, A°. 1656, N°. 58; te Delft, 1657, N°. 53; te Rotterdam, 1660, N°. 47; in 's Hage, 1663, N°. 25.

Uit de Synodus, gehouden te Dordrecht 1656.

Art. 48.

Rakende het vermengen van de Philosophie met de Theologie, is het Gravamen van de Classis van 's Hage nader geëlucideerd, door Commissarissen Politiek de goede attentie en intentie van Hun Ed. Groot Mog. zijnde te kennen gegeven.

Uit de Synodus, gehouden te Delft 1657.

Art. 45.

Is gecommuniceerd en geinscreerd het Placaat van Hun Ed. Groot Mog. van den 30sten September 1656.

Deze Resolutie van Hunne Ed. Groot Mog. is geinsereerd

voeerd in Actis, en de respective Classen gelast haar hier naar voornamelijk in Examinibus Candid. Theologiae te reguleren. (Vide Placaatboek, III D. p. 433. Wiltens, pag. 306—311. 1e Deel.)

Nadrukkelijk is de Brief van dankzegginge van de Synodus aan Hunne Ed. Groot Mog.

Edele Groot Mogende Heeren!

De Christelijke Synodus van Zuidholland, onder Uw Ed. Groot Mog. permissie en authoriteit binnen Delft vergaderd, heeft met overgroot genoegen van Gedeputeerden overgenomen, en in de Synodale Acten, tot Uw Ed Groot Mog. gezegende gedachtenis doen insereren de voortreffelijke order bij Uw Ed. Groot Mog. gesteld, wegens de vermenging van de Philosophie met de Theologie en het misbruik van de vrijheid in het philosopheren, tot nadeel van de H. Schriftuur; en bedankt dezelve zeer onderdaniglijk en van ganscher harte Uw Ed. Groot Mog., dat Uw Ed. Groot Mog belieft eene zoodanige hoogwijze Resolutie met eenparige advysen van alle de leden uit te brengen, bij welke blijkt dat Uw Ed. Groot Mog. met eene heilige voorzigtigheid de Philosophie stellen in hare oude en eerste palen, de Theologie in haren vollen luister, de Politie in rust, en de wijd vermaarde Universiteit van Leiden in eene genoegzame vrijheid omtrent hare verscheidene professien; zulks dat de menschelijke Rede, na het overige licht der Natuur, een ruim veld behoudt om te exspatieren in alle Natuurlijke Wetenschappen, en het zaligmakend Geloof (hetwelk zijn eerste aanvang neemt en nemen moet van de verlichte Rede door eene bijzondere werking des H. Geestes) zijn stempel, kracht en vigeur toeschrijft de boven-natuurlij-

lijke Openbaring Gods, in en door de H. Schriftuur, en voortaan door Uw Ed. Groot Mog. ontzag blijft rustende *immediate* op de authoriteit van den God der Goden, dewelke de eenigste en allerbeste Uitlegger is van het geen men moet weten, gelooven en oefenen, als noodig ter zaligheid.

En dienvolgende verheugt zich deze Christelijke Vergadering ten hoogste, dat Jesu Christi Gemeente voortaan onbekommerd mag blijven, als de Apostel spreekt, wandelende door het geloof, tot dat zij eenmaal triomphantelijk hier namaals zal wandelen door het gezigt. Want gelijk het noodzakelijk is, dat de gezonde, laat staan de verdorven Rede wijke voor het Geloove, en de allersubtielste en allerzuiverste Philosophie voor de eenvoudige en nogtans Goddelijke Theologie, alzoo is zeker, dat het Geloof aller Uitverkorenen in het dierbaar bloed Jesu Christi onzes eenigen Zaligmakers gegrondvest, met een ongeloofelijk genoegen en onbegrijpelijke blijdschap ten jongsten dage zal verwisselen, in een glorieus gezigte van Gods aanschijn, en dat in eeuwigheid.

Dienvolgende gelijk de Christelijke Synodus aanneemt en belooft, in Theologische materien, questien en decisien, en wat tot haar geestelijk beroep behoort, haar te zullen houden aan Gods Heilig Woord, overvloedig genoegzaam zijnde tot afhandeling derzelve, en daartoe zoo veel noodig voorzigtelijk toe te passen de gewoonlijke Philosofische termen, regulen, canones en definitien, alzoo vertrouwt zij, dat de Philosophie en de allergezondste Rede zich ook zal vergenoegen, bezig en gerust houden in haar eigen element, en niet overtreden noch in materie, noch in termen, noch in de conductie of applicatie van dezelve tot hetgeen buiten haar bereik

is,

is; waardoor de aankomende Theologische jeugd, het eenig en gestadig Seminarium van Gods Kerken, te eerder, ligter en zekerder bekwaam zal worden gemaakt tot het Heilig Ministerium, en Uw Ed Groot Mog. te meer zullen worden begenadigd en bekroond in alle Uw Ed. Groot Mog. hoogwigtige handelingen met allerlei zegeningen Gods, en eenmaal gelukkiglijk op eenen bijzondere wijs in den hemel inbrengen de eeuwige heerlijkheid, Amen.

Uw Ed. Groot Mog. zeer onderdanige Dienaren,

De Synodus van Zuidholland, en in haren naam enz.

Uit de Synodus, gehouden te Woerden 1664.

Art. 25.

De onderteekening van de Formulieren van Eenigheid, waarvan Art. 25, wordt, volgens de verklaring der respective Classen, zorgvuldig geobserveerd, en blijft deze Art. in Actis, om alle jaren daarop onderzoek te doen.

Art. 37.

Nadrukkelijke Resolutie van Hun Ed. Groot Mog., in dato 18 Sept. 1663, ter verklaring van Hare gezindheid omtrent de *Gereformeerde Religie*, zoo als die in Syn. Nat. te Dordrecht gearresteerd is, door Commissarissen Politiek uit naam van Hun Ed. Groot Mog. overgeleverd, luidt als volgt:

Ex-

Extract uit de Resolutie van de Heeren Staten van Holland en West-Vriesland, in Hun Ed. Groot Mog. Vergadering genomen op Dingsdag den 18den September 1668.

De Heeren Maasdam en Guldewagen, achtervolgens en ter voldoening van voorgaande Resolutie, in dato den 7den Maart laatstleden, als Commissarissen Politiek bijgewoond hebbende de Noord Hollandsche Synodus bij authoriteit van Hun Ed. Groot Mog. jongstl. te Haarlem gehouden, hebben ter Vergadering rapport gedaan, ook daar benevens overgegeven de schriftelijke Acte van het geen in dezelve Synodus van consideratie was voorgevallen en gepasseerd. Waaruit gebleken zijnde, dat de gemelde Christelijke Synodus en alle de Classen dezelve composerende (ter occasie dat eenige kwaadwillige en onrustige geesten, ja bijna alle Sectarissen in deze Landen, het invoeren en aannemen van het nieuwe Formulier van bidden voor de Hooge en Subalterne Overheid, zoo komen te misduiden, even als of hetzelve een praeludium zoude zijn, om met den tijd in het Nat. Syn. van Dordrecht eenige verandering te maken) eenparig betuigd hebben van Hunne Ed. Groot Mog. te gevoelen en te vertrouwen, dat dezelve door het arresteren van de order en forme, waarnaar tegenwoordig binnen de Kerken van Holland en Westvriesland voor de Hooge en Subalterne Overigheden wordt gebeden, in 't minst niet te intenderen tot iets, dat eenigzins zoude strekken tot eenige prejuditie van de voorschr. Syn. Nat., in den jare 1618 en 1619 te Dordrecht gehouden, hebbende Heeren van de Ridderschap en Edelen mitsgaders de Gedeputeerden van de respective Steden uit naam en van wege de Heeren Hun-

Hunne Principalen, tot nadere confirmatie van dien en tot meerdere overtuiging van verscheidene kwaadwillige en andere geabuseerde menschen, ten overvloede, en hoewel zulks voor alle regtzinnigen onnoodig achtende, mede wel willen verklaren, gelijk Hun Ed. Groot Mog. in het generaal, en alle de leden van derzelve Vergadering in het particulier, eenparig en consonantelijk verklaren bij dezen, in of omtrent het arresteren van het voorschr. Formulier, geene de minste intentie te hebben gehad, noch ook als nog eenige de minste gedachte te hebben, om iets te decreteren en bij de hand te nemen, 't welk tot prejudicie of tot krenking van de decreten des voorschreven Syn. Nat., en veel min tot eenige de minste verandering van de ware Christelijke Gereformeerde Religie, zulks als dezelve in de publieke Kerken hier te lande conform Gods Heilig Woord en de Decreten van hetzelve Syn. wordt geleerd, directelijk of indirectelijk zoude kunnen strekken, maar ter contrarie geintentioneerd en geneigd te zijn, de exercitie van de voorschr. Religie met de publieke authoriteit en met de magt van het land te handhaven en te beschermen.

En zal de bovenstaande Hunner Ed. Groot Mog. Resolutie en Verklaring door de Commissarissen Politiek, die de volgende Synodus binnen deze Provintie staan bij te wonen, aan dezelve Synode bekend gemaakt worden, om met des te solider fundament alle kwaadwillige en geseduceerde menschen te mogen den mond stoppen, gelijk ook ten zelven einde Copie Authentiek daarvan aan de Gedeputeerden van de jongstgehoudene Synodus ter hand gesteld zal worden.

Accordeert met de voorschr. Resolutie.

(Was geteekend)

HERB. VAN BEAUMONT.

Uit de Synodus, gehouden te IJsselstein 1696.

Art. 3.

Artikelen ter bewaring van den vrede en rust der Kerke, gearresteerd bij Hun Ed. Groot Mog., 18 December 1694, alwaar onder anderen Art. 4 nadrukkelijk is:

» Zullen vooral de Professores of Lectores Theologiae » zich onthouden iets in hunne schriften, publieke en pri- » vate lessen en disputen voort te brengen, hetwelk de » Studenten aanleiding zoude kunnen geven om de mys- » terien van het Christelijke Geloof naar de regels en me- » thode der Philosophie te behandelen, zoodanig dat al- » les zoude moeten verworpen worden, waarvan de reden » juist zoo klaar en duidelijk niet voor en kwam, als » van enkele natuurlijke zaken: dewijl daardoor eerlang » het ware Gereformeerde Christelijke Geloof schipbreuk » zoude kunnen lijden, en de Kerk in de uiterste ver- » warring geraken."

Aangenomen in de Synode te Breda, 1697. N°. 2. te Dordrecht, 1698. N°. 3. te Delft, 1699. N°. 2. in de Consistoriale Boeken te insereren. — te Leiden, 1700. N°. 2. jaarlijks in de kerken voor te lezen, en Visitatores daarop te inquireren.

Uit de Synodus, gehouden te Schiedam 1713.

Art. 36.

Pieter Castelein, S. S. Minist. Candidatus te *Haarlem*, van ons overgegaan zijnde tot de Remonstranten, was

was, na voorgaande censuur des Kerkeraads, door de Classis van Haarlem zijn naam uit de rolle der Proponenten uitgeschrapt; en verzochten Correspondentes Noordhollandiae aan Deputati hujus Synodi conjunctim cum Deputatis Noordhollandiae, bij den Heer Raadpensionaris aan te houden dat het avancement van gemelden Pieter Castelein, tegenwoordig den Predikdienst waarnemende onder de Remonstranten te Fredrikstad in Holstein, hier te lande onder de Remonstranten, politice mogte worden verhinderd.

En is zulks Haar Ed. geaccordeerd, en den Deputaten hujus Synodi aanbevolen.

Uit de Synodus, gehouden te Gorinchem 1714.

Art. 15.

Deputati Noordhollandiae hadden ten voorschreven einde Request gepresenteerd.

Uit de Synodus, gehouden te Brielle 1715.

Art. 14.

Het eerste Request zoek geraakt zijnde, was nu hetzelve vernieuwd, en was gesteld in handen van de Heeren ad res politicas, doch tot nu toe was er geen appoinctement.

Uit de Synodus, gehouden te 's Gravenhage 1716.

Art. 14.

Hieromtrent was hoop van goeden uitslag.

Uit de Synodus, gehouden te Woerden 1717.

Art. 14.

Deputaten van Noordholland hadden gesproken met den Heer Akersloot, die gezegd had, dat er reeds besoignes over waren gehouden, en wierd in bedenking gegeven of het niet best was, dit te laten berusten tot dat er apparentie mogte komen tot zijne bevordering hier te lande, waarvoor niet veel bekommering was.

Deputaten wordt de zaak nader aanbevolen.

Uit de Synodus, gehouden te Buuren 1718.

Art. 15.

Blijft ex Actis etc.

Uit de Synodus, gehouden te 's Gravenhage 1727.

Art. 8.

(*Gravamen van de Classis van Delft, over de stoutigheid der Remonstranten.*)

Alzoo deze twee stukken: de zuiverheid der leer en de vrijheid van het regt in de regering der Kerke, sedert de Reformatie in het vereenigd Nederland, in de Nederlandsche Confessie en Catechismus vastgesteld, doch van tijd tot tijd aanstoot lijdende, door onze regtzinnige Voorvaderen met allen ernst zijn bewaard en verdedigd geworden, tot in zoo verre zelfs, dat in de bekende *separate Acte* (te vinden bij Trigland, *Kerkelijke Historie*, bl.

bl. 764) het ingevoerd bederf, beide in de leer en in de besturing der Kerke, als oorzaak van de noodige afscheiding van de overhandnemende secte der Arminianen wierd bijgebragt; gelijk ook beide dezelve stukken eindelijk gelukkig in het Nationale Synode, binnen Dordrecht gehouden in het jaar 1618 en 1619, zijn bevestigd en vastgesteld, welke Synodus dan de vastigheid van de Constitutie van de Gereformeerde Kerk dezer Landen uitmaakt: — en de Classis van Delft en Delfsland, echter met de uiterste hartenwee ziet, de groote en gevaarlijke woelingen, welke thans in het werk gesteld worden, om, was het mogelijk, die vastigheid van de Gereformeerde Kerk te ontzetten, en daartoe de Gereformeerde Leer smaden, het regt van besturing derzelve Kerk overdragen, de Overheden, Beschermers van Gods Kerke, lasteren en tegen de Kerk en deszelfs Dienaren opzetten; willende de leden van het Dordsche Synodus openlijk met zeer schandelijke betichtinge trachten over te halen, en zoo de vorige als tegenwoordige Regenten benevens de Kerkendienaren ten toon te stellen, als van welke vele nu van geheel andere gedachten dan die van de Dordrechtsche Synodus zouden zijn, en zich nu over voorgaande Regenten en Leeraars schamen, gelijk zulk althans zeer openbaar is uit het boek van Mosheim, Prof. te Helmstad, in het Nederduitsch overgezet en uitgegeven door Corn. Westerbaen, onder den titel: *Onderzoek van het gedrag van het Dordsche Synode;* en ook uit de boeken van Joh. Drieberge, Remonstrantsch Leeraar te Rotterdam, en bovenal uit des laatsten *Nader Vervolg van Aanmerkingen* etc., nu onlangs geleden geschreven tegen Ds. Johann. van den Honert, Pred. te Haarlem, in welke hij deze verscheidene verderfelijke stukken ter nederstelt:

1°. In opzigt van de leer is het, dat hij niet alleen de

zoo

zoo te regt veroordeelde gevoelens omtrent de vijf Artikelen der Remonstranten weder levendig maakt, verdedigt en ter verfoeijing van de waarheid voortbrengt; als pag. 51, 60, 125, 126, 139, 140, 154, 155, 156, 160, 161, 165, en meer andere plaatsen; maar bovendien zeer lasterlijk van de gezonde leer schrijft, en wel omtrent God, pag. 115, 116., dat zijn oogmerk omtrent den mensch verijdeld en vruchteloos gemaakt is, en dat God zijn oogmerk omtrent hem gemist heeft, en diergelijke laster omtrent de Gereformeerde leer, pag. 226—228, dewelke hij brandmerkt als onschriftmatig, Gods eer en godzaligheid ten hoogste nadeelig.

2°. In opzigt aan het regt der Kerke wederspreekt hij:

a) dat die regt zoude hebben, om een, die van een ander gevoelen was als de Kerk, uit te sluiten, pag. 36, 217, 384.

b) Dat die regt zoude hebben om naar Gods Woord eenige leerstukken noodzakelijk te stellen, pag. 269, 298, 322, 346, 347.

3°. In opzigt van de Formulieren van Eenigheid, in de Gereformeerde Kerk vastgesteld, zegt hij lasterlijk, dat het maar menschenschriften zijn, en men met die aan te nemen aangaat tegen den eerbied voor God en zijn Heilig Woord, pag. 201, 205, 223, 263, 343, 345, 348, 351, 370, 379.

4°. In opzigt van de Ew. en zoo hoog geachte Vaderen, Leden van het Synodus van Dordrecht A°. 1618 en 1619, brengt hij deze gruwelijkste lastering te berde, dat hij dezelve niet alleen vergelijkt met de onregtvaardigste Regters, als Cajaphas, den Joodschen Raad en Pilatus, in hunne Goddelooze handelingen omtrent Jezus Christus onzen Heiland, maar welke

Voor-

Voorvaderen hij zegt gehandeld te hebben tegen alle wettelijkheid en eer van God en zijn Heilig Woord, pag. 20, 28, 61, 216, 228, 230, 294, 312, 315, 316, 323, 324, 365, 400, 418, 454, 459, 460, 475, 479, 485, 491.

5° In opzigt van de Overheden:

a) die geregeerd hebben in deze Provintien omtrent den jare 1618 en 1619, welke hij door de hatelijkste vergelijking met de Joodsche en andere goddelooze Regenten doorhaalt, en hun op het allergoddeloost aanwijst, als die onwettig en op eene wreede wijze hunne regering gedaan en hun magt omtrent de Remonstranten misbruikt hadden, pag 61, 312, 321, 407, 412, 427, 446, 447, 450, 454, 476, 477, 478, waarom hij zich niet onziet derzelver Placaten ergerlijk te vilipenderen, en die inter leges abrogatas te stellen, pag. 493, 497; insgelijks schrijft hij omtrent sommige Stads-Regenten, pag. 473.

b) Die sedert korten tijd geregeerd hebben, en nog regeren, welke hij op de smadelijkste wijze voorstelt, als welke van de oude grondregelen van de vorige Regenten omtrent den Godsdienst geheel afwijken, en den Arminiaanschen regel geheel overgenomen hebben, zelfs daartoe misbruikende de brieven van Hun Hoog Mog., om alle harde vervolging van de Protestanten af te weren, geschreven aan het Canton van Bern, de Republiek van Venetien en den Keizer, pag. 61, 250, 293, 410, 411, 412, 413, 423, 427, 447.

6°.

6°. In opzigt van de Leeraars van de Gereformeerde Kerke

a) buiten ons Vaderland, geeft hij voor, of die thans meest van het Arminiaansch gevoelen waren, en daarom geheel anders zouden oordeelen van de leerstukken en zaken bij de Nat. Dordrechtsche Synode gehandeld, als het gemelde Synodus gedaan heeft, pag. 26, 65, 256, 257, 387, 388.

b) Binnen deze Provintie en in Nederland, brandmerkt hij de Regtzinnigen, als die niet alleen van de waarheid en Godsvrucht afwijken, maar ook erger zijn dan de Pauselijke Geestelijken, en hen met hatelijke benamingen van Dieven, Verleiders, en-meer diergelijke, uitmaakt; ja zegt zelfs, dat er onder de Gereformeerde Leeraars zouden gevonden worden, welke niet vreemd van de Arminiaansche gevoelens zijn, pag. 64—67, 73, 223, 230, 231, 250, 328, 329, 359, 374, 490, 491.

Zoo heeft de Classis van Delft en Delfsland, het bovenstaande met opmerking hebbende in acht genomen, zich ten uiterste bezwaard gevonden:

1°. Dat men boeken, in andere Gewesten tot nadeel en bespotting van de Dordsche Nat. Synode, A°. 1618 en 1619, en de publieke Godsdienst hier te lande bij dezelve vastgesteld, door uitheemschen geschreven en in het Nederduitsch overgezet, laat drukken en publiek dessemineren.

2°. Dat de Arminianen hier te lande zou stout worden, dat zij niet alleen met zoodanige lasterschriften, gelijk dat van gemelden Drieberge, de leer en het regt van de besturing der kerke zoeken te onder-

dermijnen en omver te stooten, en onze, zoo voorgaande als tegenwoordige, Overigheid lasteren en verdacht maken van Arminianerij, als ook de Leeraars van de Gereformeerde Kerke in deze en andere Provintien en buiten 's lands, om zoo een blaam op de Gereformeerde Kerken te leggen, en daardoor de Arminianerij voort te zetten.

Weshalve de Eerw. Classis van Delft en Delfsland met eenparigheid van stemmen geresolveerd heeft, dit Gravamen uit te schrijven aan de Kerke van Zuidholland, en dezelve op het allerernstigst te verzoeken (als daartoe van ons ambt en conscientiewege, om voor waarheid, Godsdienst en Kerke te waken, verpligt zijnde) dat deze gelieven omtrent zoo veruitziende en gevaarlijke zaken serieuselijk hare gedachten te laten gaan, om zoodanige efficacieuse middelen uit te denken en door hunne Gecommitteerden ad Synodum, van dezen jare te houden binnen 's Gravenhage, te laten inbrengen, waardoor met allen nadruk

a) de leer en het regt van de besturing der Kerke kan gehandhaafd en bevestigd worden;

b) de vastigheid der Gereformeerde Kerke, gelegd in de Synode Nationaal van Dordrecht A°. 1618 en 1619, vast en onwrikbaar gesteld;

c) en ook zorg gedragen dat door de stoute Arminianen, hetzij door vertaalde of geschreven boeken, die vastigheid niet worde geschud;

d) en zoude verkregen kunnen worden, dat de boeken van Mosheim, Westerbaen en Drieberge, onlangs geschreven, wierden verboden, als dewelke ten hoogste Politie en Kerk hoonende zijn, en hun belet meer dergelijke boeken uit te geven en zij in hunne stoutigheid beteugeld worden.

De

De Acte der respective Classen opgelezen zijnde, waren Hunne Ed Mog. verblijd, dat dezelve, wat het wezenlijke aangaat, zoo eenparig waren en zoo overeenkomende met de gedachten, die Hunne Ed. Mog. over dit gewigtig stuk bij zich zelven hadden geformeerd.

De Nat. Synode van Dordrecht A°. 1618 en 1619, zoo als bij Hunne Hoog Mog. is geapprobeerd, was de hartaar van de Gereformeerde Kerk, daaraan moest men zich onveranderlijk houden, die zorgvuldig bewaren, en met alle kracht verdedigen — waren van oordeel, dat geene andere middelen tegen deze lasterende tegensprekers moeten gebruikt worden, dan de Kerkelijke, gelijk de Classen met zoo bondige redenen in Actis hadden aangetoond, en beweren geen force te gebruiken, noch zich over deze lasterschriften bij den Souverain te beklagen, of de verbieding der schriften te verzoeken; dat deed veeltijds meer kwaad dan goed, meer nadeel dan voordeel, en opent vaak den mond der partijen om de waarheid meer te lasteren en uit dien hoofde verdacht te maken, latende het aan de vrijheid der Classen, om zoodanige middelen vast te stellen, als zij oordeelen best en dienstig te zijn tot stuiting van dit kwaad, zijnde van gevoelen dat men naar al zijn vermogen, de belijdenis van de waarheid der Hervormde Kerk met mond en pen moest verdedigen en de tegensprekers den mond stoppen, gelijk de wakkere en geleerde Ds. Joh. van den Honert V. D. M. te Haarlem, in die nerveuse en doorwrochte Wederlegging van de geschriften dier twee Remonstrantsche Predikanten, Westerbaen en Drieberge hadde gedaan, en dat Proponenten, zoo wel in examinibus praeparatoriis als peremptoriis, scherpelijk over de verschillen met de Remonstranten dienden onderzocht te worden en ondervraagd, alsmede de Krank-

be-

bezoekers, Catechiseermeesters en particulieren, naar hunne capaciteit, als zij belijdenisse doen en tot ledematen worden aangenomen; prijzende ondertusschen de waakzaamheid van de Classis van Delft en Delfsland wegens het krachtig opstellen en tijdig uitschrijven van het Gravamen.

De Correspondens Gelriae is van oordeel, dat de Classis van Delft voor hare ijverige waakzaamheid en regtmatig overgegeven Gravamen op de nadrukkelijkste wijze moest worden bedankt, gelijk ook alle de andere Heeren Correspondenten daarin overeenstemden, die in alle de andere Classen en leden van dien, ter volharding worden opgespoord, doch dat het veiligst en raadzaamst was in deze tijdsomstandigheden, en om meer dan ééne reden, de boeken van Mosheim, Westerbaen en Drieberge met verontwaardiging te behandelen, zonder de Hooge Overigheid daarmede moeijelijk te vallen, maar haar in haar doldriftig bestaan verder over te geven aan zulke welmeenende Letterhelden, die mond en pen aan de eere van God en zijne waarheid dienstbaar gemaakt hebbende, ook wel zullen weten, hoe zulke dwazen naar hare dwaasheid te beantwoorden, opdat zij eindelijk eens mogten ophouden van in hun eigen oogen wijs te zijn, gelijk de Zuidhollandsche Synodus al voorheen met de Remonstranten gehandeld heeft: 's Hage 1624 Art. 19. IJsselstein 1629, Art. 9. Gorinchem 1632, Art. 39. Brielle 1633, Art. 37. 's Hage 1634, Art. 23. 's Hage 1638, Art. 13. Dordrecht 1637, Art. 14. Rotterdam 1641, Art. 41.

De Correspondenten Noordhollandiae uitedden zich in substantie op deze wijs: het lasteren was den Arminianen eigen, men moest hun zulks niet misgunnen, dewijl de regtmatige leer van de Hervormde Kerk daardoor zelfs te meer in het heldere daglicht wierd gesteld; en

wat

wat de smaadrede, tegen de Hooge Overigheid voortgebragt, betreft, oordeelden zij, daar deze zich wel weten zoude te maintineren, geen verbod dier schriften bij Hun Ed. Groot Mog. te verzoeken, dewijl het zoude erger worden en eenen schijn geven, of men in verlegenheid gebragt was, daar het wel verre af is; waren van verstand, dat men deze zaak gerustelijk den Eerw. Heer Joh. van den Honert, mogte toebetrouwen, die genoegzame blijken gaf het stuk meester te zijn, en geene andere dan kerkelijke middelen hiertegen moesten gebruikt worden; en verzochten dat Ds. van den Honert, met lof in Actis Synodi mogt gedacht worden, gelijk ook D. D. Correspondentes Ultrajecti, Frisiae, Transisalaniae et Groningae hetzelfde, nevens Ds. Correspondens Gelriae, verzochten.

D. D. Deputaten voegen zich met hun Ed. Mog. en de respective Classen, dat Ds. van den Honert met lof in deze Artikelen worde vermeld.

Wat de respective Classen aangaat, kwamen in het zakelijkste meest overeen, hetgeen voornamelijk in het navolgende bestaat:

1°. Bedanken de Classis van Delft en Delfsland voor haren ijver en waakzaamheid, in het krachtig opstellen en tijdig omzenden van dit Gravamen.

2°. Vinden meest alle niet goed, het verbod van deze boeken, in het Gravamen gemeld, bij Hunne Ed. Mog. te verzoeken of dezelve in de Artikelen van het *licentieus boekdrukken* te melden, dewijl de zaak van de Hervormde Kerk in dien staat of engte niet was gebragt, dat men derwaarts zijn toevlugt hoefde te nemen.

3°. Erkennen met dankzegging de naarstige vlijt en onverdroten ijver van den Eerw. Joh. van den Honert, die zoo mannelijk was op en uitgekomen,

men, in de zake Gods en zijner Kerke, en de eer der groote Kerkvergadering te Dordrecht, A°. 1618 en 1619 gehouden, zoo krachtig en bondig tegen deze bestrijders heeft verdedigd, dat dezelve ad terminos non loqui schijnen gebragt te zijn, een waardige en regtaardige zoon van den vermaarden en Hooggeleerden Heer Taco Hajo van den Honert, Hoogleeraar der Godgeleerdheid op 's lands Hoogeschole te Leiden, wiens voetstappen zijn Ed. zoo gewenscht drukte, zijnde door bevinding overtuigd, dat die Eerw. Heer zijne partijen genoegzaam gewogen was, ja zeer verre overwoog, en in staat om deze hoonders der slagordeningen van den God van Israël ter neder te werpen, en, al dien opgeworpen smaad en laster te doen verstuiven als het stof der bergen voor den wind. En was er een uitlandsch Professor, Mosheim, opgekomen, die de Nationale Synodus van Dordrecht, A°. 1618 en 1619, smadelijk handelde, daar waren ook twee uitlandsche Professoren, Vitus en Hottingerus, opgestaan, die de eere en het aanzien van die Synodus op het krachtigste verdedigden.

4°. Niet dan kerkelijke middelen voor als nog te gebruiken, meer dan ooit in dezen te waken, met mond en pen te ijveren voor de zuivere leer, de vrijheid van het regt en bestuur der Kerken, en de eer van de Synodus Nationaal met allen ernst voor te staan en te verdedigen; dat alle Classen en leden daartoe mogten vermaand en opgewekt worden, en gezamenlijk de handen in malkanderen en aan het werk slaan, om zich zoo eendragtig aan te kanten tegen de hooggaande stoutigheden der Remonstranten, en de vastigheid van Neêrlands Kerk,

Kerk, die zij trachten te schudden en te ondermijnen, als moedige helden met het zwaard des Geestes te beschermen; voegende verscheidene Classen hier bij de middelen, gemeld in het advies van Hun Ed. Mog. Integendeel zeiden een of twee Classen, dat zij nog geene bekwame middelen tot stuiting dezes kwaads hadden kunnen uitdenken, keurende echter de bovenstaande voor goed; gelijk ook twee Classen, die het Gravamen te laat ontvangen hadden, in het beslotene berusten.

Uit de Synodus, gehouden te Woerden 1728.

Art. 11.

Alle de Classen keuren goed, op alle wijzen tegen de Arminianen te waken, en sommige Classen zagen gaarne, dat men over de bekende vijf Artt. wat naauwkeuriger en wat langer zouden examineren, en wel een half uur lang in examinibus praeparatoriis en peremptoriis.

Voorstel van de Classis van Schieland, hoe te handelen met buitenlandsche Proponenten, die zich komen aangeven als *Commendati*, en die komen van plaatsen, daar men de Canones van de Synode van Dordr. niet onderteekent, en die onder welgegronde verdenkinge liggen van Roëllisterij of Piëtisterij, Arminianerij of Bekkerianerij etc ?

Waaromtrent aangemerkt wordt, dat het van vèr uitzigt is, en men kan niet goedvinden hetzelve als nog in naauwer overweging te nemen, doch laat aan die Classis de vrijheid, om op dit stuk hare consideratien in het toekomende in de Synodus in te brengen.

Art.

Art. 25.

(*Slaande op de Paapsche Regenten*, *en van andere Gezindheden.*)

Verder is goedgevonden het oude Lemma: *Paapsche en Mennonitische Regenten*, te veranderen, op deze wijs: *Paapsche Regenten en van andere Gezindheden*, gelijk er ook in dat Artikel geklaagd wordt over Remonstrantsche Regenten, op deze en gene plaatsen, als te *Koudekerk* en *Zevenhoven* enz.

Uit de Synodus, gehouden te Kuilenburg 1729.

Art. 7.

De Classis van Schieland had die Consideratien niet medegebragt, maar wilde wel nadere middelen uit den schoot der Synodus verwachten.

1°. Dat men geene Proponenten, van verdachte plaatsen komende, toelate vóór het onderteekenen van de Formulieren en de Canones Synodi Dordracenae.

2°. Dat men de concurrentie van de Noordhollandsche en andere, inzonderheid der Walsche Synodus, behoorde te verzoeken.

3°. Dat men meer dan ooit behoorde te letten op het uitgeven der Remonstrantsche Boeken, en die deze dwalingen bedektelijk invoeren; en die wederleggen.

Woerden etc. oordeelde, dat men de Classikale Predikatien weder moest invoeren; 't welk niet practicabel geoordeeld wordt, anders worden de bovengemelde middelen goedgekeurd.

Alhoewel bedenking gemaakt wordt aangaande de *Fransche*

sche Proponenten, doch goedgevonden, dat Deputaten in eene minnelijke conferentie zouden treden met die van de Walsche Synodus.

Ook dat Deputaten de Theologische Professoren te Leiden zullen verzoeken hunne Studenten expres tegen de bekende vijf Artt. te wapenen, en bij tijds eenen indruk te doen hebben van de Formulieren van Eenigheid.

Uit de Synodus, gehouden te Breda 1730.

Art. 7.

Deputaten lazen ex Actis op, dat zij de Heeren Professores van de Theologische Faculteit te Leiden, volgens last, gesproken hadden, en die zeer genegen gevonden hadden, om, volgens verzoek van de Synodus, hunne Studenten eenen indruk te geven van de Formulieren van Eenigheid, de Canones Synodi Dordracenae, en tegen de Arminianen te wapenen, waarvan geene duistere voetstappen in de Disputen van den Heer Lampe, *de caussis Fidei*, (welke ook in zijne uitlegging over het 7e Cap van Johannes te lezen is) gevonden worden, en, waartegen een van die Heeren eene expresse Dissertatie bezig was te schrijven.

Deputaten worden bedankt en verzocht, gemelde Heeren Professoren, bij de eerste gelegenheid, uit naam van de Synodus te bedanken.

Voorts waren Deputaten ook geweest bij verscheidene Leeraars van de Walsche Synodus, en hadden nadrukkelijk gesproken over de bekommering van de Vergadering aangaande de inkruipende dwalingen der Remonstranten.

De Walsche Broeders waren hierover verblijd, en verze-

verkerden Deputaten dat de onderteekening van de Canones Syn. Dord. bij hen wordt gepractiseerd en niemand toegelaten, die zulks weigerde.

Hunne Eerw. waren echter zoo wel als wij bekommerd, en oordeelden dat de onderlinge Correspondentie van deze Synodus met de Walsche door Brieven, een van de beste middelen zoude zijn tot stuiting van dit kwaad.

En maakte verder D. Deput. de Moor bekend, dat een van die Heeren, ten blijke van opregte genegenheid om met ons te corresponderen en van de oplettendheid van de Walsche Synodus op de regtzinnigheid in de leer, hem had toebetrouwd *de gedrukte Acten van de Walsche Synodus*, waaruit bleek hun ijver ter bewaring van de zuiverheid der leer, in verscheidene staaltjes.

Welk rapport met veel genoegen is aangehoord.

Deputaten zijn bedankt, en is geoordeeld dat men de Walsche Synodus door eene missive, stante Synodo opgegesteld en in Actis geinsereerd, zal bedanken. Welke brief luidt als volgt:

Mijne Heeren, Wel Eerw. en zeer geliefde Medebroeders!

Het is een geruimen tijd geleden, dat wij geene brieven aan Uw Eerw. hebben gezonden, noch ook van Uw E. ontvangen. Gelijk wij nu niet gaarne zagen dat onze stilzwijgenheid aan eenige verkoeling van broederlijke liefde wierd toegeschreven, zoo vertrouwen wij ook van Uw E. genegenheid te onswaarts, dat het daaraan niet heeft gehaperd, dat Uw E. ons niets hebben bekend gemaakt. Het zal dan alleen aan bekwame gelegenheid en wigtige stof hebben ontbroken, dat wij beiden onze pennen hebben laten rusten, terwijl wij in dat volkomen vertrouwen blijven, dat Uw E. altoos te onswaarts zult

 be-

bewaren eene hartelijke geneigdheid om met ons in één onderling verstand te willen leven, gelijk wij Uw E. verzekeren dat wij geen ander doelwit hebben, dan de eensgezindheid in de leer en liefde voor de waarheid en deugd, met Uw E. ongeschonden te bewaren, waarom wij ook noodzakelijk gevonden hebben Uw E. mede te deelen de voorzorgen, die wij geoordeeld hebben te moeten dragen tegen het inkruipen van Remonstrantsche dwalingen, waaromtrent onze Christelijke Synodus meer dan ooit oplettend is, en wel heeft willen eene bezending doen aan de Heeren Professoren in de H. Godgeleerdheid op de Universiteit te Leiden, om dezelve voor te dragen en te verzoeken, dat dezelve hunne studenten tegen deze dwalingen nadrukkelijk geliefden te waarschuwen, en hen wel in het bijzonder wel meer en nadere kennis doen hebben van de Formulieren van Eenigheid en de Canones Syn. Dord. opdat zij naderhand niet mogten onderteekenen met de hand, wat zij niet met volle overtuiging van hart geloofden en beleden.

Wij zijn niet alleen ten volle overtuigd, en houden ons verzekerd Eerw. Heeren en geliefde Medebroeders! van uwe waakzaamheid in dezen, en dat er bij de Walsche Synodus geene worden toegelaten tot den openbaren Godsdienst, die niet alvorens de voorn. Canones hebben onderteekend, maar wij vertrouwen ook dat Uw E. zoo wel als wij begrijpen, dat zoodanige onderteekening alle de bekommering zóó niet wegneemt, dat men niet met alle zorgvuldigheid hebbe te waken, ook tegen hetgeen heimelijk in de Kerk zoude mogen insluipen.

Uw Eerw. weten beter dan wij, wat gevaar van buitenlandsche Academien te vreezen is, daar men dezelfde taal niet spreekt omtrent de Leer der Genade, als wel voorheen, en nu nog onder ons.

De

De al te groote achting voor de werken van den Professor Limburg (à Limborch), die de Studenten dikwijls al te ligtvaardig laten blijken, vermeerderen die bekommernis zoodanig, dat wij ook de H. H. Professoren te Leiden nader zullen doen spreken over de ontdekking en ook de wederlegging van de zorgelijke dwalingen, die in dat boek begrepen zijn.

Wij vertrouwen volkomelijk van uwe liefde voor de waarheid en regtzinnigheid, dat Uw Eerw. zich onze zorgvuldigheid zal laten welgevallen, en met Ons wel zullen willen staan in éénen zin en één gemoed, strijdende voor het geloof, dat eenmaal den Heiligen is overgeleverd.

Gelijk wij ons verheugen over Uwe oplettendheid omtrent eene Dissertatie van Monsieur Saurin, die de *gedienstige leugen* schijnt voor te spreken, en zeker niet kan ontschuldigd worden van groote onvoorzigtigheid in deszelfs uitdrukkingen, indien zijn Eerw. in die gedachten zelf niet mogt zijn, om zich voor de *gedienstige leugen* openlijk te verklaren.

Wij zijn berigt van de naauwkeurigheid, met welke Uw Eerw. deze zaak doen behandelen, en verwachten van Uwe wijsheid en liefde voor de waarheid en opregtheid, dat de naaste Vergadering zoodanig eene Resolutie daaromtrent zal nemen als tot wegneming van alle ergernisse en onze gerust若stelling zal noodzakelijk zijn.

Wij zijn nog meer gesticht geweest, zeer Eerw. en veel Geliefde Medebroeders! in uwen ijver voor de eer van den Drieëenigen God, gebleken in het eenstemmig veroordeelen van eenen naamloozen brief, die de oude dwalingen van Sabellius en Arius ongelukkig in één gesmolten had, en wenschen dat Uwe pogingen, in Monsieur Maty te regt te brengen, gelukkig mogen uitvallen, en beter als de geruchten doen vreezen. De regt tijdige onderrigtingen

 van

van Uwe zoo prijsselijke handelingen in dezen, hebben ons belet ietwes hierin te doen, dewijl wij uit de voorzorg, die UE. hebben gedragen, zien, dat onze pogingen min noodzakelijk zijn.

God zegene Uw Eerw. ijver voor de eer van zijnen naam en standvastige aankleving aan de leer der Waarheid, die naar de Godzaligheid is, en doe ons te zamen eenegezind zijn, hetzelfde gevoelende en hetzelfde sprekende, opdat de leer der genade onder ons heersche, en ongeschonden tot de laatste nakomelingschap worde overgelaten.

Zoo doe Hij ons strijden den goeden strijd des Geloofs, opdat wij, het geloof in eene goede conscientie behoudende, ook deelgenooten mogen worden van Gods eeuwig Koningrijk in heerlijkheid, Amen! het zij zoo!

Zoo bidden en wenschen

Mijn Heeren, Wel Eerw. en zeer Geliefde Medebroeders,

Uw Wel Eerw. Dienstwillige en Liefhebbende Medebroeders en Dienaars,

De Leden van de Christelijke Synodus van Zuidholland, vergaderd binnen Breda.

En uit aller naam

N. N.

Correspondenten worden verzocht het gerapporteerde wegens de Conferentie met de Walsche Synodus, onder den hare bekend te maken, om ook onder hen die conferentie te bevorderen, gelijk te dien einde onze Correspondenten derwaarts gelast worden hier van kennis te geven aan de Corresponderende Synoden.

Alle de Classen waken en blijven waken tegen de Arminianen.

Uit

Uit de Synodus, gehouden te Dordrecht 1731.

Art. 11.

Deputaten berigten, dat die van Noordholland, verzocht zijnde met ons, door briefwisseling, te treden in nadere Correspondentie met de Walsche Synodus, als ook mede de dankzegging af te leggen aan de Heeren Professoren te Leiden, het een en ander alleen voor notificatie hadden aangenomen, zonder daarover nog nader geresolveerd of de zaak ad referendum genomen te hebben.

Deputaten hebben volgens order de dankzegging gedaan aan den Heer Prof. à Mark, als oudste der Theologische Faculteit, die aangenomen had hetzelve te rapporteren aan de andere Heeren Professores Theologiae.

Alle de Classen bleven in hunnen ijver tegen de inkruipende Arminianerij volharden en verblijden zich over de waakzaamheid der H. H. Professoren tegen dezelve, en zijn zeer vergenoegd over de oplettendheid van de Walsche Synodus.

De Classen oordeelen ook dienstig de Correspondentie met de Walsche Synodus te bevorderen, te meer wijl bij de Nederlandsche Kerkenordening eene maandelijksche bijeenkomst met de Walsche Broederen in de steden ook was vastgesteld.

Is ook eene missive van de Walsche Synodus aan deze Vergadering in de Fransche taal voorgelezen, door Deputaten overgezet en in Actis geinsereerd, en luidt als volgt:

Mijne Heeren, veel geëerde Broeders!

Ulieden doet ons volkomen regt met te gelooven, gelijk

lijk Ulieden doet, dat ons stilzwijgen niet zij ontstaan uit eene verkoeling van Broederliefde. De banden, welke ons aan den andere te zamen voegen, zijn te sterk en te heilig, dan dat er iets zoude kunnen magtig wezen dezelve te breken. Datzelfde geloof, hetwelk tusschen ons allerinnigste vereeniging van belangen te weeg brengt, maakt daar ook de allerhartelijkste genegenheid en de allerlevendigste liefde noodzakelijk.

Wij hebben met eene zeer groote opregte erkentenis en zeer levende blijdschap de nieuwe verzekering van uwe Christelijke goedhartigheid ontvangen, welke Ulieden behaagd heeft te geven aan zulke Broederen, die de waardij van de genegenheid, die gijlieden hen toedraagt, zeer wel kennen, en aan dewelke het niet onbewust is, hoe hoogelijk dat er henlieden aan gelegen is altijd in een goed verstand met Ulieden te leven.

Wij bidden Ulieden van onze zijde, mijn Heeren en veel geëerde Broederen! ten volle overtuigd te willen zijn, dat ons hart alzoo veel als onze schuldige verpligting aan Ulieden vast gekoppeld is. Zoo haast zich maar gelegenheden zullen aanbieden om zulks aan Ulieden door wezenlijke blijken te doen zien, zullen wij ons daartoe ten allen tijde zoo wel genegen als volvaardig toonen, aangezien wij doch niets met vuriger begeerte verlangen, dan die broederlijke eensgezindheid, welke noodzakelijk vereischt wordt in de eenparigheid van de gezonde leer, in haar geheel te bewaren en om de ware Godsvrucht en wezentlijke deugdsbetrachting in de kudden die ons zijn toebetrouwd, de overhand te doen nemen.

Wij danken Ulieden in het bijzonder, Mijne Heeren veel geliefde Broederen! voor dat Ulieden ons wel hebt willen kennis geven van de voorzorg, welke Ulieden hebt genomen en volhardt te nemen, ten einde verhinderd

derd

derd worde dat niet de dwalingen, welke bij de Dordsche Synode zijn veroordeeld geworden, zouden mogen inkruipende of voortzetten.

Uw ijver komt ons in dezen zoo prijsselijk voor, dat wij niet kunnen nalaten God op het ijverigste te smeeken, dat het Hem behagen mag uw arbeid te zegenen, en dezelve met dien gewenschten uitslag te bekroonen, welke aan uwe en onze begeerte mogte beantwoorden.

Wij bidden Ulieden ten vollen overtuigd te willen zijn, dat wij geene van die voorzorgen verzuimen, welke voorgeschreven of vereischt worden tot handhaving van de gezonde leer, en om voor te komen dat geene dwaalgevoelens heimelijk in onzen boesem komen in te sluipen. Niemand wordt onder ons toegelaten om in het openbaar te prediken, ten ware hij alvorens onze algemeene Geloofsleer heeft onderschreven.

Voor het overige waken wij met zoo veel oplettendheid om deze onderschrijving te doen in waarde blijven, dat wij ook in dezen behoorden allen argwaan te boven te zijn, gelijk wij dat ook onder den bijstand van de Goddelijke genade zullen wezen, zoo lang wij de eer zullen hebben de kudde van Jezus Christus te weiden.

Wij vleijen ons, Mijne Heeren en veel geliefde Broeders! dat het geen onlangs in onze Vergadering is voorgevallen, de gansche wereld zal overtuigen, dat ons de waarheid dierbaar is, en dat het ons bij voorkomende gelegenheid aan kloekmoedigheid niet ontbreekt om dezelve te verdedigen.

Het is met eene diepe droefheid, dat wij in onze Kerk hebben zien opkomen eene ketterij, welke oude ketterij doet herleven, en dezelve onder eene nieuwe gedaante voordraagt; doch als men ontdekt had, dat Monsieur Maty, gewezen Bedienaar des Evangeliums, zich zelf

zelf van tijd tot tijd beleden had de begunstiger en uitvinder daarvan te wezen, zoo hebben wij denzelven onlangs van zijne bedieninge afgezet, en door dat middel, zoo veel in ons is, het uitwerksel van het vergif, hetwelk zich verder onder ons zou hebben verspreid, gestuit.

Wij zijn niet minder bedroefd geworden, op het vernemen van een zeker gerucht, hetwelk onder ons ontstaan was, over zekere stellingen, welke zeer teeder zijn, en eenigzins nadeelige uitlegginge onderhevig; zijnde dezelve geopperd door onzen zeer waarden Medebroeder den Heer Saurin, in het laatste deel van zijne redevoeringen over den Bijbel; doch nu hebben wij echter het genoegen Ulieden te berigten, dat onze Vergadering zich ten eenemaal heeft voldaan gevonden op de verklaring, welke zij van den Autheur heeft ontvangen, in zoo verre dat wij alle reden hebben van te hoopen, dat Ulieden zich ten dezen opzigte zullen kunnen gerust stellen.

Hieruit ziet gij, Mijne Heeren en zeer geëerde Broederen! dat wij oplettend zijn, op al hetgeen de eer van onzer aller Meester, de zuiverheid van dat Geloof, hetwelk eenmaal den Heiligen is overgeleverd, de handhaving van de Kerkelijke Tucht (zoo veel in ons is) en den opbouw en den vrede der Kerke zoude mogen betreffen.

Het kan niet anders wezen of Uwe opwekkingen moeten ons aanmoedigen, om ons in alle deze opzigten van onzen pligt te kwijten, en Gijlieden kunt geenszins twijfelen of wij hebben voor dezelve zoo veel achting als het mogelijk is.

Wij zullen altijd zulk een gedrag houden, gelijk wij ook tot hiertoe gedaan hebben, dat hetzelve Ulieder opmerking niet anders zal naar zich trekken als alleen om de eer van Ulieder goedkeuring te verdienen, als die we-

weten dat U lieden van Uwlieder bezigheden, welke groot en in grooten getale zijn, door andere bezorgingen niet behoeft afgetrokken te worden, en dat het (om de waarheid te zeggen) niet redelijk zoude zijn, dat Ulieden eigene zaken zoudt uit het oog verliezen, om het liefdadig belang, hetwelk Ulieden in de onze heeft.

Wij smeeken den Almagtigen God, dat Hij zijne allerdierbaarste zegeningen hoe langs hoe meer over UEd. personen, uwe heilige bedieningen en kudden, welke Ulieden bedient, verwaardige uit te storten, en wij zijn met alle eerbiedigheid,

Mijne Heeren veel geëerde Broederen,

Uw lieder zeer nederige en zeer gehoorzame Dienaren en Broeders in J. C.

De Opzienders van de Walsche Gemeenten in de Vereenigde Nederlandsche Provintien, Synodaal vergaderd in 's Hage in de maand September 1730.

Uit aller naam,

(Was geteekend)

HUËT, Moderator,

FRESCARODE, Scriba.

Uit de Synodus, gehouden te Delft 1732.

Art. 14.

Alle de Correspondenten, Deputaten en Classen waken zoo tegen deze als tegen alle soort van dwalingen, en zouden daarin volharden.

Sommige Classen hadden eenige aanmerkingen op den Brief

Brief van de Walsche Synodus, maar de meesten oordeelden de Correspondentie van de Walsche Synodus noodig, tot bewaring van de eenigheid des Geloofs en weering van alle dwalingen.

Uit de Synodus, gehouden te Leiden 1733.

Art. 10.

Hetzelfde.

Uit de Synodus, gehouden te Schoonhoven 1734.

Art. 11.

Hetzelfde.

De Classis van Delft en Delftsland stelt voor, of het niet dienstig zou zijn tot stuiting der Arminianen, dat men die genen, die hunne belijdenisse deden, daarbij de bekende vijf Artikelen der Arminianen voorstelde en vroeg of zij die niet van harte verworpen.

Dit voorstel ad referendum genomen.

Uit de Synodus, gehouden te Schiedam 1735.

Art. 13.

Is geoordeeld, dat men hieromtrent geene nieuwe Resolutie behoefde, dewijl ieder Predikant daartoe van zelf verpligt wordt om naar gelegenheid van tijd en personen zulks in acht te nemen.

Leiden, Woerden, Buren en Breda wenschten een middel ter invoering van de Correspondentie met de Walsche Synodus.

Uit

Uit de Synodus, gehouden te Gorinchem 1736.

Art. 16.

Correspondenten, Deputaten en alle de Classen waakten tegen de Arminianen en zullen daarin volharden. Wenschen ook Deputaten en alle de Classen van harte de Correspondentie met de Walsche Synodus.

De Classis van Schieland gaf in bedenking of Deputaten niet konden gelast worden om over de middelen tot de Correspondentie, nu met zijn Wel Ed. den Heer Raadpensionaris te spreken.

Hunne Ed. Mog. oordeelden dat nog wat te praematuur, wijl nog geene Synodale Resolutie daaromtrent lag, en zeiden, dat de practijk was, om, zoo hier of daar eenige dwalingen in de leer zich opdeden, als dan aan de Walsche Synodus te schrijven: gelijk nog in Synodo Bredana Ds. de Moor, nomine Synodi, gedaan heeft; waartoe Hun Ed. Mog. zeiden, dat aanleiding gaf het 52 Artikel van de geprojecteerde Kerkenorde, waarmede zich de gansche Synodus conformeerde en zoude voor als nog bij die practijk blijven.

Uit de Synodus, gehouden te Brielle 1737.

Art. 13.

Deputaten en alle de Classen waakten; de Classis van Schieland stond zeer, even als in het voorleden jaar, op eene nadere Correspondentie met de Walsche Synodus.

Doch Zijn Ed. Mog. toonde zeer omstandig en met vele exempelen aan, dat er al van den jare 1687 aan, en ver-

vervolgens eene Correspondentie met de Walsche Synodus was ingevoerd en onderhouden, gelijk ook de Walsche Synodus 1730 verklaard had, daarin gaarne te willen continueren, tot wering van het Arminianismus, en dat die Correspondentie, zoo als die bepaald was, Gorinchem 1736, Art. 16 in fine, behoort levendig te blijven; waarin de gansche Synodus berust.

Uit de Synodus, gehouden te 's Gravenhage 1738.

Art. 11.

Correspondenten, Deputaten en alle Classen waakten; de Classis van Voorne en Putten geeft in bedenking, of de mededeeling der wederzijdsche Synodale Acten tusschen ons en de Walsche Synodus geen bekwaam middel zoude zijn ter wering van de Arminiaansche dwalingen.

Doch dit wordt van Zijn Ed. Mog. en alle de Leden van deze Synodus, om bijgebragte redenen, geoordeeld van geen nut te zullen zijn.

De zaak van Ds. VAN EERBEEK, zoo als die haar loop gehad heeft bij de Synoden, van 1738 af tot 1745.

's Gravenhage 1738.

Art. 3.

Ds. JOHANNES VAN EERBEEK, Predikant te *Buren*, voor den tijd van zes weken van den predikdienst gesuspendeerd door de Classis van Buren, wegens het prediken, verbreiden en voorstaan van Remonstrantsche en andere gevoelens, waarvan hij geappelleerd hebbende

de tot deze Synodus, is deze zaak door eene Commissie onderzocht en de Sententie van de Classis van Buren in alle hare deelen geconfirmeerd.

Woerden 1739.

Art 4.

Ds. van Eerbeek was wel van zijne censuur ontheft en hersteld.

Maar sedert zijne herstelling waren nieuwe voorvallen en verdenkingen van Arminianerij opgekomen. De zaak door een Commissie onderzocht zijnde wordt hij tot de naaste Synodus van Zuidholland onder opzigt van de Classis van Buren gelaten, met vernieuwinge van de Synodale Sententie, dat hij de facto zal zijn gedeporteerd, indien hij zich in dien tijd in leer of leven misgaat.

Waarop Ds. van Eerbeek zeer krachtig van den Praeses is vermaand, die ootmoedig voor die vermaning heeft bedankt, en onder Gods zegen beloofde zich getrouw van zijnen pligt te kwijten.

IJsselstein 1740.

Art. 10.

Van Johannes van Eerbeek was Deputaten niets voorgekomen.

Buren had geen nieuw bezwaar.

Ook was niets den Visitatoren voorgekomen. Echter wordt hij om eenige bedenkelijkheid van sommige Classen onder het opzigt van de Classis van Buren voor als nog gelaten, om volgens hare beproefde waakzaamheid op zijn leer en leven acht te geven.

Bre-

Breda 1741.

De Classis van Buren meldt wederom van nieuwe bezwaarnissen tegen Ds. van Eerbeek nopens de leer en goede zeden bij haar ingekomen etc.

De Synodus heeft deze zaak in eene Commissie laten onderzoeken, waarvan Gecommitteerden een ampel Rapport inbrengen, hier in Actis geboekt, zich niet in staat bevindende deze Vergadering voor te lichten, dus geven zij dezelve wederom over ter overweging van de Christelijke Synodus, met drie dingen te zeggen, die mede in deze Acte zijn gesteld.

In Synodo dan over deze wigtige vraag omvraag gedaan zijnde, was het besluit:

1°. De Gecommitteerden te bedanken voor hare moeite, enz.

2°. J. van Eerbeek wegens zijn leer en leven, *coram facie Synodi*, door den Praeses ernstig te bestraffen en te vermanen,

3°. En hem op te leggen eene Boetpredikatie te doen voor zijne Gemeente met een vrije verkiezing van tekst, in tegenwoordigheid van twee Deputaten Synodi en Classis Buranae, nadat alvorens een der Heeren Deputaten eene Vredes-Predikatie zal hebben gedaan.

Hetgeen Ds. J. van Eerbeek door Ds. Praeses met ernst is aangezegd.

Dordrecht 1742.

Art. 11.

Deputaten berigten en ook de Classis van Buren, dat D. Deput. van Ostade den vijfden Augustus 1741, uit

1 Petr.

1 Petr. III: 10 en 11 de Vredespredikatie 's morgens met veel ernst en voorzigtigheid had gedaan, en Ds. J. van Eerbeek de aan hem opgelegde Boetpredikatie, vrij tot tekst verkozen 1 Tim. III: 3—5, waarin hij genoegen had gegeven.

De Classis verblijdde zich, zulks te hooren.

Delft 1743.

De Classis van Buren geeft goede getuigenis, hebbende hem als lid tot deze Synodus gecommitteerd, en is dus deze Artikel afgedaan.

Leiden 1744.

Art. 1.

Appel van Ds. van Eerbeek over zijn deportement van de Classis van Buren.

Die zaak van een grooten omslag zijnde is commissoriaal gemaakt, waarvan een naauwkeurig, zeer omstandig Rapport in Actis geboekt is, en is gebleken:

1°. Dat de tien Artikelen tegen hem ingebragt, en door wie, en hoe, bevonden zijn, niet genoegzaam beweezen te zijn, om tegen hem te kunnen dienen, of tegen zijne verantwoording te kunnen bestaan.

2°. Dat de twee gevallen van dronkenschap hem geen dronkaard stellen, maar daarover wel met ernst bestraffinge waardig was; doch, was er niets meer opgekomen, de Commissie zoude geinclineerd hebben ten faveure van Ds. van Eerbeek tot het annulleren of mitigeren van de tegen hem geweezene Sententie;

3°. Doch dewijl uit zijn schriftuur van antwoord en uit de langdurige mondelinge conferentie over het stuk

van

van de leer met hem gehouden, ten klaarste gebleken is, dat hij het prediken van de *geheele natuurlijke onmagt der menschen* ter eenre, en *de vermaning tot geloof en bekeering* ter andere zijde, *voor twee contradictoire punten houdt, welkers prediking den mensch doet gaan tot den strop* enz.

Zoo is hij wegens heterodoxie gedeporteerd, als die volslagen aangegaan heeft tegen hetgeen hij zoo plegtig, in Synodo Hagana 1738, had onderteekend en openlijk van zijnen predikstoel had afgelezen, namelijk: dat hij zich voor gedeporteerd zoude houden zoo hij daartegen ooit of ooit kwam aan te gaan, 't geen hij nu deed, en zoo toont, dat hij niet naar gemoede of ter goeder trouw sulks onderteekend of afgelezen heeft gehad.

Dus is hij niet voor ééne maar voor de vierde reis onder de Synodale behandeling geweest, in den omtrek van zes jaren zonder weder wijs te worden.

Dit naauwkeurig omstandig praeadvies is van verre de meeste leden van de Christelijke Synodus goedgekeurd en in eene Synodale Resolutie veranderd, *die hem*, van Eerbeek, *dan deporteren*, gelijk *zij hem deporteren bij dezen;* welke Conclusie hem voorgelezen is en heeft de Scriba dezelve bekend gemaakt aan de Magistraat en Kerkeraad van Buren volgens zijn' last.

Gouda 1745.

Art. 2.

Over zijn deportement enz.

De Classen bedroeven zich over zijne onbuigzaamheid en kwaadaardigheid, en berusten daarin.

Uit

Uit de Synodus, gehouden te Woerden 1739.

Art. 11.

Deputaten en alle de Classen waken tegen de Arminianen; wenschen de zoo noodige correspondentie met de Walsche Synodus.

Is ad referendum genomen, of men het Lemma van dit Artikel, 't welk tot hiertoe, van 1727 af, geweest is: *Gravamen van Delft* enz., in het vervolg zal stellen: *rakende de Arminianen.*

Uit de Synodus, gehouden te IJsselstein 1740.

Art. 16.

Gewag makende van het Gravamen van Delft en Delfsland: *rakende de Arminianen.*

D. D. Correspondentes Gelriae en Groningae hadden onder één Lemma: *Arianen*, *Socinianen* en *Arminianen.*

Alle de Corresp. Synoden waakten tegen de Arminianen, schoon vele daarvan geen bijzonder Lemma in Actis hadden.

D. D. Deputaten waken met alle oplettendheid, gelijk ook alle de Classen, wenschende, dat de vriendelijke conferentie met de Walsche Synodus mogt bevorderd worden.

En is geresolveerd dat het Lemma van dezen Artikel voortaan zal uitgedrukt worden met deze woorden: *rakende de Arminianen*

Uit de Synodus, gehouden te Breda 1741.

Art. 17.

Vele Classen bekommeren zich over het aanwassen van die dwalingen, en Schieland dies te meer, wijl zij bekend maken, dat Arminiaansche Leeraars zich verstouten, *kinderen aan de huizen te gaan doopen, daar een der beide ouders Gereformeerd is.*

Uit de Synodus, gehouden te Dordrecht 1742.

Art. 14.

's Hage geeft in bedenking, dat men in de Catechismus-predikatien die gevoelens wat meer gezet, ook met het noemen van derzelver namen, behoorde te wederleggen, en dus de Gemeente getrouw daarvoor te waarschouwen.

Uit de Synodus, gehouden te Delft 1743.

Art. 14.

Alle de Classen waken; de meesten klagen over derzelver aanwas, en avoueren meest alle met de Deputaten het voorstel van voorleden jaar van 's Hage; gelijk sommige hetzelve al hebben beginnen te practiseren.

Uit de Synodus, gehouden te Leiden 1744.

Art. 13.

Alle de Classen waken en klagen over den aanwas.

Uit

Uit de Synodus, gehouden te Gouda 1745.

Art. 12.

De bedenking van de Eerw. Classis van Schieland, of men niet behoorde in alle Examina bijzonder ook te handelen over het Verbond der Werken en Adams toegerekende zonde, en dit de Classen aan te bevelen? Daarover oordeelden, op het praeadvis van Hunne Ed. Mog., alle de Corresp. Depp. en Classen, dat die vraag of bedenking van Schieland hier onnoodig wordt gedaan, dewijl doch alle de Classen ex Actis oplaten, dat dezelve tegen de dwalingen der Arminianen met ernst vigileerden, waarvan D. D. Deputati in examinibus peremptoribus getuigen waren.

Uit de Synodus, gehouden te Brielle 1748.

Art. 11.

De Classis van 's Hage wenscht, dat de Predikanten ijverig mogten waken tegen de Lutheranen, die Arminiaanschgezind zijn; met opzigt op welke Arminiaansche Lutheranen de Classis voorn. vele klagten zoude kunnen voortbrengen.

Uit de Synodus, gehouden te 's Hage 1749.

Art. 11.

Gelijk alle de Classen tegen dezelve waakten, zoo be-grepen sommige Classen daaronder ook de Arminiaansch

gezinde Lutheranen, waarvan de Classis Hagiensis in het voorleden jaar gesproken had, onder dezen Artikel.

Uit de Synodus, gehouden te Woerden 1750.

Art. 11.

Eenige Classen begrepen hieronder de dwalingen der Arminiaanschgezinde Lutheranen. Leiden en Neder-Rijnland wenschte, dat de voorheen gedrukte en aan de Classen gezondene Artikelen van onze Nederlandsche Belijdenis etc., mitsgaders het oordeel der groote Dordrechtsche Synodus van 1619 over de vijf Artikelen, in meer gebruik waren bij de Classen, om van een iegelijk Leeraar en Christen gekend te worden.

En verhaalt de Hoog Eerw. Professor van den Honert, dat hij over de Canones Syn. Dordracenae vier maal 's weeks in dit jaar Collegie gehouden had.

Uit de Synodus, gehouden te Leerdam 1751.

Art. 10.

Alle de Correspondenten, Deputaten en Classen waken, en waren alle zeer gesticht over den ijver van den Heer Professor van den Honert, hoopende dat zulks van anderen mogt nagevolgd worden, als noodig in deze tijden.

Uit de Synodus, gehouden te Breda 1752.

Art. 12.

De Classis van 's Hage herhalende haar voorstel of bedenking van het jaar 1742:

Zoo

Zoo werd, na omvraag van Ds. Praeses, door Hunne Ed. Mog. hetzelve grootelijks geläudeerd, en de Classen aangemaand om met alle betamelijke ijver voor de bewaring der gerecipieerde leer, zoo als dezelve bij de Synodus Nationaal van Dordrecht is vastgesteld, te waken; vooral in de Catechetische Predikatien, kunnende verzekerd zijn, dat die leer van hoogerband altoos zal gehandhaafd worden.

Waarover de Classen zeer verblijd waren, die, zoo wel als de Classis van 's Hage, in het practiseren daarvan met ijver zouden volharden.

Uit de Synodus, gehouden te Dordrecht 1753.

Art. 16.

Deputaten verblijden zich over het naauwkeurig examineren over de verschillen met de Remonstranten.

Deputaten hebben Hare Koninklijke Hoogheid voor de nadrukkelijke verzekering des voorleden jaars, rakende het maintien van onze Religie door hooger hand, volgens het Nationaal Synode van Dordrecht, bedankt en kregen daarvan nieuwe verzekering.

De Ed. Classen hebben ook Hunne Ed. Mog de Heeren Commissarissen Politiek voor het melden dier verzekering bedankt, en zouden nevens Corresp. en Depp. tegen de Arminianen waken; wenschende dat de Professoren op de Academie tegen Arminianerij en Pelagianerij de jeugd wapenen en de inkruipende dwalingen tegen gaan.

Bij gelegenheid van dit Artikel wordt gemeld het Gravamen bij de E. Classis van Schieland uitgeschreven, luidende aldus:

De Classis van Schieland hebbende in zeer ernstige o

weginge genomen haren pligt en verbindtenis, om nevens de andere Classen ten allen tijde en op allerlei wijze zorgvuldig te waken, zoo voor de zuiverheid der leer, als voor den vrede en welstand der Kerke, heeft zich uit dien hoofde genoodzaakt gevonden, om hare regtmatige vrees en bekommering over de handelingen en bewegingen, die ter zake van Ds. van der Os, Predikant te *Zwolle*, sedert eenigen tijd ontstaan zijn, met behoorlijken eerbied te brengen in den schoot van de Hoog Eerw. Christelijke Synode, welke in dezen jare staat gehouden te worden binnen Dordrecht.

1. De opgemelde Classis kan geenszins verbergen, dat een zoo eclatant geval in de Kerk en Provintie van Overijssel, haar al terstond in den beginne en vervolgens van tijd tot tijd, zeer bedenkelijk en van veel uitzigt voor de Kerk is voorgekomen; hetwelk niet weinig geaccresceerd en toegenomen is, als dezelve met leedwezen gezien en bespeurd heeft, uit het daarop gevolgde publiek schrijven van den voorn. van der Os, hoe zijn Eerw. in de omstandigheden, waarin hij zich bevindt, nogtans heeft kunnen goedvinden, om over de alleraangelegenste grondwaarheden van de leer onzer Kerke zich in diervoege bedekt, ingetoogen en twijfelachtig doorgaans uit te drukken, dat, wel verre van met ernst te arbeiden, om de alom verspreidde en meer en meer toenemende suspitie van zijne onregtzinnigheid in de leer tegen te gaan en weg te nemen, (gelijk immers zeer ligt had kunnen en ook van hem had behooren te geschieden) hij veeleer dezelve door zoodanige schriften in alle manieren nog verder aangekweekt en bevestigd heeft.

2. De gemelde Classis heeft wel gezien en opgemerkt, wat al in de publieke schriften ter defensie van Ds. van der Os en zijne regtzinnigheid bij sommigen meer

di-

direct of van ter zijde ondernomen wordt, doch moet betuigen, gelijk zij betuigt bij deze, dat zulks haar in genen deele kan gerust stellen.

3. Hier komt bij het publiek tegenschrijven van anderen meer of min bij name bekenden, die verscheidene onregtzinnigheden in de uitgegeven predikatien van Ds. van der Os meenen te ontdekken en tegen zijne verdedigers staande houden, ja zelfs geene zwarigheid maken hem deswegens voor eenen Sociniaanschgezinden Arminiaan openlijk te boek te stellen.

4. Bij den voortgang van deze openbare beweging en wederzijdsche twisten kan de Classis (ten zij God het verhoede) niet anders te gemoet zien, dan zeer dangereuse gevolgen, of wel zoodanige commotien en beroeringen in de Kerk, die met den tijd, buiten eene decisie van die Kerkelijke Vergaderingen, waaronder Ds. van der Os behoort, omtrent de regtzinnigheid of onregtzinnigheid van zijn Eerw., zoude kunnen strekken, zoowel tot prejudicie en corruptie van de heilige leer, als tot verstooring van den vrede en stichting der Kerke.

Weshalve de meergemelde Classis dan, onder verbetering, heeft dienstig en noodzakelijk geoordeeld, om zich met deze hare gewigtige bekommernissen te vervoegen, bij wijze van Gravamen, aan de Hoog Eerw. Christelijke Synodus voorn., en op derzelver tafel, zoo verre zulks bekwamelijk zal kunnen geschieden, ter ernstige deliberatie te brengen, hoedanige middelen best voegzaam zouden geoordeeld worden, tot voorkominge van alle verdere beroeringen en gevreesde onheilen, welke uit de eclatante zaak van Ds. van der Os ligtelijk spruiten kunnen, en of deswege aan onze Correspondens naar de Hoog E[illegible] Christelijke Synodus van Overijssel niet ernstig [illegible] in mandatis gegeven te worden, om bij dezelve S[illegible]

nadrukkelijke vertogen te doen, en te insteren, ten einde aldaar mede *omni meliori modo*, aan dat zelve salutaire oogmerk mogt gearbeid worden.

Verzoekt dienvolgens de Classis van Schieland aan alle de Eerw. Classen dat dezelve mogten goedvinden, hare respective Gecommitteerden ad Synodum op deze zaak, zoo veel immers doenlijk, wel expresselijk mede te instrueren.

Actum in de Classikale Vergadering, gehouden binnen Rotterdam, den 1 Mei, 1753.

(was geteekend)

Adrianus Ham, Classis h. t. Scriba.

En daar alle de Correspondenten, Deputaten en Classen getuigden, dat Gravamen door de Classis Synodaal ontvangen te hebben, zoo berigten D. D. Deputaten omtrent hetzelve, dat zij, den inhoud daarvan nader in overweging nemende, niet anders kunnen als den ijver en waakzaamheid van de Classis van Schieland tot bewaring van de regtzinnigheid van de leer ten hoogste te prijzen, te meer, daar zij zelf grootelijks zijn geërgerd geweest, lezende in de gedrukte predikatie van Ds. van der Os, over Hand. XVII: 11. pag. 29: » het oog» merk zelf van de Christelijke Synodus, en ook dat, » hetgeen in den jare 18 of 19 van de voorgaande Eeuw » te Dordrecht is gehouden, is geenszins geweest, om » die regels, die zij opgesteld hebben, zoo tot altoosdu» rende en onverbrekelijke regels van ons geloof te ma» ken, dat zij het onderzoek der nakomelingen onttrok» ken wierden, maar die mannen hebben hunne ver» klaringen opgegeven, als die hun het beste schenen, » opdat, zoo God ons daarna ten eenigen tijde met groo» ter licht bestraalde, en hetgene beter was ontdekte, wij

» het

» het vorige zouden laten varen, en het betere kie» zen." Welk zeggen Ds. van der Os met alle de aanteekeningen, pag. 29—32 daarbij gedaan, niet goed maakt.

Die de Acte Syn. Nationalis Dordracenae naleest, zal vinden, dat de Dordrechtsche Vaderen lang na zoo onzeker omtrent hunne leerregels niet spreken; en gelijk Deputaten zich ook van de onveranderlijke waarheid der leerregels, in illa Synodo gemaakt, ten volle verzekerd houden, zoo kunnen zij zich niet genoeg verwonderen, hoe een Leeraar onzer Kerke, zoo hij bij zich zelven het geloof der Heiligen, door de zaligmakende genade van den Geest des geloofs gewrocht, omhelst, hetgeen hij aan anderen predikt, op zoodanig eene losse wijze aangaande den inhoud van een der Formulieren van Eenigheid onzer Kerke durft spreken, laat staan schrijven, om daardoor de gemoederen niet alleen van zijne toehoorders, maar ook van alle zijne lezeren, en de gansche Nederlandsche Kerk (ware het mogelijk) twijfelmoedig te maken en aan het wankelen te helpen, waaromtrent derhalve bovengemelde Ds. van der Os zeer bestraffenswaardig is.

Deputaten vernemen wijders uit de gedrukte nieuwspapieren, dat de Kerkeraad van Zwolle meer andere nieuwe bezwaren tegen Ds. van der Os heeft, waarover zij, als hun onbekend, niet kunnen oordeelen, doch waarover de Kerkeraad zich geadresseerd heeft aan hare Koninglijke Hoogheid, om te vernemen, bij welke Kerkelijke Vergadering zij deze bezwaren zoude inleveren, met welk verzoek zij door Hare Koningl. Hoogheid zijn gerenvoyeerd aan de Ed. Mog. Heeren, de Heeren Staten van Overijssel.

Deputaten hopen dat Hunne Ed. Mog. van zelf in d

begrip zijn zullen, om deze zaak ten onderzoek aan te bevelen aan die Kerkelijke Vergadering, tot welke zulks het naaste behoort, en vinden niet ondienstig, dat onze Correspondens bij de naaste Synodus van Overijssel zich uit naam der Synodus van Zuidholland informere op deze zaak, en zoo de zaak als dan nog bij de Staats-Vergadering mogte hangende zijn, voorsla, of niet de Synodus van Overijssel door hare Gedeputeerden aan de Heeren Staten zoude kunnen, ten einde als boven, beleefdelijk verzoek doen.

Uit het oplezen der Acta van de E. Classen bleek, en is door eene nadere opneming der stemmen van de E. E. Leden dezer Synodus bevestigd, dat de meerderheid, na de E. Classis van Schieland geïaudeerd te hebben in haren ijver en waakzaamheid tegen inkruipende dwalingen, bijzonder omtrent dit stuk van Ds. van der Os, oordeelen het Gravamen te praematuur te zijn en niet in deliberatie te kunnen gebragt worden.

Uit de Synodus, gehouden te Delft 1754.

Art. 17.

Alle de Correspondenten waken; Overijssel gaf een ampel berigt van de zaak van Ds. van der Os.

Groningen maakte bekend, het geen de Theologische Faculteit, door den Heer Professor, in Synodo had ingediend van hunnen ijver tegen alle dwalingen ook tegen de Arminiaansche, en dat twee Professoren de versprei-de geruchten van hunne Arminianerij voor onbezonnen en kwaadaardig verklaarden.

Voorts hoe de Theologische Faculteit een tweeledig verzoek doet, om voor het Examen Preparatoir en Per-

Peremptoir, gelijk reeds te Appingadam besloten was, maar verzuimd werd, de Canones Dordraceni en de overige Symbolische Boeken te doen lezen, om ze met vrij- en gemoede te onderteekenen, doch daarenboven, gelijk ook aldaar te voren besloten is, in het Examen over de vijf verschilpunten te vragen, alles ter voorkoming van de Arminianerij.

Is nu besloten dit ingediende *verbotenus* te insereren, als eene renovatie van voorgaande Resolutien, als mede aan de Corresp. Synoden ernstig te recommanderen, hetgeen bij ons ad referendum genomen is.

Deputaten *hujus Synodi* ijveren tegen de Arminianerij met de Classen ten tijde der Examina.

En aangaande de zaak van Ds. van der Os wenschten Deputaten, dat die zaak, nu den Kerkelijken Regter zijnde aanbevolen, een' goeden uitslag zal erlangen, en verwachten daarvan Rapport door Ds. Correspondens van Overijssel; alleenlijk, gelijk Deputaten in het voorleden jaar zich zeer geërgerd toonden over hetgeen Ds. van der Os aangaande de leer, in Syn. Nat. Dord. van 1618 en 1619 vastgesteld, in zijne Predikatie over Hand. XVII: 11. had ter neder gesteld, zoo verwonderen zij zich thans niet minder, dat Ds. van der Os dat gestelde heeft zoeken te bevestigen uit het 31e Artikel van de Kerkenordening, daar beraamd zijnde, van dezen inhoud:

» Zoo iemand hem beklaagt, door de uitspraak der
» mindere Vergadering verongelijkt te zijn, die zelve
» zal hem tot eene meerdere Kerkvergadering beroepen
» mogen, en hetgeen door de meeste stemmen goedgevonden is, zal voor vast en bondig gehouden worden,
» ten zij dat het bewezen worde te strijden tegen het
» Woord Gods, of tegen de Artikelen in deze Generale

Syno-

» Synode besloten, zoo lang als dezelve door geene ande» re Generale Synodus veranderd zijn," als of die laatste woorden ook op de leer, in die Synodus verklaard en bevestigd, haar opzigt hadden: als te zien is in de Nederlandsche Jaarboeken voor het jaar 1753 en vervolgens, van het 11de Stukje, pag 117 en 118; daar toch duidelijk blijkt, dat die woorden van het 31e Artikel der Kerkenordening: *of tegen de Artikelen in deze Generale Synode besloten, zoo lang als dezelve door geen ander Generaal Synode veranderd zijn*, niet tot de Artikelen der *leer*, maar alleen tot de regelen van *Kerkenordening* behooren.

1°. Omdat zij overgenomen zijn, met den geheelen Artikel, uit de Kerkenordening van 's Hage 1588, Art. 18, in welke Synode aangaande de leer niets op nieuw gestatueerd is.

2°. Uit den modus loquendi disjunctivus: *tegen het Woord Gods, of tegen de Artikelen, in deze Generale Synode besloten*, daar aangaande de leer niets kan bepaald worden, dat niet duidelijk in Gods Woord vervat is: maar aangaande de goede orde kan men bijzonderheden bepalen naar voorkomende omstandigheden, volgende alleen den gemeenen regel, te vinden 1 Cor. XIV: 40, en in die bijzondere bepaling kan, behoudens den gemeenen regel, weder verandering gemaakt worden.

3°. Uit vergelijking van de Kerkenordening Art 53 en 54, te vinden in Wiltens *Kerkelijk Placaatboek*, pag. 163; daarom dat deze Artikelen ook uit de Kerkenordening van 's Hage Art. 47 et seqq. woordelijk zijn overgenomen en alleen van de onderteekening van de Confessie en Catechismus gesproken wordt, daar in de Post-Acta Syn. Nat. Dord. 1619,

de

de onderteekening van de Canones Dordr. omtrent de controversia quinquarticularia is bijgekomen.

4°. Uit vergelijking van het slot der Kerkenordening Art. 86, bij Wiltens pag. 169, daar dit maken van verandering in de Artikelen hier gestatueerd, uitdrukkelijk tot de Artikelen der Kerkenordening bepaald wordt.

5°. Uit vergelijking der spreekmanieren, die men vindt, en welke mede nader ophelderen, aan wat Artikelen men hier te denken heeft. Post Acta, Sess. 155, bij Wiltens pag. 115 in fine, pag. 116, reg. 9—11, Sess. 156, in initio, bij Wiltens, ibid. Sess 157 Art. 7, bij Wiltens pag. 118, Sess. 161, bij Wiltens pag. 153 reg. 5—9, Sess. 162 Art. 6, bij Wiltens pag. 152 reg. 5—10.

6° Omdat, indien in Art. 31 op de Canones Doctrinae Dordraceni tegen de Remonstranten, als een formulier der leer, gezien werd, dan ook melding van de Confessio Belgica en van den Catechismus Heidelbergensis moest gemaakt worden.

7°. Omdat de Synodus Dordracena, van de Canones Doctrinae sprekende, zulks duidelijk doet blijken, en dat noch de Synodus noch de Heeren Staten, met opzigt tot de leer gestatueerd en bevestigd, in Synodo Dord. ergens van verandering gewagen, *maar van eene ongeschonden bewaring van deze leer tot de toekomste van Christus.* Zie Sess. 159 Art. 6, bij Wiltens pag. 129 reg. 10 van onderen, pag. 130 seqq. en Sess. 165—168, bij Wiltens pag. 130 seqq, Sess. 175, bij Wiltens pag. 136, en Sess. 177 Art. 2 en 3, bij Wiltens pag. 142 et seqq., alwaar tusschen Art. 2, rakende de leer, en Art. 3, rakende de Kerkenordening, een groot onderscheid te vin-

vinden is. Zie verder de Approbatie van de Staten Generaal bij Wiltens, pag. 171 sqq. en nog de aanschrijving van de Staten Generaal aan de Koningen, Prinsen etc. pag. 178 seqq.

8°. Een Synode en een Concilie is wel in zich zelve feilbaar, en ontleent alle de onfeilbaarheid zijner besluiten enkel uit derzelve overeenstemming met Gods Woord; maar dewijl nu de Dordsche Vaders op den eed, door hen in de Synode gedaan, zich verzekerd gehouden hebben in hun gemoed van derzelver volkomen overeenstemming met Gods Woord, en *alle de Leeraars onzer Kerke*, door hunne onderteekening verklaren van hetzelfde gevoelen te zijn, hoe zouden dan, of de Dordsche Vaders hebben kunnen spreken, of wij nu nog spreken, van verandering in die leer te kunnen maken.

Vergelijkt op dit stuk de Confess. Remonstr. Cap. 1. Art. 10—12. Cap. 25. § 2. n. 5 en 6. de Censura Confess. Cap. 1. pag. 18—22 en Cap. 25. pag. 139 seqq. en de Apologia Remonstr. pag. 29 en pag. 295 seqq. Trigland, Antapolog. Cap. 3. pag. 46—53.

Alle de Classen waakten met allen ijver tegen de Arminianen en Pelagianen, en zouden daarin volharden.

Uit de Synodus, gehouden te Leiden 1755.

Art. 17.

Tegen de Arminianen wordt alom gewaakt.

Betreffende het tweeledig Voorstel van Groningen, voorleden jaar gedaan en bij ons ad referendum genomen: het-

hetzelve was ook bij Utrecht ad referendum genomen, maar Vriesland en Overijssel hadden het reeds overgenomen. En de Correspondens Groningae las uit zijne Acte voor, dat de Heer Professor insteerde op deszelfs acceptatie bij alle Corresponderende Synoden.

De Theologische Faculteit van Leiden betuigde door den mond van den Professor van den Honert, dat dit voorstel aan dezelve niet kan ongevallig zijn, vooral aangemerkt de jaarlijksche ijver, van dien Professor, alsmede van Professor Schultens, als Regent, in dezen aangewend wordende.

Gelijk Deputaten geadviseerd hadden, dat het eerste lid van dat tweeledig Voorstel nuttig was, en het tweede bij ons gepractiseerd werd, alzoo verklaarden de Classen, dat zij (ten aanzien van het tweede) in het examineren van de vijf punten der Arminianen zouden voortgaan, en dat zij het verdere voorstel (dat is het eerste lid des voorstels) met genoegzame eenparigheid aannamen, zoodat de gedane Propositie van den Corresp. Groningae hier ook tot eene Synodale Resolutie, gelijk in de Acta staat, gemaakt is.

Aangaande de zaak van Ds. van der Os, hadden de Classen verlangd uit den mond van Ds. Correspondens te hooren, en zij hebben daaruit volgens deszelfs voorgelezene Acte gehoord, *eene wijdloopige bekendmaking van het deportement van Ds. van der Os*, door de Synodus van Overijssel laatstelijk gedaan, met vacant-verklaring van deszelfs plaats, zijnde verworpen zijn appel aan het volgende Synode Provintiaal, en zijn verder appel aan eene Synode Nationaal aan hem overgelaten: en hiervan was ook kennis gegeven, gelijk aan hem, alzoo ook aan de Magistraat van Zwolle, die eene gunstige Provisionele

Re-

Resolutie daarop gegeven had, alles breeder in Actis Synodi te vinden, als eene enkele notificatie.

Uit de Synodus, gehouden te Schoonhoven 1756.

Art. 12.

Het tweeledig Voorstel van Groningen, rakende het vragen der Examinandi over de vijf Artikelen, Canones Synodi Dordr. en over de lezing der Formulieren van Eenigheid, was bij Gelderland, Utrecht en Overijssel aangenomen, maar van Vriesland, op het oordeel van Commissarissen Politiek, verworpen, dewijl dit niet via justa et recta tot de Synodale tafel gebragt was.

Noordholland zoude achter het 33 Artikel een bijzonder Artikel maken: *van de Arminianen.*

Deputaten zouden op het nakomen van dit tweeledig voorstel bij ons acht geven, en de Classen waakten tegen de Arminianen.

Uit de Synodus, gehouden te Schiedam 1757.

Art. 16.

Over het tweeledig Voorstel van Groningen, voorleden jaar bij Vriesland verworpen, omdat het niet via justa et recta op de tafel gebragt was, had Correspondens Frisiae nu niets in Actis.

Maar Deputaten hoopten, dat het nu däär via justa et recta zoude gebragt zijn, en Gorinchem stelt voor onzen Correspondens naar Vriesland te gelasten, om aldaar aan te dringen op de eenstemmigheid met de andere Synoden in dezen, en dat het via justa et recta ter tafel ge-

gebragt mogte worden, hetwelk de Synodus geresolveerd heeft.

Voorts waken de Classen.

Uit de Synodus, gehouden te Gorinchem 1758.

Art. 18.

Onze Correspondens naar Vriesland heeft bij de Synode van Vriesland, volgens berigt van den Correspondens Frisiae, hier met de woorden hunner Acte aangeteekend, zich van zijnen last gekweten: maar dit stuk is voorbijgegaan.

Uit de Synodus, gehouden te Brielle 1759.

Art. 17.

Onder de waakzame Corresponderende Synoden berigt Utrecht, dat dààr de *Examinandi* gevraagd worden mede over de vijf Artikelen der Remonstranten, en of men de Canones Synodi Dordracenae gelezen had.

Sommige Classen klaagden met Deputaten, dat het Voorstel uit onze Synode in Vriesland niet meer ingang heeft gevonden, en de Classen oordeelden, dat men dat Voorstel nog eens daar moest doen inbrengen en aandringen.

Uit de Synodus, gehouden te 's Gravenhage 1760.

Art. 15.

D. Correspondens Frisiae las ex Actis voor eenig misnoegen zijner Synode over den aandrang van Zuidholland en Over-

ijssel bij haar gedaan, terwijl men tegen de Arminianen bij het stricte Examen en om het onderteekenen der Formulieren genoegzaam waakte.

Sommigen onzer Classen beklaagden zich, dat het Voorstel van onze en andere Synoden geen meer ingang bij Vriesland gevonden had.

De Classis van Delft gaf in overweging, iets uit de Synode van Breda, 1752 Art. 12, aan de Eerw. Classen voor te lezen en indachtig te maken.

Uit de Synodus, gehouden te Woerden 1761.

Art. 14.

De Classis van Delft oordeelde het verzoek aan de Synode van Vriesland, sedert eenige jaren gedaan, voor als nog niet aan te dringen.

Voorts is de Resolutie der Synode van Breda tegen de Arminianen, 1752 Art. 12, door Ds. Praeses voorgelezen en in Actis geinsereerd.

Uit de Synodus, gehouden te Buuren 1762.

Art. 12.

Niets bijzonders, dan dat de Correspondens Ultraject. communiceert, dat Deputaten was aanbevolen om de Classen *ad referendum* te geven, of men niet in hun Synodaal Lemma mede *de Arminianen* noemen zoude.

Uit

Uit de Synodus, gehouden te Breda 1763.

Art. 11.

Van den Correspondenten als voren. Bij die van Utrecht zoude voortaan uitdrukkelijk een Lemma zijn van de *Arminianen*, namelijk: *waken tegen de Arminianen.*

Ook wilde Overijssel de concurrentie van onze en andere Synoden, om Vriesland te bewegen tot een bijzonder Artikel: *van de Arminianen;* doch dit in omvraag gebragt zijnde, is bij ons niet aangenomen.

Onze Deputaten en Classen waken.

Uit de Synodus, gehouden te Dordrecht 1764.

Art. 14.

Men waakt overal bij de Correspondenten.

En Vriesland had dit Artikel niet uitdrukkelijk, maar zakelijk onder het Lemma van: *Sociniaansche Dwalingen.*

Ook wierd bij Deputaten en alle Classen gewaakt.

Uit de Synodus, gehouden te Delft 1765.

Art. 12.

Noordholland met Overijssel willen bij Vriesland insteren om hier van een Lemma te maken, maar Groningen wil niet, om gewigtige redenen, voornamelijk, om dat Vriesland betuigt tegen de Arminianen te waken, gelijk ook onze Deputaten en alle de Classen.

Uit de Synodus, gehouden te Leiden 1766.

Art. 11.

Noordholland zoude bij Vriesland verzoeken hiervan ook een Lemma te maken, hetgeen ook Utrecht en Overijssel wenschten, terwijl alle Synoden waken tegen deze dwalingen.

De Hoog Eerw. H. H. Professoren betuigden, dat zij volharden de studerende jeugd tegen de dwalingen der Arminianen met alle naauwkeurigheid te informeren: in specie nam Prof. de Moor tot het onderwerp van zijn Hoog Eerw. Dispuut-Collegie ten dezen einde nu en dan met de andere Formulieren van Eenigheid ook de Canones Dordr. rakende de *controversia quinque-articularia*, gelijk ook in dat afgeloopen jaar de *Confessio Belgica* en genoemde Canones, in dertig Exercitatien onder zijn Hoog Eerw. opgerigt, zijn verdedigd.

Doch ook alle onze Classen waakten hiertegen; onder welke Breda aandrong, om, met Noordholland, bij Vriesland om een Lemma hiervan aan te houden, reden daartoe bijbrengende, hetgeen de overige Classen slechts wenschten.

NB. Dit Lemma voortaan met dat van Art. 24 te vereenigen, daar van *Ariaansche en Sociniaansche Dwalingen* gewaagd wordt.

Art. 26.

(*Ariaansche en Sociniaansche dwalingen.*)

Is geresolveerd, dit Artikel met het 11e van *de Arminiaansche* te combineren.

Uit

Uit de Synodus, gehouden te Gouda 1767.

Art. 27.

Vriesland had nu ook een Lemma van: *waken tegen de Arminianen.*

Uit de Synodus, gehouden te Rotterdam 1768.

Art. 25.

Alle Correspondenten Synodi hadden nu dit Artikel en waakten tegen deze wangevoelens.

Deputaten zijn gelast Zijne Doorl. Hoogheid eerbiedig te bedanken voor Deszelfs devoiren tot het insereren van het Artikel van *Arminianen* in de Synodale Acte van Vriesland, daar zoo lang naar gewenscht is, en waarover Depu'aten en Classen nu zeer verheugd waren.

Uit de Synodus, gehouden te Gorinchem 1769.

Art. 24.

I. Alle de Correspondenten Synodi waakten hiertegen; Vriesland berigt, dit Artikel in Actis te houden, waarvoor Noordholland, Utrecht en Stad en Lande hunnen Deputaten in last gegeven hadden Zijne Doorl. Hoogheid te bedanken voor zijne intercessie in dezen, en hadden tot antwoord bekomen: dat het Zijne Hoogheid zeer lief was, iets tot genoegen der Kerken te hebben kunnen uitwerken.

II. De Classis van Leiden berigt, dat zij de *Acte tegen*

gen de Moderatie en Accommodement met de Remonstranten, in Synodo Dordr. 1627, Art. 35 gearresteerd, van elk inkomend lid nog volstandig doet onderteekenen, en dat men daar niet verzuimt de Arminianen, bij de wederlegging hunner dwalingen, te noemen met name, volgens Art. 12. Syn. Breda, 1752, te Woerden 1761, nog eens voorgelezen.

Alle de overige Classen betrachten ook dezen hunnen pligt.

Uit de Synodus, gehouden te Brielle 1770.

Art. 23.

Algemeen werd geoordeeld thans bijzonder op deze te moeten het oog houden, terwijl men thans onder dezelve al met stoute pennen begint te beweren, *dat de Arminiaansche Godsdienst niet slechts bij loutere conniventie van den Souverein geleden wordt*, *maar openbaar gezag in 't land gekregen heeft.* Zie: *Verhandelinge over de openlijke Godsdienstoefening der Remonstranten*, pag. 26, waarom ook bij sommige Classen geoordeeld wordt, dat de Acte tegen *de Moderatie en Accommodement met de Remonstranten* (als bij Leiden geschiedt) niet genoeg kan herinnerd worden.

Uit de Synodus, gehouden te 's Gravenhage 1771.

Art. 2. N°. 9.

Jaarlijks in de Kerkvisitatie ook te vragen naar Remonstrantsche Regenten.

Art.

Art. 22.

Hiertegen was elk, vooral in dezen tijd, zeer attent, en vooral de Classen gezet op de onderteekening van de Acte tegen de Moderatie en Accommodement met de Remonstranten.

Terwijl de Classis van Voorne en Putten hare bevreemding en ergernis te kennen geeft over zeker uitgekomen boek van Jan Cornelis Valk, Remonstrantsch Predikant te Leiden, waarin de Synodale Handelingen van voorleden jaar, zelfs woordelijk, getraduceerd zijn, en dezelve onder anderen genoemd worden: *overblijfsels van de duistere tijden van hierarchie en onkunde en van verwarde dagen* enz.

Terwijl ook iets dergelijks gevonden wordt in de Opdragt van H. A. van der Meersch, voor het 5e deels eerste stuk *van de Goddelijke zending van Mozes, door W. Warburton*, gevende de Classis in consideratie, of tegen zulke en soortgelijke Schrijvers niet behoort gevigileerd te worden ter handhaving van het Decreet van Holland, Zeeland en Vriesland, in dato 26 Julij 1731, in 't Groot Placaatboek 6e deel, bl. 637 en 638, verbiedende elk, *de zaken bij de respective Synoden verhandeld, door eenige Geschriften aan te tasten, op poene van* enz.

Uit de Synodus, gehouden te Woerden 1772.

Art. 25.

Hiertegen was men allezins zoo veel mogelijk op zijne hoede, zoo met de Resolutie van 1627. Art 35 te doen onderteekenen, als Deputaten te gelasten, om de stoutighe-

heden der Remonstranten, en bijzonder van Jan Corn. Valk, Remonstrantsch Predikant te Leiden, en zijne Drukkers, in allen ernst, daar 'tnoodig is, aan te dienen.

Uit de Synodus, gehouden te Cuilenburg 1773.

Art. 25.

De Correspondens van Stad en Lande berigt de procedures, gehouden tegen den Professor van der Mark, met het nadeelig gevolg voor dien Hoogleeraar.

Deputaten hadden den calumnieusen Brief van den Predikant Valk aan den Heer Raadpensionaris gecommuniceerd, die denzelven onderzoeken zoude.

En is de Classis van Voorne en Putten verzocht eene *Collectie* te doen *van al de Synodale Resolutien tegen de Arminiaansche dwalingen en pogingen van Accommodement met dezelve.*

Uit de Synodus, gehouden te Breda 1774.

Art. 23.

Na algemeene betuigingen van waakzaamheid in dezen, berigt de Classis van Voorne, dat de bovengemelde Verzameling, om gegeven reden, niet geschied was, en vraagt naar de intentie van deze Synodus, hetwelk *ad referendum* gegeven wordt.

Uit de Synodus, gehouden te Dordrecht 1775.

Art. 24.

Men waakt hiertegen met allen ijver. Op het bovenge-

gemelde Voorstel van Voorne konde nog geen finaal besluit vallen.

Uit de Synodus, gehouden te Delft 1776.

Art. 22.

Deputaten en Classen waken hiertegen met allen ernst. En is de *Verzameling der Resolutien, van tijd tot tijd tegen de Arminianen genomen*, gedemandeerd aan de Classis van Schieland.

Uit de Synodus, gehouden te Leiden 1777.

Art. 22.

De Classis van Schieland berigt, dat hare Gecommitteerden in het, op verzoek van de Synodus, op zich genomen werk, ook reeds verre gevorderd waren en dat zij in de volgende Synodus hoopte Rapport te zullen doen.

Uit de Synodus, gehouden te Schoonhoven 1778.

Art. 23.

De Classis van Schieland berigt op het verlangen van Deputaten van alle de Classen, dat zij op verzoek van de Synodus de moeite op zich had genomen om alle de Retro-Acta Syn. Zuidhollandiae van den jare 1619 tot 1777 na te gaan, en daaruit bij een te verzamelen al het voorgevallene met de Remonstranten, met een bijgevoegd Register der voornaamste zaken; biedende hetzelve aan de Synodus aan, doch verzoekende hetzelve zoo lang te mogen houden, tot dat zij een exemplaar voor zich zelven had-

hadde laten afschrijven, zullende het als dan aan D.D. Deputaten bezorgen.

Welk verzoek der Classis, met dankzegging voor deszelfs aangewende moeite en vlijt, van alle de leden is toegestaan.

Is geresolveerd, dat de woorden der onderteekening van alle Predikanten moeten levendig gehouden worden, door die onderteekening voor te lezen bij de Examina en bij de zittingneming der leden in de Classis.

Uit de Synodus, gehouden te Schiedam 1779.

Art. 22.

Deputaten en alle de Classen getuigen uit éénen mond, dat zij ten allen tijde deze dwalingen tegengaan; een werk zoo noodig in deze dagen.

Deputaten bedankten de Classis van Schieland zeer voor de veelvuldige moeite en aangewende naauwkeurigheid in het verzamelen van al het voorgevallene met de Remonstranten, en communiceerden, dat zij die Verzameling van de voorn. Classis ontvangen hadden, in de Synodale kas geplaatst en op den Catalogus aangeteekend; verwachtende nu van de Synodus, op welke wijze iedere Classis daarvan een exemplaar bekomen zal, en resolveren dat *de aanvullinge jaarlijks aan Deputaten aanbevolen worde.*

Alle de Classen voegen hare dankzegging aan de Classis van Schieland daarbij voor dien gewigtigen arbeid, en wenschen voor elke Classis een afschrift daarvan.

En heeft de Synodus, op praeadvis van Hunne Ed. Mog., besloten dat H. H. Deputaten van het Origineel, dat

dat onder hunne bewaringe moest blijven, een Afschrift zullen doen maken, dat aan de Classen ter afschrijving zal worden rondgezonden.

En wat aangaat het slot van dezen Artikel, geven Deputaten in bedenking, of die Resolutie niet op deze wijs duidelijkheidshalve onder de Kerkelijke Reglementen behoorde geplaatst te worden:

» Het Formulier, 't welk alle de Predikanten onder» teekenen, moet levendig gehouden worden, door het» zelve voor te lezen bij de Examina en bij de Zitting» neming der Leden in de Classen," 't welk bij Leiden, en in eenige andere Classen in standvastig gebruik is.

Aan-

Aanteekeningen, zoo als die, ingevolge Synodaal besluit, (Schiedam 1779), over de jaren 1780—1805, door de Classis van Rotterdam zijn aangevuld.

Uit de Synodus, gehouden te Gorichem 1780.

Art. 22.

Gelderland en Utrecht verzochten Copie van de Verzameling ten koste van hare Synoden. Werd in deliberatie gehouden, zoo lang de Copieën bij de Classen niet zijn rond geweest.

Deputaten hadden een Afschrift doen vervaardigen en allereerst aan de Classis van Zuidholland toegezonden, en door die afgeschreven zijnde, was bezorgd aan de Classis van Delft, welke bekende dat ontvangen te hebben.

Nadat reeds in eene en andere vorige Synodus was geresolveerd, de Acte ter onderteekening van geen Moderatie met de Remonstranten te inhaereren en levendig te houden, en wel door de woorden der onderteekening voor te lezen bij de Examina en Sessie-nemingen (zie Syn. Schoonh. 1778, Art. 23 ad finem): gaven Deputaten in bedenking, om deze Resolutie te plaatsen onder de Kerkelijke Reglementen (zie Syn. Schied. 1779, Art. 29); zoo is dit nu, 1780, door Deputaten nader aangedrongen, terwijl de Classis van Leiden er deze uitbreiding bij begeerde: *onderscheidenlijk voor te lezen in plena Classi;* ge-

gelijk bij haar in gebruik was, als ook bij de Classis van Zuidholland; welk een en ander *ad referendum* is gegeven.

Uit de Synodus, gehouden te Briel-le 1781.

Art. 24.

Gelderland en Utrecht inhaereren haar verzoek, hetwelk werd geoordeeld wel te kunnen worden ingewilligd, mits dat vooraf de Copie bij al de Classen zal zijn rond geweest. Ondertusschen hadden nog maar Copie Schieland, Zuidholland en Delft, en was nu onlangs eerst gekomen bij die van Leiden. Waarop alle die Classen, die reeds copie hadden, verzocht werden die ter afschrijving te geven. Wordende daartoe aan elk gegeven den tijd van twee maanden, om alsdan haar copie te doen toekomen aan eene andere Classis, om dus ook voor de volgende Synodus te voldoen aan het verzoek der Correspondenten; en is bepaald de orde der rondzending.

Utrecht wenschte dat deze Verzameling gedrukt wierd, hetwelk de Synodus niet kon toestaan.

Deputaten hopen op eene spoedige uitschrijving, en dat het geresolveerde, 1778 (waarvan zie 1780. Art. 22) *unanimi consensu*, onder de Kerkelijke Reglementen mag gesteld worden.

Deputaten en alle Classen hopen, dat de Leer der vrije en onweerstaanbare Genade langs zoo meer zegeprale.

Leiden verzocht Rapport te doen aan hare Committenten, aangaande het verzoek van Gelderland en Utrecht.

Het Voorstel van voorleden jaar door Deputaten en de Classis van Leiden, en nu ook door Buren, wordt nogmaals *ad referendum* gegeven.

Uit

Uit de Synodus, gehouden te 's Hage 1782.

Art. 25.

Buren hoopt, dat nu geresolveerd zal worden, om het *Formulier der onderteekening van Predikanten* te stellen onder de Kerkelijke Reglementen, met last, dat hetzelve, bij de Examina of Zittingneming der leden in de Classen, zal voorgelezen worden.

Het verzoek van Gelderland en Utrecht is toegestaan, en een exemplaar aan den Correspondens Gelriae overgegeven, om hetzelve, afgeschreven zijnde, te bezorgen aan die van Utrecht, en het nu ontvangene exemplaar aan Deputaten weder terug te zenden.

Uit de Synodus, gehouden te Woerden 1783.

Art. 26 ad 25.

Gelderland heeft het Lemma: *Sociniaansche, Arminiaansche, Ariaansche en andere dwalingen, inzonderheid rakende de Drieëenheid.*

Noordholland heeft twee Lemmata; waarvan het eene is: *Arianen en Socinianen*; het andere *Arminianen.*

Utrecht alleen: *Arminianen.*

Friesland 1°. *Sociniaansche stoutigheden* 2°. *waken tegen de Arminianen.*

Overijssel: *Arminianen*, *ook Socinianen.*

De Correspondenten van Noordholland en Overijssel verzochten een afschrift van de bijeenverzamelde stukken, betrekkelijk tot het voorgevallene met de Remonstranten sedert 1619. Welk verzoek is toegestaan, mits dat Ds. Mar-

Martinet, als Correspondens Gelriae van het voorleden jaar, volgens het toen geresolveerde, aan Deputaten het ontvangen exemplaar terug zendende, deszelfs afschrift zal bezorgen aan die van Utrecht, die, het afgeschreven hebbende, hetzelve aan die van Gelderland zullen restitueren, en derzelver afschrift suppediteren aan die van Noordholland, die ook weder met betrekking tot Utrecht en Overijssel zullen handelen op gelijken voet.

Deputaten staan de leer der Verborgenheid van den Drieëenen God en die der noodzakelijke en volwigtige geregtigheid van Christus, nevens die der vrije en heerschappijvoerende Genade, met allen ernst voor. De verzameling van Synodale Resolutien omtrent de Remonstranten, onder recepis, aan Ds. Martinet ter hand gesteld.

NB. Het Voorstel van Buren, om het Formulier van onderteekening voor Predikanten te stellen onder de Kerkelijke Reglementen, met last, dat hetzelve bij de Examina of Zittingneming der Leden in de Classen, voorgelezen worde, in de vorige Synode van 1782 geresolveerd, doch niet uitdrukkelijk in de Acte vermeld, wordt daarom hier aangeteekend.

Uit de Synodus, gehouden te IJsselstein 1784.

Art. 23 ad 26.

Deputaten hebben het Afschrift van Ds. Martinet terug ontvangen en geplaatst bij de Synodale boeken.

De Classis van Voorne en Putten had die Verzameling afgeschreven en aan Zuidholland terug gezonden.

De Classis van Buren zag gaarne, dat haar Voorstel, A°. 1782, eene Synodale Resolutie geworden, en onder de Ker-

Kerkelijke Reglementen geplaatst, dus voorgesteld ware: „het Formulier van onderteekening der Predikanten te„gen de correspondentie en vereeniging met de Arminia„nen, zal in de Classis-boeken ingeschreven, en bij het „examineren of zitting nemen der Predikanten in de „Classis voorgelezen worden." Waarover omvrage gedaan zijnde is hetzelve *ad referendum* gegeven.

Uit de Synodus, gehouden te Dordrecht (loco Breda) 1785.

Art. 23 ad 23.

Dit Voorstel van Buren is in een Synodaal besluit veranderd, en hetzelve tot een Reglement aangenomen, zijnde N°. 42.

Uit de Synodus, gehouden te Delft 1786.

Art. 22 ad 23.

De Classis van Buren verblijdt zich dat haar Voorstel tot een Kerkelijk Reglement gemaakt is, en vertrouwt dat de inschrijving woordelijk geschiede en ook zal voorgelezen worden.

Uit de Synodus, gehouden te Leiden 1787.

Art. 21 ad 22.

De Professores Theologiae berigten, dat zij zich tegen deze dwalingen zeer sterk verzetten, en zelfs wel eens opzettelijk handelen contra recentiorem Arminianismum.
Gorkum wenschte verzekerd te zijn, dat de onderteekening overal gepractiseerd werd.

's Ha-

's Hage berigt dat het Haagsche Genootschap zich ook benaarstigt tegen deze dwalingen.

Uit de Synodus, gehouden te Breda 1788.

Art. 23 ad 21.

De Classen moeten allen zorgvuldig verzekeren, dat de *Acte tegen de moderatie met de Remonstranten*, bij de onderteekening en zittingneming der Leden, voorgelezen wordt; dewijl dit Artikel ten jare 1778, 1782, 1783 en 1785 Art. 23 ad 23 geresolveerd en onder de Kerkelijke Reglementen het 42ste Nommer is.

Uit de Synodus, gehouden te Gouda 1789.

Art. 24 ad 23.

Deputaten en alle de Classen betuigen te waken tegen deze dwalingen en zich te houden aan de Synodale Resolutien.

Uit de Synodus, gehouden te Rotterdam 1790.

Art. 23 ad 24.

Hetzelfde.

Uit de Synodus, gehouden te Gorinchem 1791.

Art. 23 ad 23.

Hetzelfde. En men vertrouwt dat de Acte tegen de Moderatie met de Remonstranten, bij de onderteekening der Geëxamineerden en zittingnemende leden, voorgelezen worde, volgens Art. 42 van de Kerkelijke Reglementen.

Deputaten verblijden zich over de mannelijke verdediging van des Verlossers Godheid door één' van 's lands Hoogleeraren (Prof. Herm. Royaards te Utrecht).

De Classis van Voorne had een brief ontvangen van den Heer J. van Kooten (bij die Classis 1787, op zijn verzoek en met attestatie van den Kerkeraad van Nieuw-Hellevoet gemunieerd, ontslagen), bij welken brief hij kennis gaf (zonder opgaaf echter van redenen, maar alleen van bezwaar) zich uit onze Hervormde Kerk tot een ander Protestantsch Genootschap te zullen begeven, waar hij (volgens zijn schrijven) in zoo naauwe banden niet beperkt werd.

Uit de Synodus, gehouden te Brielle 1792.

Art. 22 ad 23.

De Classis van Voorne berigt, dat Ds. van Kooten thans als Predikant dient bij de Gemeente der Remonstranten te Noordwijk-binnen.

Uit de Synodus, gehouden te 's Hage 1793.

Art. 23 ad 22.

Alle Classen waken hiertegen. In het bijzonder berigtte de Classe van Schieland, dat te Rotterdam opzettelijke leerredenen inzonderheid tegen de zoogenaamde *Nieuwe Hervormers* gehouden worden.

Uit de Synodus, gehouden te Woerden 1794.

Art. 23 ad 23.

Hetzelfde.

An-

Anno 1795 geen Synodus gehouden zijnde, is er een Coetus gehouden te Woerden, 6 October 1795, en door sommige Classen geproponeerd, dat Art. 23: *Arianen* etc. zoude kunnen uitvallen, en dat in derzelver plaats zoude kunnen gesteld worden: *waken voor de regtzinnigheid in ons Kerkgenootschap.*

Uit de Synodus, gehouden te Leerdam 1796.

Art. 21 ad 21, 22, 23.

Omtrent de verandering van deze Artikelen waren de Corresponderende Synoden zeer varierende, gelijk ook de Classen van de Synodus van Zuidholland; en is, na vele discussien, per plura, door zeven Classen geconcludeerd (NB. Delft niet gelast zijnde): deze drie Artikelen vallen uit, en in derzelver plaats zal, op voorstel van de Coetus, provisioneel geplaatst worden: *waken voor de regtzinnigheid in ons Kerkgenootschap;* terwijl het aan de Classen verblijft, om dit Lemma en de conclusie zoodanig te altereren en te amplieren, als zij oordeelen zullen te behooren. Waartoe de vota der Noordhollandsche en die van de dissentierende Classen, onder ons ressort, denkensstof kunnen opleveren; hoedanige nadere deliberatie, op instantelijke begeerte van de Gecommitteerden van de Classen van Zuidholland, Schieland en 's Hage (terwijl zij zich verheugden dat alle de Gecommitteerden der Classen, met hen dezelfde bedoelingen tot handhaving van de waarheid hadden) den Classen op het nadrukkelijkst wordt aanbevolen.

Uit de Synodus, gehouden te Breda 4 Julij 1797.

Art. 19 ad 20.

In de Synodale Acten staat, dat de meerderheid der Classen er voor was, om dit Lemma uit te laten, en in deszelfs plaats te stellen het volgende: *waken voor de zuivere Geloofs en Practijksleer, zoo als die, overeenkomstig Gods Woord, in de Formulieren van Eenigheid in ons Kerkgenootschap begrepen is.*

Zuidholland is er voor, om hierbij een dergelijk declaratoir te voegen, als Noordholland, conform het voorstel van Hoorn, gevoegd heeft. Zie Acta Synodi Zuid-Holland. 1796, Art. 21.

De Praeses berigtte, een brief ontvangen te hebben van de Remonstrantsche Broederschap, geadresseerd aan de Hoog Eerwaarde Kerkvergadering der Hervormde Gemeenten van Zuidholland, vergaderd te Breda; vergezeld van een exemplaar van een reeds bekenden Brief: *aan alle* de Leeraars en Opzieners *der Protestantsche Gemeenten in Nederland;* welke aandrong, dat er met Christelijke wijsheid en voorzigtigheid door deze Vergadering geraadpleegd wierd, over dien gedrukten brief, tot eene vereeniging der Protestantsche Christenheid in Nederland etc.

Hierop omvrage gedaan zijnde, of men dezen brief zoude beantwoorden, en eene Commissie aangesteld worden, om een Concept Antwoord te suppediteren, waren H. H. Correspondenten, Deputaten en alle de Classen hier zeer voor; terwijl de Correspondens Gelriae uit de Acta van Overijssel voorlas eene vrij ampele missive van de Synodus dier Provintie op gemelden brief der Remonstrantsche Broederschap.

Hier-

Hierop zijn in commissie gesteld D. D. Krieger, van Twist en Leemans, en hebben dezelve een Rapport en Conceptbrief voortgebragt, welke de algemeene goedkeuring wegdroegen. De brief was van den volgenden inhoud:

Wel Eerw. zeer Gel. Heeren!

Den brief, uit naam van uwe Broederschap ons toegezonden, onderschreven zijnde: Leiden, 28 Junij 1797, door B. van Rees, p t. S., hebben wij in onze Synodale Vergadering ontvangen, en willen niet afzijn, alzoo dezelve behoorlijk onderteekend is, om aan U ons antwoord te doen toekomen.

Met de volkomenste verzekering kunnen wij U melden, dat wij met alle de oplettendheid, die zoo eene wigtige zaak, als de vereeniging der Protestantsche Christenen van ons vordert, omtrent den inhoud van Uw brief gehandeld hebben, en dat eene ware en welgegronde vereeniging onder de Christenen, door ons geenszins ligt geacht of versmaad wordt; alsmede dat alles wat tot verheerlijking van den naam van onzen gezegenden Heer en Meester, en ter uitbreiding van de waarheid, van Godzaligheid en van liefde strekken kan, ons zeer na aan het hart ligt, en wij dus gaarne alles willen toebrengen, wat tot bevordering daarvan dienen kan.

Dan, zonder thans te onderzoeken, of Uwe door den druk gemeen gemaakte, alombekende en aan ons op nieuw toegezonden brief: *aan alle de Leeraars en Opzieners der Protestantsche Gemeenten in Nederland*, daartoe een geschikt en gepast middel behelst, vinden wij ons verpligt om U openhartig en naar waarheid te verklaren, dat wij aan Uwen voorslag, om over den inhoud van denzelven in onze Vergadering te raadplegen, niet kunnen voldoen.

Gij

Gij onderstelt te regt, die brief is door Uwe Vergadering aan onze Kerkeraden, en dus ook aan ons, volkomen bekend geworden; maar even daardoor kan dezelve, volgens de inrigting van deze onze Vergadering, geen voorwerp van onze raadpleging zijn. Kerkeraden en Classen, onder onze Synodus behoorende, hebben ons afgezonden zonder den minsten last, om daarover te handelen, of daaromtrent iets te besluiten.

Het zoude, voor het overige, geheel overtollig zijn, dat wij dien brief ter kennis van onze lastgevers bragten, gemerkt die reeds voor lang door U zelven in hunne handen gesteld is.

Dus zult Gij, zoo wij vertrouwen, dit inziende, U overtuigd houden, dat wij ons buiten staat bevonden, om hieromtrent anders te werk te gaan.

Maar, Gij verzoekt verder op eene zeer bescheidene wijze, dat wij dien brief ook als aan ieder van ons geschreven willen aanmerken. Dan onze bijzondere gedachten, (dit moeten wij ronduit verklaren) meenen wij dat hier in geene overweging kunnen komen.

Dit alleen willen wij niet achterhouden, ons gebed stijgt ook ten hemel, dat de God en Vader van onzen Heer Jezus Christus, door zijnen Geest de belangen van het Rijk der Waarheid en Godzaligheid onder de menschen wil bevorderen; en wij trachten, naar ons inzien, door het gebruik van gepaste middelen daartoe werkzaam te zijn, en bidden vurig, dat God de harten der menschen in het ware geloof en de liefde daaruit voortspruitende, wil zamenbinden, opdat daardoor voor zijne Kerk en de Maatschappij in het gemeen, de allerbegeerlijkste en hartelijkste vereeniging moge geboren worden!

Voorts bevelen wij wederkeerig uwe personen, huisge-

gezinnen en bedieningen Gode en den Woorde zijner genade, en onderschrijven ons met zeer veel hoogachting,

Wel Eerw. zeer Gel. Heeren!

Uwe volvaardige en heilwenschende Dienaars.

Uit naam en last der Christelijke Synodus van Zuidholland, etc.

uit naam der Commissie

(Was geteekend) W. L. KRIEGER.

Uit de Synodus, gehouden te Dordrecht 1798.

Art. 18 ad 19.

Deze Artikel volgens voorgaande Synodale Resolutie dus veranderd zijnde, zie 1797 Art. 19, zoo is tot elucidatie van hetzelve in Actis geplaatst, dit volgende:

» Dat nimmer het oogmerk der Hervormde Kerk, met het plaatsen van deze Lemmata (die nu geconjungeerd zijn) in de Acten van hare jaarlijksche Vergadering, geweest is, om de vrijheid van denken, vooral niet in het Godsdienstige, tegen te gaan, andere gezindheden te overheerschen en te onderdrukken, veelmin te vervolgen, en van den titel, welken men aan hare Belijdenis gaf, van *heerschende Godsdienst*, misbruik te maken, of anderen hare gevoelens opdringen, maar dat haar zuiver oogmerk is geweest en nog is, om alleen zorg te dragen, dat de leeringen van anders-gevoelenden niet in onze Kerke indringen, of openlijk in onze Kerkelijke Vergaderingen geleerd worden!"

Na de behandeling van deze Artikelen is ingekomen een brief van de Remonstranten, met bijvoeging van

twaalf exemplaren der nadere verklaring van hun gevoelen, van den volgenden inhoud:

Aan de Christelijke Synodus van Zuid-Holland, vergaderende te Dordrecht.

Zeer Geëerde Broederen in den Heer Jezus Christus!

Uw brief, geteekend Breda, 7 Julij 1797, is ons wel ter hand gekomen. Tot bijzonder genoegen verstrekte het ons uit denzelven te ontwaren, dat eene ware en welgegronde vereeniging onder de Christenen geenszins door U ligt geacht of versmaad wordt, als mede dat alles, wat tot verheerlijking van den naam van onzen gezegenden Heer en Meester, en tot uitbreiding van het Rijk der Waarheid, van Godzaligheid en van Liefde strekken kan, U zeer na aan het harte ligt, en Gij dus gaarne alles wilt toebrengen, wat tot bevordering daarvan kan dienstbaar zijn.

Wij meenden in deze betuiging een vasten grond te vinden, om ons met de hope te streelen, dat, hoezeer de bij Ulieden vastgestelde orde op Uwe Vergadering, in den voorleden jare verhinderd hebbe, onzen rondgaanden brief in overweging te nemen, als daartoe door Uwe bijzondere Zenders niet gelast, en hoezeer Gij toen geoordeeld hebt, dat ten dezen aanzien uwe bijzondere gedachten in geene overweging konden komen, — het Uliedeu niet te min hoogst aangenaam zal wezen, en overeenkomstig Uwen uitgedrukten wensch en bede, dat God de harten der menschen wilde zamenbinden, in waar geloof en liefde, opdat daardoor de allerbegeerlijkste vereeniging geboren worde, en in de gelegenheid gesteld te worden, ter bevordering van dit groot en heilzaam werk, mede te arbeiden.

En het is daarom, dat wij ons verpligt gevonden hebben, UEd. bij dezen eene nadere verklaring van onze bedoelingen met de voorgeslagene Vereeniging te doen toekomen, strekkende inzonderheid ook, om alle ongunstige begrippen omtrent de gepastheid van het door ons uitgekozene middel weg te nemen, en door een regt begrip van onze ware oogmerken, deze zoo lang gewenschte zaak des te krachtiger te bevorderen. Wij durven van Uwe in Uwen brief aan den dag gelegde gezindheden niet anders vertrouwen, dat dat Gij geenszins zult weigeren, thans deze nadere Verklaring in overweging te nemen, met al dien gemoedelijken ernst, dien het gewigt der zaak vordert; terwijl wij Ulieden tevens vriendelijk verzoeken, deze zelfde Verklaring ter uwer Classicale Vergaderingen in te brengen, en derzelver overweging met allen uwen invloed te ondersteunen. In welke hope wij UEd. den God der liefde en den Woorde Zijner genade aanbevelende, ons noemen,

Zeer Geliefde Broeders in den Heer J. C.

Uwe heilwensche Medebroeders,

De Gecommitteerden der Remonstrantsche Broederschap ter bevordering harer in- en uitwendige belangen.

(Was geteekend) B. VAN REES, p. t. Scriba.

Hierop is besloten, die berigten te distribueren aan de Classen, om ze in den hare in te brengen, en den brief door den Scriba dezer Vergadering dus te beantwoorden:

Wel Eerwaarde Heeren!

De Vergadering heeft Uw' brief met de ingeslotene berig-

rigten ontvangen, en heeft dezelve, volgens uw verzoek, gedistribueerd aan de Classen.

Uit naam der Vergadering heb ik de eer Uw Ed. zulks te melden, en te zijn,

Wel Eerwaarde Heeren!

Uw Eerw. Dw. dienaar,

(Was geteekend) J. VAN PELLECOM, Syn. h. t. Scriba.

Uit de Synodus, gehouden te Delft 1799.

Art. 17 ad 18.

De Synodus heeft besloten, dat de zaak betreffende de Remonstranten hiermede voor geheel afgedaan gehouden wierd, en hun daarvan door den volgenden brief, door den Scriba, uit naam der Synodus, kennis gegeven zal worden:

Wel Eerw. zeer Geleerde Heeren!

Wij hebben Uwen brief en het bijgevoegde berigt ter kennisse en overweging van de Classen, onder de Synodus van Zuidholland behoorende, bij de eerste gelegenheid bezorgd; doch de Synodus kan zich om gewigtige redenen in geene verdere briefwisseling over dit stuk inlaten: hoezeer anders genegen tot de beoefening van liefde, bescheidenheid en verdraagzaamheid omtrent alle Christenen, die in Godsdienstige gevoelens van ons verschillen.

Met alle heilwenschen betuigen wij te zijn,

Wel Eerwaarde zeer Geleerde Heeren!

Uit naam der Christelijke Synodus van Zuidholland, vergaderd te Delft.

Delft 12 Julij 1797.

(Was geteekend) S. VAN HOEK, Syn h. t. Scriba.

Uit

Uit de Synodus, gehouden te Leiden 1800.

Is hieromtrent niets nader voorgevallen.

Uit de Synodus, gehouden te Schoonhoven 1801.

Niets bijzonders nader voorgevallen omtrent de Remonstranten; maar in het algemeen, volgens de verandering van dit Lemma, in 1797: *waken voor de zuivere Geloofs- en Practijksleere*, zoo als die, overeenkomstig Gods Woord, in de Formulieren van ons Kerkgenootschap begrepen is, Art. 17.

Uit de Synodus, gehouden te Schiedam 1802.

Art. 16.

Hetzelfde.

Uit de Synodus, gehouden te Gorichem 1803.

Art. 16.

De Synode wenscht, dat men overal in onze Hervormde Kerk, bij de Leeraren en Gemeenten altoos de zuivere leer der Waarheid, in onze schoone Formulieren begrepen, zal blijven aankleven, voorstaan en helpen bevorderen.

Uit de Synodus, gehouden te Briel le 1804.

Art. 16.

Niets bijzonders.

Uit

Uit de Synodus, gehouden te 's Hage 1805.

Art. 16.

Niets bijzonders, dan elkander ernstig aangemaand, om te waken voor de zuiverheid der leer, en allen trouw, moed en krachten toegewenscht.

R E.

REGISTER

DER

VOORNAAMSTE ZAKEN EN PERSONEN,

VAN

A°. 1619 — 1805.

A.

van de Classis van 's Hage, ter verzekering van de zuivere Gereformeerde Religie, is geresolveerd, strict te blijven bij de Acte van 1627 Art. 35. — In alle de Classen op nieuw opgewekt, om de onderteekening aan alle de in dienst komende Predikanten af te vorderen, 's Hage 1654 Art. 54. — Dit bij allen waargenomen. Woerden 1655 Art. 57, Dordr. 1656 Art. 58, Delft 1657 Art. 53, Rotterdam 1660 Art. 47, 's Hage 1663 Art. 25. — Geresolveerd alle jaren onderzoek daarnaar te doen, Woerden 1664 Art. 25. — Communicatie en renovatie hiervan, Gorinchem 1769 Art. 24 N°. 11. — Noodzakelijkheid daarvan, Brielle 1770 Art. 23, 's Hage 1771 Art. 22, Woerden 1772 Art. 25. — Nadere Resolutie, of en hoe dezelve te plaatsen onder de Kerkelijke Reglementen, ad referendum gegeven, Gorinchem 1780 Art. 22. — Nogmaals ad referendum, Brielle 1781 Art. 24. — Weder voorgesteld, 's Hage 1782 Art. 25 en *geresolveerd*, doch in Actis niet duidelijk gemeld. Zie Woerden 1783 Art. 26. — Voorstel van Buren, hoe dit onder de Kerkelijke Reglementen te stellen, ad referendum gegeven, IJsselstein 1784 Art. 23. — Dit Synodaliter geresolveerd. Zie N°. 42 der Kerkelijke Reglementen. — Deze Acte bij het examineren en zittingnemen der Predikanten in de Classen voor te lezen, Dordrecht 1785 Art. 23. — Genoegen van Buren daarover, Delft 1786 Art. 22. — Waakzaamheid der Prof. Theologiae; verlangen van Gorinchem omtrent de algemeene onderteekening; beijvering van het Haagsche Genootschap, Leiden 1787 Art. 21. — Men vertrouwt dat dezelve wordt voorgelezen, Gorinchem 1791 Art. 23.

Accommodement met de Remonstranten, zie *Acte*.

Afgedwaalde en Afgezette Remonstrantsche Predikanten, hoe weer als lidmaat aan te nemen, Grav. 1 van

nigen met *Ariaansche en Sociniaansche Dwalingen*; Leiden 1766 Art. 11. — Zie ook *Vriesland.* — In de Synodale Lemmata te noemen, bij Utrecht ad referendum gegeven, Buren 1762 Art. 12. — Gearresteerd, Breda 1763 Art. 11. — Bij Vriesland hierop ook aan te houden, door Overijssel geproponeerd, *ibid.* — Had dit zakelijk, Dordr. 1764 Art. 14. — Hoe nu alle Synoden dit Lemma hebben, Woerden 1783 Art. 26. — Zie verder *Lemma.*

Artikelen (vijf.) Hoe over de noodzakelijkheid en het gewigt zoo wel als over de waarheid derzelve gehandeld is in de Syn Nat., Delft 1628 Art. 14. — Opening hieromtrent door verscheidene gewezen Leden van het Syn. Nat. *ibid.* — Resolutie van de Synodus hierop, en geoordeeld niet tolerabel in de lidmaten der Gereformeerde Kerk, *ibid.* — Hun Ed. Groot Mog, laten zich de Resolutie van de Synode welgevallen, *ibid.* — Of hier of daar Predikanten gevonden worden die dezelve dubdig achten, doch geene gevonden, en men zal bloote geruchten niet ligtvaardig gelooven, Schoonhoven 1630 Art. 39. — Of de ledematen die verwerping zij voor te houden, ad referendum gegeven, Schoonhoven 1734 Art. 11. — Geen nieuwe Resolutie hiertoe noodig, Ieder Predikant daartoe verpligt, naar gelegenheid van tijden en personen, Schiedam 1735 Art. 13. — Oordeel van de Syn. Dordr. daarover den Classen aan te prijzen, Woerden 1750 Art. 11. — Te examineren over de vijf Artikelen, ad referendum gegeven, Delft 1754 Art. 17. — Geresolveerd, Leiden 1755 Art. 7. — Berigt der Corresp. Synoden, Schoonhoven 1756 Art. 12. — Hierop bij Vriesland aan te dringen, Schiedam 1757 Art. 16 — Doch te vergeefs, Gorinchem 1758 Art. 18.

Artikelen: zie *Vredes-Artikelen.*

Ar-

B.

alleen omtrent hem als lidmaat der Kerke handelende, vraagt: of hij gezind was met de Kerk te verzoenen, en voorgaande zaken te revoceren, *ibid.* — Antwoord van hem daarop. — Gezegden van den Heer Commissaris G. Leendertz. daarop, *ibid.* — Eindelijk antwoord van Bertius, *ibid.* — Antwoord door hem aan den Scriba Synodi gedicteerd, *ibid.* — Nadere vrage en antwoord van hem; erkent, dat hij de Remonstrantie geteekend heeft, *ibid.* — Verdere handelingen met hem, *ibid.* — Besluit der Synodus; het Avondmaal hem ontzegd; de Kerk van Leiden conjunctim met Deputaten zal hem zoeken beter te onderrigten, onverhoopt die niet aannemende, voorts te procederen bij trappen tot de excommunicatie, doch uit te stellen tot de volgende Syn. Part., *ibid.* — Hiervan communicatie te doen aan Heeren Curatoren, *ibid.* — Is hem de Sententie aangezegd, zijn antwoord en gedrag daarop, *ibid.* — Naar Parijs vertrokken; gaat over tot het Pausdom. — Intercessie van zijne vrienden voor hem, Gouda 1620 Art. 26. — Brief aan de Kerk van Parijs, Art. 103. — De Synodus bekomt tot antwoord dat hij na alle ernstige vermaning hardnekkig bleef. — Wordt hierop door die van Leiden openlijk geëxcommuniceerd, Rotterd. 1621 Art 23.

Besoignes van de Gedeputeerden der Synodus van Zuidholland en de Commissarissen van Hunne Ed Groot Mog. gevallen in de kerkenvisitering van alle de Classen gedurende de Syn. Nat., begrepen in zeker boek, Dordr. 1627 Art. 7. — In de Synodale kast gelegd, Delft 1628 Art. 6 in fine.

Beusekom, zie *Boomius.*

Bleiswijk, zie *Slatius.*

Blijvenburgh, (Henr. Greg) Pred. te Z[illegible] persisteert in het gevoelen der Remonstran[illegible]

rijs, bij de Remonstranten in de Classis van Gouda geëxamineerd. — Bij de Staten Generaal te verzoeken hem nader door Professores Theologiae ten overstaan van Deputaten te examineren, Leiden 1619 Art. 77. — Teekent de Acte van Stilstand. — Verlaat den dienst en begeeft zich tot eene politieke bediening. — De Synodus deporteert hem. — Zendt hem de Acte daarvan toe, en de Kerk daar hij zich neerzet wordt vermaand tegen hem kerkelijk te procederen tot satisfactie, Gouda 1620 Art. 31. — Wordt na gedane schuldbekentenis in 's Hage tot Lidmaat aangenomen, Rotterdam 1621 Art. 26.

Bijschoolen van Sectarissen en Remonstrantsche Predikanten, Leiden 1619 Art 92.

C.

Canones Syn. Dord. zie *Lezen*.

Catechismus der Remonstranten, mag wel gerefuteerd worden, doch niet nomine Synodi, Gouda 1640 Art. 45. — Ds. *Abrahamus Heidanus*, Pred. te Leiden, dit gedaan hebbende, wordt nomine Syn. daarvoor bedankt, Rotterdam 1641 Art. 41.

Catechismus-predikatien, in dezelve de Gemeente getrouw te waarschuwen tegen de dwalingen der Arminianen, Dordrecht 1742 Art. 14. Delft 1743 Art. 14. — zie verder *Remonstranten*.

Carpentarius, (Jacobus) Pred. te Middelharnis, persisteert bij zijn Remonstrantsch gevoelen — Wordt gedeporteerd, Leiden 1619 Art. 22. — Weigert eerst de Acte van Stilstand te teekenen, doch doet zulks daarna aan het huis van den Praeses, *ibid.* — Tegens onlusten, reeds te voren daar geweest, wordt verzocht te

D.

scherpen, geoordeeld dit niet verboden. — De Classis wordt belast de penningen voor hem te ontvangen, aan hem en zijne Crediteuren te dispenseren, als geene zorge daarvoor dragende, Leiden 1619 Art. 53.

E.

Eerbeek, (Joh. van) Pred. te Buren, wegens Remonstrantismus en andere dwalingen bij de Classis zes weken gesuspendeerd — Appelleert ad Synodum. — De Sententie van de Classis geconfirmeerd, 's Hage 1738 Art. 3. — Ontheven van de Censure. — Nieuwe voorvallen en verdenkingen. — Wordt tot de volgende Syn. onder het opzigt van de Classis van Buren gelaten, en ernstig vermaand, Woerden 1739 Art. 4. — Blijft onder het opzigt van de Classis van Buren. — Nieuwe bezwaren. — Rapport van de Commissie. — Besluit van de Synodus, Breda 1741 Art. 10. — Ds. Ostade doet eene Vredes-Predikatie en Ds van Eerbeek eene Boet-Predikatie, Dordr. 1742 Art. 11. — Wordt ad Synodum gecommitteerd, Delft 1743 Art. 11. — Appel van hem wegens deportement bij de Classis, commissoriaal gemaakt. — Rapport. — Onder anderen hield hij het prediken van de geheele natuurlijke onmagt van de menschen ter eene, en de vermaningen tot geloof en bekeering ter andere zijde, voor twee contradictoire punten, *welker prediking de menschen tot den strop doet gaan*, Leiden 1744 Art. 1. — Wordt gedeporteerd wegens heterodoxie, *ibid.* en Gouda 1745 Art. 2.

Eliminering of divulgering der Syn. Gravamina, daar tegen te zorgen, IJsselstein 1626 Art. 60.

Engelraven, (Petr.) Pred. te Boskoop, wordt gedeporteerd. — Weigert de onderteekening der Acte, zeggende: dat Hun Hoog Mog. dan eerst actie tegen hem

hem zullen hebben, als hij dezelve overtreedt, Leiden 1619 Art. 60.

Examina (in de) de Studenten, Proponenten, Catechiseermeesters en gemeene Ledematen, over de geschillen met de Remonstranten striktelijk te onderhouden, 's Hage 1727 Art. 8, Dordrecht 1753 Art. 16.

Examineren (te) over de vijf Artikelen, ad referendum gegeven, Delft 1754 Art. 17. — Geresolveerd, Leiden 1755 Art. 17.

Exorbitante Remonstrantsche Lidmaten, hoe daartegen te handelen, Dordrecht 1627 Art. 20 op het 3. lid, Delft 1628 Art. 46.

F.

Faille (Bernardus la) Pred. te 's Hage, door Deputaten voor zes maanden gesuspendeerd. — Wordt geciteerd voor de Synodus. — Weigert eerst te komen. — Compareert daarna. — Na vergeefsche pogingen blijft halsstarrig. — De Synodus besluit, hem voor gedeporteerd te houden. — Zegt de Acte van de Heeren Staten te zullen teekenen, Leiden 1619 Art. 24.

Faille, (Abrah. la) gewezen Pred. in de Nieuwe Tonge, van Deputaten gesuspendeerd en daarna geheel ontzet van de plaats. — Weigert de teekening van de Can. Syn. Nat. en der Acte van Hun Hoog Mog.; Gedeporteerd, Leiden 1619 Art. 63.

Folkertz, (Andries) Pred. te Benthuizen, zich excuserende, schrijft dat hij zich alleen houdt verbonden aan Gods Woord en aan geene menschelijke schriften. — Spreekt smadelijk van de Acte van Hun Hoog Mog. — Was der Gemeente opgedrongen. — Wordt gedeporteerd. — De Sententie hem toegezonden en van den predikstoel afgelezen, Leiden 1619 Art. 61.

G.

H.

I.

I.

 zaam

righeid omtrent de eerste, Brielle 1623 Art. 11. — De andere, hieromtrent excuseert zich Ds. Latius. — Dit nu gedemandeerd aan Ds. Hommius, *ibid.* 's Hage 1624 Art. 11. — De Classen nogmaals opgewekt om de stukken over te zenden, Woerden 1625 Art. 11. — Nadere opwekking van Ds. Festus Hommius, Delft 1628 Art. 6. — De Classis van 's Hage verklaart niet te hebben, waarvan zij toezegging gedaan hadde, Leiden 1629 Art. 7. — Heeft eenige bladen vertoond, doch zoude alleen generalia schrijven, en klaagt over het niet toezenden van het beloofde door verscheidene Classen, Leiden 1629 Art. 29. — Brief aan hem ter nieuwe opwekking, of anders de stukken weder geëischt. — Antwoord, dat verscheidene stukken mankeerden, echter zoo goed als hij kon zou voortgaan. — Geresolveerd om hem op nieuw daartoe op te wekken, Schoonhoven 1630 Art. 5. — Was daarin noch niet wijder. — Deputaten zullen de schriften visiteren en zien of er genoegzame stof in is tot de voltrekking, Schiedam 1631 Art. 16. — Geresolveerd dit te laten berusten. — De stukken aan ieder Classis weder te geven, doch Deputaten zullen dezelve inventariseren, Gorinchem 1632 Art. 5, zie verder Brielle 1633 Art. 5, 's Hage 1634 Art. 5.

Hof, (Commissarissen van 't) Zie *Stoutigheden der Remonstranten.*

Holtenus, (Henricus) Pred. te Waddingsveen, wordt wegens hardnekkigheid gedeporteerd. — Weigert de Acte te teekenen, Leiden 1619 Art. 23.

Hommius, (Festus) beroepen als Regent in het Staten Collegie te Leiden 1619 Art. 3. — Zie van hem ook *Historie.* (*Kerkelijke*)

Honert (J. van den) wederlegt Westerbaen en Drie-

I.

righeid omtrent de eerste, Brielle 1623 Art. 11. — De andere, hieromtrent excuseert zich Ds. Latius. — Dit nu gedemandeerd aan Ds. Hommius, *ibid.* 's Hage 1624 Art. 11. — De Classen nogmaals opgewekt om de stukken over te zenden, Woerden 1625 Art. 11. — Nadere opwekking van Ds. Festus Hommius, Delft 1628 Art. 6. — De Classis van 's Hage verklaart niet te hebben, waarvan zij toezegging gedaan hadde, Leiden 1629 Art. 7. — Heeft eenige bladen vertoond, doch zoude alleen generalia schrijven, en klaagt over het niet toezenden van het beloofde door verscheidene Classen, Leiden 1629 Art. 29. — Brief aan hem ter nieuwe opwekking, of anders de stukken weder geëischt. — Antwoord, dat verscheidene stukken mankeerden, echter zoo goed als hij kon zou voortgaan. — Geresolveerd om hem op nieuw daartoe op te wekken, Schoonhoven 1630 Art. 5. — Was daarin noch niet wijder. — Deputaten zullen de schriften visiteren en zien of er genoegzame stof in is tot de voltrekking, Schiedam 1631 Art. 16. — Geresolveerd dit te laten berusten. — De stukken aan ieder Classis weder te geven, doch Deputaten zullen dezelve inventariseren, Gorinchem 1632 Art. 5, zie verder Brielle 1633 Art. 5, 's Hage 1634 Art. 5.

Hof, (Commissarissen van 't) Zie *Stoutigheden der Remonstranten.*

Holtenus, (Henricus) Pred. te Waddingsveen, wordt wegens hardnekkigheid gedeporteerd. — Weigert de Acte te teekenen, Leiden 1619 Art. 23.

Hommius, (Festus) beroepen als Regent in het Staten Collegie te Leiden 1619 Art. 3. — Zie van hem ook *Historie.* (*Kerkelijke*)

Honert (J. van den) wederlegt Westerbaen en

Drie-

I.

righeid omtrent de eerste, Brielle 1623 Art. 11. — De andere, hieromtrent excuseert zich Ds. Latius. — Dit nu gedemandeerd aan Ds. Hommius, *ibid.* 's Hage 1624 Art. 11. — De Classen nogmaals opgewekt om de stukken over te zenden, Woerden 1625 Art. 11. — Nadere opwekking van Ds. Festus Hommius, Delft 1628 Art. 6. — De Classis van 's Hage verklaart niet te hebben, waarvan zij toezegging gedaan hadde, Leiden 1629 Art. 7. — Heeft eenige bladen vertoond, doch zoude alleen generalia schrijven, en klaagt over het niet toezenden van het beloofde door verscheidene Classen, Leiden 1629 Art. 29. — Brief aan hem ter nieuwe opwekking, of anders de stukken weder geëischt. — Antwoord, dat verscheidene stukken mankeerden, echter zoo goed als hij kon zou voortgaan. — Geresolveerd om hem op nieuw daartoe op te wekken, Schoonhoven 1630 Art. 5. — Was daarin noch niet wijder. — Deputaten zullen de schriften visiteren en zien of er genoegzame stof in is tot de voltrekking, Schiedam 1631 Art. 16. — Geresolveerd dit te laten berusten. — De stukken aan ieder Classis weder te geven, doch Deputaten zullen dezelve inventariseren, Gorinchem 1632 Art. 5, zie verder Brielle 1633 Art. 5, 's Hage 1634 Art. 5.

Hof, (Commissarissen van 't) Zie *Stoutigheden der Remonstranten.*

Holtenus, (Henricus) Pred. te Waddingsveen, wordt wegens hardnekkigheid gedeporteerd. — Weigert de Acte te teekenen, Leiden 1619 Art. 23.

Hommius, (Festus) beroepen als Regent in het Staten Collegie te Leiden 1619 Art. 3. — Zie van hem ook *Historie.* (*Kerkelijke*)

Honert (J. van den) wederlegt Westerbaen en Drie-

I.

K.

sis

N.

O.

On-

Onderzoek daarnaar en wordt onderhouden en belooft dit verder te doen, Dordrecht 1637 Art. 50.

Onderteekening der Acte omtrent de Remonstranten, zie *Acte.*

Oostetharen, (Arnoldus) [Oosterhaarn] Pred. te Nootdorp, geciteerd voor de Synode. — Compareert, declareert zich niet te conformeren met de Can. Syn Nat. Dordr. Verzoekt, bij deportement, intercessie bij Hunne Hoog Mog om eenig tractement, Leiden 1619 Art. 16. — Wordt van zijn dienst ontzet, *ibid.* — In aanmerking van zijnen ouderdom en goed comportement vóór de gerezen verschillen, besluit de Synodus eenige alimentatie voor hem bij Hun Ed. Groot Mog. te verzoeken. Onder zekere conditie, *ibid.* — Verschijnt weder voor de Synode en beroept zich op de schriften van Bullingerus. — Waarop hem geantwoord is. — Blijft bij zijn overgeleverd geschrift en dat hij nog een jaar noodig had om zich te bedenken, *ibid.* — Is gedeporteerd en heeft de Acte van Stilstand onderteekend, *ibid.* — De Synodus belooft bij Hunne Ed. Mog. mildigheid voor hem te intercederen, *ibid.* — Dan, uit de Kerk blijvende, anderen er uit houdende en Remonstrantsche boekjes in de hand stoppende, is geen tractement voor hem verzocht, Gouda 1620 Art. 16.

Oosterharen, (Henricus) Pred. te Hillegom, Leiden 1619 Art. 17. — Vindt zich bezwaard ter onderteekening van de Can. Syn. Nat., *ibid.* — Gedeporteerd, *ibid.* — Zijn antwoord op de Acte van Hunne Hoog Mog., *ibid.* — Verzoek van nadere bedenkinge. — Geaccordeerd tot den volgenden dag, *ibid.*

Oosterharen, (Nicolaas) Pred. te Noorden, weigert de onderteekening van de Can. Syn. Nat., als ook der Acte van Hun Hoog Mog. — Gedraagt zich in het geheel zeer insolent. — Gedeporteerd, Leiden 1619 Art. 25.

P.

laten, vóór 't expireren van het jaar hunner beproeving, IJsselstein, 1626 Art. 33.

Prince, (Samuel de) Pred. te Baartwijk, reeds om zijn ongeregeld leven door de Classen en Deputaten gesuspendeerd, en weigerende de onderteekening van de Can. Syn. Nat. en der Acte van Hun Hoog Mog. wordt van zijnen dienst ontzet, Leiden 1619 Art. 34.

Professores Theologiae, ook de Formulieren te onderteekenen, Rotterdam 1621 Art. 61. — Quod factum, maar over den modus quo. Zie Gorinchem 1622 Art. 11.

Professores inter et Ecclesiarum Pastores (Correspondentiae Formula), zie *Formula.* — Weigeren de onderteekening zonder tot de Correspond. Synod. toegelaten te worden. Men blijft bij de Synodale Resolutie, Brielle 1623 Art. 9., zie Hage 1624 Art. 9.

Professores Theologiae te Leiden verzocht hunne Studenten expres te wapenen tegen de bekende vijf Artikelen, en indruk te geven van de Formulieren van Eenigheid, Cuilenburg 1729 Art. 7. — Rapport daarop, Breda 1730 Art. 7. — Wensch daarover op nieuw, Dordrecht 1753 Art. 16. — Betuigen daarin te volharden, in specie Professor de Moor, Leiden 1766 Art. 11.

Proponent, (Remonstrantsche) zie *Maertensz.* (*Walig*)

Proponenten De Formulieren te onderteekenen, Gorkum 1622 Art. 21. — Buitenlandsche Proponenten Voorstel van Schieland daaromtrent, Woerden 1728 Art. 11. — Van verdachte plaatsen komende niet toe laten vóór dat zij de Formulieren en Can. Syn. Nat. onderteekend hebben, Cuilenburg 1729 Art. 7, N°. 1. — Fransche Proponenten, *ibid.* Art. 7.

Proponenten, bij de Remonstranten geëxamineerd, op nieuw te examineren, Leiden 1619 Art. 100.

Pythius, (Johannes) Pred. te Aarlanderveen Gedepor-

R.

Rec-

leden zijnde, Dordrecht 1637 Art. 14. — In plaatse van Ds. Arnoldi, overleden, aangesteld Ds. Sprankhuyzen, Delft 1638 Art. 13. — Rapport daarvan. — Professores Theologiae verzocht eene Voorrede en Dedicatie daarvoor te stellen, 't welk aangenomen is, Leiden 1639 Art. 19. — Exemplaren van de Antapologia D. Is. Junii, door Ds. Sprankhuyzen aan de Synodus, aan de Classen en Correspondenten overgeleverd. — Daarvoor bedankt. — Gratuiteiten, door de Classen voor de Erfgenamen aan Ds. Sprankhuyzen over te zenden, Gouda 1640 Art. 13.

Regenten en Sub-Regenten in Colleg. Theolog. ook de Formulieren te onderteekenen, Rotterdam 1621 Art. 61. — Hoe geschied, Gorcum 1622 Art. 11.

Regenten. (Remonstrantsche) Klagten daarover, Woerden 1728 Art. 25. Zie ook *Visitatie*.

Remonstranten in politieke Regering. Hoe daarmede te handelen, IJsselstein 1626 Art. 39.

Remonstranten. Bekommering over hun aanwas, en staaltje van hunne stoutheid *in het doopen van kinderen aan de huizen*, *daar een van beide Ouders Gereformeerd zijn*, Breda 1741 Art. 17. — De Gemeenten voor dezelven te waarschuwen in de Catechismus-Predikatien met noeming hunner namen, Dordrecht 1742 Art. 14, Delft 1743 Art. 14. — Nader voorgesteld en geprezen, met verzekering van publieke handhaving van de leer der Kerke, Breda 1752 Art. 12. — De Resolutie van Breda 1752 door de Classis van Delft voorgelezen en indachtig gemaakt, 's Hage 1760 Art. 15.

Remonstrantsche Broederschap (Brief der) aan de Synodus van Zuidholland, aandringende op eene vereeniging der Protestantsche Christenen in Nederland,

ver-

S.

omtrent tachtig jaren. — Had zijnen dienst geresigneerd in handen van de Classis van Gorcum; ondertekent de Acte van Hunne Hoog Mog., Leiden 1619 Art. 47.

Stad aan 't Haringvliet onder de Classis van Voorne en Putten, zie *Vries.* (*de*)

Stangerus, (**Joh.**) geweżen Predikant te Schipluiden. Onwettig beroepen, tegen de orde zelfs van 1591. — Heeft, tegen verzekering aan, zich Remonstrantsch bewezen. — Lastert en scheldt zeer. — Is van Deputaten gesuspendeerd tot den 13 Mei. — Weigert te compareren. — Voor gedeporteerd gehouden. — Houdt school. — Dit der Classis van Delft aanbevolen, Leiden 1619 Art. 66. — Blijft, in weerwil van alle pogingen der Classis, schoolhouden, en gaat voort in verregaande lastering. — Zich daarover te adresseren bij de Heeren Staten, Gouda 1620 Art. 21. — Deputaten verklaren daarin om reden noch niet gedaan te hebben. — Blijft aan de Classis van Delft en Deputaten aanbevolen, Rotterdam 1621 Art. 31. — Klagten van den Kerkeraad van Schipluiden. — Deputaten zullen zich addresseren bij de Heeren Staten, Gorcum 1622 Art. 9., Brielle 1623 Art. 27. — Deputaten blijven daarmede belast, 's Hage 1624 Art. 26.

Storm, (**Hugo**) Pred. te Oostvoorn. Zegt, de Canones voor dezen niet gezien te hebben. — Nogtans eenige dingen reeds gevonden, die hij niet kon onderschrijven. Gevraagd over de vijf Remonstrantsche Artikelen, zeide: niet te kunnen gelooven, dat hij, der contra-Remonstranten gevoelens contrarie zijnde, die ooit zoude voor goed erkennen. — Gedeporteerd. — Antwoordt op de voorhouding der Acte van Hunne Hoog Mog., dat hij zijn talent niet mogt in de aarde begraven. — Verzoekt

zoekt nadere bedenking. — Geaccordeerd tot den volgenden dag. — Nog nader tijd vergund. — Blijft weigeren te teekenen, Leiden 1619 Art. 17.

Stoutigheden der Remonstranten. Hoe daaromtrent te handelen, IJsselstein 1626 Art. 35. — Remonstrantie daarover aan Hunne Ed. Mog., Delft 1628 Art. 1. — Waarin vele bijzondere en verregaande stalen. — Commissarissen van het Hof verzoeken attestatien en certificaten daarvan. — Dit van de Synodus gedeclineerd. — Daarover aan Hunne Ed Groot Mog geremonstreerd, Delft 1628 Art. 37. — Nog geene dispositie daarop, Leiden 1619 Art 2 — Daarover aan te houden, Art. 54. — In 't Graafschap Buren bij Zijne Prinselijke Excellentie, *ibid.* Zie ook *Remonstrantie.* — De wering daarvan blijft Deputaten aanbevolen. — Inzonderheid geestelijke middelen te gebruiken, Gorinchem 1632 Art. 4. — Deze zaak blijft Deputaten aanbevolen, Brielle 1633 Art. 4. — Daarin nog verder niets gedaan Woerden 1635 Art. 4. — Gravamen van Delft deswege. Zie *Gravamen.* — Staaltje van hunne stoutheid in het *Doopen van kinderen aan de huizen, daar een van beide Ouders Gereformeerd zijn*, Breda 1741 Art. 17. — Zie voorts *Valk*, (*J. C.*) en *Meersch.* (*H. A. van der*) Of hier niet tegen dient gewaakt, volgens Decreet van Holland etc. in dato 26 Julij 1731, 's Hage 1771 Art. 22., Woerden 1772 Art. 25.

Swaerdekroon (Henricus) Rector te Rotterdam. Zie *Rector*, en van hem verder, Delft 1638 Art. 23.

Swanius, (Theodorus) Pred. te Berkel, Leiden 1619 Art. 17.

Synodus van Dordrecht en deszelfs leden gelasterd door Drieberge, 's Hage 1727 Art. 8.

T.

admitteerd, Leiden 1619 Art. 32.

Tyckmaker, (Jeremias) Pred. te Nieuwpoort. Tegen zijne belofte de Remonstranten toegevallen, door Deputaten gesuspendeerd. — Weigert de Can. Syn. Nat. te onderteekenen. — Is gedeporteerd. — Onderteekent de Acte van Hunne Hoog Mog. — Belooft de Canon. Syn. Nat. rustig te overwegen. — Verzoekt intercessie tot eenig tractement. — De Synodus belooft daarop te zullen letten, Leiden 1619 Art. 48. — Is uit den lande bij de uitgeleide Remonstranten weggegaan, Gouda 1720 Art. 19.

U.

Uitenbogaert of Utenbogaert, (Joh.) (Is geboren te Utrecht 1557, Voorlezer in de Gereformeerde Kerk aldaar. — Gaat in 1580 naar Geneve om te studeren. — Wordt Predikant te Utrecht 1584. — Blijft er tot 1589 — Houdt het met de Regtzinnigen. — Wordt Predikant in 's Hage. — Dringt A°. 1607 mede aan op de Revisie der Catechismus en Confessie. — Schrijft den 31 December 1612 aan Vorstius. — Staat den 14 Februarij 1613 te Amsterdam als getuige over den Doop van een kind. — Vertrekt 29 Augustus 1618 uit den Haag — Barnevelt gevangen zijnde, wordt gedeporteerd, Delft 1618 Art. 65.) — Zijne Kerkelijke Historie gedrukt te Rotterdam, bij Naeranus. — Op de notificatie daarvan aan Hunne Ed. Groot Mog., bekomen Deputaten van den Heer Raadpensionaris berigt, dat dat werk zoude gesupprimeerd worden. Deze zaak verder Deputaten aanbevolen, Woerden 1645 Art. 10. — Onderzoek, waar gedrukt wordt, Buren 1646 Art. 15. — Request aan Hunne Ed. Groot Mog. — Apostil daarop. —

Nieuw

V.

tijd tot nadere bedenking. Geaccordeerd, tot den volgenden dag, *ibid.* — Verklaart schriftelijk de Acte nog niet te kunnen onderteekenen. — Is nog tijd van bedenking vergund, *ibid.* — Zijn verder antwoord, *ibid.*

Voogden (Remonstrantsche en Mennoniten) over Kinderen van Gereformeerde Ouders. — Redres daarover te verzoeken, doch met communicatie van den Raadpensionaris, Brielle 1643 Art. 55. — Doch heeft dit tot betere gelegenheid afgeraden, 's Hage 1644 Art. 52.

Vossius, (Gerardus Isaäcus) geweзen Regent in het Colleg. Theol. te Leiden, door twee Gecommitteerden van de Synodus verzocht te compareren. — Nam in advies, of hij komen zou, Leiden 1619 Art. 71. — Nader verzocht, verklaart, zoo Burgemeesteren het permitteren, dan nog vooraf met den Rector Magnificus te willen spreken, *ibid.* — Wordt bij de Synodus aangemerkt geen Professor te zijn, onderhandeling met hem, *ibid.* Art. 74. — Besluit en nadere conferentie met hem en Deputaten en de Theol. Faculteit van Leiden en daarbij Joh. Slatius, *ibid.* Art. 74. — Curatoren verzocht intusschen de dispositie tot Professor, te laten berusten, *ibid.* — De Resolutie van de Synodus door Gedeputeerden aan zijne Prinselijke Excellentie zijnde gecommuniceerd, vindt dezelve zwarigheid, om na het Arrest der Syn. Nat. met iemand over de gedecideerde punten te disputeren, en dat het genoeg ware aan Vossius de Canones ter teekening voor te houden, en hem te vermanen zich met de Kerk te vereenigen, Gouda 1620 Art. 29. — Adres der Deputaten bij de Theol. Faculteit, *ibid.* — Dezelve worden hierin verhinderd door Curatoren, *ibid.* — Wordt verzocht voor de Synode te komen, *ibid.* — Vraagt hierover per Missive raad aan den Kerkeraad van Leiden, Gouda 1620

1620 Art. 57. — Verzoek daarover van den Kerkeraad aan de Synodus, *ibid.* — Deze zaak voor twee of drie dagen uitgesteld. — Is ingekomen eene Missive van Curatoren, waarin gemeld wordt, dat met communicatie van Zijne Vorstelijke Genade en approbatie van Hunne Ed. Mog., hem, Vossius, was aangezegd, zich te onthouden van de Conferentie met de Synodus. — De Synodus resolveert hem vriendelijk te onderrigten omtrent verscheidene dwalingen, en aan de Synodus contentement te geven. — Anders te suspenderen van 't Heilig Avondmaal, Gouda 1620 Art. 92. — Na herhaalde gesprekken met hem in den Kerkeraad van Leiden, levert hij een geschrift over, waarin zijn gevoelen over de Vijf Controverse Punten. — Wordt op het oordeel van Deputaten, der Kerke van Leiden en de Theologische Faculteit in de gemeenschap der Kerke gehouden. — Eenige nieuwe bedenkingen tegen zijne *Theses* en *Historia Pelagianismi* geopperd. — Hierover Commissie gesteld ter nader onderzoek, en ook ter verklaring van eenige twijfelachtige dingen in zijn overgeleverd geschrift, Rotterdam 1621 Art 25. — De Commissie daar nog mede belast en dan ook der Kerke van Leiden toe te zenden, Gorkum 1622 Art. 12. — Gravamen over zijne *Historia Pelagianismi*, Brielle 1623, Grav. 15. — Rapport der Gecommitteerde aan de Synodus. — De Stukken aan die van Leiden over te zenden, om met hem daarover te handelen, *ibid.* Art. 10. — Dit geschied zijnde, schrijven *Professores Leidenses* dat zij niet kunnen vinden dat Vossius dwalingen heeft strijdig met de Gereformeerde Kerken. — De Synodus niet voldaan zijnde, ordonneert met hem meer te spreken, en stelt zeker project voor, 's Hage 1624 Art. 10. — Nadere onderhan-

handeling; eindelijk verklaart Ds. Vossius te staan in het laatste gevoelen van Augustinus, de *Praedestinatione*, en dat hij dat publiek zal toonen. — De Synodus neemt daarmede contentement, 's Hage 1624 Art. 39. — Wordt vermaand zijne belofte te presteren, Woerden 1625 Art. 26, Dordrecht 1627 Art. 11.

Vredes-Artikelen gearresteerd bij Hunne Ed. Groot Mog. 18 December 1694, IJsselstein 1696 Art. 3. — Onder anderen daarin nadrukkelijk het vierde Artikel. — Deze aangenomen, Breda 1697 Art. 2., Dordrecht 1698 Art. 3. — In de Consistoriale Boeken te insereren, Delft 1699 Art. 2. — Jaarlijks in de Kerk voor te lezen. Visitatoren daarop te inquireren, Leiden 1700 Art. 2.

Vries, (Joh. de) Pred te Stad aan 't Haringvliet, onder de Classis van Voorne en Putten, vindt zwarigheid in de onderteekening van de Canones Syn. Nat. — Wonderlijke en onregtzinnige gezegden in de conferentie met hem. — Wordt gedeporteerd, doch zich gezeggelijk gedragende, en geene middelen van bestaan hebbende, wordt voor hem geintercedeerd bij Hunne Hoog Mog. ten aanzien van zijn tractement. — Onderteekent gewillig de Acte van H. H. Mog., Leiden 1619 Art. 29. — Bekomt een tractement en gaat naar Leiden wonen; komt weinig ter kerk. — Gaat bij de Mennoniten. — Vertrekt naar Nieuwkoop en wordt Chirurgijn, Gouda 1620 Art. 17. — Wordt wegens verregaande hardnekkigheid en bitterheid nomine Synodi door de Classis van Woerden gewaarschuwd, *ibid.* Rotterdam 1621 Art. 30. — Deze zaak Deputaten en de Classen aanbevolen, om te handelen volgens Synodale Resolutie, Brielle 1623 Art. 49.

W.

W.

Woer-

Y.

Z.

SYNODALE HANDELINGEN

BETREFFENDE DE ZAAK EN LEER

DER

REMONSTRANTEN.

HANDELINGEN

DER

ZUID-HOLLANDSCHE SYNODE,

BETREFFENDE DE ZAAK EN LEER

DER

REMONSTRANTEN,

VAN HET JAAR

1619—1805.

In het Archief voor Kerkelijke Geschiedenis

MEDEGEDEELD

DOOR

N. C. KIST.

Te LEIDEN,
bij S. en J. LUCHTMANS,
1836.

BERIGT VOOR DEN BINDER.

Aan het Titelblad is vastgedrukt een kwartblad titels: *Synodale Handelingen, betreffende de zaak en leer der Remonstranten*, voor de zoodanigen, welke dit boek niet als Vervolg van het Archief begeeren; voor dezen moet de titel, als zevende deel van het Archief, worden weggenomen en de bijgedrukte in de plaats gesteld.
